

T.C.

BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI
ULUSLARARASI İLİŞKİLER BİLİM DALI

ETNİK TERÖR VE KADIN İNTİHAR SALDIRGANLARI:
TAMİL EELAM KURTULUŞ KAPLANLARI

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

HÜLYA SAVUT ŞİMŞEK

BURSA – 2019

T.C.

BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI
ULUSLARARASI İLİŞKİLER BİLİM DALI

ETNİK TERÖR VE KADIN İNTİHAR SALDIRGANLARI:
TAMİL EELAM KURTULUŞ KAPLANLARI

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

HÜLYA SAVUT ŞİMŞEK

DANIŞMAN

Doç.Dr. ÇİĞDEM AYDIN KOYUNCU

BURSA – 2019

TEZ ONAY SAYFASI
T.C
ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Uluslararası İlişkiler Anabilim/ Ana Sanat Dalı, Uluslararası İlişkiler Bilim Dalı'nda 701416012 numaralı Hülya SAVUT ŞİMŞEK'in hazırladığı " Etnik Terör ve Kadın İntihar Saldırganları: Tamil Eelam Kurtuluş Kaplanları" konulu Yüksek Lisans Çalışması ile ilgili tez savunma sınavı 26./07/2019. Günü 10⁰⁰-11⁰⁰ saatleri arasında yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin/çalışmasının(başarılı /başarısız) olduğuna^{aybelleği}..... (oybirliği/oy çokluğu) ile karar verilmiştir.

Üye (Tez Danışmanı ve Sınav Komisyonu Başkanı)

Doç.Dr. Çiğdem AYDIN KOYUNCU

Uludağ Üniversitesi

Üye

Prof. Dr. Kamuran REÇBER
Uludağ Üniversitesi

Üye

Bursa Teknik Üniversitesi

Dr. Ali Burak DARICILI

26./07/2019

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
YÜKSEK LİSANS/DOKTORA İNTİHAL YAZILIM RAPORU
BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞI'NA

Tarih: 26/07/2019

Tez Başlığı / Konusu: Etnik Terör ve Kadın İntihar Saldırganları:Tamil Eelam Kurtuluş Kaplanları

Yukarıda başlığı gösterilen tez çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 125 sayfalık kısmına ilişkin, 24/07/2019 tarihinde şahsım tarafından Turnitin adlı intihal tespit programından (Turnitin)* aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan özgünlük raporuna göre, tezimin benzerlik oranı % 4'tür.

Uygulanan filtrelemeler:

- 1- Kaynakça hariç
- 2- Alıntılar hariç/dahil
- 3- 5 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Bursa Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Özgünlük Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nı inceledim ve bu Uygulama Esasları'nda belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

Tarih ve İmza

26.07.2019

Adı Soyadı: Hülya SAVUT ŞİMŞEK
Öğrenci No: 701416012
Anabilim Dalı: Uluslararası İlişkiler
Programı: Uluslararası İlişkiler
Statüsü: Y.Lisans Doktora

Danışman

(Adı, Soyad, Tarih)

Doç. Dr. Çiğdem AYDIN KOYUNCU

* Turnitin programına Bursa Uludağ Üniversitesi Kütüphane web sayfasından ulaşılabilir.

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “Etnik Terör ve Kadın İntihar Saldırganları: Tamil Eelam Kurtuluş Kaplanları” başlıklı çalışmanın bilimsel araştırma, yazma ve etik kurallarına uygun olarak tarafımdan yazıldığına ve tezde yapılan bütün alıntılarının kaynakların usulüne uygun olarak gösterildiğine, tezimde intihal ürünü cümle veya paragraflar bulunmadığına şerefim üzerine yemin ederim.

İmza

Tarih

04.08.2019

Adı Soyadı: Hülya SAVUT ŞİMŞEK

Öğrenci No: 701416012

Anabilim Dalı: Uluslararası İlişkiler

Programı: Uluslararası İlişkiler

Statüsü: Yüksek Lisans

ÖZET

Yazar : Hülya SAVUT ŞİMŞEK
Üniversite : Uludağ Üniversitesi
Enstitü : Sosyal Bilimler Enstitüsü
Anabilim Dalı : Uluslararası İlişkiler
Bilim Dalı : Uluslararası İlişkiler
Tezin Niteliği : Yüksek Lisans Tezi
Sayfa Sayısı : XII+185
Mezuniyet Tarihi :/..../20...
Tez Danışmanı : Doç. Dr. Çiğdem AYDIN KOYUNCU

ETNİK TERÖR VE KADIN İNTİHAR SALDIRGANLARI: TAMİL EELAM KURTULUŞ KAPLANLARI

Terör kavramının hayatımızın neredeyse her alanda aktif olarak yer bulduğu günümüzde örgütler kadın saldırganları en etkili eylem türü olan intihar saldırılarında kullanarak toplumda büyük korku yaratmaktadır. Terör örgütlerinin kadın saldırganları intihar saldırılarında kullanmasının çeşitli nedenleri ve avantajları mevcuttur. Örgütler eylemlerinde kadınları ve yöntem olarak intihar saldırılarını kullanarak amaçlarına en kısa yoldan ve en ekonomik şekilde ulaşır. Kadınların terör örgütlerine katılarak intihar saldırganı olmayı seçmesinin temel nedeni sanılanın aksine öfke, intikam ve tecavüz gibi bireysel motivasyonlar değil, milliyetçilik ve özgürlük elde etmek gibi örgütsel motivasyonlardır. Yani kadınlar için öncelikli olan örgütsel nedenlerdir ve bu nedenler bireysel nedenlerle desteklenmektedir. Dünyada kadınları milliyetçilik ve özgürlükle motive eden ve intihar eylemlerinde sıklıkla kullanan etnik terör örgütüne örnek olarak Tamil Kaplanları verilebilir. Terörün türlerinden biri olan etnik terörde kanlı çatışmalar sıkça yaşanmakta ve kadınlar özellikle milliyetçilik söylemi kullanılarak intihar saldırganı olmaya ikna edilmektedir. Hatta bazı durumlarda toplumun yaşanan çatışmalar sonucunda aşırı derecede militer yapıda olması nedeniyle kadınlar etkilenmekte ve milletleri için çatışmalara katılmaktadır. Feminist teori temelde kadınları toplumda görünür kılmayı amaçlarken kadınların terör örgütlerinde ki rol ve katkılarını anlamaya odaklanır. Uluslararası ilişkiler alanında yeni sayılan feminizm özellikle milliyetçi toplum yapısına ve militarist sisteme getirdiği eleştirilerle alana yeni bakış açıları katmaktadır. Dolayısıyla feminist teori kapsamında kadın intihar saldırganları ve motivasyon kaynakları konusunda da yeni görüşler ve açıklamalar mevcuttur.

Anahtar Kelimeler

Terör, Etnik Terör, İntihar Saldırıları, Feminizm, Tamil Eelam Kurtuluş Kaplanları

ABSTRACT

Author : Hülya SAVUT ŞİMŞEK

University : Uludağ University

Institution : Institute of Social Sciences

Field : International Relations

Branch : International Relations

Degree of Thesis: Master Thesis

Total Page : XII+185

Graduation Date :/..../20...

Thesis Supervisor : Assoc. Prof. Çiğdem AYDIN KOYUNCU

ETHNIC TERROR AND WOMEN SUICIDE BOMBERS: LIBERATION TIGERS OF TAMIL EELAM

Today the term of terror is using actively nearly all parts of our daily life and terror organizations are using women and suicide bombing, which is the most effective type of terror actions, in order to create great horror and panic in community. There are many reasons and advantages for terror organizations to use women as a suicide bomber in their actions. Terror organizations use women as suicide bomber in order to reach their goals with the easiest and cheapest way. Contrary to popular belief, anger, revenge and rape which are individual motivations, are not reasons for women to join terror organizations. Women decide to join organizations to have freedom in public and for national reasons. In a word for women organizational motivations have foreground place and supported by individual motivations. In world Tamil Tigers were the example of that type of ethnic terror organization which used women as suicide bomber and motivate them with national goals. Ethnic terror is the type of terror in which bloody conflicts happens all over the world, women are persuaded to be suicide bomber with nationalistic discourses. Even in some conflicts in which militarism has great place in daily life, women joins conflicts by themselves for national reasons. Feminism basically deals with women and tries to show women's effects in community and also tries to understand women's roles and contributions to terror organizations. In international relations discipline feminism is a new theory and especially tries to add new perspectives to nationality and militarised systems. So with feminist perspective new ideas and explanations are available about women suicide bombers.

Keywords

Terror, Ethnic Terror, Suicide Bombers, Feminism, Liberation Tigers of Tamil Eelam

ÖNSÖZ

“Etnik Terör ve Kadın İntihar Saldırganları: Tamil Eelam Kurtuluş Kaplanları” başlıklı yüksek lisans tez çalışması çerçevesinde; etnik terör ve intihar saldırılarında kadın eylemcileri motive eden temel unsurlara ve bu unsurların kadın hayatındaki yeri ve önemine değinilmiştir. Terör eylemlerindeki, özellikle intihar saldırılarındaki kadın varlığı görünür kılınarak kadınların sadece cinsiyetlendirilmiş nedenlerle terör örgütlerine katılıp eylemler düzenlemediği vurgulanmıştır. Bu çalışma sürecinde beni yönlendiren, benden desteğini esirgemeyen ve en yoğun olduğu zamanlarda bile bana vakit ayıran danışman hocam Sayın Doç. Dr. Çiğdem AYDIN KOYUNCU’ya sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum.

Beni bugüne kadar yetiştiren ve her zaman yanımda olan aileme ne kadar teşekkür etsem azdır. Öncelikle tüm eğitim hayatım boyunca beni destekleyen ve hep daha ilerisi için yönlendiren ve bu yönde desteğini hiçbir zaman esirgemeyen rahmetli babam Mehmet Özer SAVUT’a tezimi ithaf ederim. Ayrıca tez yazım sürecinde benden desteğini esirgemeyen canım annem Neriman SAVUT ve sevgili eşim Dinçer ŞİMŞEK’e teşekkürü borç bilirim. Son olarak tez yazım sürecinin son döneminde dünyaya gelen ve zamanını çaldığım canım oğlum Mustafa Göktürk ŞİMŞEK teşekkürlerin en büyüğünü hak etmektedir.

Hülya SAVUT ŞİMŞEK

Haziran 2019

Bursa

İÇİNDEKİLER

TEZ ONAY SAYFASI.....	I
YEMİN METNİ.....	II
İNTİHAL YAZILIM RAPORU.....	III
ÖZET.....	IV
ABSTRACT.....	V
ÖNSÖZ.....	VI
İÇİNDEKİLER.....	VII
KISALTMALAR.....	XI
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

ETNİK TERÖR VE KADIN İNTİHAR SALDIRGANLARI: KAVRAMSAL VE TARİHSEL ÇERÇEVE

1. Terörizmin Tarihi.....	4
2. Terörizm Kavramının Anlamı ve Dönüşümü.....	12
3. Terörizm Çeşitleri.....	17
3.1 Terör Örgütlerinin Faaliyet Alanına Göre Sınıflandırılması.....	17
3.2 Terör Örgütlerinin Devletle İlişisine Göre Sınıflandırılması.....	18
3.3 Terör Örgütlerinin İdeolojisine Göre Sınıflandırılması.....	18
3.3.1 Milliyetçilik ve Etnisite.....	19
3.3.2 Etnik Terör.....	23

3.3.3 Etnik Teröre Yol Açan Etmenler ve Etnik Terörün Önlenmesi.....	24
4. İntihar Saldırıları.....	31
4.1 İntihar Saldırganı Profili Oluşturmak Mümkün mü?	36
4.2 İntihar Saldırılarının Terör Örgütleri Tarafından Tercih Edilme Nedenleri.....	39
4.3 Kadın İntihar Saldırganları ve Terör Örgütlerine Sağladığı Avantajlar.....	44

İKİNCİ BÖLÜM

FEMİNİZM ÇERÇEVESİNDE ETNİK TERÖR VE KADIN İNTİHAR SALDIRGANLARI

1.Feminizmin Tarihi ve Dalgaları	50
1.1 Feminizmin Türleri.....	54
1.2 Feminizm: Temel Kavramların Analizi.....	57
1.3 Uluslararası İlişkilerde Feminizmin Gelişimi, Temelleri ve Etkileri	62
2.Feminizm Çerçevesinde Terörizm ve Etnik Terör.....	68
2.1 Feminizm Çerçevesinde Terör Kavramının Analizi.....	69
2.2 Feminizm Çerçevesinde Milliyetçilik: Söylem ve Uygulamaların Analizi.....	74
2.3 Feminizm Çerçevesinde Güvenlik ve Savaş Analizi.....	84
2.4 Feminizm Çerçevesinde Militarizmin Analizi.....	96
3. Feminizm Çerçevesinde Kadın İntihar Saldırganları ve motivasyonları.....	102
3.1 Geleneksel Rollerini Yıkma.....	103
3.2 Terör Örgütünün İdeolojisi.....	105
3.3 İntikam, Nefret, Annelik, Utanç ve Öfke.....	106
3.4 Milliyetçilik.....	109

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TAMİL EELAM KURTULUŞ KAPLANLARI: KURULUŞU, GÜÇLENİŞİ VE SONA ERMESİ

1. Sri Lanka Demokratik Sosyalist Cumhuriyeti'nin Kısa Tarihi ve Tamil Eelam Kurtuluş
Kaplanları Öncesinde Ülkedeki Durum113
 - 1.1 Sri Lanka Demokratik Sosyalist Cumhuriyeti'nin Kısa Tarihi.....114
 - 1.2 1948 Sadece Sinhala (*Sinhala Only*) Yasası.....115
 - 1.3 1972 Anayasası.....117
2. Tamil Eelam Kurtuluş Kaplanları'nın Ortaya Çıkışı ve Güçlenmesi.....118
 - 2.1 Terörizmin Önlenmesi Yasası.....119
 - 2.2 1983 Ayaklanması (Kara Temmuz).....120
3. 11 Eylül Sonrası Dönem ve Tamil Eelam Kurtuluş Kaplanları'nın Sona Ermesi.....124
4. Tamil Eelam Kurtuluş Kaplanları Örgüt Modeli.....130

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

TAMİL EELAM KURTULUŞ KAPLANLARINDA KADINLAR VE KADIN İNTİHAR SALDIRGANLARI

1. Tamil Eelam Kurtuluş Kaplanlarında Kadının Yeri ve Kadın Yapılanması.....142
2. Tamil Eelam Kurtuluş Kaplanlarındaki Kadın İntihar Saldırganları ve Kadınların İntihar
Saldırılarına Yönelme Nedenleri.....150
 - 2.1 Erkek Tamil Nüfusunun Azalması.....151
 - 2.2 Cinsel Şiddet ve Tecavüz.....151
 - 2.3 Utanç ve Öfke.....154
 - 2.4 Baskı, Zülüm ve Adaletsizlik.....155

2.5 Milliyetçilik.....	155
2.6 Geleneksel Rollerini Yıkmak.....	158
2.7 Özgürlük.....	158
3.İç Savaş Süreci ve Sonrasında Kadın Tamil Eelam Kurtuluş Kaplanları'nın Durumu.....	161
SONUÇ.....	169
KAYNAKÇA.....	172

KISALTMALAR

ABD	Amerika Birleşik Devletleri
AIDS	Acquired Immune Deficiency System
Bkz.	Bakınız
BM	Birleşmiş Milletler
BMGK	Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi
Çev.	Çeviren
Ed.	Editör
ETA	Bask Vatani ve Özgürlük
FARC	Kolombiya Devrimci Silahlı Güçleri
FETs	Female Engagment Teams
FLN	National Liberation Front
FP	Federal Party
FKÖ	Filistin Kurtuluş Örgütü
Ibid.	Aynı yer
IMRO	Inner Macedonian Revolutionary Organization
IPKF	Indian Peace Keeping Force
IRA	İrlanda Cumhuriyet Ordusu
İŞİD	Irak ve Şam İslam Devleti
KKK	Klu Klux Klan
Loc.cit.	Yukarıda Belirtilen Yer
LTTE	Tamil Eelam Kurtuluş Kaplanları
MC	Milletler Cemiyeti
Op.cit.	Yukarıda Değinilen Çalışma
PKK	Kürdistan İşçi Partisi
s.	Sayfa
ss.	Sayfadan sayfaya
SSCB	Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği
SLFP	Sri Lanka Freedom Party
SLMM	Sri Lanka Monitoring Mission
SSNP	Suriye Sosyal Milliyetçi Partisi

UNICEF	Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu
UNP	United National Party
TULF	Tamil United Liberation Party

GİRİŞ

İnsanoğlu dünyaya geldiği ilk andan itibaren yaşama ve hayata tutunma çabası içinde olmuş ve bu durum tüm ömrü boyunca sürmüştür. Fakat insanoğlunun bu mücadelesi belli dönemlerde tehdit edilmiştir. Bugün bu tehdidi gerçekleştiren ve insanlara ölüm korkusunu yaşatanların başında terör örgütleri gelmektedir. Terör örgütleri tüm dünyada amaçlarına ulaşmak için binlerce insanı öldürmekte ve bir diğer binlercesini ölümle korkutmaktadır. Öte yandan kadınlar ise terör örgütlerinde özellikle intihar saldırganı olarak yer alıp hayat veren konumdan hayat alan konuma geçmiş ve bu bağlamda ciddi sorular sorulmasına ve araştırmalar yapılmasına neden olmuştur.

Tarih içerisinde kadınlar her zaman her alanda bulunmuş, toplumun gelişime katkı sağlamış fakat etkileri çoğu zaman görülmemiştir. Uluslararası ilişkiler disiplini içinde de kadınlar için benzer bir durum disiplinin ilk ortaya çıktığı zamanlarda geçerli olmuştur. Fakat günümüzde disiplinin değişen doğası ve etkinliğini yitiren ana akım teorilerle birlikte kadının uluslararası ilişkiler alanında görünür kılınması ve etkisini hissettirmesi için çalışmalar başlamıştır. Feminist yaklaşım kadını temel alan ve her alanda kadının etkisini vurgulayan, toplumdaki ataerkil yapıyı eleştiren ve kadınların görünür olmasını savunan yaklaşımdır.

Feminizmin toplumda yaygın olarak düşünölenin aksine erkek düşmanlığı olmadığını, tam tersine erkeklerin kadınlarla bir bütün olduğunu anlatmak için feminizmin temel kavramları olan cinsiyet, toplumsal cinsiyet, maskülenlik ve feminenlik vd. detaylı olarak anlaşılmalıdır. “Cinsiyet” olarak belirtilen ve İngilizce “sex” olarak yazılan kavram bireyin biyolojik kimliğini ifade eder. Öte yandan İngilizce “gender” olarak kullanılan “toplumsal cinsiyet” kavramı ise yer, zaman, kültür ve din gibi ögelerle yapılandırılan ve sosyalizasyon sürecinde öğrenilen bir anlama ve içeriğe sahiptir. Uluslararası ilişkilerde feminist yaklaşımlar genç ve dinamik yapısıyla, alanda hâkim olan temel kavramları kadın gözüyle yeniden tanımlar ve eleştirirler. Kısaca, temel amaç kadını disiplinde görünür kılmak adına açıklamalar ve eleştiriler getirerek disiplinin eksikliklerini ve zayıflıklarını gidermeye çalışmaktır.

“Etnik Terör ve Kadın İntihar Saldırganları: Tamil Eelam Kurtuluş Kaplanları” adlı bu çalışmanın temeli bu amaç çerçevesinde kurulmuştur. Uluslararası ilişkilere hâkim olan ana teorilerde kadına ve kadına ait kabul edilen değerlere çokça yer verilmemesi ya da kadının ikinci plana itilerek alanın erkek egemenliğinde ilerlemesi nedeniyle bu çalışmada konu feminizm temelinde, teorik çerçeveyi feminizmin oluşturacağı şekilde kullanılacaktır.

Feminizm alanda çok yeni bir teori olarak kabul edildiğinden ve feminist teorinin her türünün soruna farklı yaklaşımlar getirmesinden dolayı feminizmin genel varsayımlarından yola çıkılarak analizler yapılacaktır. Feminizm temel olarak alınırken çalışmanın diğer ana ayakları olan terör, milliyetçilik, güvenlik, savaş ve militarizm hakkında feminizmin temel söylemleri incelenecek ve kadının bu tartışmalardaki yeri ve önemi araştırılacaktır. Ayrıca, bu kavramların feminizm temelinde çalışılması ve anlaşılması için örnek terör örgütü olarak kadınları eylemlerinde sıkça kullanan ve kadınlara örgüt içinde önemli roller veren Tamil Eelam Kurtuluş Kaplanları (*Liberation Tigers of Tamil Eelam - LTTE*) detaylı olarak incelenecektir.

Tamil Eelam Kurtuluş Kaplanları ilk kurulduğunda Marksist-Leninist bir sol örgüt niteliğinde olmasına rağmen zaman içinde etnik kimlikleri vurgulamasıyla ön plana çıkmış ve etnik terör örgütü olarak anılmaya başlamıştır. Çalışmada Tamil Kaplanlarının temel araştırma konusu olarak ele alınmasının ana nedeni, tüm terör örgütleri içinde kadınlara en çok yer veren ve kadınları programına dâhil ederek onları en etkili yöntem olan intihar saldırılarında sıkça kullanan terör örgütlerinden biri olmasıdır. Bu bağlamda, çalışmanın cevap aradığı temel soru can veren (doğuran) kadınların hangi nedenlerle can alan (intihar saldırganı) durumuna geldiğidir. Yani, bir kadının intihar saldırısı düzenlemesinin ana nedeni nedir ve bu neden bireysel mi yoksa örgütsel temele mi dayanmaktadır? Ayrıca kadınların milliyetçi hareketlerde rolü ve etkileri erkeklerle karşılaştırıldığında nasıldır?

Yukarıdaki temel sorular bütünlüklü bir yaklaşımla bu çalışmada dört bölümde incelenecektir. Çalışmanın birinci bölümünü oluşturan kavramsal çerçevede terörizm, terör çeşitleri ve etnik temelli terör incelenecektir. Etnik terörün anlaşılabilmesi için öncelikle terör sözcüğünün içeriği, tarih içindeki yeri ve dönüşümü araştırılacak ve sonrasında milliyetçilik ve etnisite kavramları irdelenerek etnik terör açıklanacaktır. Bu temel çerçevesinde, çalışmanın ana konusu olan intihar saldırıları ve bu saldırılarda kadınların rol ve etkileri terör bağlamında incelenecektir. İntihar saldırılarının örgütlere sağladığı avantajlar ve saldırgan profili oluşturmanın zorlukları da konu edilecektir.

Çalışmanın ikinci bölümü teorik çerçeve olarak planlanmış ve çalışma alanı olarak feminizm seçilmiştir. Feminizm ve uluslararası ilişkilerde feminist yaklaşımlar tarihsel gelişim çizgisi ve temel sorgulamaları temelinde incelenecektir. İlk olarak feminizmin özünün anlaşılması için tarihine, türlerine ve feminist dalgalara kısaca değinilecektir. Ayrıca feminizmin temel kavramları olan cinsiyet, toplumsal cinsiyet, feminenlik ve maskülenlik ile

hegemon maskülenlik kavramları derinlemesine incelenerek çalışma temelinde bağlantıları kurulacaktır. Ayrıca feminizmin terör, milliyetçilik, güvenlik, savaş ve militarizm konularına yönelik temel yaklaşımları ve eleştirileri analiz edilerek kadınların bu süreçlerdeki rolleri araştırılacaktır. Son olarak çalışmanın ana konusu olan kadınların intihar saldırganı olmayı seçme nedenleri feminist teori çerçevesinde anlaşılmasına çalışılacaktır.

Çalışmanın üçüncü ve dördüncü bölümlerinde ise bir vaka analizi yapılmış ve bu bağlamda örnek örgüt olarak Tamil Eelam Kurtuluş Kaplanları ele alınmıştır. Üçüncü bölümde Tamil Kaplanlarının ortaya çıkışı, güçlenişi ve sonlanması gerek ülkedeki gerekse uluslararası sistemdeki olaylar bağlamında incelenmiştir. Tamil Kaplanları isimli bu örgütün ortaya çıkış süreci ülkenin tarihi ile devletin uyguladığı ve ayrımcı olduğu iddia edilen belli başlı politikalarına paralel şekilde açıklanmaktadır. Ayrıca örgüt yapılanması da incelenerek Tamil Kaplanları detaylı olarak anlaşılmasına çalışılmıştır. Tamil Kaplanları içindeki kadın yapılanması geleneksel Tamil toplumuna ters şekilde planlanmıştır. Kadınlar bu örgüte katılarak kamusal alanda var olmuş, görünürlük kazanmış ve geleceği için söz sahibi olacağını ümit etmiştir. Dördüncü yani son bölümde ise, Tamil toplumu ve örgüt içerisinde kadınların rollerine değinilmiş ve kadınların neden intihar saldırganı olmayı seçtikleri araştırılmıştır. Tamil kadınları gerçekleştirdikleri intihar saldırılarını bireysel motivasyonlarla birleştirerek örgütün ortaya koyduğu milliyetçi hedefler adına erkek militanlardan daha fazla çalışmışlardır. Bu bağlamda, Tamil kadınlarının örgüt içindeki yerinin ve onları intihar saldırganı olmaya yönlendiren süreçlerin analizi de büyük önem taşımaktadır. Son olarak savaş süreci ve sonrasında Tamil kadınlarının rolleri incelenerek toplumdaki durumları ve kazanımları anlaşılmasına çalışılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

ETNİK TERÖR VE KADIN İNTİHAR SALDIRGANLARI: KAVRAMSAL VE TARİHSEL ÇERÇEVE

Yaşanılan her döneme damgasını vuran terör eylemleri tarih içinde pek çok yapı tarafından kullanılmıştır. Terör eylemleri dönem dönem nitelik ve tür değiştirse de örgütlerin amaçlarına ulaşmak için kullanılmaktan vazgeçemedikleri bir yöntem olagelmıştır. Etnik terör de dünyadaki gelişmelere paralel şekilde belli bölgelerde ortaya çıkmış ve özellikle etnik kökenli gruplar tarafından öncelikle bağımsızlık kazanma amaçlı olarak kullanılmıştır. Temelde bir topluluktaki etnik azınlık ya da çoğunluk olan grubun ülkedeki bir diğer grubu 'öteki' olarak tanımlamasından doğan ve özellikle kimlik kısıtlamasını içeren politikalar sonucu ortaya çıkan etnik terörün sonlandırılması uzun bir süreç ister. Örgütler amaçlarına ulaşmak için en kısa ve kolay yolu tercih ederler ve günümüzde terör örgütleri için bu yol intihar saldırıları¹ düzenlemekten geçmektedir. İntihar saldırıları en çok dikkat çeken eylem türlerindedir; bu saldırıları kadınların düzenlemesi daha da fazla dikkat çekmekte ve örgütler bu yolla meşruluk kazanmaya, kendi amaçlarını haklı göstermeye çalışmaktadır. Kadın intihar saldırırganları ve erkek intihar saldırırganlarının bireysel katılım nedenleri farklılaşabilir fakat örgüt içinde her ikisi de ideolojik anlamda milliyetçilikle motive olmaktadır. Hatta milliyetçilik motivasyonu kadınlar için ana neden olmakta ve bireysel nedenler tarafından desteklenmektedir. Çalışmanın birinci kısmını oluşturan kavramsal çerçeve bölümünde etnik terörü daha iyi anlamak için öncelikle terör kavramı incelenmiş, sonra çalışmanın ana teması olan etnik terörün derin analizi için milliyetçilik ve etnisite kavramlarına değinilmiş; böylelikle etnik terör kavramı detaylı olarak anlaşılmaya çalışılmıştır. Ek olarak, kavramsal çerçeveyi tamamlayacak olan ve çalışmanın bir diğer ayağını oluşturan intihar saldırıları kavramı tanımlanarak profil oluşturmanın zorlukları ve intihar saldırılarının örgütlere sağladığı avantajlar incelenmiştir.

1. Terörizmin Tarihi

Fransızca'da *terreur*, İngilizce'de *terror* kelimeleriyle ifade edilen terör sözcüğü aslında Latince kökenlidir ve *terrere* kelimesinden türetilmiştir. Latineden türetilmiş olan

¹ Literatürde intihar saldırırganları yerine canlı bomba terimi de kullanılmaktadır.

terör sözcüğü bireysel psikolojik ruh hali olan korkuyu ifade etmektedir ve Türkçede tedhiş, yıldırma, korkutma ve sindirme gibi anlamlara karşılık gelmektedir.²

Bugünkü anlamda terör kelimesi ilk defa Fransız Devrimi'nden sonra kullanılmıştır. Fransız Devrimi'nden sonra 1793 Mart'ından 1794 Temmuz'una kadar olan dönem 'terör dönemi' (*regime de la terreur- reign of terror*) olarak adlandırılmıştır.³ Terörizm kelimesi ilk olarak Fransız Devrimi ile popüler olmuştur. Fransa'da terör dönemi olarak adlandırılan Devrim sonrası dönemde ortaya çıkan kargaşa ve ayaklanmaya karşı Devrimciler bir düzen sağlamaya çalışmıştır. Devrimin lideri Maximilien Robespierre, devrime karşı olan, eski rejimi geri getirmeye çalışan ya da ayaklanma çıkaranları mahkemeye çıkarıp giyotinle cezalandırarak devrim karşıtlarına ders vermeye çalışmıştır. Fakat her devrim gibi Fransız Devrimi de kendini tüketmiştir. Robespierre 1794 yılında elinde Devrim karşıtlarının, yani vatana ihanet suçu işleyenlerin adlarının olduğu bir liste olduğunu duyurmuştur. Kendi adlarının da listede olduğunu düşünen radikaller ve ılımlılar birleşip Robespierre ve terör rejimini tanımadıklarını söyleyerek Robespierre'i giyotine yollamışlardır. Sonuç olarak Fransa'da terör dönemi sona ermiş ve terörizm sonradan gücün ve iktidarın suiistimal için kullandığı bir terim olmuştur.⁴

Terör dönemi Devrim sonrasında ortaya çıkan kaos ortamına son vermeyi amaçlayan Jakobenler dönemiyle özdeşleşmiştir. Terör kavramı 1795'te ilk defa kullanıldığında bir devlet tarafından halkına karşı yapılan sindirme hareketini ifade etmiştir.⁵ Modern anlamda terör, Fransız Devrimi öncesinde ve sırasında hem monarşi hem de halk tarafından politik bir araç olarak kullanılmıştır. Terör döneminde Jakobenler terörizmi baskı ve şiddet politikası olarak sistemli bir şekilde uygulamış ve toplumda politik dönüşüm sağlamak için bir araç olarak kullanmışlardır.⁶ Walter Laqueur'e göre tarih boyunca karşılaşılmış bütün terör çeşitlerini kapsayacak bir terör tanımı yapmak zordur; yani Fransız Devrimi sonrasında ortaya çıkan terör dönemiyle son yıllarda karşımıza çıkan uluslararası terör tanımı aynı değildir.

Siyasal anlamda şiddeti ilk kullanan ve Walter Laqueur'e göre hakkında belge toplanan ve bilgi edinilen ilk grup M.Ö 73-66 arasında yaşayan Zealot Sicariileridir. Dini bir

²Ahmet Hamdi Topal, **Uluslararası Terörizm ve Terörist Eylemlere Karşı Kuvvet Kullanımı**, İstanbul: Beta Yayınları, 2005, s. 7.

³Atilla Yayla, "Terörizm: Kavramsal Bir Çerçeve", <http://dergipark.ulakbim.gov.tr/ausbf/article/download/5000099335/5000092566> (e.t 18.04.2018).

⁴Bruce Hoffman, **Inside Terrorism**, USA: Columbia University Press, 2006, ss.3.

⁵Sait Yılmaz, **Terör ve Türkiye**, İstanbul: Kum Saati Yayınları, 2011, s. 31.

⁶Topal, op.cit., s.39

ideolojiye sahip olan bu örgüt, düşmanlarına gündüz, kalabalık yerlerde arkalarından saldırmış ve kalabalığa karışarak izlerini kaybettirmişlerdir. Örgütün başlıca silahları arasında örgüte de adını veren ‘sica’ denilen kısa kılıçlar yer almaktadır. Laqueur’ün kaydettiği ikinci en eski terörist grup ise Siccarilerden yaklaşık bin sene sonra Ortadoğu’da ortaya çıkan ve yine dini bir ideoloji benimseyen Haşşaşilerdir. Hasan Bin Sabbah’ın kurucusu ve lideri olduğu örgüt Selçuklu İmparatorluğu hâkimiyetine karşı savaşmıştır. İslam’ın İsmailiye mezhebine bağlı olan Haşşaşiler ile bugünkü çağdaş terör örgütleri arasında önemli benzerlikler bulunmaktadır. Hasan Sabbah güçlü düşmanlarıyla yüz yüze savaşamayacağını anlamış ve iyi örgütlenmiş, gizli, küçük ve disiplinli bir örgütle uzun vadede amacına ulaşmaya çalışmıştır. Sabbah düzenli birliklerle düşmana saldırmak yerine müritlerini uyuşturucu maddelerle kendine bağlamış, önemli düşmanlarını öldürecek müritler haline getirmiş ve düşmanın ölmesiyle doğacak olan otorite boşluğundan yararlanmayı planlamıştır.⁷ İran kökenli olan Haşşaşiler yöntem olarak suikastı kullanmışlar ve sistemli bir hale getirmişlerdir. Örgüt, hedeflenen kişi dışında masum insanların ölmemesi konusunda hassas davranmış ve sadece kitlelere korku yaymayı hedeflemiştir.⁸

Siccariler ve Haşşaşiler’den sonra dünyanın çeşitli yerlerinde terör olayları meydana gelmişse de modern terörizmin Fransız Devrimi sonrasında doğması nedeniyle Devrim, terör kavramı için bir dönüm noktası oluşturmuştur. Laqueur’e göre Devrim sonrasında Jakobenler terör kelimesini kendilerini övmek için olumlu anlamda kullanmışlardır, fakat sonradan terör kavramı İngiltere’ye geçmiş ve olumsuz anlamda kullanılmıştır. Hatta İngiliz devlet adamı ve siyaset bilimcisi Edmund Burke bir yazısında, “*terörist denilen şu cehennem zebanilerinin binlercesi halkın üzerine salındı*” diye yazarak kavramın olumsuz anlamını vurgulamıştır.

Zaman içinde terör sözcüğünün anlamında meydana gelen kaymalara rağmen, modern terörizm ve Fransa’daki terör rejimi iki temel ortak özelliği taşımaktadır: İlk olarak, hem terör döneminde hem de bugün terör, organize ve sistematik bir yapı içerisindedir. İkinci olarak ise, örgütler terör eylemlerini demokratik olmayan politik sisteme karşı gerçekleştirdiklerini belirterek eylemlerini daha iyi bir sosyal yaşam elde etme amacıyla meşrulaştırırlar.

Fransız Devrimi ile birlikte gelen milliyetçilik bilinci yeni ulus-devletlerin (Almanya ve İtalya) oluşmasına neden olmuştur. Ayrıca, Endüstri Devrimiyle yaşanan sosyo-ekonomik

⁷ Yayla, op.cit., ss.343-345.

⁸ Cemile Arıkoğlu Ündücü, “Uluslararası Sistem ve Terörizm Arasındaki İlişki”, **Elektronik Siyaset Bilimi Araştırmaları Dergisi**, Ocak 2011, Cilt:2, Sayı:1, s.8.

gelişmelerle yeni ideolojiler (Komünizm/ Marksizm) meydana çıkmıştır. Yaşanan bu gelişmeler ışığında yeni bir terör dönemi de ortaya çıkmıştır.⁹

19. yüzyılın ikinci yarısında sistemli ve yaygın terör hareketleri başlamıştır. Bu dönemdeki en önemli terör hareketleri Rusya'da Narodnaya Volya (*People's Will*- Halkın İsteği) adlı örgüt tarafından gerçekleştirilmiştir. Otokratik Çarlık yönetimine karşı saldırılar düzenleyen örgüt Rus tarihindeki en büyük ve en kanlı eylemleri gerçekleştirmiştir. Rusya'da Narodnaya Volya dağıldıktan sonra ikinci terör dalgası 1900'lerde Sosyalist Devrimci Parti ile gelmiş ve Ekim Devrimi'ne kadar devam etmiştir. Rusya'nın yanında diğer Avrupa ülkelerinde de terör eylemleri görülmüştür: Fransa, İspanya, İtalya, Almanya ve ABD'de terör eylemleri meydana gelmiştir. Fransa Cumhurbaşkanı Sadi Carnot, ABD Başkanları Garfield ve McKinley terör kurbanları arasındadır. 1897'de İspanya Başbakanı Antonio Canovas, 1898'de Avusturya İmparatoriçesi Elizabeth ve 1900'de İtalya Kralı Umberto öldürülmüş ve Almanya Şansölyesi Bismark'ın öldürülmesi için de çeşitli girişimlerde bulunulmuştur.¹⁰ Gerçekleşmiş olan bu terör eylemleri anarşik bir yapıya sahip değildir, eylemlerde ayrılıkçı ve milliyetçi bir yapı hâkimdir. Ayrıca bu dönemdeki terör eylemleri gelecekteki eylemleri taktik ve strateji açısından ciddi bir biçimde etkilemiştir.¹¹ Terörizmin kazanmış olduğu bu ihtilâlcî ve devlet karşıtı anlam Birinci Dünya Savaşı öncesi döneme kadar varlığını korumuştur. Bu dönemde özellikle Osmanlı İmparatorluğu ve Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'na karşı etnik milliyetçi hareketler terörizme başvurmuştur. Ermeni milliyetçi hareketler 1880 ve 1890'lı yıllarda uluslararası destek ve sempati kazanmak için Türkiye'nin doğusunda baş gösterirken aynı zamanda IMRO (*Inner Macedonian Revolutionary Organization*) bugün Yunanistan, Sırbistan ve Bulgaristan'ın topraklarının olduğu bölgede bağımsızlık için terörizme başvurmuştur. 28 Haziran 1914 tarihinde Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'nun veliahtı arşidük Franz Ferdinand'ın Sırp milliyetçisi Gavrilo Princip tarafından Saraybosna'da öldürülmesi Birinci Dünya Savaşı'na yol açmıştır.¹² Duruşma sırasında Princip "*müstakbel imparatoru bizim ülkemize aykırı reformlar yapacağı için öldürdüm*" diyerek suçunu itiraf etmiştir. Princip'in sözünü ettiği reformlar Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'ndaki Güney Slav halkının şikâyetlerinin giderilmesi için yapılacaktı, fakat teröristler söz konusu reformlara karşı çıkmakta ve Güney Slav bölgesine Sırp'ların hâkim olmasını istemekteydiler. Sonuç olarak arşidükün öldürülmesi terörizm konusunda bugün bile geçerli

⁹ Hoffman, op.cit., ss.3-5.

¹⁰ Yayla, op.cit., ss.347-348.

¹¹ Hoffman, op.cit., s.7.

¹² Fatma Taşdemir, **Uluslararası Terörizme Karşı Devletlerin Kuvvete Başvurma Yetkisi**, Ankara: USAK Yayınları, 2006, s.38-39.

olan iki hususu göstermektedir: İlk olarak şikâyetleri önlemek için yapılacak olan reformların terörist saldırıları önleyemeyecek olmasıdır. İkinci olarak ise teröristlerin eylemleri için buldukları ülke dışından başka bir desteğe ihtiyaç duymasıdır.¹³

1930'lu yıllara geldiğimizde terör kelimesinin anlamında yeniden bir değişim olduğu görülmüştür. Bu dönemde terör, devrim hareketleri ya da devlet liderlerine karşı yapılan eylemleri değil, totaliter devletlerin ve diktatör liderlerin halklarına karşı uyguladıkları baskı olarak anılmaya başlanmıştır. Yani kavram, Fransa'daki terör döneminde kullanıldığı anlamına geri dönmüş; devletin gücünü halkına karşı kullanması olarak anlaşılmiş ve spesifik olarak Nazi Almanyası, faşist İtalya ve Stalin Rusyasını belirtmek için kullanılmıştır.

İkinci Dünya Savaşı sonrası dönemde, yani 1940'ların sonu 1950'lerin başında Asya, Afrika ve Ortadoğu'da sömürgeci güçlere karşı özgürlük hareketleri başlamıştır ve uluslararası sistem ulusal özgürlük hareketlerini desteklediği ve bu ülkelere kendi haklarını tayin etme hakkı (self-determinasyon) verdiği için bu tür hareketler meşruluk kazanmıştır. Ayrıca kendi haklarını tayin yetkisini kazanan ülkeler kendilerini terörist değil özgürlük savaşçısı olarak tanımlamışlardır. Özgürlük savaşçısı deyimini özellikle Filistin Kurtuluş Örgütü (FKÖ) başkanı Yaser Arafat'ın 1974 yılında BM'de yaptığı konuşmada popülerlik kazanmıştır. Arafat bu konuşmasında terörist ve devrimci arasındaki ayrımın kavganın hangi amaç uğruna verildiğinde yattığını belirtmiş, *"kendi toprağının özgürlüğü ve kolonyal güçlerden kurtuluşu için savaşan kişi terörist değildir"* demiştir. 1960'lı ve 1970'li yıllara geldiğimizde terör devrimsel bağlamda incelenmeye devam etmiştir. Fakat bu sefer kavram milliyetçi ve etnik grupları ya da ideolojik motivasyon kaynaklı grupları da içermiştir. Bask Vatanı ve Özgürlük (ETA) gibi örgütler terörü, dikkatleri kendi üzerlerine çekmek ya da uluslararası bir sempati ve destek kazanmak için kullanmaya başlamışlardır. Aynı zamanda sol görüşlü radikal öğrenci grupları (Leninist/Marksist gruplar) Batı Avrupa, Latin Amerika ve ABD'de terör örgütleri kurmaya başlamıştır. Bu örgütler temelde ABD'nin Vietnam'ı işgaline ve modern kapitalist devletlerdeki sosyo ekonomik eşitsizliğe karşı çıkmışlardır.¹⁴

Tarihsel olarak incelendiğinde terör eylemlerinin Soğuk Savaş döneminde özellikle 1960'lı yıllardan sonra artışa geçtiği görülmüştür. Bu durumun en önemli nedeni dönemin süper güçleri olan ABD ve Sovyet Rusya'nın doğrudan sıcak bir savaşı göze alamamasıdır. Dolayısıyla terör bir savaş yöntemi olarak kullanılmıştır. Yani, uluslararası sistemde devletler

¹³ Andrew Mango, **Türkiye'nin Terörle Savaşı**, Orhan Azizoğlu (Çev.), İstanbul: Doğan Kitap, Eylül 2005, s.13.

¹⁴ Ibid., ss.16-17.

doğrudan bir savaş maliyetini ve birbirleriyle savaşmayı göze alamadıklarından terörü siyasi mücadelelerini sürdürmede bir araç olarak kullanmışlardır.¹⁵1980'li yıllarda terör eylemleri Sovyet rejimine bağlanmaya ve Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği (SSCB) tehdit olarak görülmeye başlanmıştır. Ek olarak, ABD'nin Ortadoğu'daki askeri hedeflerinin bombalanması ve diplomatlarının öldürülmesi sonucunda dikkatler devlet destekli teröre yönelmiştir. Sonuç olarak haydut devletler¹⁶ olarak anılan Suriye, İran ve Irak aktif olarak terörü desteklemeye başlamış ve terör, zayıf devletlerin güçlü rakiplerine karşı kullandıkları gizli ve herhangi bir ceza riski barındırmayan eylem şeklini almıştır.¹⁷

Soğuk Savaş sonrası dönemde terörizm genelde Batıya yönelik ve batılı toplumların demokratik yapısını, ekonomik sistemini hedef alan eylemler halinde gerçekleşmiştir. Ayrıca bu dönemde terörizmin niteliğinde önemli değişiklikler meydana gelmiştir; özellikle teknolojik gelişmelerle birlikte büyük bir iletişim ağı ortaya çıkmıştır. Modern teknoloji ve bilgi ağının gelişmesiyle teröristler istedikleri bilgilere daha kolay ulaşarak daha etkin eylemler gerçekleştirmiş ve terör küresel nitelik kazanmıştır.

11 Eylül 2001 tarihinde ABD'de ikiz kulelere gerçekleşen saldırı sonrasında terör kavramı yeniden şekillenmiştir. Din, güvenlik, ideoloji, medeniyetler çatışması gibi kavramlar devletlerin sosyal, ekonomik ve siyasal yaşamlarını derinden etkilemiştir. 19. yüzyıldaki el bombası atma, adam öldürme, dinamit patlatma gibi yöntemlere 20. yüzyılda bubi tuzakları, kalaşnikof silahları eklenmiştir. Günümüzde ise gelişen teknolojiyle birlikte tahrip gücü yüksek silahların kullanılması terörizme yeni bir boyut katmıştır. Sonuç olarak, terörizm küreselleşmenin de etkisiyle hızlı, bağımsız, esnek ve ulus-ötesi eylemler yapabilecek bir kapasiteye sahip olmuştur.¹⁸

Soğuk Savaş'ın bitişi terörizmi çok etkilemiştir. Terörizm artık iki kutuplu dünyadan çok farklı bir şekle bürünmüştür. Yeni Terörizm olarak da adlandırılan bu yeni dönemde terörizm, eskisine oranla daha öngörülemeyen, mücadelesi zor ve kuralsız bir hale gelmiştir. Soğuk Savaş'ın bitmesiyle birlikte terörizmin yaşadığı dönüşüm iki temel dinamikten etkilenmiştir: İlki, Soğuk Savaş döneminde sistemde var olan güç dengesinin bozulması,

¹⁵ Üdücü, op.cit., s.9.

¹⁶ABD tarafından yaygın olarak kullanılan kavramdır. ABD'nin tanımına göre haydut devletlerin dört temel bileşeni vardır. Bu bileşenler bir devletin kitle imha silahlarını geliştirmesi, uluslararası terörizme destek vermesi, dünya ya da bölge için askeri tehdit oluşturması ve uluslararası değerlere karşı çıkmasıdır. Bu tanıma göre İran, Irak, Libya, Suriye ve Kuzey Kore ABD tarafından haydut devletler olarak anılmaktadır.

¹⁷ Hoffman, op.cit., s.17.

¹⁸ Üdücü, op.cit., s.9.

ikincisi ise küreselleşme olgusudur. Güç dengesinin bozulmasının ise terörizm üzerinde üç etkisi olmuştur: İlk etki terörizmin ideolojik boyutunun, yani sol ya da komünist eylemlerin ortadan kalmasıdır, çünkü Soğuk Savaş döneminde Batı'ya karşı mücadele veren etnik ve dini örgütler uluslararası desteği Sovyet bloğundan almaktadır. Sonuç olarak Sovyetlerin ve sol bloğunun yıkılmasıyla terörizmin sol karakteri ortadan kalmıştır. Güç dengesinin bozulmasının ikinci etkisi ise terörizmin dizginlerinden boşanmasıdır. Uluslararası sistemde iki kutuplu yapı hakimken sistemi kontrol etmek, terör eylemleri dahil mümkündür. Yani kutup devletlerinin haberi olmadan uluslararası alanda politika yürütmek zor hatta neredeyse imkânsızdır. Fakat bu iki kutuplu sistem çöktüğünde, terörü kontrol altında tutan bir güç olmadığı için bu örgütler daha rahat hareket eder hale gelmiş, daha yıkıcı ve öngörülemez eylemlere başlamıştır. Ayrıca, başarısız devletlerle (failed states) terörizm arasında güçlü bir bağ oluşmuştur. Soğuk Savaş döneminde her iki blok da kendi devletlerini blok etrafında tutmak için belli ekonomik ve askeri yardımlar yapmıştır. Fakat Soğuk Savaş'ın sona ermesiyle birlikte bu yardımlar kesilince bu devletler yoksun duruma düşmüş, dolayısıyla eylemlerini arttırmışlardır. Güç dengesinin bozulmasının terörizm üzerindeki üçüncü etkisi ise terör örgütlerinin sahip oldukları silahların imha güçlerinin yükselmesidir. Örgütler, gelişen teknoloji ve Sovyetlerin yıkılmasından sonra silahların dünyaya pazarlanmasıyla yıkıcı gücü çok daha yüksek olan silahlara daha kolay ulaşmaya başlamıştır.

Terörizmin dönüşümünü etkileyen ikinci dinamik küreselleşmedir. Küreselleşme olgusu terörizmi iki bakımdan etkilemiştir: İlk olarak, küreselleşmeyle birlikte zengin ve fakir arasındaki fark açılmıştır. Zenginin daha zengin fakirin ise daha fakir olduğu bu sistemde fakirlerin hoşnutsuzluğu giderek artmaktadır. Bu durum, yani sistemdeki gelir ve refah dağılımındaki eşitsizlik hoşnut olmayanların sistemi yıkıp yeniden kurma isteğini körüklemektedir. Yani, yeni dönemde terörist eylemler düzeni yıkmaya ve yerine yenisini kurma amacını taşımaktadır. Küreselleşmenin ikinci etkisi ise teknolojik ilerlemedir. İletişim ve bilgi sistemlerinin ilerlemesiyle terör eylemleri daha kolay ve etkili yapılır hale gelmiştir. İnternet, teröristlerin eğitiminden propagandaya, istihbarattan eylemlerin planlanmasına kadar pek çok alanda kritik önem taşımaktadır. Ayrıca internetin kullanılmasıyla yeni bir terör türü olan siber terör ortaya çıkmıştır. Sanal teröristler bilgisayar başından hedef aldıkları devlete önemli kayıplar yaşatmaktadır.¹⁹ Ayrıca, ABD'li RAND şirketinin 1999 yılında yapmış olduğu tanımlamada terör bir ağ savaşı olarak nitelenmektedir. RAND'ın tanımlamasına göre

¹⁹Selim Kanat, "Terörizmin Dünü Bugünü Yarını: Siyasal Gerçekçi Bir Değerlendirme", **Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, Cilt:19, Sayı:3, 2014, ss.205-207.

teröristler bir iletişim ağı içerisinde ve farklı örgütler ya da teröristler birbirlerine göre hiyerarşik olmayan bir organizasyon yapısına sahiptir. Yeni terör örgütleri yoğun bir şekilde bilişim teknolojilerini gelecekte düzenleyecekleri saldırıları planlamada, koordine etmede ve bilgi dağıtımında kullanmaktadır. Yani, yeni teröristler düşmanlarına karşı ağ savaşı yürütmektedirler.²⁰

Yeni terör kavramı aslında 1990'larda akademiye kazandırılmıştır. Fakat 11 Eylül saldırıları sonrasında yaygınlaşmış ve diğer politik alanlara da giriş yapmıştır. Analistler yeni ve eski terör ayrımı üzerinde ciddi tartışmalara başlamışlardır. Yeni terör kavramını savunanlar kavramın klasik ya da eski tanıma göre radikal bir geçiş gerçekleştirdiğini savunmuşlardır. Yeni terör kavramını eski terörden dört ana farkla ayırmaya çalışmışlardır. İlk olarak örgütsel yapıyı incelemişlerdir; eski terör hiyerarşik bir yapıya sahipken yeni terörde daha dağınık ve şekilsiz bir yapı mevcuttur. Örneğin El Kaide *franchise* bir yapıya sahiptir yani global ölçekte bütün yerel mücadeleleri desteklemektedir. İkinci fark ise eylemin gerçekleştiği yerde meydana gelen değişimdir. Yeni terörde sınırsız bir dünyada belli bir toprağa bağlı olmayan eylemler gerçekleştirilmektedir. Yani örgütler yerellikten sıyrılmaktadırlar. Ayrıca yeni terörde tehdit sadece tek bir devlete değil uluslararası sisteme yönelmektedir. Motivasyon kaynağı ise yeni ve eski terör arasındaki üçüncü farkı oluşturmaktadır. Klasik terör örgütleri genel olarak politik bir ideolojiden kaynaklı seküler kaygılardan ya da milliyetçi ve etnik çatışmalardan motivasyon sağlamaktadır. Fakat yeni terörde temel motivasyon kaynağı dini fanatizmdir. Dini motivasyona sahip bu örgütlerde eski terörizmde görülen spesifik ve rasyonel olarak tartışılabilir olan istekler mevcut değildir. Yeni teröristler masada oturup tartışmak yerine masayı ve etrafında oturan herkesi dağıtmayı istemektedirler. Dördüncü fark ise örgütlerin kullandıkları taktikler ve şiddetin ölçüsüdür. Eski terör örgütleri hedef belirlemede daha spesifik davranıp daha ölçülüdür, klasik terörde “*insanların onları izlemesi istenir, ölmesi değil*” anlayışı hakimdir. Oysa yeni terörde aşırı ve ayrımsız bir şiddet kullanımı mevcuttur, yani onlar için çok sayıda insanın ölmesi çok da önemli değildir.²¹

Terörizm aslında dinamik bir yapıya sahiptir. Yapılan literatür çalışmalarında görülmüştür ki analistler yeni ve eski terör ayrımını yaparken yazıldığı zamanı dikkate almaksızın bir analiz gerçekleştirmektedirler. Analistler kendi yaşadıkları zamanı yeni ya da

²⁰ Münevver Cebeci, “Defining The “New Terrorism”: Reconstruction Of The Enemy In The Global Risk Society”, **Uluslararası İlişkiler Dergisi**, Cilt:8, Sayı:32, Kış 2012, s.39.

²¹ Andreas Gofas, ““Old’ vs ‘New’ Terrorism: What’s in a Name?”, **Uluslararası İlişkiler Dergisi**, Cilt:8, Sayı:32, Kış 2012, ss. 21-27.

çağdaş terör olarak tanımlamaktadırlar. Yani, terör tanımlaması sadece yaşanan topluma ya da kişiye göre değil tanımlamanın yapıldığı zamana göre de farklılık göstermektedir.²²

2. Terörizm Kavramının Anlamı ve Dönüşümü

11 Eylül saldırıları sonrasında terör kavramı daha fazla tartışılmaya başlamış, uluslararası güvenlikle ilgili yapılan her çalışmada terör kelimesi en çok kullanılan kelime olmuştur. Terör kelimesinin kullanılması bile tek başına insanlarda bir ürperti, kınama hatta nefret duygusu yaratmaktadır. Hissedilen negatif duygulara rağmen neyin terör olduğu konusunda fikir birliği sağlanamamış, kavramın tanımı tam olarak yapılamamıştır.²³ Terör, akademisyenler, gazeteciler ve politikacılar tarafından değişik şekillerde tanımlanmıştır. Yapılmış olan tanımlamalar incelendiğinde dünyada kabul görmüş tek bir terör tanımından bahsetmek mümkün değildir. Popüler olduğu Fransız Devrimi'nden bugüne teröre yüklenen anlamlar, dönemler, kişiler ve eylemlerin niteliği gibi pek çok özellik nedeniyle değişmiştir. Literatür incelendiğinde terör çalışmalarının 1960'larda başladığı 1970'lerde ise kapsamlı çalışmaların arttığı görülmektedir. Fakat çalışmalar uzun zamandır sürdürüldüğü halde farklı yaklaşımlar nedeniyle terörün tanımı konusunda bir görüş birliğine varılamamıştır.

Uluslararası ilişkiler ve siyaset bilimi sözlüklerinde terör tanımlamaları politik amaçlı şiddet kullanımı ile ilişkilendirilmektedir.²⁴ Terörizm aslında bir şiddet türü olmasına rağmen her şiddet eylemi terörizm değildir. Şiddet, terörizmin hem amacı hem de ön şartı olmakla birlikte terörizmi tanımlayan asıl nokta şiddetin siyasi amaçlı kullanılmasıdır.²⁵ Uluslararası ilişkiler terminolojisini açıkladıkları sözlükte Newnhan ve Evans terörü, "*siyasal amaçlara ulaşmak amacıyla sistematik temelde şiddet kullanımı ya da şiddet kullanma tehdidi*" olarak tanımlamıştır. Siyaset bilimi sözlüğünde ise Robertson terörü, hükümete veya topluma radikal politik ve sosyal değişimleri kabul ettirmek için kullanılan bir baskı aracı olarak tanımlar ve "*siyasi amaçlı şiddet*" olarak niteler.²⁶

Hollandalı siyaset bilimci Alex Schmid 1983 yılında yaptığı bir çalışmada, 1936 ve 1981 yılları arasında yapılmış olan 109 farklı terör tanımını incelemiştir. Yapmış olduğu

²² Cebeci, op.cit., s.37.

²³ İbrahim Kaya, **Terörle Mücadele ve Uluslararası Hukuk**, Ankara: USAK Yayınları, 2005,s.9.

²⁴ Nilüfer Karacasulu ve Şevket Ovalı, "Terör: Kavramsal Çeşitlilik", **Mülkiye Dergisi**, Cilt: 28, Sayı: 243, 2004, ss.53-54.

²⁵ Topal, op. cit., s.7.

²⁶ Karacasulu ve Ovalı, op.cit., s. 243.

çalışma çerçevesinde Schmid, 126 kelime ve 6 ayrı cümleden oluşan bir tanım yapmıştır. Schmid'in tanımına göre terörizm,

gizli ya da yarı gizli birey, grup ya da devlet aktörleri tarafından, kişisel, kriminal veya politik sebeplerle, korku ve endişe kaynağı olan tekrarlanmış şiddet eylemidir. Suikastler hariç olmak üzere, bu eylemlerin doğrudan hedefleri, gerçek mağdurları değildir. Şiddetin gerçek mağdurları, ilk aşamada, mesaj ulaştırmak için belirlenen, genelde hedef nüfus kitle içerisinde fırsatın elverişliliğine bağlı olarak rastgele ya da önceden belirlenmiş şekilde temsili veya sembolik hedefler olarak seçilir. Teröristler, doğrudan mağdur ve hedef kitle arasında tehdit ve şiddet üzerine kurulu bir iletişim süreci oluşturmak isterler. Teröristler, mağdurlar ve esas hedef kitle arasındaki tehdit ve şiddet üzerine kurulu iletişim süreci, söz konusu esas kitleyi yani toplumun geneline etkilemeyi amaçlamaktadır. Yıldırma, zorlama veya propaganda amaçlarından hangisine ulaşılmak isteniyorsa; buna uygun olarak hedef kitle terörün, taleplerin veya ilginin odağı haline getirilir.

Schmid'in tanımı yerinde olmasına rağmen uzunluğu nedeniyle devletler tarafından tercih edilmez.²⁷ Schmid yaptığı çalışmalar sonucunda terörizm hakkında 22 temel unsur ve 20 amaç sıralamıştır. Bu unsurlar arasında en çok öne çıkan 5 unsur: şiddet, politik amaç, korku, tehdit ve üçüncü taraflar üzerinde psikolojik etkiye sebebiyet vermektir. En çok öne çıkan 6 amaç ise toplumu terörize etmek, yetkilileri karşı önlemler almak zorunda bırakmak, terörist kuvvetleri harekete geçirmek, hükümet kuvvetlerini etkisiz hale getirmek, kamuoyunu olumlu ya da olumsuz şekilde etkilemek ve rejimi değiştirmek olarak tespit edilmiştir.²⁸ Ayrıca yapmış olduğu çalışmada Schmid, terör tanımlamasında geçen vurguları da incelemiştir. Schmid'in araştırmasına göre, tanımlarda şiddet ve güç kavramı %83,5; politik amaç %65; korku ve terör vurgusu %51; tehdit %47; psikolojik etki %41; hedef kitle ve masum uyumsuzluğu %37,5; sistematik, planlı ve niyeti belli eylem olması %32 ve belli bir strateji ve taktik içermesi %30,5 oranında yer almaktadır. Ek olarak çalışmasında terör tanımlamasında hangi konuların çözümüne ulaşamadığına da cevap aramış ve terör ve diğer politik amaçlı şiddet türleri arasındaki sınır nedir; terör ve suç arasındaki ilişki nedir; gerilla savaşı ve terör arasındaki ilişki nedir; terör meşru mudur ya da hangi kazanımlar sonucunda meşru olur; terör güç, şiddet ve baskının alt dalı mıdır gibi soruların yanıtlanması gerektiğini belirtmiştir.²⁹

²⁷ Kaya, op.cit., ss.17-18.

²⁸ Topal, op.cit., s. 36.

²⁹ Boaz Ganor, "Defining Terrorism: Is One Man's Terrorist Another Man's Freedom Fighter?", **Political Practice and Research**, Vol.3, No.4, 2002, s.290.

Terörizm, en basit tanımıyla, tehdit ve şiddetin kasıtlı bir şekilde sivillere ya da sivil hedeflere karşı politik amaçlar için kullanılmasıdır. Bu tanıma göre terörizmin 3 temel unsuru bulunmaktadır. İlk unsur eylemin niteliğidir, buna göre eğer eylem herhangi bir şiddet ya da şiddet tehdidi içermiyorsa terör eylemi olarak nitelendirilemez. İkinci unsur, eylemin amacının her zaman politik olmasıdır. Yani rejim değiştirme, iktidar değiştirme ya da sosyal ve ekonomik politikaların değişimini isteme gibi politik hedefler söz konusudur. Üçüncü unsur ise, terörizmin hedefinde sivillerin bulunmasıdır ve bu yönüyle terör, diğer politik amaçlı eylemlerden (gerilla savaşı, halk savaşı vb.) ayrılmaktadır. Teröristler sivil hedeflere saldırılar düzenleyerek sivillerin dikkatini maksimum düzeyde çekmek ve medyada yer almak istemektedirler. Yani sivillerin bir kazaya kurban gitmesi bir terör eylemi değildir, çünkü terör eylemlerinde siviller açık olarak hedef alınmaktadır.³⁰ Sonuç olarak terörü diğer suçlardan ayıran bazı unsurlar mevcuttur. Motivasyon bu unsurlardandır. Örgütlerin gerçekleştirdiği saldırılarda bireysel motivasyondan çok ideolojik bir motivasyon söz konusudur. İdeolojik amaca sahip olan saldırganın eylem sonucunda oluşan hasardan hiçbir şahsi çıkarı yoktur. Hâlbuki sıradan suçlarda saldırgan, eylemini şahsi çıkarı için hedef seçtiği kişiye karşı gerçekleştirmektedir. Ayrıca terör eylemleri süreklilik arz eder ve saldırgan eylemin herkes tarafından bilinmesini ister, çünkü saldırganın mesaj vermek istediği belli bir kitle vardır ve fiziki tahribattan öte bir psikolojik tahribat oluşturmak daha önemlidir. Terör eylemlerinin hedefinde genellikle suçsuz ve olayla ilgili olmayan kişiler vardır. Saldırgan temelde, hedef olarak seçtiği toplumdaki davranışı etkilemeyi ya da değiştirmeyi, korku ve endişe ortamı yaratarak toplumu sindirmeyi amaçlamaktadır.³¹

Teröristler amaçlarına ulaşabilmek için seslerini maksimum oranda duyurabilecekleri eylemler yapmaya çalışmaktadır. Teröristlerin bu yoldaki amacı dikkatleri kendilerine çekmek, kendilerini bir güç olarak tanıtmak ve reklam yapmaktır. Yani terör eylemi kurbanı değil seyirciye yönelik olarak yapılmakta, teröristler yaptıkları eylemlerin seyredilmesini, dinlenmesini ve konuşulmasını istemektedir. Çünkü teröristin amacı sadece fiziksel değil psikolojik hasar da yaratmaktır.³²

Terör, değişen doğası, görünümü ve amaçları nedeniyle açıklaması ve tanımlaması zor bir kavramdır ve bu nedenle diğer suçlar gibi objektif bir tanımı yoktur. Kavramın subjektif bir yapısının olması nedeniyle devletler, aktörler ve kişiler tarafından farklı tanımları

³⁰Ibid, s.294.

³¹ Topal, op. cit., s.37.

³² Karacasulu ve Ovalı, op. cit., s.56.

yapılmaktadır. Hatta devletler farklı zaman dilimlerinde kendi siyasi çıkarlarına bağlı olarak terör tanımını değiştirmektedir. Bunun sonucu olarak da terör kavramı çok geniş anlamları içermeye başlamış ve terör eylemlerini diğer suçlardan ayırmak zorlaşmıştır. Ayrıca, terör kavramının tanımının yapılmasının gerekli olup olmadığı konusunda da tartışmalar başlamıştır.

Terör kavramının tanımının yapılmasının gerekliliğini savunanlara göre, uluslararası toplumun teröre karşı verdiği mücadelede en büyük engel belli bir tanımın olmamasıdır. Bu görüşü savunanlara göre, eğer belli bir terör tanımı yapılırsa bu tanıma göre de mücadele yöntemi belirlenip terör konusunda çözüme ulaşılabilir. Örneğin Sertaç Başeren uluslararası terörizmde en önemli sorunun tanım sorunu olduğunu belirtmiş ve eğer bu sorun aşılırsa terörle mücadelenin sorun olmayacağı görüşünü savunmuştur. Maurice Flory'e göre terörle mücadele için terörist gruplar tarafından önceden kullanılmayan yöntemleri de kapsayan ve terörün bütün şekillerini içeren basit ve kullanışlı bir tanım yapılmalıdır. Ayrıca Flory'e göre terör eylemlerini diğer ulusal kurtuluş örgütlerinden ayırmak için de tanım gereklidir.³³

Literatürde terörizmin tanımının yapılmamasının daha iyi ve uygun olduğunu savunan görüşler de vardır. Bu görüşü savunan yazarlara göre terörizmi tanımlamak için harcanan çaba zaman kaybıdır. Örneğin Mark S. Zaid'e göre terör tanımının yapılması imkânsızdır ve sorun terörü tanımlamakla değildir. Sorun uçak kaçırma, çocukları rehin alma gibi suç unsurları üzerinde durularak çözüme ulaşılabilir. Richard R. Baxter ise *“Terörizmin hukuksal bir tanımını reddetmeye daima bir nedenimiz vardır. Terim, kesin değildir, müphemdir ve hepsinden ötesi bu işlevsel bir hukuksal amaca hizmet etmemektedir,”* demektedir.³⁴

Terör kavramının tanımının yapılması ya da yapılmaması konusundaki görüş ayrılıklarının devletlere de yansıdığı görülmüştür. BM Genel Kurulu (BMGK) uluslararası terörizmin genel kabul görmüş bir tanımının olmasının teröre karşı verilecek mücadeleyi daha etkin kılacağını ifade etmiş ve 3034 sayılı BMGK kararıyla kurulan Ad Hoc Komite terörün tanımının yapılması için yoğun çabalar harcamıştır. Komitenin çalışmaları sonrasında iki farklı görüş ortaya çıkmıştır: İlk görüşe göre terörizmin tanımı yapılmadan terörle ilgili normatif bir düzenlemenin yapılması mümkün değildir. İkinci görüşe göre ise, terörizmin tanımının yapılması yönündeki çabalar sonuç vermemektedir; dolayısıyla, yapılacak olan düzenlemelerin uzlaşmaya varılan ortak noktalar üzerinden yapılması daha akılcı olacaktır.

³³ Topal, op. cit., s.10.

³⁴ Taşdemir, op. cit.,s.11.

Sonuç olarak terörizmin tanımlanmasının terörle mücadelede uluslararası topluma yol göstereceği açıktır. Yani, gerek ulusal gerekse uluslararası düzeyde terörle mücadele yönteminin belirlenmesi için terörün ne olduğu açık bir şekilde ortaya konmalıdır. Aksi takdirde işbirliği ortamı sağlanamayacak ve barışçıl yolların uygulanması daha da zorlaşacaktır.³⁵

Terör kavramının tanımlanmasının önündeki en büyük engellerden biri de bir milletin kendi kaderine kendisinin karar vermesi (*national self-determination*) gerektiğini kabul eden bir uluslararası hukuk kuralının bulunmasıdır. Bazı kişi, kurum, örgüt veya devletler bu kuralı bazı durumlarda terörizmi haklı göstermek ya da gerekçelendirmek için kullanmaktadır.³⁶ Bireylerin eşitliğini ve yöneten-yönetilen arasında toplumsal sözleşme olması gerektiğini savunan self determinasyon hakkının kökenleri 18. yüzyıla kadar gitmektedir. Self determinasyon hakkı Birinci Dünya Savaşı sonrasında savunulmasına rağmen Milletler Cemiyeti'nin (MC) ilkeleri arasında yer almamıştır. Fakat sonradan BM Antlaşmasınının 1. madde 2. fıkra ve 55. maddesinde yer almıştır. İkinci Dünya Savaşı sonrası dönemde imparatorluklar dağılmaya ve sömürgeci devletlere karşı bağımsızlık mücadeleleri ortaya çıkmaya başlamıştır. Sömürge karşıtı olanlar bağımsızlık amacıyla terörizm dâhil her türlü şiddet yöntemini kullanmış ve böylelikle ulusal kurtuluş hareketleri ortaya çıkmıştır. Ulusal kurtuluş hareketlerinde problemlili olan konu, hukuki statüleri, hangi halkları hangi temelde temsil ettikleri ve hangi şartlarda kuvvet kullanma hakları olduğu yönündedir. Filistin'de Filistin Kurtuluş Örgütü, Kuzey İrlanda'da IRA (*Provisional Wing of the Irish Republican Army*) ve Cezayir'de FLN (*National Liberation Front*) ulusal kurutuluş hareketi çerçevesinde terörizm ve self determinasyon arasında bağ kuran bazı örgütlerdir.³⁷

Günümüzde dekolonizasyon süreci tamamlanmış olduğu için artık self determinasyon ilkesiyle kuvvet kullanımına başvurulmamaktadır. Fakat bu hak artık etnik gruplar ve işgal altındaki halklar tarafından kullanılarak şiddet içeren eylemlere, yani terör eylemlerine başvurulmaktadır. Etnik gruplar gerek eşit haklar elde etmek gerekse bağımsızlık kazanmak için mücadele etmekte ve mücadelelerinde terörizme başvurmaktadır.³⁸

³⁵ Topal, op. cit., s.11.

³⁶ Karacasulu ve Ovalı, op.cit., s.39.

³⁷Taşdemir, op.cit., ss.12-16.

³⁸ Topal, op.cit., ss.22-23.

3. Terörizm Çeşitleri

Terör kavramının tanımlanmasının zor olduğu ve yapılan tanımlamaların ülke, örgüt ya da bireylerin çıkarlarına göre değişiklik gösterebileceği çalışmanın önceki kısımlarında açıklanmıştır. Terör stratejisini anlamak ve teröre karşı çözüm üretebilmek için terörün sınıflandırılması önemlidir. Fakat teröre ilişkin tanımlamaların farklılık göstermesi nedeniyle standart bir sınıflandırma yapılması güçtür ve çok zengin bir sınıflandırılmayla karşı karşıya kalınmaktadır.³⁹ Bu bağlamda bu çalışmada terör sınıflandırması; faaliyet alanına göre, devletle ilişkisine göre ve ideolojisine göre yapılmıştır.

3.1 Terör Örgütlerinin Faaliyet Alanına Göre Sınıflandırılması

Terör örgütlerinin faaliyet alanına göre sınıflandırılması kent, kırsal, ulusal ve uluslararası terörü içermektedir. Kırsal ve kentsel terör faaliyetleri ülke şartlarına ve mücadele amaçlarına göre şekillenmiştir. Kırsal terör teorisi Mao'ya dayanmaktadır ve Fidel Castro, Che Guevara ve Queweracı Regis Debray teoriye katkıda bulunmuştur. Temel amaç kırlardan başlayan hareketlerle şehirlere ulaşma ve şehirleri fethetmektir.⁴⁰ Örneğin Guevara Küba şartlarında devrimin kırsal alanda örgütlenmeyle sağlanacağını savunmuştur. Çünkü düzenli orduya karşı doğa şartlarını ve geçiş yollarını bilen, kendine barınak hazırlayıp dağlarda kalabilen hızlı küçük birlikler daha başarılı olabilir. Kent terörünün ilkeleri ise Brezilya'da Carlos Marighella tarafından hazırlanan "Şehir Gerillasının El Kitabı" adlı kitapta ortaya konmuştur. Yayınlanan el kitabına göre büyük kentler, örgütler daha rahat propaganda yapabildiği ve daha fazla nüfus barındırdığı için tercih edilirler. Ayrıca bu büyük kentler daha kalabalık kamusal alanları içerdiği için daha fazla ses getiren eylemler yapılacağı için de tercih edilmektedir. Hem kırsal hem de kentsel terörün en önemli özelliği küresel dalga halinde etki göstermeleridir.⁴¹ Ulusal terör, belirli bir ülkenin sınırları içinde gerçekleşen, ülkedeki belli hedeflere yönelen ve ülkenin vatandaşları tarafından gerçekleştirilen terördür. Fakat günümüzde ulusal terör örgütü olarak anılabilecek örgütler bağlantıları ve eylemleri nedeniyle uluslararası boyut kazanmıştır.⁴² Uluslararası terör, en çok karşılaşılan terör türüdür. Unsurları arasında, bir ülkede planlanan eylemin başka bir ülkede gerçekleşmesi, örgütün bir ülkede konuşlanıp başka bir ülkeyi hedef alması, örgütün faaliyet yürüttüğü ülke

³⁹ Osman Şen, **21. Yüzyılın Başlangıcında Terörizmle Stratejik Mücadele**, İstanbul: Alfa Yayınları, 2017, ss.112-113; Necati Alkan, **Gençlik ve Terörizm**, TEMUH Dairesi Başkanlığı Yayınları: Ankara, 2002, s.19.

⁴⁰ Alkan, op.cit., s.23.

⁴¹ Şen, op.cit., ss. 117-118.

⁴² Yayla, op.cit., s.379.

dışında başka ülkelerden yardım ve destek alması ve amacına ulaşmak için başka terör örgütleriyle işbirliğine girmesi yer alır.⁴³

3.2 Terör Örgütlerinin Devletle İlişkisine Göre Sınıflandırılması

Devletle ilişkisine göre terör örgütleri devlet terörü, devlet destekli terör ve devletin dâhil olduğu terör olarak sınıflandırılır. Devlet terörü, daha çok totaliter devletler tarafından ya da iç karışıklıkların olduğu devletler tarafından kullanılır. Devlet teröründe amaç, statükoyu koruyarak muhaliflerin korku yoluyla bastırılmasıdır. Devlet terörüne en iyi örnekler Fransız İhtilali dönemindeki Fransa, Stalin Rusyası ve Hitler Almanyasıdır.⁴⁴ Devlet destekli terörde devlet, terör örgütü olarak görülen gruplara yardım etmektedir. Bu yardımları para toplamak, asker yetiştirmek, finans ve örgütlenme yardımı sağlamak ve askeri personel yollamak yoluyla gerçekleştirir. Devletin dâhil olduğu türde ise devlet, kurumları aracılığıyla örgütlere direkt yardım eder. Latin Amerika'daki ölüm magandaları ve ABD arasındaki ilişki bu duruma örnektir. Mangandalar gerçekleştirdikleri eylemlerle halkı sindirmiş, ABD ise bu gruplara çıkarları için destek vermiştir.⁴⁵

3.3 Terör Örgütlerinin İdeolojilerine Göre Sınıflandırılması

Terör örgütlerinin lokomotifi ideolojileridir. İdeoloji, örgütlerin devamını ve meşruiyetini sağlarken örgütün amaçları doğrultusunda hedef kitleyi harekete geçirmeye de yardımcı olur. İdeolojiler örgütlerin omurgasını oluşturur ve belli dönemlerde küresel sahada etkilerini gösterir. Bu ideolojiler kendi arasında sol tabanlı (Marksist, Leninist ve Maoist), sağ tabanlı, din temelli ve etnik temelli olarak ayrılırlar. Sol tabanlı örgütler komünizm temellidir ve amaçları komünist rejimin kurulması için devrimci harekete başvurulmasıdır.⁴⁶ Sol terör örgütleri mevcut düzeni demokratik yollarla değiştiremeyeceklerine inandıkları için teröre başvururlar. Sağ terör örgütlerinin amacı mevcut düzeni yıkarak yerine ırk ya da dine dayalı bir devlet kurmaktır. Yani sağ tabanlı örgütler belli din ya da ırkı üstün konuma getirmeyi amaçlar.⁴⁷ Din tabanlı terör örgütleri dini, ulusları ve toplumları temizlemek, arındırmak için kullanır. Bu örgütler kendilerini meşrulaştırmak için tek tanrılı ya da çok tanrılı dinlerin metin ya da ritüellerini kendi amaçları doğrultusunda yorumlar ya da çarpıtırlar.⁴⁸ 11 Eylül

⁴³ Alkan, op.cit., s. 28.

⁴⁴ Şen, op.cit., s.124; Alkan, op.cit., s. 20

⁴⁵ Şen, op.cit., s.124.

⁴⁶ Şen, op.cit., s.119.

⁴⁷ Alkan, op.cit., ss.19-20.

⁴⁸ Şen, op.cit., s. 122.

saldırıları sonrasında dini terör örgütleri ya da İslami terör söylemi yaygınlaşmıştır. Batılı çevrelerce dini terör olarak İslam'ın terör unsurlarını içerdiği görüşü kabul edilmektedir. Dini terör örgütlerine verilecek örnekler arasında El-Kaide ve IŞİD (Irak ve Şam İslam Devleti) yer almaktadır.⁴⁹ Etnik terör örgütleri mevcut devletten ayrılmayı ya da toplumdaki diğer gruplara göre belli bir grubun statüsünün yükseltilmesini amaç edinir. Bu örgütler kendilerini sol temelli ideoloji içerisinde tanımlar.⁵⁰

Etnik terör örgütleri, aralarındaki ayrım çok net olmasa da dini terör örgütlerinden farklıdır. Dini örgütler, etnik örgütlerden daha az milliyetçidir, çünkü onlara göre ulusal kimlikler toplumdaki inançları yapay olarak bölmektedir. Ayrıca, dini örgütler dönüşüme etnik gruplardan daha açıktırlar. Bazı terör örgütleri bir türden diğerine evrilebilir. Örneğin Hizbullah hareketi dini motivasyonlu olarak yola çıkmış, zaman içinde ortak toplumsal değerlere önem vermeye başlamıştır. Öte yandan etnik terör, sol terör örgütlerinden farklı motivasyona sahiptir. Sol örgütler uyguladıkları şiddeti meşrulaştırmak için daha kapsayıcı vizyonlar oluşturur, fakat etnik terör örgütleri popülasyon içindeki spesifik kişilerin statülerine odaklanır; yani tüm nüfusla ilgilenmezler. Fakat bu durum etnik terör örgütlerinin üye temininin önündeki bir engeldir; örneğin Tamilli olmayan kişilerin Tamil Eelam Kurtuluş Kaplanları'na (*Liberation Tigers of Tamil Eelam –LTTE*) katılması çok zordur, ama Peru'daki Aydınlık Yol sol örgütüne herkes katılabilir.⁵¹

Etnik terör çalışması yaparken etnik durumun iki karakterli olduğu unutulmamalıdır. Etnisite, çatışma ve şiddet anlamına gelirken aynı zamanda akrabalık ve cemaat anlamına da gelmektedir.⁵² Bu bağlamda çalışmanın ilerleyen bölümlerinde ayrıntılarıyla incelenecek olan etnik terör kavramı için öncelikle milliyetçilik ve etnisite kavramı detaylı olarak anlaşılmalıdır.

3.3.1. Milliyetçilik ve Etnisite

Soğuk Savaş döneminin sonuna kadar dünya genelinde hâkim olan genel kanı, milliyetçilik kavramının eskidiği ve etnik çatışmaların çoğunlukla çözüldüğü üzerineydi. Yani

⁴⁹ Ündücü, op.cit., s. 12.

⁵⁰ Şen, op.cit., s.22.

⁵¹ Daniel Byman, "The Logic of Ethnic Terrorism", **Studies in Conflict and Terrorism**, Vol.21, 1998, ss.151-152.

⁵² Donald Horowitz, "Ethnic and Nationalist Conflicts", **World Security: Trends And Challenges At Century's End**, Michael Klare- Daniel Thomas (Ed.), ST. Martin's Press: New York,1991, s.228.

dünyada milliyetçilikten çok uluslararasılaşma (*internationalism*) söz konusuydu. Fakat düşünülenin aksine yeni etno-politik hareketler Doğu Avrupa’da, Balkanlar’da, Asya’da, Afrika’da ve dünyanın birçok yerinde ortaya çıktı.⁵³ Yani Soğuk Savaş sonrası dönemde uluslararası alanda yaşanan gerilimlerin azalacağı düşünülmüş fakat etnik çatışmaların ortaya çıkmasıyla iyimser düşünceler sona ermiştir. Soğuk Savaş sonrasında milliyetçi hareketler kaldığı yerden devam etmiş, hatta daha karmaşık ve çatışmacı bir ortam ortaya çıkmıştır.⁵⁴

Dünya savaşları sırasında etnik çatışma yaşanmamış, yerel farklılıklar daha büyük bir amaç uğruna bastırılmıştır. Fakat istisnalar olmuştur, örneğin İkinci Dünya Savaşı sırasında Yugoslavya ve Burma’da etnik gerilim artmıştır. Birinci Dünya Savaşı sonrası Başkan Woodrow Wilson’un ülkelerin kendi kaderini kendilerinin tayin etmesi politikasıyla sadece Avrupa’da değil dünya genelinde etnik ayaklanmalar başlamıştır. Başka bir ifadeyle, dış tehlike azaldığında etnik istekler duyulmaya başlanmıştır. Ek olarak, 1940 sonrası dönemde Afrika ve Asya’da kolonyal güçlerden bağımsızlıklarını kazanarak yeni kurulan ülkelerde de etnik sorunlar kendini göstermeye başlamıştır. Bağımsızlığını kazanan grup ülkede sorun olarak görülmüştür, çünkü ülkedeki diğer etnik grupları temsil etmemekte ve onların bağımsızlık sürecini yavaşlattığı düşünülmektedir. Oysa bağımsızlık kazanılmadan önce etnik farklar bastırılmıştı. Fakat bağımsızlık sonrası dönemde bağlamlar ve konular değişti. Artık dış bir tehdit yoktu ya da kolonyal baskı üzerlerinden kalmıştı; şimdi asıl sorun yeni devleti kimin kontrol edecekti. Ayrıca, Afrika ve Asya’da kendini gösteren değişim Avrupa ve Amerika’da da etkisini göstermeye başlamıştı. Örneğin Afrika’daki Belçika kolonilerinde (Burundi, Ruanda, Zaire) gelişen hareket Belçika’daki Felemenk hareketini de ateşlemiştir..⁵⁵

Milliyetçilik kavramı çok tartışılan bir kavram olmasına rağmen kavramın ne üzerine temellendiği ya da ne olduğu konusunda görüş birliği bulunmamaktadır. Dolayısıyla, literatür milliyetçilik kavramına birçok katkı sağlasa da milliyetçi çatışmaların nedenlerini açıklamada yetersiz kalmaktadır.⁵⁶ Sonuç olarak, Montreal’dan Mombasa’ya, Karen bölgelerinden Burma’ya ve oradan İspanya’nın Bask bölgesine kadar milli ve etnik duygular dünyanın her yerine yayılmıştır. Dünyadaki çok az ülke tek bir etnik grup tarafından iskân

⁵³ Muzaffer Ercan Yılmaz, “The Rise Of Ethnic Nationalism, Intra-State Conflicts and Conflict Resolution”, **Turkish Journal Of TESAM Academy**, Vol.5,No.1, 2018, s.13.

⁵⁴ Fatma Anıl Öztöp, “Devlet İçi Etnik Çatışmaların Çıkış Nedenleri: İspanya’daki Bask Sorunu Üzerine Bir Değerlendirme”, **PESA İnternational Journal of Social Studies**, Vol.1, No:2, 2015, s.57.

⁵⁵ Horowitz, op.cit., s.229.

⁵⁶ Rasim Özgür Dönmez, “Milliyetçi Çatışmalar”, Burhanettin Duran ve Kemal İnat (Ed.),**Dünya Çatışmaları: Çatışma Bölgeleri ve Konuları-2**, Nobel Akademik Yayıncılık: Ankara, 2010, s.703.

edilmiştir. Çoğu ülke birbirlerinden ırk, din, dil, ya da renk olarak farklı olan gruplara bölünmüştür.⁵⁷

Etnisite kavramı bir kimlik meselesidir ve kavram psikolojiden uluslararası ilişkilere birçok alanı kapsamaktadır. Örneğin sosyal psikolojiye göre etnisite hem bilişsel hem de motivasyonel bir süreçtir ve bireyin süreç içerisinde kimliğini nasıl tanımladığı/geliştirdiği sosyal psikolojinin araştırma konusudur. Sosyal psikoloji kimlik oluşturma aşamasında bireyin kendisini ve diğerlerini (“biz” ve “onlar”) tanımlamasını; yargılarını, davranışlarını ve rollerini ve bunların kökenlerini tartışır.⁵⁸

Etnisite, sosyo-ekonomik koşullara göre oluşmuş ve yapılandırılmıştır. Yani sömürgeci güçler kendi çıkarları için etnisite kavramını yapılandırır ya da liderler mobilizasyon için etnisite kavramını kullanabilir.⁵⁹ Kendilerini etnik olarak tanımlayan çatışma gruplarına göre etnisite ortak kader, tarihi değerler ya da paylaşılan kültürel değerleri ifade eder. Bazı durumlarda kan ve ırk da önemli unsurlar olarak görülür, fakat hangi unsurun diğerlerinden daha üstün olduğuna dair saptama yoktur. Ek olarak, bireyin kendini bir etnik gruba ait hissetmesi de önemli bir unsurdur.⁶⁰

İnsan gelişiminden öğrenildiği üzere hiçkimse belirlenmiş ya da net bir kimlikle doğmaz. Bireyin benlik algısı ya da kimliği sosyal yaşama katılıp belli çevrelerde buldukça, zamanla gelişir. Dolayısıyla bu sosyalleşme sürecinde oluşan etnik kimlik birçok unsurdan etkilenir. Bazı sosyal çevreler ırk ve ortak kader birliğine önem verirken bazıları etnik kimliğe, yani din, dil ve ortak kültüre önem verir. Başka bir ifadeyle etnik kimlik zaman içinde oluşturulur ve oluştuktan sonra değişime direnir. Sosyal kimliklerde değişim mümkünken etnik kimlik bir istisnadır, çünkü bireyin benlik algısı ve etnik kimliği arasında güçlü bir ilişki vardır. Oluşturulan etnik kimlik bireyin kim olduğunu bilirken diğerlerinin kim olduğunu bilmek istemesi sevmesi ya da sevilmesi ve ait olmasını içerir. Birey aidiyet hissettiği grubun başarılarıyla gurur duyarken başarısızlıklarına üzülür.⁶¹

Etnisite esnek bir yapıdır çünkü literatürde dil, töre ve kültür bakımından birbirine bağlı toplulukları ifade etmek için kullanılsa da etnik kimliklerin içerik ve anlamları

⁵⁷Horowitz, op.cit., s.221.

⁵⁸ Ayşe Betül Çelik, “Etnik Çatışmaların Çözümünde Siyaset Bilimi ve Uyuşmazlık Çözümü Yaklaşımı”, **Çatışmadan Uzlaşmaya Kuramlar, Süreçler ve Uygulamalar**, Nimet Beriker (Ed.), İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları:İstanbul, 2009, s.164.

⁵⁹ Dönmez, op.cit., s.75.

⁶⁰ Yılmaz, op.cit.,s.14.

⁶¹ Ibid.

değişiklik göstermektedir. Sonuç olarak etnik grupların özellikleri hakkında genel kabul görmüş bir tanımlama yoktur. Bazı gruplar etnik kimlikleri tanımlarken sübjektif özellik olan ortak soydan gelmeye önem verirken bazıları ise objektif unsurlara (yeme içme, din, dil, giyim) önem vermektedir. Öte yandan etnik grupların hem objektif hem de sübjektif olması gerektiğini savunan görüşler de mevcuttur.⁶² Dünya genelinde etno-milliyetçi ve etno-dinsel çatışmaların nedeni incelendiğinde, çatışmaların arkaplanında bazı grupların kendilerini ulusal kimliğe ya da ulus-devlete karşı ekonomik, sosyal ve siyasal alanda kabul ettirme isteğinin olduğu görülür. Ayrıca bu grupların bazılarında ulus-devletten ayrılma talebi de vardır.⁶³

Etnik gruplar uluslarla karıştırılmamalıdır. Ulus, ortak kökeni paylaşan kültürel, siyasal ve teritoryal bir topluluktur. Etnik grup ulusun sahip olduğu birçok nitelikten yoksundur. Etnisitede ülke ile olan bağ sembolik ve tarihsel olurken, ulusta bu bağ fiilidir ve siyasal nitelik taşır. Etnik grupların herkes için geçerli olan yasal kodları yoktur, çünkü uluslar gibi ortak kamu kültürü, ekonomik birlik ve iş bölümü yoktur. Yani ulus, devletin sınırlarına bağlıyken etnik grup nesilden nesile aktarılan ve devlet sınırına bağlı olmayan kültürel bir kategoridir. Yani etnik grup için doğuştan bazı özellikler gerekliken ulus için böyle bir ön şart yoktur. Dolayısıyla etnik grup dışlayıcı ulus ise kapsayıcıdır. Ek olarak, etnik gruplar belli koşullar altında ulusa dönüşebildiklerinden potansiyel uluslar olarak görülür. Çünkü etnik gruplar siyasallaşma sürecinde milliyetçilik ideolojisi üzerinden hareket etmekte ve bu durum ulus inşasına yol açmaktadır. Bu bağlamda bazı uluslar kendi kendilerini yöneten etnik gruplar olarak düşünülebilir.⁶⁴

Ulus-devlet için tek siyasal birlik ve tek kültürel kimlik en uygun durumdur. Çünkü böylelikle ulus-devlet içerisinde tam olarak toplumsal dayanışma sağlanır ve sağlam bir siyasal örgütlenme kurulur. Bu durum devletin güvenlik ihtiyacının sonucudur. Fakat ulus-devletin bireyden sadakat istemesi ve bireylerin ortak kültürden gelerek tüm ulusu kapsamaması düşüncesi kurgusaldır ve etnik sorunlara zemin hazırlar. Başka bir ifadeyle, ulus-devlet asimilasyon politikasıyla azınlığın etnik ve kültürel kimliğini ulusal kimlik içinde eriterek çoğunlukla kaynaşmasını ister. Ulus inşa sürecinin başlıca araçları eğitim, askerlik, siyasal katılımdır. Ulusal marş, bayrak, müzeler, dil, din ve destanlarla ulusal kimlik sembelleri geliştirilir. Örneğin tek dilin benimsenmesi ve eğitim ya da basın dilinin bu dille yapılması ile başka dillerin bastırılması şeklinde önlemler alınır. Sonuç olarak yerele ait olan her şey ulusal

⁶² Öztop,op.cit., s.57.

⁶³ Dönmez, op.cit., ss. 710-712.

⁶⁴ Erol Kurubaş, "Etnik Grup-Devlet İlişkilerinin Sorunsallaşması ve Aktör Tutumlarındaki Açmazlar: Türkiye'deki Kürt Sorunu Örneği", **Liberal Düşünce**, İlkbahar, 2008, s.21.

içinde eritilir ve etkileri en aza indirgenir. Ulus inşasının temel ideolojisi milliyetçiliktir. Milliyetçilik kurulu ulus-devletler için birleştirici bir ideolojiyen ulus-devlet kurmak isteyen etnik kimlikler için ayrıştırıcı özelliğe sahiptir. Devletler ülke bütünlüğünün devamını sağlamak ve güvenlik ihtiyacını karşılamak için çabalarırken etnik gruplar self determinasyon hakkıyla kimlik ihtiyaçlarını garanti altına almaya çalışırlar. Sonuç olarak, ulus-devlet ve etnisite ilişkisinde milliyetçilik ve self determinasyon hakkı nedeniyle bir kısır döngü oluşur ve bu kısır döngü, ortaya çıkan güç mücadelesinin sonlanmasıyla kırılır.⁶⁵

3.3.2.Etnik Terör

Etnik çalışmalarla ilgili literatürü incelediğimizde çatışmaların temelinde kendini farklı olarak tanımlayan grupların aynı ulus-devlet içerisinde yaşama zorunluluğunun olduğunu görürüz. Siyaset bilimi neden bu etnik grupların ortak bir devlet altında hareketlenmeye başladığını ve neden değişik etnik gruplar arasında farklı siyasi hareketler meydana geldiğini anlamaya çalışır. Bu sorulara verilen cevaplar kabaca iç ve dış nedenler olarak ikiye ayrılabilir. İç nedenler etnik grubun siyasi hareket potansiyeli ve grubun devletle ve diğer etnik gruplarla arasındaki ilişkilerle ilgilidir. Dış nedenlerin başında ise, milliyetçi etnik grupların yurtdışında kurduğu ittifakları ve bunların iç ve dış siyasete yansımaları sayılabilir.⁶⁶

Etnik terör, ulus altı etnik grup tarafından amaçlarına ya da davalarına ulaşmak için uygulanan kasti şiddettir. Genellikle ya ayrı bir devlet yapısının oluşturulmasına ya da belli bir grubun diğer grup karşısındaki statüsünün yükseltilmesine odaklanır. Sembolik hedeflere yöneliktir ve kendi politik amaçları için kimliklerini korur. Etnik terörün diğer terör türlerinden farklı olarak kendi ortak kimliğine sahip bir kitlesi vardır.⁶⁷ Etnik terör dini, ideolojik ya da finans kaynaklı şiddetten farklıdır. Diğer terör örgütleri gibi düşman gördükleri devlet ve grupları etkilemeye çalışırlar, fakat diğer örgütlerden farklı olarak ayrı bir etnik kimlik oluşturma ve etnik mobilizasyon sağlama peşindedirler. Devletin onlara önerdiği kimliğe zıt olarak etnik kimlikler ortak kimlik oluşturma çabası içindedir. Ek olarak etnik teröristler, düşman olarak algıladıkları nüfusu korkutma amacındadır, böylelikle gönüllü bir göç başlatarak belli bölgelerde etnik homojenleşmeyi sağlamaya çalışırlar.⁶⁸ Örneğin 1983 yılında Sri Lanka'da Sinhalalar başkent Colombo'dan Tamillerin ayrılması için uğraşırken

⁶⁵ Ibid., ss.25-26.

⁶⁶ Çelik, op.cit.,s.166.

⁶⁷ Byman, op.cit., s.151.

⁶⁸ Ibid.

Tamil Eelam Kurtuluş Kaplanları işkence, ölüm ya da aşağılamalarla Tamilli olmayanları ülkenin kuzey ve doğusundan uzaklaştırmaya çalışmıştır.⁶⁹

3.3.3. Etnik Teröre Yol Açan Etmenler ve Etnik Terörün Önlenmesi

Etnik kimlik dünyada çok yaygın şekilde kullanılan bir kavramdır. Temelde etnik farklılıkları ifade eden kavrama çalışmalarda sıkça başvurulmaktadır. Farklı etnik kimliklerin olduğu bazı bölgelerde kimlikler arasında çatışma meydana gelirken bazı etnik kimlikler aynı çatı altında barış içinde yaşayabilmektedir. Yani, etnik gruplar arasında işbirliği olduğu kadar çatışma da vardır.⁷⁰ Etnik gruplar belli negatif koşullar altında çatışmaya başvurmaktadır.⁷¹ Peki nedir bu koşullar?

Çatışmalara neden olan temel etken etnik kimliğin kısıtlanmasıdır. Eğer etnik grup kendi etno-kültürel farklılıklarının kısıtlandığını hissederse çatışma çıkar. Söz edilen kısıtlamalar yerel dilin konuşulmasının kısıtlanması, belli etnik grupların siyasetten uzaklaştırılması ya da yerel adetlerin uygulanmasının kısıtlanmasını içerir.⁷² Kültürel ve algısal nedenler etnik çatışmalarda önemli role sahiptir. Kültür, milliyetçilik hareketinde önemli bir faktördür. Evera'ya göre uluslar ortak tarih ve kaderi paylaştıkları inancı oluşursa daha kolay bir arada yaşarlar. Bu bağlamda dini özgürlüklerin kısıtlanması, azınlık dilinin kullanımı ve öğreniminin bastırılması, asimile edilmeye çalışmak ve geçmişten gelen nefret gibi nedenlerle çatışmalar tetiklenebilir.⁷³ Etnik terör bazı kültürel politikalarda kendini göstermektedir. Örneğin Navvare'de Bask dilini konuşmak ya da Kosova Savaşı'nın yıl dönümü etkinliklerine katılmak politik eylemlerdir ve terör bunları daha belirgin hale getirerek kültürel örf ve adetleri politik çatışmaya bağlar. Etnik terör başarıya ulaşmasa bile ortak kimlik oluşumuna katkıda bulunur. Çatışmalarda uygulanan şiddet ve yıkım dikkati kimlik meselesine çekerek 'biz' ve 'onlar' ayrımını keskinleştirir. Örneğin ETA başarısız olsa da üyelerinin yakalanması ve cezalandırılması süreci toplumda ilgi çekmiş ve birçok baskıcı politikaya dikkat çekerek insanları politikayla ilgilenmeye yöneltmiş ve böylece amacına bir şekilde ulaşmıştır.⁷⁴ Etnik çatışmanın nedenlerinden biri eğitilmiş elitler arasındaki devlet

⁶⁹ Ibid., s.158.

⁷⁰ Etnik çatışmalar dünya genelinde en çok karşılaşılan, her yıl binlerce insanın ölümüne neden olan çatışma türüdür. Tarafların uyguladığı şiddet türü ve düzeyi farklıdır. Fakat bazen o kadar yüksek düzeyde şiddet uygulanır ki o zaman durum terör olarak anılır. Bu durum özellikle silahsız sivillerin hedef olarak alındığı durumdur. Yani, etnik terör aslında etnik çatışmalarda kullanılan bir taktiktir.

⁷¹ Yılmaz, op.cit., s.15.

⁷² Ibid.

⁷³ Öztop, op.cit., s.61.

⁷⁴ Byman, op.cit., s.154.

dairelerinde iş elde etme yarışıdır. Dil politikasındaki değişiklikler etnik çatışmanın bu kısmını destekler. Eğer bir dil resmi dil olarak kabul edilirse o dil tüm bürokratlar tarafından profesyonel şekilde kullanılabilir olmalıdır, yani eğer resmi dil olarak tanınan dil, bu dili bilmeyen bürokratları dezavantajlı duruma sokar. Başka bir ifadeyle, ülke içinde dilin konumu o dili konuşanların statüsünü belirler.⁷⁵

Etnik mobilizasyonunun sağlanmasında güçlü grup kimliği ve toplu şikâyetler etkilidir. Grup içinde bireyler arasında belli derecede bağlılık gereklidir ki ortak şikâyetler amaçlı bir eyleme dönüşsün. Grubun birbirine bağlılık derecesi geçmişte olan ve gelecekte oluşacak olan politik, ekonomik ve sosyal organizasyonlarla ilgilidir. Ayrıca belli bölgelerde yaşayan (örneğin Sri Lanka Tamilleri gibi) ya da iletişim içinde olan gruplarda birbirlerine bağlılık daha fazladır.⁷⁶

En sık görülen nedenlerden biri etnik grubun karşılaştığı yasal, ekonomik ve kültürel ayrımcılıktır. Yasal ayırım, azınlık olan gruba çoğunluk tarafından eşit muamele gösterilmemesidir. Özellikle Üçüncü Dünya ülkelerinde yerel yasa ve kamu politikaları değiştirilerek azınlıkların statü ve politik güce ulaşmaları konusunda eşitlik yaratılır. Azınlık grubun tarihi otonomisi kısıtlanarak ya da doğal kaynak ya da iş gücüne ulaşımı önlenerek asimile edilmesi söz konusudur. Ek olarak, yapısal şiddete maruz kalan azınlık grupları daha az maaşla ya da daha düşük statülü işlerde çalıştırılır. Sonuç olarak dominant grubun hâkimiyetinde olan ayrıcalıklar azınlık grubunu öfkelenendirir ve dominant grubun sahip olduğu ayrıcalıkları elde etmek için sosyal mobilizasyon başlar.⁷⁷

Milliyetçi grupların birbirleriyle olan ilişkilerini belirleyen temel faktör, grupların kıt kaynaklara ulaşmak için izlediği yoldur. Gruplar bir diğer gruba bakarak izleyecekleri yol ve stratejiyi belirlerler. Devlet ise stratejik kuralları belirlediği için bu gruplar tarafından ele geçirilmesi gereken özne durumundadır. Gruplar arasında devlet yardımını da alarak kıt kaynaklara ulaşma yarışı başlar. Lake ve Rothchild'e göre etnik gruplar arasındaki çatışmanın şiddete dönüşmesi için belli nedenlere ihtiyaç vardır. İlk neden gruplar arasında oluşan bilgi eksikliğidir. Gruplar birbirlerinin niyeti ve kapasitesi konusunda bilgiye ihtiyaç duyar, devlet bu durumda kilit role sahiptir. Devlet, gruplar arasındaki bilgi akışını sağlar ve eğer bilgi akışında aksama olursa güvensizlikten kaynaklı şüphe ortamı oluşur ve çatışma olasılığı artar.

⁷⁵ Horowitz, op.cit., s.231.

⁷⁶ Yılmaz, op.cit., s.15.

⁷⁷ Ibid, s.16.

Devletin güçsüz olduğu durumlarda ise gruplar kendilerini güvensiz hisseder ve siyaset dışı çözüm arayışına başvururlar.⁷⁸

Ayırım politikaları temelde azınlıkları asimile etmeye yöneliktir. Azınlık grubunun örf ve adetleriyle dalga geçilerek ya da onlar küçük görülerek toplumda kültürel ayırım da oluşturulur. Kısa dönemde ayrımcılığa uğrayan grup haklarını savunmanın peşine düşmese de uzun dönemde ayrımcılık politikaları toplumda derin nefret ilişkilerini besler. Uygun şartlar sağlandığında ve etnik mobilizasyon gerçekleştiğinde ise beslenen nefret ilişkileri kendisini çatışma ortamında gösterecektir.⁷⁹ Öte yandan, bazı devletlerde nüfus oranı olarak farklı etnik kimlik sayısı fazla değildir. Fakat etnik kimlikler arasındaki ayırım çok belirgindir ve bu durum etnik çatışmaya neden olur. Örneğin günümüz Suriye’inde Alevi demografisi az olmasına rağmen Aleviler üst makamlarda ve siyasette ülkede çoğunluk olan Sünnilerden daha üst düzeyde yer almaktadırlar ve bu durum ülkede çatışmaya neden olmuştur.⁸⁰

Etnik çatışmanın bir diğer nedeni ise, etnik grupların doğru ve güvenilir karar verememeleridir. Gruplar ‘ontolojik güvensizlik’ içerisinde karşı tarafın kendilerine daha sonraki bir zamanda zarar vereceğine ya da kendilerini sömüreceklerine inanır. Gruplardan biri diğerinin ileride anlaşmayı bozacağı ve kendisine zarar vermeye çalışacağı düşüncesine kapılarak anlaşmayı bozar. Bu süreçte gruplar arasında yaşanmış savaşlar, anlatılan hikâyeler, mitler ve anılar önemli yer tutar. Hatta gruplar geçmişte yaşanan travmaların şu anda yaşandığını bile düşünebilir. Sonuç olarak, etnik gruplar için savaşmak, korktukları duruma düşmekten daha iyidir.⁸¹

Demokratik olmayan rejimler de etnik çatışmaların nedenleri arasındadır. Demokratik rejimler toplumda ayırım yapılmasını ve kimlik kısıtlanmasını önleyen yapısal mekanizmalara sahiptir. Örneğin çoğu demokratik ülkede azınlık hakları yasalarla sıkı şekilde korunur ya da sosyal problemler demokratik yollarla ifade edilerek çözüme kavuşturulur. En önemlisi ise siyasi gücün dağılımı seçimlerle sağlanır. Öte yandan, anti demokratik rejimlerde sosyal gerginliği önleyecek sistem mekanizmasının bulunmaması sonucunda gerginlikler hemen

⁷⁸ Dönmez, op.cit., s.712.

⁷⁹ Yılmaz, op.cit., s. 17.

⁸⁰ Kristian Skrede Gleditsch and Sara Polo, “Ethnic Inclusion, Democracy and Terrorism”, **Public Choice**, Vol.169, 2016, s.211.

⁸¹ Dönmez, op.cit., s.173.

yükselir ve çatışmaya dönüşür. Ayrıca anti demokratik rejimlerde dominant grubun ayrıcalıkları yerel yasalar ve popüler kültür yoluyla da korunur.⁸²

Siyasi sınır farklılıkları etnik grubun doğmasında önemli bir diğer faktördür. Ulus inşa sürecinde etnik grupların siyasallaşması birtakım problemlere yol açabilmektedir. Başka bir ifadeyle, çok uluslu devletlerde etnik ulusçuluk siyasi problemlere neden olmaktadır. Çünkü bu durumda olan devletlerde etnik gruplar siyasi taleplerden ayrılıkçı hareketlere kadar birçok faaliyete girişebilir.⁸³ Etnik grupların siyasallaşması etnik sorunların çıkmasını tetikler, çünkü etnik grup kendi kimliğinin tehdit altına girdiğini düşünür, bastırılmış olan etnik duygular su yüzüne çıkar ve var olmak için siyasi amaçlar güdülmeye başlanır. Yani yaşanan şey ölüm korkusudur, yani psikolojiktir fakat bu sürece verilen tepki etno-milliyetçilik şeklindedir.⁸⁴

Etnik temelli politik partiler siyasi istikrarın sağlanması konusunda çok zararlıdır, çünkü sadece tek bir grubu temsil ettikleri algısını yaratırlar. Eğer seçilirlerse diğer gruba karşı düşmanlık yapacakları düşüncesi hâkim olurken, eğer seçilmezlerse ayrı bir toprak parçası için ayrılıkçı harekete geçecekleri düşünülür.⁸⁵

Elverişsiz ekonomik koşullar altında etnik çatışmalar alevlenir. Araştırmalara göre eğer insanların temel ihtiyaçları karşılanmazsa insanlar kolayca çatışmayı destekler duruma gelirler. Yani çatışma ve insanların ihtiyaçları arasında güçlü bir ilişki vardır. Ayrıca, etnik gruplar arasında gelir dağılımında da derin farklılıklar olabilir. Genellikle çoğunlukta olan grup gelir paylaşımında aslan payını alır ve her türlü ayrıcalığı yaşarken azınlıklar tam tersi durumdadır.⁸⁶ Etnik gruplar arasındaki ekonomik eşitsizlik çatışmaya yol açabilmektedir. Ayrıca ekonomik olarak baskın olan bazı gruplar siyasi olarak baskın olmadıklarından ayrılmaya yönelirler. Örneğin İspanya'da yaşanan Basklar bu duruma bir örnektir.⁸⁷

Bazı durumlarda devlet otoritesinin çökmesi sonucu da etnik çatışmalar yaşanabilir. İlk olarak devlet çökünce yerel anarşi ortamı oluşur yani azınlıklar kendilerini güvensizlik ortamında hissederler. Devletin olmadığı durumlarda güvenlik bireysel olarak sağlanmaya çalışılır ve bu durum bazılarının dışlanması beraberinde getirir. İkinci olarak ise, devlet çökünce düşman gruplar arasında güç mücadelesi başlar. Her grup devleti yönetecek güce

⁸² Yılmaz, op.cit., s.18.

⁸³ Öztop, op.cit., s.57.

⁸⁴ Kurubaş, op.cit., s.23.

⁸⁵ Horowitz, op.cit., s.227.

⁸⁶ Yılmaz, op.cit., s.18.

⁸⁷ Öztop, op.cit., s. 60.

sahip olmayı ister ve kendi grubuna ayrıcalıklar tanır. Kesişen çıkarlar sonucunda çatışma meydana gelir. Yani devlet otoritesinin çökmesi tek başına bir neden değilse de etnik çatışmaların çıkmasında önemli bir etmendir. Sovyet Rusya ve Yugoslavya'nın dağılması sonucunda çıkan çatışmalar bu duruma birer örnektir.⁸⁸

M. Keating'in belirttiği üzere, devlet yapısının zayıflaması etnik milliyetçiliğin ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Yani devlet meşruiyetini kaybetmeye başlarsa tehlike başlar. S. Evera'nın da belirttiği üzere, eğer devlet sınırları yerleşmemişse ya da meşruiyeti yetersizse sınır değişikliğine yönelik talepler ortaya çıkmaya başlamaktadır. Ek olarak devlet içindeki yapısal faktörler çatışma çıkmasında önemli rol oynar. Örneğin yolsuzluk, liderler arasındaki güç mücadelesi, baskılanan grupların özerklik istekleri, ekonomik ve idari yetersizlik bu tür yapısal nedenler arasındadır. Devlet içi çatışmadaki bir diğer önemli neden ise siyasal içeriklidir. Ayrımcı siyasi kurumlar, elitlerin politikaları ya da dışlayıcı siyasi politikalar bu duruma örnektir.⁸⁹ Ek olarak, etnik çatışmanın nedenlerinden biri, Posen'e göre, güvenlik ikileminden kaynaklanmaktadır. Bu durum özellikle imparatorlukların çöktüğü dönemde ortaya çıkar. Etnik gruplar güçlü bir egemenin yokluğunda komşu gruplardan gelecek tehlikeleri önlemek için güvenlik endişesiyle hareket eder. Onların bu çabaları diğer komşu grup tarafından tehdit olarak algılanır ve kısır döngü ortaya çıkar. Bu döngü güvenlik ikilemi olarak adlandırılır.⁹⁰

Devlet baskısı bireyleri mobilize eder ve var olan kimliklerin ortaya çıkmasına ve belginleşmesine neden olur. Örneğin Sri Lanka hükümeti LTTE'ye verdiği cevaplarla Sinhala kimliğini belirginleştirerek öne çıkarmış, toplumda var olan Tamil kimliği ise devlet baskısı sonucu ortaya çıkarak mobilize olmuştur. Ek olarak, devlet terör eylemlerine cevap vermek zorundadır, aksi halde işe yaramaz görünür. Fakat bu noktada devletin verdiği cevaplar ayrılıkçı hareketin oluşmasına yol açabilir. Devlet, örgütün popüler olmasını önlemek için geniş çaplı insani saldırılar düzenlemek ya da katliamlar yapmaktan geri durmalıdır.⁹¹

Bazı etnik terör örgütlerinin uluslararası destek bulması da etnik terörü canlandıran bir diğer etmendir. Örneğin, Irak Kürtleri İran rejiminden, İsrail'den ve ABD'den çokça diplomatik destek almıştır. Bu konuda en yıkıcı tür yarışan iki küresel gücün farklı etnik grupları desteklemesidir. Bu durum vekâlet savaşları olarak anılır. Örneğin Soğuk Savaş

⁸⁸ Ibid., s.19.

⁸⁹ Öztop, op.cit., s.60.

⁹⁰ Kurubaş, op.cit., s.22.

⁹¹ Byman, op.cit., s.155.

döneminde bu durum çokça yaşanmıştır.⁹² Öte yandan, etnik terör örgütleri saldırılarını, düşmanlarını desteklediklerini düşündükleri ülkelere yönelik olarak da gerçekleştirir. Örneğin LTTE'nin Hindistan'a saldırmasının nedeni Hindistan'ın Sri Lanka hükümetine destek verdiğini düşünmesidir. Ayrıca, etnik terör örgütleri uluslararası hedeflere saldırarak daha fazla medya ilgisi kazandıklarını keşfetmiştir. Ek olarak, saldırıların uluslararası boyut kazanması etnik terörü yaygınlaştırır. Örneğin Hindistan'ın Sri Lanka-LTTE çatışmasına dâhil olması terörü yaymıştır.⁹³

Etnik çatışmalar iki veya daha fazla grup arasında meydana gelebileceği gibi devlet ve etnik grup arasında da ortaya çıkabilmektedir. Devlet yapısının çok uluslu olduğu durumlarda bazı etnik gruplar kendilerini dezavantajlı görmekte ve kendi konumlarını güçlendirmek için çatışmaya başvurabilmektedir. Etnik grupların dezavantajlı konumda olduklarını düşünmesine neden olan unsurlar arasında; asimilasyon, ekonomik yoksulluk, aşağılanma, kültürel ve fiziki baskı yer almaktadır. Ayrıca grupların sosyo-ekonomik durumu, beklentilerinin karşılanmamasından doğan hayal kırıklığı ve elitlerin tutumu gibi etmenler de etnik gruplar arasındaki çatışmayı tetiklemektedir.⁹⁴

Etnik milliyetçi hareketler karmaşık bir yapı sergilemektedir çünkü etnik çatışmaların hem nedenleri hem de sonuçları her grup için farklıdır. Dolayısıyla her etnik çatışma birbirinden ayrılmaktadır. Açıklanan ve belirtilmeye çalışılan ana ve alt nedenler devlet içi çatışmaların nedenlerini ortaya koymaya çalışmaktadır. Fakat her devlet için nedenler farklı faktörlerle gelişmektedir. Önemli olan nokta, her çatışmanın kendine özgü olması gibi her bölge ve durumda farklılık gösterir ve çözümü de bu bağlamda farklılaşır. Yani devletlerin etnik sorunlara çözümleri farklılık göstermektedir.⁹⁵

Uluslararası ilişkiler literatürü çatışma sonrası dönemde barışın kalıcı olması için neler yapılması gerektiği sorusuna da odaklanmaktadır. Bu bağlamda uluslararası ilişkiler soruna yapısal yaklaşmaktadır. Başka bir deyişle barışçıl sürecin sağlanması için toplumların barışçıl şekilde bütünleşmesi ve toplumda bunu sağlayacak olan sosyal ve siyasi yapıların güçlendirilmesi gerekmektedir. Ek olarak, çatışma sonrası dönemde toplumda zedelenmiş

⁹² Yılmaz, op.cit., s.20.

⁹³ Byman, op.cit., s.161.

⁹⁴ Öztop, op.cit., s.58.

⁹⁵ Ibid., ss.58-61.

olan güvenin yeniden kazanılması ve çatışma sürecinde oluşmuş olan düşmanlık algılarının yok edilmesi gerekmektedir.⁹⁶

Çatışma sonrası dönemde çatışmanın içeriğine ve yapısına göre çeşitli sorunlar ortaya çıkabilir. Bu sorunlar arasında ekonomik yapı ve ülke altyapısının düzeltilmesi öncelikli olarak görülür. Fakat eski militanların topluma geri kazandırılması, yerlerinden edilmiş kişilerin geri dönüşü, çatışma sürecinde ayrımcılığa uğrayan kişilerin itibarlarının iadesi ve onlarla diyalog geliştirilmesi de önemli konular arasındadır. Sonuç olarak yeniden yapılanma sürecinde çatışma döneminde yer almış grupların bir araya gelmesi, aralarındaki güvenin tekrar sağlanması ve kalıcı hale getirilmesi gerekmektedir. Bu ortamın oluşması için tarafların birbirlerine tekrar güvenmiş olması ve iyi niyetlerinden şüphe etmemesi temel noktadır.⁹⁷

Etnik sorunların çözümü ve etnik farklılıkların en aza indirilmesi konusunda birçok çözüm ortaya konmuş ama uzlaşmış bir çözüm çerçevesi bulunamamıştır. Çünkü aktörlerden birinin tutum ve davranışlarının beslenmesi diğerlerini tehdit eder olmuş ve sorun sürdürülür bir hal almıştır. Çünkü süreç içinde baskın olan her aktör etnik merkezci ve sıfır toplamlı oyun mantığını benimsemiştir ve sonuçta çözüme tam anlamıyla ulaşamamıştır.⁹⁸

Sonuç olarak terör eylemleri milliyetçi gruplar tarafından belli zaman dilimleri içerisinde farklı biçimlerde araç olarak kullanılmıştır. David C. Rapoport geliştirdiği 'Modern Terörizmin Dört Dalgası' teorisinde bu duruma örnek vermektedir. Rapoport'a göre ilk terör dalgası 1880'den başlar ve Birinci Dünya Savaşı'na kadar olan dönemi kapsar. Anarşist dalga olarak adlandırılan bu dalga milliyetçi gruplara taktik ve eğitim vermiştir. İkinci dalga olan sömürge karşıtı dalga devletlerin, kendi kaderini tayin hakkı çerçevesinde imparatorluklara karşı olan mücadelesidir. Yani milliyetçi amaçlara sahiptir ve sömürgeci devletlere karşı mücadele etmiştir. 1960 ve 1970 yılları arasında görülen üçüncü dalga yeni sol dalga olarak tanımlanmış ve milliyetçi gruplar sol görüşün amaçlarını benimsemiştir. Kapitalist ve komünist düşünceler bu dönemde yarışmış ve sol blok, Batı bloğunun güç kaybetmesi için terörist hareketleri desteklemiştir. Rapoport'a göre son dönem yani dördüncü dalga 1979'da başlamıştır ve 2025'e kadar sürecektir. Bu dalgada milliyetçilik, dini baskılara tepki göstermektedir. Dini dalga olarak da adlandırılan bu son dalga İran İslam Devrimi ve Afganistan'ın SSCB tarafından işgaliyle başlayarak şekillenmiştir. İslamiyeti bu dalganın merkezine oturtan Rapoport'a göre tüm dinlerde bu dalganın etkisi görülmektedir. Örgütler

⁹⁶ Çelik, op.cit., s.172.

⁹⁷ Ibid., s.175.

⁹⁸ Kurubaş, op.cit., s.29.

açısından bu dalgada yöntemsel olarak belirgin olan yenilik ise sık sık intihar saldırılarına başvurulmasıdır.⁹⁹

4.İntihar Saldırıları

İntihar saldırıları son dönemde çok fazla dikkat çekerek hayatımızda önemli yer edinmiştir. Özellikle Irak, Sri Lanka ve İsrail’de gerçekleşen eylemlerin bu duruma katkısı büyüktür. Artan eylemler neticesinde intihar saldırıları hedefe ulaşmak, topluma yara açmak ve kargaşa ortamı yaratmak için en favori ve etkili yöntem olarak görülmeye başlamış, terör örgütleri için ‘öldürücü silah’ olarak anılmıştır.¹⁰⁰

İntihar saldırıları dünyada 4 kıtada, 30’dan fazla ülkede ve 30’dan fazla örgüt tarafından kullanılmaktadır. İntihar saldırıları, bir zamanlar belli bir coğrafi bölgede yerel bir taktik olarak kullanılırken sınırların geçirgenliğinin artması ve fikirlerin yayılması, yani küreselleşmeyle birlikte uluslararası hale gelmiştir. Küreselleşmeyle birlikte iletişim ve ulaşım bilgilerinin yayılışı artmış ve bu durum topluma olduğu kadar terör örgütlerine de yarar sağlamıştır. Gelişen teknolojik iletişim olanaklarıyla örgütler birbirlerine bağlanmış ve birbirlerinin araç ve taktiklerini kullanmaya başlamıştır.¹⁰¹

İntihar saldırıları yüzyıllardır uygulanan bir taktik olmasına rağmen özellikle 11 Eylül sonrası dönemde yükselişe geçmiştir. İntihar saldırıları teknolojik olarak fazla bir ilerlemeye ihtiyaç duymaz, örneğin kitle imha silahları gelişmiş bir teknolojinin ürünüdür fakat intihar saldırıları için aynı durum geçerli değildir. Buna rağmen intihar saldırılarının yaratmış olduğu etki kitlesel, heybetli ve ağırdır.¹⁰²Ehud Prinzak’a göre, intihar saldırılarının organizasyon mantığında, *“bizim düşmanımız en karmaşık silah ve en iyi orduya sahip ve biz bunları püskürtmek için şehitlik dışında hiçbir şeye sahip değiliz, insan bombalar hiçbir şekilde yenilmez hatta nükleer bombalara karşı bile üstündür,”* düşüncesi vardır.¹⁰³

İntihar saldırıları en agresif terörizm çeşididir. Özünde hedef hükümetin politikasını değiştirmeye zorlama vardır. Mantığı çok basittir: Topluma acı vermek ve ceza çektirmek,

⁹⁹ Ündücü, op.cit., ss.14-15; Kanat, op.cit., ss.202-203.

¹⁰⁰ R Ramasubramanian, “Suicide Terrorism in Sri Lanka”, **IPCS Research Paper**, Ağustos, 2014,s.1.

¹⁰¹ Ophir Falk and Haas Kroitoru, “The Internationalization of Suicide Terrorism”, **Suicide Terror: Understanding and Confronting The Threat**, Ophir Falk and Henry Morgenstern(Ed.),Wiley Publication, 2009, s.22.

¹⁰² Audrey Kurth Cronin, “Terrorists and Suicide Attacks”, **Foreign Affairs, Defense and Trade Division**,2003,s.1.

¹⁰³Mia Bloom, **Dying To Kill:The Allure of Suicide Terror**, USA:Colombia University Press,2005, s.89.

böylece teröristlerin hedeflerine ulaşmasını sağlamak ya da toplumu hükümete karşı ayaklandırmak.¹⁰⁴

İntihar saldırısı temel olarak, kişinin kendi yaşamını belli bir politik amaca ulaşmak ya da yıkım gerçekleştirmek için feda etmesidir. Psikolojik ve fiziksel olarak iyi yetişmiş bir terörist hedefteki düşmana zarar vermek için ölmeye hazırdır. Yoram Schweitzer'e göre intihar saldırısı, bilinci açık olan birey ya da bireylerin politik motivasyonlu vahşi bir saldırıyı kendilerini hedef yerinde patlatarak gerçekleştirmesidir. Eylemi düzenleyen kişinin ölmesi görevin başarı ile tamamlanması için ön şarttır.¹⁰⁵İntihar saldırıları, terörün alt dallarını içeren asimetrik savaş ve etnik çatışmaları içerir. Başka bir deyişle, intihar saldırıları çalışılarak etnik çatışma, uluslararası güvenlik ve politika konuları daha derin analiz edilebilir.¹⁰⁶

Bireyin kendi yaşamına bilerek son vermesi olan intihar saldırılarını Durheim sosyal bağlamda incelemiştir. Durkheim'a göre intihar davranışı çoğunlukla sosyal bütünlükle ilişkilidir. Güçlü sosyal ilişkilere sahip olmak ya da topluma sıkıca bağlı olmak bireyi yaşama bağlamaktadır, problemlili sosyal ilişkiler ya da zayıf sosyal ilişkiler ise bireyin intihar eğilimini arttırmaktadır. Durkheim'e göre üç tür intihar tipi vardır: bireysel, fedakâr ve kaderci.¹⁰⁷ Bunlar arasında intihar saldırılarını en iyi açıklayan kaderci intihar modelidir. Kaderci modelde birey ve toplum arasında sıkı bağlar vardır ve birey kendini feda ederek toplum için büyük yarar sağlamaya çalışır. Başka bir ifadeyle, birey kendi değersiz varlığını toplum için feda eder. Saldırgan çok sıkı bir istihbarat süreci içine girmiştir ve amacı mümkün olduğunca çok kişiyi öldürmektir, çünkü toplumda psikolojik baskı yaratmak ister ve oluşan kamu baskısı sonucu hükümetin politikalarının değişmesini amaçlar.¹⁰⁸ Başka bir ifadeyle, spesifik olarak intihar saldırıları bireyin dış çevresinde yani örgüt içinde yapılır. Fail hem kendisinin hem de toplumun acı içinde can çekiştiğini düşünür, örgüt ise failin bu düşüncesini pratiğe dökerek onu kurtarmaya çalışır. İntihar saldırısı ise birey ve kutsal örgüt kimliğini birleştirmek için en kısa yoldur. Sonuç olarak, potansiyel failin düşünceleri liderlerin ve medyanın yani dış mesajların sürekli tekrarlanmasıyla yapılandırılır ve failin iç düşünce ve rahatsızlığı bu duruma eklenerek bir savaş silahı yaratılır.¹⁰⁹

¹⁰⁴ Mesut Hakkı Caşın, **Uluslararası Terörizm**, İstanbul: Nobel Yayınları, 2008, s.486.

¹⁰⁵ Ramasubramanian, op.cit., s.3.

¹⁰⁶Bloom, op.cit.,s.76.

¹⁰⁷ Kutluer Karademir, "Suicide Terrorism As a Multidimensional Process: A Complex Relational Approach", *Uluslararası Güvenlik ve Terörizm Dergisi*, Cilt:4, Sayı:2, 2013,s. 16.

¹⁰⁸ Ibid., s.17.

¹⁰⁹ Karademir, op.cit., s.24.

İntihar saldırıları yeni bir terör tipi değildir. Hoffman'a göre intihar saldırılarının tarihçesi M.S 66-73'e kadar gitmektedir. Bu dönemde intihar saldırılarından başka terör yöntemleri de kullanılmıştır. Romalıların Kudüs'ü işgal zamanında Yahudiler intihar saldırılarının yanı sıra başka saldırılar da gerçekleştirmiştir. Örneğin Roma işgaline direnmek için kuyu suları zehirlenmiştir. Birçok araştırmacı ve Hoffman intihar saldırılarının önderi olarak Assasins'i, yani politik amaca ulaşmak için toplumu korkutanları alır. Assasins lideri olan Hasan Sabbah örgütü İran ve Suriye dağlarında kurmuştur. Şii mezhepli ve İran merkezli olan radikal örgüt Sünni Müslümanlara karşı savaşarak hem kendilerinin hem de Müslümanların öldüğü suikastlar düzenlemiştir. Assasins 11. ve 13. yüzyılda aktif olmuş ve yetiştirdiği Fedailer intihar eylemleri için özel eğitim almışlardır. Haşhaş bağımlısı olan Fedailer sadece liderleri tarafından kolayca manipüle edilmez, aynı zamanda intihar eylemi için cesaret de kazanırlar. Ayrıca Fedailere hayatlarını feda etmeleri karşılığında cennet sözü verilmiştir. Assasins'ler etkin oldukları zaman diliminde çok sayıda vezir, sultan, lider ve halife öldürerek toplumda büyük korku ve endişeye neden olmuştur.¹¹⁰

Terör örgütlerinin temel amaçları arasında en büyük zararı verecek hedefleri seçmek vardır. 19. yüzyılda dinamitin bulunmasıyla intihar saldırıları örgütlerin favori yöntemi olmuştur. Sonrasında daha etkin ve daha fazla zarar veren patlayıcıların bulunmasıyla intihar saldırıları azalmıştır. Fakat gelişen terörle mücadele yöntemleri, terör örgütlerini intihar saldırılarını yeniden kullanmaya itmiştir.¹¹¹ 20. yüzyılda yaşanan teknolojik gelişmelerle intihar saldırılarında azalma yaşanmıştır. Yani gelişmiş teknolojik imkânlar nedeniyle örgütler daha az eleman feda etmeye başlamıştır. Bu dönemde favori olan teknikler rehin alma, patlayıcı yerleştirme ya da hava yollarına saldırmayı kapsamaktadır. Fakat anti terör uygulamaları (metal detektör kullanımı, güvenlik noktalarında artan güvenlik kontrolü) gelişmeye başlayıp başarılı olunca teröristler de bu uygulamaları aşacak yollar bulmaya çalışmış ve yeni taktiklere yönelmiştir. Sonuç olarak gerek dini olarak motive olan örgütler tarafından gerekse etnik milliyetçi gruplar tarafından intihar saldırıları yeniden kullanılmaya başlanmıştır.

İlk olmamasına rağmen modern dönem intihar saldırıları 1983'te Beyrut'ta ABD ve Fransız askerlerinin olduğu bölgenin bomba yüklü kamyonla patlatılmasına kadar uzanır. Saldırı sonucunda çok sayıda Amerikan ve Fransız askeri hayatını kaybetmiş ve 100'den fazla asker yaralanmıştır. Beyrut saldırısı sonrasında ABD ve Fransa, Lübnan'dan askerlerini geri

¹¹⁰ Ibid., s.18.

¹¹¹ Ramasubramanian, op.cit., s.2.

çekmiştir. ABD ve Fransa'nın geri çekilmesi El-Kaide ve diğer terör örgütleri tarafından örnek alınmış ve Batılı demokratik güçlere karşı intihar saldırıları kullanılmaya başlanmıştır.¹¹² Başka bir ifadeyle, bu saldırı sonrasında elde edilen politik kazanımlar nedeniyle örgütler bu taktiği kullanmaya başlamış ve taktik dünyadaki diğer örgütlere de yayılmıştır. Bu taktiği kullanan örgütler farklı birçok alanda belli başarılar elde etmişlerdir. Örneğin İsrail'de Oslo Barış görüşmelerini önlemişler, Irak ve Afganistan'da askeri ve insani yeniden inşa çabalarını etkilemişler ya da Madrid tren saldırısından sonra İspanya'da seçim sonuçlarını etkilemişlerdir. Ayrıca dünyanın dikkat ve ilgisini belli politik konulara çekmeyi başarmışlardır.¹¹³ İntihar saldırıları yoluyla geleneksel saldırı taktikleriyle ulaşılamayan hedeflerde (askeri üs, önemli politik liderler ve sivil hedefler) büyük korku yaratılır.¹¹⁴ Ek olarak, intihar saldırılarının en çarpıcı yönü terör örgütlerinin amaçlarına ulaşmaları için geçmesi gereken süreyi azaltmaktadır.¹¹⁵

İki tip intihar saldırısı vardır: birey yoluyla ya da araç/vasıta yoluyla saldırı. Bu iki saldırı şeklinin de kendine has avantaj ve dezavantajları vardır. Bireysel tip saldırılarda saldırgan patlayıcıyı gerek çantasında gerek kıyafetinin, hatta iç çamaşırının içinde dahi kolayca taşıyabilmekte ve saklayabilmektedir. Bireysel tipin dezavantajı bireyin belli miktar yani sınırlı patlayıcı taşıyabilmesidir. Dolayısıyla etkisi de sınırlıdır. Avantajı ise ulaşılması güç hedeflere kolayca ulaşmasıdır, örneğin alışveriş merkezlerine ya da VIP insanlara kolayca ulaşabilmektedir. Araçsal olan tip; kara, hava ve denizde motorlu ya da motorsuz her türlü bombaya dönüşecek olan taşıtı içermektedir. Kamyon ve araba en çok kullanılan taşıtlar olmakla birlikte motor, bisiklet, denizaltı hatta eşek arabası bile kullanılmaktadır. Araç kullanmanın avantajı; yüklü miktarda patlayıcı taşıyabilmesi ve büyük hasar yaratmasıdır. Ayrıca bisiklet ve eşek arabası masum görünerek birçok yere ulaşabilmektedir. Araç tipinin dezavantajı; saldırı öncesinde aracın temin edilmesi, saklanması ve hazırlanması zor olduğundan lojistik desteğe çok fazla ihtiyaç duyulmasıdır. Fakat bilinmelidir ki kullanılan tipler farklılık gösterebilir ve her an değişebilir. Örneğin Afganistan'da araçla hedefe ilerleyen saldırgan bombalı araç patlamayınca üzerinde bulunan bombayı patlatmaya karar vererek hedefe doğru ilerlemiş ve amacına ulaşmıştır.¹¹⁶

¹¹² Cronin,op.cit., ss.4-5.

¹¹³ Anne Speckhard, "The Emergence of Female Suicide Terrorists", **Studies in Conflict and Terrorism**, vol.31, 2009, ss.1-2.

¹¹⁴ Bloom,op.cit.,s.77.

¹¹⁵ Pape, op.cit., s.351.

¹¹⁶ Maria Alvanou, "Terrorism Through Suicide Bombings", **ITSTIME Italian Team for Security: Terroristic Issues**, <http://efus.eu/files/fileadmin/efus/pdf/CATTuebingenAlvanou.pdf>, (e.t 02.06.2018), ss.2-3

Sonuç olarak, intihar saldırıları örgütlerin ölümcül silahıdır ve politik amaçlarına ulaşmasında etkilidir. Örneğin, Irak'ta ABD ülkeden çıksın diye, Sri Lanka'da Tamil anavatanı için, Filistin'de İsrail Batı Şeria ve Gazze'den çıksın diye kullanılmıştır ve kullanılmaktadır. 1980 öncesinde de intihar saldırıları örgütler tarafından kullanılmaktaydı fakat çok bilinmiyordu. 1983 yılında Beyrut'ta ABD büyükelçiliğinin bombalanmasıyla dikkat çekti ve yoğun şekilde kullanılmaya başlandı. Dünya genelinde 1980'lerde 104 saldırı 1990'larda 153 saldırı gerçekleşmişken 2000 ve sonrasında hem bölge hem de sayı olarak intihar saldırılarında ciddi oranda artış olmuştur.¹¹⁷

İntihar saldırıları 1980'li yıllarda Lübnan, Kuveyt ve Sri Lanka'da meydana gelirken 1990'lı yıllarda İsrail, Hindistan, Pakistan, Panama, Türkiye, Tanzanya, Kenya, Arjantin, Hırvatistan ve Cezayir'e yayılmış ve 21. yüzyılda Rusya, ABD, Irak, Afganistan ve Çeçenistan'a sıçramıştır. El-Kaide gibi birçok grup, intihar saldırılarının alanını genişletmiş, yani saldırılar çatışma bölgelerinin dışına çıkarak sınır ötesi bir hal almıştır. Örneğin Tamil Kaplanları Hindistan'a saldırırken Hizbullah Arjantin'e saldırmıştır. Öte yandan, intihar saldırıları yaygınlaştıkça farklı coğrafi bölgelerdeki örgütler klasik intihar saldırı modellerini geliştirmek için de çalışmaya başlamıştır. Örneğin Hizbullah kamyonları patlayıcı olarak kullanırken Tamil Kaplanları deniz botlarını ve ilk kez intihar yeleğini kullanmıştır. Daha sonraları bu taktikler Kürdistan İşçi Partisi (PKK), Filistin ve Çeçenler tarafından da kullanılmıştır. Sınır ötesi saldırılarda taktiğin fiziksel kullanımı artmıştır. Örneğin Hizbullah üssü Lübnan'da olmasına rağmen 1992 yılında Arjantin'e de saldırı düzenlemiştir.¹¹⁸

ABD'de yapılan araştırmaya göre bireyin canlı bomba olma nedenlerinden biri ana vatanında işgalci olarak gördüğü devleti geri çekilmeye zorlamaktır. Chicago Üniversitesi'nden Robert Pape yaptığı araştırmada 1980-2003 yılları arasındaki intihar saldırılarını incelemiş ve 315 saldırıdan 301 tanesinin yabancı işgaline karşı yapıldığını belirtmiştir. Pape'e göre, intihar saldırıları geleneksel yöntemlerden daha fazla zarar veren son mercidir; bu saldırıları gerçekleştirenlerin hepsini İslami radikaller olarak görmek hatalıdır ve bu düşünce hem ABD'ye hem de İslam dünyasına zarar vermektedir. Ayrıca İslam düşmanlığı arttıkça toplumdaki kutuplaşma da artacaktır. Bu nedenle İslami terör söylemi

¹¹⁶ Ramasubramanian, op.cit., s.1.

¹¹⁷ Ibid.

¹¹⁸ Falk ve Kroitoru, op.ci., ss.226-227.

yerine dini sömüren örgüt söylemini kullanmak daha yararlı olacaktır.¹¹⁹Robert Pape'e göre, intihar saldırıları örgütler için bir mecburiyettir. Demokratik hükümetleri politikalarını değiştirmeye zorlamak ve topraklarındaki işgali sonlandırmak için devlete karşı kullanılır. Pape'in görüşleri intihar saldırılarının yabancı düşmana karşı nasıl kullanıldığını açıklar ama iç politik dinamikler ve örgüt motivasyonunu arttıran nedenleri açıklamaz. Yani milliyetçi terör motivasyonlarını açıklar ama toprak kazanma amacı olmayan dini örgütleri açıklamaz.¹²⁰

İntihar saldırıları, teröristlerin kendi vatanları olarak gördükleri toprakların kontrolünü sağlamak ya da bölgeden yabancı askeri güçlerin çıkmasını sağlamak gibi milliyetçi hedefler için de kullanılan stratejilerdir.¹²¹ Başka bir ifadeyle, terör örgütleri, intihar saldırılarını hedef ülkeye kendi isteklerini zorla kabul ettirmek ve hedef ülke vatandaşlarının kendi toplum ya da dini yapılarına zarar vereceğini düşündüğü için onları cezalandırmak için kullanır. İntihar saldırıları sadece bir protesto silahı olarak değil aynı zamanda bir intikam ve zorlama silahı olarak da kullanılmaktadır. Ek olarak, örgütler intihar saldırılarını kendi yandaşlarının kendi davalarını kabul ve takip etmesi ile davaya olan bağlılıklarını arttırmak için de kullanmaktadır.¹²² Robert Pape ve Mohammed Hafez gibi bazı araştırmacılara göre, intihar saldırıları caydırıcı bir stratejidir ve devletleri belli politik imtiyazları ve toprak taleplerini kabul etmeye zorlamaktır. Örneğin terörist gruplar devleti, kendilerine anavatan olarak gördükleri topraklardan askerlerini çekmeye ikna eder. Öte yandan Daniel Benjamin, Martin Kramer, Mark Sagemen, Steven Simon ve Ehud Sprinzak gibi araştırmacılara göre ise, intihar saldırılarının arkasındaki temel itici güç dini ideoloji; özellikle cihat ve şehitlik kavramlarını içeren İslami radikalizmdir. Sonuçta, intihar saldırılarının itici gücünün ideoloji mi yoksa strateji mi olduğu konusunda fikir ayrılıkları olsa da birinin ya da diğersinin sonucunda oluştuğuna şüphe yoktur.¹²³

4.1 İntihar Saldırganı Profili Oluşturmak Mümkün müdür?

İntihar saldırılarında tek bir profil oluşturmak zordur. Yani, az sayıda intihar eylemcisi olmasına rağmen çok geniş bir profil alanı vardır, kısaca bir kişiyi saldırgan olup

¹¹⁹ Seyit Ahmet Eren, "Psychology of Terrorists and Profile of Suicide Bombers", **Organizational and Psychological Aspects of Terrorism**, Centre of Excellence Defence Against Terrorism (Ed.), IOS Press:Netherland, The NATO Science for Peace and Security Series, Vol.43, 2008, s. 56.

¹²⁰ Bloom, op.cit., s. 83.

¹²¹ Caşın, op.cit., s.492.

¹²² Ramasubramanian, op.cit., s.2.

¹²³ Lindsey A. Rourke, "What's Special About Female Suicide Terrorism?", **Security Studies**, Vol:18, No:4, 2009, s.682.

olamayacağını kesin olarak tespit etmek mümkün değildir.¹²⁴ Son iki yüzyıldır yapılan saldırılar göz önüne alınırsa saldırganlar için belli ve tek tip bir profil çizmenin zor olduğu görülür. Yakın zamana kadar uzmanlar psikolojik profil çizerken eğitimsiz, fakir, işsiz, bekar, 20 yaş altı ve sosyal olarak izole olmuş insanlara dikkat çekiyordu. Fakat son zamanlarda anlaşılmıştır ki intihar saldırganı olan kişiler evli-bekâr, eğitilmiş-eğitimsiz, sosyal olarak uyumlu-uyumsuz, fakir-zengin, yaş olarak 13-47 arasında olabilir. Yani saldırganların sayısı az olsa da profil olarak her alanı kapsamaktadır. Saldırganlar çok çeşitli bir yaşam stilinden gelmektedir ve bu durum belli bir saldırgan profili oluşturulmasını ve saldırıdan önce yakalanmalarını imkânsız kılmaktadır.¹²⁵

Ariel Merari'nin 50 intihar bombacısını (Hamas, Amel, Hizbullah, İslami Cihad) kapsayan çalışmasından alıntı yapan Sprinzak'a göre tek bir sosyo-demografik ya da tek bir psikolojik intihar saldırganı profili yoktur. Sprinzak çalışmasında dış etkenlerin önemine vurgu yapmıştır. Çok boyutlu motivasyon kaynakları olan intihar bombacısı için en popüler motivasyon şehitliktir, bunun yanı sıra intikam, nefret, vatanseverlik ve kurban olma da motivasyonlar arasında yer almaktadır. Ayrıca, Sprinzak'a göre failin kişiliği, içinde yaşadığı şartlar tarafından oluşturulmaktadır. Sprinzak bu noktada örgütsel bakış açısını kullanmaktadır. Analizlerinde Hamas ve İslami Cihad örgütlerine yer veren Sprinzak'a göre şehit olacak kişiler çoğunlukla bekâr, işsiz, eşini ya da ailesini kaybetmiş, 18-27 yaş arasındaki kişilerdir ve bu kişiler aslında intihar saldırısı için gönüllü olmamakta ama liderleri tarafından beyinleri yıkanarak ikna edilip saldırıya hazır hale getirilmektedir.¹²⁶ Ayrıca, Stern'e göre tek bir profil oluşturmak çok zordur ama belli problemleri olan (işsizlik, sağlıklı olmama, ekonomik koşullar vd.) bireyler örgüt tarafından tercih edilmektedir. Yani örgüt spesifik olarak işsiz, sosyal güvencesi olmayan ve mental olarak sağlıksız kişileri tercih etmektedir.¹²⁷

İntihar saldırıları başarı oranı yüksek, ucuz, daha kolay gerçekleşen ve etkisi yüksek eylemlerdir. Yani aslında belirtildiği gibi terörist irrasyonel ya da umutsuz değildir, tam tersine hesaplı ve bilinçli olarak seçim yapmıştır. İntihar saldırıları kasti ve bilinçli olarak kullanılan bir savaş aracıdır.¹²⁸ İntihar terörünün stratejik bir eylem olduğunu, irrasyonel ya da fanatik nedenlerle gerçekleşmediğini gösteren üç unsur vardır: birincisi zamanlamadır,

¹²⁴Robert Pape, "The Strategic Logic Of Suicide Terrorism", **American Political Science Review**, Vol.97, No.3, August 2003,344

¹²⁵ Ramasubramanian, op.cit., s.6.

¹²⁶ Karademir, op.cit., ss.19-20.

¹²⁷ Ibid., s.20.

¹²⁸Bruce Hoffman, **Inside Terrorism**, USA:Colombia University Press, 2006,s.132.

organize edilmiş bir eylemin rastgele gerçekleşme durumu yoktur. İkincisi ulusal amaçlardır, yani örgüt, anavatan olarak gördüğü toprağın kontrolü kazanmak ister. Üçüncüsü hedef seçimidir, çoğunlukla demokratik ülkelerin hedef olarak seçilmesi buna örnektir, çünkü yapılan saldırılarla demokrasiler daha kolay ikna edilebilmektedir.¹²⁹

Sonuç olarak, günümüzde kimin terörist olduğunu tahmin etmek çok zordur çünkü intihar saldırganı demografik olarak her alandan karşımıza çıkabilmektedir. Hatta bugün terör önleme birimleri artık ‘kimin terörist olduğunu tahmin etmeyi bıraktıklarını’ ifade etmişlerdir. Örneğin Belçikalı, sarışın, 38 yaşında bir Katolik beyaz olan Muriel Degauque sonradan İslam inancını benimsemiş ve 2005 yılında Irak’a giderek intihar saldırganı olmuştur. Ek olarak, para karşılığı örgütlere katılan kadınlar da vardır. Bu kadınlar daha zor yakalandıklarından aldıkları paraları rahatça ailelerine yollamakta ve örgüte hizmet etmektedir. Örneğin kolej öğrencisi olan bir kız 5000 dolar karşılığında Pakistan’a giderek El-Kaide’nin eğitim kampına katılmıştır.¹³⁰ Yani yapılan araştırmalara göre tek tip bir intihar saldırganı profili yoktur. Saldırgan 17-55 yaş arası, evli-bekâr, eğitilmiş-eğitimsiz, fakir-zengin, kadın-erkek, sadece dini değil aynı zamanda sol ya da sağ ideolojiye sahip, psikolojik olarak normal, sahada başarısız olan ve artık örgüte katkı sağlayamayan kişi olabilir.¹³¹

Teröristler kendilerini toplumun bilinmeyen savaşçıları ya da fedakâr insanları olarak görmektedir. Onlara göre bireyler haklarının bilincinde değildir, dolayısıyla iyiyi kötüyü ayıramamaktadır. Onlara göre zaman geçtikçe bireyler bilinçlenecek ve örgüte katılacaklar, zamanla da mücadeleleri halka inecektir. Çoğu terörist insanları öldürüp kamuya zarar verirken yanlış bir davranış sergilediğini düşünmez. Ona göre kendi düşüncesi iyi ve doğru, diğerleri yanlış ve kötüdür. Dolayısıyla düşman olarak gördüklerini öldürmek onlar için kolaydır ve diğerlerinin acısını hissetmezler. Fakat örgüt üyeleri dengesiz ya da mental olarak hasta değildir, tam tersine hepsinin akıl sağlığı ve zekâları yerindedir. Kendi haklılığına karar veren ve ikna olan terörist, kendini yapacağı eylem için meşru görmekte ve hatta eylem öncesinde şiddeti yüceltip sonrasında da kutlamaktadır. Örneğin 11 Eylül saldırıları öncesinde uçaklar havalanmadan önce teröristler kendi aralarında kutlama yapmıştır.¹³²

¹²⁹ Pape, op.cit.,s.347

¹³⁰ Laila Bokhari, “Women and Terrorism-Passive or Active Actors? Motivations and Strategic Use”, **Suicide as Weapon**, Centre of Excellence Defence Against Terrorism (Ed.), IOS Press:Netherlands, The NATO Science for Peace and Security Series, Vol.40, 2007, s.52.

¹³¹ Eren, op.cit., s. 53.

¹³² Ibid., s. 54.

Bireyin intihar saldırganı olduğunu belirten kesin hal ve hareketleri yoktur. Fakat bireylerin ya da güvenlik güçlerinin şüphe duymasına neden olacak bazı belirtiler mevcuttur. En belirgin belirti davranışlardaki anormalliktir. Saldırgan aynı yerden araçla ya da yürüyerek defalarca geçebilir, göz kontağı kurmaz, kendi kendine mırıldanabilir, ilaç ya da uyuşturucu etkisinde gibi görünebilir. Ayrıca dış görünüş olarak da belirtiler mevcuttur. Saldırgan yazın palto giyebilir ya da çok bol giysi seçebilir, saçlarını dikkat çekmemek için tıraş etmiş olabilir ya da tam tersi normal insan gibi görünerek mekânlara ulaşabilir. Ayrıca koku önemli bir belirteçdir. Bazı askeri patlayıcılar kokmaz, fakat bazıları yüksek dozda kullanılırsa etrafa koku yayar. Saldırganın bedenini araç olarak kullandığı eylemlerde çok miktarda patlayıcı taşıyamayacağı için koku yaymaz ama araçlı eylemlerde çok miktar bulunabileceğinden koku yayılabilir. Ek olarak saldırgan, metal parçaların detektöre yakalanma riski olduğundan basit plastik malzemelerle de patlayıcı hazırlayabilir.¹³³

4.2 İntihar Saldırılarının Terör Örgütleri Tarafından Tercih Edilme Nedenleri

Modern dönemde intihar saldırıları 23 Ekim 1983 Beyrut saldırısından itibaren devletler tarafından büyük tehdit olarak görülmektedir. Devletlerin baskı yöntemleri hava gücü ya da ekonomik yaptırımlardır. Terör örgütleri içinse intihar saldırıları baskı aracıdır, düşmandan intikam almaya yarayan bir tür ikna yöntemidir. Birçok araştırmacıya göre, intihar saldırılarını kullanan terör örgütlerinin başarı göstergesi saldırının büyük oranda zarar vermesi ve toplumun moralini bozarak devletleri kendi istekleri doğrultusunda değişime sürüklemesidir. İntihar saldırılarının genel özelliği, gerek sivil halka gerekse askeri personele saldırarak düşman olarak gördükleri toplum ya da devleti cezalandırmaktır. Fakat bu durum bir savaş meydanında gerçekleşmediğinden örgütler tarafından gerçek bir zafer olarak algılanmamalıdır.¹³⁴

İntihar saldırıları karmaşık yapısına rağmen terör örgütleri tarafından beş temel sebeple kullanılmaktadır: sağladıkları taktik ve başarı şansı, düşük maliyetli oluşları, saldırganla sağlanan bireysel tatmin ve ödül, kolaylıkla uygulanabilir olması ve sağladıkları psikolojik zaferdir.¹³⁵ Pedahzur'a göre intihar saldırıları diğer terör eylemlerine göre daha avantajlıdır. İlk olarak, örgüt saldırganla eylem yerini söyler ve onu oraya yollar, sonrasında saldırgan eylemin zamanına karar verir, yani insanların en fazla toplandığı zamanı seçerek, en fazla zararlı eylemini gerçekleştirir. Yani geleneksel terör metotlarına göre daha fazla zarar

¹³³ Alvanou, op.cit., s.7.

¹³⁴ Ramasubramanian, op.cit., s.4.

¹³⁵ Ibid.

elde edilmektedir. Pedahzur'a göre intihar saldırıları tüm terör saldırılarının %3'ünü oluşturur ama saldırılar sonucu gerçekleşen ölümlerin %48'inden sorumludur. İkinci olarak, intihar saldırıları toplumda çok fazla korku yarattığı için örgütler intihar saldırılarını kullanarak ciddiye alındıklarını farz ederler. Ayrıca intihar saldırılarını gerçekleştirmek çok kolaydır, çünkü kaçmak ya da saklanmak için ekstra plana ihtiyaç yoktur. Saldırgan öldüğü için de yakalanma ya da sorgulanma riski otomatik olarak elenmektedir. Tüm bu şartlar altında intihar saldırıları güçlü ordu ve askeri direnmelere karşı etkin bir asimetrik metottur.¹³⁶

İntihar saldırılarının organize edilmesi çok kritik bir süreçtir, çünkü saldırıda planlama, hedef seçme, zamanlama ve gerekli silahları kullanma çok önemlidir. Hatta bazı araştırmacılara göre saldırının organize edilmesi bireyden daha önemlidir, çünkü birey zaten kendini davaya adanmış ve ölmeye hazırdır. Sonuçta örgütler için organizasyon açısından intihar saldırılarını kullanmak çok avantajlı bir durumdur. İntihar saldırılarının avantajlı olmasının nedenlerine baktığımızda beş özelliğin öne çıktığını görürüz. İlk olarak, intihar saldırıları diğer eylem çeşitlerine göre daha fazla zarar vermektedir. Verilen zarar hedef alınan toplum ya da devlette daha fazla fiziksel ve ruhsal yaralar açmaktadır, özellikle demokratik toplumlarda hükümete yönelik eleştiriler artmakta ve hükümet, teröristlerin isteklerine cevap verilmesi konusunda baskılanmaktadır. Hükümetin verdiği cevap ister ödün vermek isterse misliyle karşılık vermek olsun terör örgütü amacına ulaşmış sayılmaktadır. Eğer hükümet ödün verirse örgütün psikolojik üstünlüğü artmakta ve amacına yaklaşarak düşmanına karşı güçlenmektedir. Eğer hükümet misliyle karşılık verirse örgüt daha fazla üye temin edebilir ve hükümet de uluslararası alanda tepki görebilir.¹³⁷ İntihar terörüyle mücadelede ağır stratejiler kısa dönemde işe yarar gözükmemektedir. Fakat zaman içinde ağır stratejiler öfke ve düşmanlık doğurmaktadır. İsrail'in önleyici stratejileri terörle uğraşmaktan çok intihar saldırılarına odaklı kalmıştır. Kaçan teröristleri yakalamakla çok zaman kaybetmişlerdir. Fakat teröristler sivil halkın arasında olduğu için sivil kayıp vermeden onları yakalamak çok zordur. Uzun vadede İsrail'in ağır saldırı ve önleyici savaş stratejisi Filistin'e olan kamu desteğini arttırmış ve Hamas – İslami Cihad'a yeni üyeler kazandırmıştır. 2000 yılının sonbaharına kadar Filistin halkının intihar saldırılarına destek oranı 1/3'tür, ama İsrail saldırılarını arttırdıkça destek oranı da yükselmiştir.¹³⁸ İntihar saldırılarının bir diğer stratejisi devleti kışkırtmak ve böylece örgüte propaganda malzemesi sağlamaktır. Devletin düzenlediği saldırılarla örgüt kurban olarak gösterilmek istenmektedir. Örneğin Batı Şeria'da dış kamuoyu İsrail'in aktivitelerine

¹³⁶ Karademir, op.cit., s.17.

¹³⁷ Cronin, op.cit.,s.8.

¹³⁸ Bloom,op.cit., s.82.

tepki göstermiş ve Filistin'e sempati duymuştur.¹³⁹ Propagandalarının bir parçası olarak teröristler, kendilerini fanatik ve irrasyonel olarak gösterirler, çünkü potansiyel kurbanlarını rakiplerine karşı yapacak başka bir şey olmadığına inandırmak isterler. Örgütlerin iddiasına göre şiddet son silahtır ve umutsuzluk işaretidir, çünkü diğer stratejiler işe yaramamıştır ve bu artık son noktadır. Çoğu vakada örgütler askeri çözümler tükendiğinde, büyük çıkmaza girdiklerinde ya da güçler arasındaki dengede şok etkisi yaratmak için intihar saldırılarına başvururlar. Başka bir deyişle, terör zayıf olanın mükemmel silahıdır ve içinden çıkılmaz durumlara son verir.¹⁴⁰

İkinci olarak, intihar saldırıları ortaya çıktıkları toplumda etkin bir politik çıkar sağlamasa da belli bir güç odağı oluşmasında etkili olmuşlardır. İntihar saldırıları düşmana zarar verdiği için toplumda eylemi yapan kişi ve örgüte karşı belli bir tatmin ve ödül duygusu vardır. Çünkü onlar düşmana karşı kendilerini savunmuş ve medyanın ilgisini davalarına çekmişlerdir. İntihar saldırılarında medyanın rolünü anlamak için terörün psikolojik silah olarak kullanıldığı hatırlanmalıdır. Teröristler genelde saldırının geniş yankı bulmasını ister, sadece kurbanla kısıtlı kalmasını istemezler. Geniş yankı için de medyaya ihtiyaç vardır.¹⁴¹ İntihar saldırıları diğer saldırılardan daha fazla dikkat çeker, yani intihar eylemlerine karşı medya ilgisi yüksektir. Bazı örgütler saldırılarla sadece kendine ve amacına dikkat çekmek ister. Uygulanan şiddetin temel amaçlarından biri şok etkisi yaratıp izleyiciyi etkilemektir ki bu durum zaten örgüt tarafından hesaplanmıştır.¹⁴² Jenkins'e göre terör örgütleri birçok insanın ölmesini değil birçok insanın onları izlemesini ister.¹⁴³ İntihar saldırılarının iki izleyicisi vardır. İlk izleyici yerel, diğeri ise uluslararası seyircidir. İntihar saldırılarında ilk hedef fizyolojik hasar yaratmaktır fakat bunu yaparken aynı zamanda psikolojik etki için geniş kamu seyircisine de ihtiyaç duyar. Yani ana hedef öldürme veya yaralama değil, insanların buna tanıklık etmesidir. Ek olarak, az miktarda da olsa üçüncü bir seyirci vardır ki bu seyirci örgütleri destekleyen ve onlara donör olan uluslararası toplumdur. Şiddet kullanımı örgüte üçüncü seyirciden ekonomik ve politik destek sağlar. Sonuçta, intihar saldırıları taktik olarak pozitif yankı bulursa toplumda da daha fazla destek görür, eğer negatif yankı bulursa taktik olarak işe yaramaz ve kullanılmaz.¹⁴⁴ İntihar saldırıları koşullu şiddettir. Yani gerçekleştirilecek olan yeni saldırının şiddeti bir önceki saldırının devlet tarafından nasıl

¹³⁹ Ibid.,s.94.

¹⁴⁰ Ibid., s.89.

¹⁴¹ Speckhard, op.cit., ss. 2-7.

¹⁴² Cronin, op.cit., s.9.

¹⁴³ Pape, op.cit., s.345.

¹⁴⁴ Bloom, op.cit., ss.77-78.

karşılandığına ve hedef seyirci kitlesinin tepkisine göre belirlenir. Örgütler hedef izleyicinin dikkatini çekmek için saldırılar düzenler. Örgüt politik durumu değiştirmeye odaklanır ve saldırılara karşı oluşan kamu tepkisine hassastır. Her bombalama eyleminde şiddetin daha çok ya da az olması ona verilen tepkiye göre değişir. Örgüt esnek bir yapıya sahiptir, değişen koşullarla birlikte eylemler de değişebilir.¹⁴⁵

Üçüncü olarak intihar saldırıları aslında sponsor sağlama organizasyonlarıdır. Eylem sonucunda hem maddi hem de politik olarak elde edilen net kazançlar vardır. Politik olarak düşmana karşı nisbi kazançlar vardır, saldırganın eylem öncesinde hazırladığı amaç ve motivasyonunu anlattığı videolar çok fazla etki uyandırmaktadır. Örneğin Tamil Kaplanları bu konuda film yapmış ve yeni üye kazanıp örgüt içinde motivasyonu arttırmıştır. Finansal olarak, intihar saldırıları maliyeti çok düşük eylemlerdir. Örneğin, yapılan araştırmaya göre bir İsrail saldırısında kullanılan malzemelerin tümü 150 dolar tutmuştur.¹⁴⁶ Diğer bir örnek ise El-Kaide'den verilebilir. El-Kaide'nin 9/11 saldırıları için yalnızca 400-500 dolar harcadığı iddia edilir. Fakat yaratmış olduğu etki ekonomik anlamda çok büyüktür. ABD ve küresel ekonomi ciddi zarar görmüştür. Yapılan güvenlik harcamaları ve eylem maliyeti arasında ciddi uçurumlar vardır. Bin Ladin, yaptığı açıklamada El-Kaide'nin her bir dolarının milyon dolarları yok ettiğini söylemiştir.¹⁴⁷ Ek olarak, saldırı bölgesinin dışında yaşayan donörler örgütlere çok ciddi bağışlar yapmaktadır, çünkü davaya sempati beslemektedirler. Tamil Diasporası da saldırılar sonrasında Tamil Kaplanları için çok ciddi maddi destek toplamıştır.¹⁴⁸

Dördüncü olarak intihar saldırılarında yer ve zaman kontrol edilir. Saldırgan en iyi zaman ve yere karar verir ve eylemi gerçekleştirir. Yani intihar saldırıları aslında bir nevi "akıllı bomba"dır (*smart bomb*).¹⁴⁹ Geleneksel bombalama eylemlerinde patlayıcı belli bir hedefe bırakılır ve bombacı uzaklaşarak bombanın patlamasını bekler. Fakat bu durumda bombanın bulunma ve fark edilme ihtimali vardır. Oysa intihar saldırılarında bu risk yoktur; olay, saldırganın kendini patlatmasına bağlıdır, saldırgan hedefe gider ve kendini patlatır. İntihar bombacısı patlayıcının kesin hedefe ulaşmasında önemli rol üstlenir, çünkü patlayıcı insan tarafından yönlendirilmektedir. Eğer hedefe ulaşmada bir engel varsa saldırgan son saniyede yön değiştirebilir ya da daha uygun ve avantajlı bir hedef varsa oraya yönelebilir.

¹⁴⁵ Ibid., ss.89-90.

¹⁴⁶ Cronin, op.cit., s.10.

¹⁴⁷ Hoffman, op.cit.,s.134.

¹⁴⁸ Cronin,op.cit., s.10.

¹⁴⁹ Ibid., s.11.

İntihar saldırılarında hedef alınan öncelikli yer insanların kalabalık olarak buldukları cami, kilise, market, toplu taşıma, alışveriş merkezi gibi yerlerdir. Ayrıca polis ve askeri güçler yani güvenlik güçleri de hedef alınır. Teröristler altyapı kaynaklarını da hedef alır. Örneğin temel elektrik ve finans merkezleri, nükleer güç ve kontrol merkezleri hedefler arasındadır. Ek olarak sembolik değere sahip yerler ve insanlar da hedef alınır. 9/11’de Pentagon ve Dünya Ticaret Örgütü’nün hedef alınması ya da Başbakan ve önemli isimlere suikast düzenlenmesi buna örnektir.¹⁵⁰ Ayrıca, bazı vakalarda askeri hedeflerin bombalanması destek görürken sivillerin bombalanması görmez. Bu durum örgüt tarafından bilinmektedir ve örgüt buna göre strateji geliştirir. Örneğin LTTE gelen baskılar nedeniyle kendine bazı sınırlar koymuştur.¹⁵¹ Ek olarak, saldırganın yakalanma riski olmadığından düşmana istihbarat veremez, hapsedilemez, işkence ve kötü muamelelere maruz kalmaz. Yani, intihar saldırganı ona sponsor olan örgüt için minimum güvenlik riski taşır. Ayrıca saldırgan yakalanmamak ya da geride terör örgütüne ait kanıt ve belge bırakmamak için kendini feda eder. Örneğin, yakalanan Tamil Kaplanları siyanürlü kapsülle intihar ederler ya da Hamas için çalışan saldırganların parmak izlerini yok etmek için parmak derileri yakılır ki arkada örgütten olduklarını belirten bir kanıt kalmamasın. Ayrıca canlı ele geçirilme riskine karşı çoğu örgütte saldırgan, planlama aşamasına dâhil değildir.¹⁵² Terör eylemlerinin en zor yanı kaçış planı yapmaktır oysa intihar saldırılarında böyle bir plana ihtiyaç yoktur. Yapılan aslında iyi kurgulanmış bir aldatmadır çünkü normal bir insan akıllı bomba ya da füzeye dönüştürülmüştür.¹⁵³

Beşinci ve son olarak intihar saldırıları hedef topluma korku yayar ve saldırgan normal olsa bile fanatik olarak yansıtılır ve daha binlerce kişinin saldırgan olmak için beklediği mesajı yayılarak toplumda korku düzeyi arttırılır.¹⁵⁴ İntihar saldırılarının psikolojik etkisi çok fazladır. Saldırı sonrasında medyada yer alan parçalanmış ceset görüntüleri insanlar üzerinde travmatik etkiler bırakır. Sonuç olarak normal insanlar etraflarını incelemeye başlar ve normal dışı davranış sergileyen ya da sırt çantası gibi eşyalar taşıyan insanlara şüpheyile yaklaşır.¹⁵⁵ İntihar saldırıları çok güçlü bir psikolojik silahtır, çünkü hiçbir taktik seyirciyi intihar eylemi kadar korkutamaz ki zaten amaç derin bir korku ortamı yaratarak hükümet ve vatandaşları yıldırma ve kendi amaçlarına göre manipüle etmektir. Örneğin 9/11 saldırıları ABD’nin

¹⁵⁰ Alvanou, op.cit., ss.3-5.

¹⁵¹ Bloom, op.cit., s.96.

¹⁵² Ramasubramanian, op.cit.,s. 6.

¹⁵³ Hoffman, op.cit., s. 133.

¹⁵⁴ Cronin, op.cit., s.11.

¹⁵⁵ Alvanou, op.cit., s. 4.

zarar görmez bütünlüğüne, dünyadan izole yaşamasına ve süper gücüne zarar vermiştir. Saldırıların devam edeceği söylenerek de vatandaşlar korkutulmuştur.¹⁵⁶ İntihar saldırılarının etkisi çok uzun sürmektedir, günlerce, aylarca hatta yıllarca insanlar saldırıları hatırlar. Saldırı sırasında bomba içine küçük saçma tarzında parçalar örgüt tarafından bilinçli olarak yerleştirilir ve yaralanan kişilerin vücutlarından bu parçalar çıkarılır bu noktada asıl amaç insanların yaşadıklarını unutmamasını ve korkmaya devam etmelerini sağlamaktır. İntihar saldırılarında yeni trend ise patlayıcının içine belli kimyasal zehirleri yerleştirmektir, örneğin fare zehiri içinde *anti-coagulant* barındırır ve kanamalı yaralarda kanın pıhtılaşmasını önleyerek yaralının kurtulmasını imkânsız hale getirir.¹⁵⁷

Sonuç olarak, intihar saldırıları özeldir, çünkü örgütler bu taktiği kullanarak birçok düzeyde birden fazla yarar sağlarken saldırının maliyeti çok azdır. Öte yandan, saldırganın kendini feda etmesi davasına ne kadar kendini adadığını gösterir. Bu, ayrıca örgüte belli ölçüde meşruiyet katar, saldırgan eylemiyle diğer üyelere ilham verir ve örgüt kolayca yeni üyeler kazanır. Ek olarak, gerçekleşen bu vahşi eylemi hafifletmek için devlet o kadar vahşi ve acımasız olarak gösterilir ki toplum, insanların öfkesini ifade etmek için intihar saldırıları düzenlemekten başka çıkar yol bulamadıklarına inanır.¹⁵⁸ Terör örgütlerinin intihar saldırılarını etkin bulmasının bir başka nedeni intihar saldırılarının stratejik yapıda olmasıdır. Yani saldırılar fanatik bir saldırgan tarafından rastgele zarar vermek için değil tamamen bir örgütlenme sonucunda politik amaca ulaşmak için yapılır. Örgüt saldırıda amacını belirtir ve eğer amacına ulaşırsa saldırılara son vereceğini açıklar. Ek olarak intihar saldırıları modern demokrasileri zorlama taktiği olarak kullanılır, yani Sri Lanka'dan Kaşmir'e, Lübnan'dan Çeçenistan'a kadar belli bir toprak parçası elde etme amacı vardır. Ayrıca, son 20 yılda saldırı miktarı dünya genelinde artmıştır çünkü örgütler eylemlerinin amaçlarına hizmet ettiğini öğrenmiştir. Her ne kadar tüm örgütler amaçlarının tümüne ulaşmış olmasa da saldırıları kullandıklarında en azından belli kazanımlar sağlamışlardır.¹⁵⁹

4.3 Kadın İntihar Saldırganları ve Terör Örgütlerine Sağladığı Avantajlar

Bir terör örgütüne üye olmak ya da canlı bomba olarak görev almak örgütün tipolojisine göre farklılık göstermektedir. İntihar saldırılarının tercih edilme nedeni ülkeden ülkeye, bölgeden bölgeye hatta örgütten örgüte farklılık gösterebilir. Örgütler ve teröristler

¹⁵⁶ Hoffman,op.cit., ss.134-135.

¹⁵⁷ Cronin,op.cit.,s.12.

¹⁵⁸ Bloom, op.cit., s.76.

¹⁵⁹ Pape, op.cit., s.344.

eylemleri için farklı neden ve motivasyonlara sahiptir. Çoğu politik motivasyonlu sağ ya da sol ideolojiyi benimseyen terör örgütü var olan rejim ya da hükümete karşıdır. Dini ideolojiye sahip olan örgütler ise kendi dinlerine tehdit olarak gördüklerine saldırırlar.¹⁶⁰ İntihar saldırıları kendine has bir eylem türüdür, çünkü fail aynı zamanda kurban olduğunu bilerek eylemi gerçekleştirir. Bu nedenle failin duyguları, iç hesaplaşması, çevresiyle olan ilişkisi ve toplumsal yapı intihar saldırıları olgusunun anlaşılabilmesi için dikkatle incelenmelidir. Daha sağlam sonuçlar elde etmek için olgunun psikolojik, sosyolojik ve örgütsel dinamikleri derinlemesine araştırılmalıdır.¹⁶¹

Genel anlamda terörist profili çıkarmak zor olsa da medyada yaygın bir şekilde teröristlerin erkek ve 18-35 yaş aralığında olduğu algısı vardır. Görünüşte her ne kadar şiddet eylemleri daha çok erkekler tarafından gerçekleştirilse de azımsanmayacak kadar çok kadın terörist vardır ve sayıları gittikçe de artmaktadır.¹⁶² Kadınlar tarihte uzun zamandır terör örgütlerinde rol almış fakat sayıca az olmaları ve pasif olmaları kadınların güvenilirliğini sorgulatmıştır. Kadınlar daha çok çevresel (*periphery*) yani istihbarat toplama ve güvenli ev ortamı sağlama gibi rol üstlenmiştir. Fakat bu kadınların güçsüz ve pasif olduğu anlamını taşımamaktadır. Destekçi rollerde olan kadınlar birilerinin kız kardeşi, annesi veya kızıdır. Örneğin, kadınlar Pakistan'daki Lashkar-e Tayyiba örgütü için yeni bir cihadist jenerasyonun besleyicisi ve yetiştiricisidir.¹⁶³

Modern intihar saldırılarının başlangıcını 1983 olarak kabul edersek kadın intihar saldırganlarının kullanılmaya başlaması şöyle gelişmiştir: 1985'de Suriye Sosyal Milliyetçi Partisi (*the Syrian Socialist Nationalist Party*, SSNP), 1991'de Tamil Eelam Kurtuluş Kaplanları (*the Liberation Tigers of Tamil Eelam*, LTTE), 1996'da Kürdistan İşçi Partisi (*the Kurdistan Workers Party*, PKK), 2000'den sonra Çeçen direniş grupları, 2002'den sonra Filistinli kadınlar, 2004 sonrasında Özbekistanlı kadınlar ve 2005 sonrası dönemde her ülkeden kadın El Kaide ağına katılarak kendilerini feda etmiştir.¹⁶⁴ Sonuç olarak, silahlı isyanlarda geleneksel olarak erkekler lider olarak görünse de, intihar saldırılarıyla kadınlar stratejik öneme sahip hale gelmiştir. 1980'li yıllarda 8 civarında olan kadın intihar saldırganı sayısı 2000'li yıllarda 100'den fazla olmuş ve giderek de artmıştır.¹⁶⁵

¹⁶⁰ Eren, op.cit., s.51.

¹⁶¹ Karademir, op.cit., s.18.

¹⁶² Bokharı,op.cit., s.51.

¹⁶³ Bokharı, op.cit., s.57.

¹⁶⁴ Speckhard, op.cit., s.3.

¹⁶⁵ Rourke, op.cit., s.681.

Terörizm, vahşi saldırı yoluyla politik bir mesaj iletmeyi amaçlar. Fakat kadınların eylemlere katılmasıyla eylemlerin etkisi artar çünkü kadınlar şok ve sürpriz unsurları da işe katarak daha derin analizler yapılmasına neden olur. Yapılan çalışmalarda en çok cevap aranan sorular, eylemlerin ardında hangi nedenlerin yattığı ya da masum, uysal, pasif olduğu düşünülen kadının canlı bomba olmayı neden seçtiğidir.¹⁶⁶ Dolayısıyla, kadınların örgüt katılımı, araştırmacılar için çok merak edilen ve cazip bir konu olmuştur. Geleneksel anlamda kadın evde hayat veren ve pasif destekçi rollüneyken örgüte hangi sebeplerle katıldığı sorusu incelenmeye başlamıştır.¹⁶⁷

Kadınların düzenlemiş oldukları intihar saldırıları erkeklerinkinden daha ölümcüldür. Ayrıca şok etkisi daha yüksektir, çünkü saldırganın içinden çıktığı cinsiyet rollerine terstir. Kadın intihar saldırganları konusuna akademi ve medyanın ilgisi çok büyüktür. Ancak yine de kadınları kapsayan çalışmaların çok fazla olmadığı ve etkili sonuçlara ulaşamadığı saptanmıştır. Yapılan çalışmalarda, kadın intihar saldırganlarını erkeklerden özel kılan etmenler, kadınların ne zaman ve hangi koşullarda örgütler tarafından kullanıldığı, kadınların örgüte sağlamış olduğu özel avantajlar gibi sorulara yanıt aranmıştır.¹⁶⁸

Yapılan araştırmalara göre kadın intihar saldırganları erkeklerden daha fazla ölümcül sonuçlar doğurmaktadır. 5 çatışma bölgesini (İsrail ve Lübnan, PKK ve Türkiye, Sri Lanka ve LTTE, Çeçenler ve Rusya, Filistin ve İsrail) inceleyen O'Rourke, kadınların gerçekleştirdikleri eylemlerdeki ölüm oranını 8,42, erkeklerin gerçekleştirdiği saldırıların ölüm oranını ise 5,3 olarak hesaplamıştır. Yani kadınların eylem etkinliği çatışmaya göre farklılık gösterse de genel olarak kadınlar erkeklerden daha fazla zarar veren eylemler gerçekleştirmiştir. Öte yandan sadece saldırganın hayatını kaybettiği saldırılara bakıldığında erkeklerin üçte biri başarısız olurken kadınların altıda biri başarısız olmuştur. Yani kadınlar daha fazla hasara yol açmıştır.¹⁶⁹

İlk erkek intihar saldırganı ve ilk kadın intihar saldırganının ortaya çıkışı arasında zamansal fark mevcuttur. Kadınlar erkeklerden daha sonra sahneye çıkmış, özellikle hedef alınan devletin mücadele ve önlemlerinin gelişmesiyle birlikte daha etkin olmuşlardır. Örgütler kadınları kullanarak alınan önlemlerin üstesinden geleceklerini düşünmüştür. Kadınları kullanan örgütlere baktığımızda, saldırganın cinsiyetinin belli olduğu saldırılarda,

¹⁶⁶ Bokharı,op.cit., s.63.

¹⁶⁷ Ibid., s.53.

¹⁶⁸Rourke, op.cit., s.682.

¹⁶⁹ Ibid., ss.687-689.

kadınlar toplam suikastların %60'ını gerçekleştirmiş, her dört saldırgan kadından biri belli kişilere başarılı suikastlar düzenlemiştir.¹⁷⁰

Kadınlar için yazılan mitlere göre, kadın daha az şiddet yanlısıdır ve bu tür terör eylemlerine girişmez. Oysa ABD'deki istatistiklere göre kadınlar, kocalarına en az kocalarının onlara saldırdığı kadar saldırmaktadır. Fakat bu durum görmezden gelinir ve kadınlar gene de barışçıl, besleyici ve koruyucu olarak görülür.¹⁷¹ Eğer terörizm psikolojik silahsa kadın intihar saldırganlarıyla silahın korku yayma etkisi artar ve terör saldırısı daha fazla dikkat çekerek insanların davaya sempati kazanması sağlanır. Ayrıca kadın intihar saldırganları hedef alınan devlete daha fazla psikolojik zarar vermektedir, çünkü kadınlar daha az şiddet yanlısı ve daha az intihara meyilli olarak görülmektedir. Fakat kadınlar intihar saldırısı gerçekleştirdiğinde hedef alınan devlet şaşkınlık yaşamakta ve büyük bir medya ilgisi ortaya çıkmaktadır. Dolayısıyla hedef devlette ileride daha fazla zarar göreceği düşüncesi artarken devletin örgüte karşı savaşma düşüncesi ise azalmaktadır.¹⁷² Aslında erkek ve kadın arasında çok fazla motivasyon farkı yoktur. Her ikisi de kendilerine verilen görevi başarıyla yapmaktadır. Fakat toplum tarafından kadın daha az saldırgan ve masum görülür, bu durum örgüt tarafından keşif ve uygulama alanında stratejik bir silah olarak kullanılmaktadır. Ayrıca bazı anti-terör uzmanlarına göre toplum içinde daha az şiddet yanlısı olarak görülen cinsiyet daha ölümcül eylemler gerçekleştirebilmektedir.¹⁷³

Kadınların örgüte neden üye olduğunu anlamak için öncelikle terörün mantığını anlamak gerekmektedir. Terör aslında öğrenme sürecinin sonucu olarak ortaya çıkar, özellikle medya yoluyla teröristler çok fazla şey öğrenirler. Medya yeni eleman kazanma yoludur ve operasyonların güç olduğu yerlerde mesaj topluma çok rahat iletilir. Ayrıca, sürpriz unsuru örgüt için çok önemlidir. Örgüt değişen anti-terör uygulamalarına karşı hemen adapte olmalı ve pragmatik davranmalıdır. Yani örgüt tabu olan, saldırı ihtimali bulunmayan yerleri seçerek kendine tiyatro sahnesi yaratmakta ve yeni aktörlerle toplumda sürpriz etkisi yaratmaktadır.¹⁷⁴ Kadınların erkeklerden daha fazla dikkat çekmesi ise örgütler tarafından strateji olarak kullanılmıştır. Çünkü seyirci kadınları hem can veren hem de can alan olarak gördüğünde şok etkisi daha fazla olur.¹⁷⁵

¹⁷⁰ Ibid., s.691.

¹⁷¹ Speckhard,op.cit., s.7.

¹⁷² Rourke, op.cit., s.691.

¹⁷³ Bokharı, op.cit., s.52.

¹⁷⁴ Ibid., s.53.

¹⁷⁵ Ibid., s.55.

Filistinli ilk kadın intihar saldırganı medyada büyük yankı uyandırmıştır. Davanın sadece erkekler tarafından değil kadınlar tarafından da desteklenmesi dünyada şok etkisi yaratmıştır. Filistinli bombacının evli, iki çocuk annesi bir avukat olduğu öğrenilince şok daha da artmıştır. Başka bir ifadeyle hayat veren kadın aynı zamanda bomba olarak masumları öldürmektedir. İsrail’de çatışma arttıkça kadın ve çocuklar artık kadın ve çocuklar tarafından öldürülebilir olmuştur.¹⁷⁶ Öte yandan, kadınların sağladığı medyada artan sempati kazanma avantajı aynı zamanda erkek militanları utandırmak için de kullanılmaktadır.¹⁷⁷

Kadınları güvenlik önemlerinin sıkı olduğu bölgelerde kullanmak daha avantajlıdır, çünkü kadınlar kolayca kamufle olarak içeri sızmakta ve daha derin yaralar açmaktadır. Örgüt, kadınları silah olarak kullanmanın avantajının farkındadır. Kadın masum ve anne olduğundan terörist olamaz algısı yıkılarak kadın yoluyla güçlü bir mesaj yollanmaktadır. Başka bir deyişle, terör aslında olumsuz bir amaç için kullanılan bir iletişim kanalıdır. Kadının kullanılmasıyla güçlü mesaj kurban ya da saldırgan ayrımı kaldırılarak karşı tarafa yollanmaktadır. Kadının ne yaşadığı ve nasıl bu kadar depresif hale nasıl geldiği ve sonucunda canlı bomba olmaya karar verdiği gibi sorular sorulur.¹⁷⁸

Örgütler kadınları birçok nedenle intihar saldırganı olarak seçerler. Bu nedenler arasında kadınların özellikle Müslüman toplumlarda kolayca aranmaması, kolay kamufle olmaları ve hedefe kolay erişmeleri vardır. Sosyal nedenler arasında ise, kadınların sosyal dışlanmışlıklarına karşı koymak, örgüte yarar sağlamak ve kadınların daha kolay ikna olması yer almaktadır. Örgütlerin iletmek istedikleri mesajları kadınlar aracılığıyla vermesi daha etkili sonuçlar doğurmaktadır. Çünkü kadın eve hapsolmemiş, dışarı çıkarak şeref ve namusuna sahip çıkmıştır. Kadın intihar saldırılarının başarısı kadının içinde yaşadığı toplumda ona biçilen, ona özgü cinsiyet rollerinden kaynaklanmaktadır. Toplumsal önyargılar kadının rolü çerçevesinde kadınların etkinliğini üç şekilde etkilemektedir: İlk olarak kadınlar daha az şüphe çekmektedir, örneğin bazı Afgan ve Iraklı erkekler daha az dikkat çekmek için kadın kılığına girmektedir. İkinci olarak kadınlar patlayıcıyı daha kolay kamufle etmektedir. Kadınların geleneksel giysileri (çarşaf, sari, vd.) bu duruma etki edebileceği gibi kadınlar bol ve vücuda oturmayan giysiler tercih ederek de maksimum patlayıcıyı üzerlerine yerleştirebilmektedir. Ayrıca kadınlar hamile kılığına girerek de bombaları kolayca saklamaktadırlar. Son olarak ise güvenlik noktalarından daha rahat geçmektedirler. İntihar

¹⁷⁶ Speckhard, op.cit., s.7.

¹⁷⁷ Ibid., s.24.

¹⁷⁸ Bokhari, op.cit., s.56.

saldırıların olduğu toplumlarda kadınlara üst araması yapılmamaktadır, çünkü Müslüman toplumlarda bu hassas ve onur meselesi içeren bir konudur. Dolayısıyla kadınlar bombayı vücutlarının bir parçası olarak kolayca saklayabilmekte ve bombanın tespit edilmesi de zorlaşmaktadır. Örneğin Irak savaşı sırasında, bir yetkilinin belirttiğine göre, markete gelen herkes, özellikle elinde çanta ya da poşet taşıyanlar, dikkatlice aranmış ama kimsenin aklına kadın saldırgan olasılığı gelmemiştir.¹⁷⁹ Öte yandan, kontrol noktalarında kadın güvenlik görevlileri olsa bile kadınlar erkekler kadar sıkı aranmamaktadır. Kadın görevliler hassas bölgelere dokunma konusunda çok rahat davranmamaktadır.¹⁸⁰

Kadınların intihar saldırganı olarak kullanılması konusunda strateji, ideolojiden baskın gelmiştir. Terör örgütlerinin stratejik amaçları için kadınların kullanılması hem dini hem de seküler örgütlerde yaygınlaşmıştır. Önceleri bazı İslami örgütler kadınları kullanmak istemese de kadınların etkinliği anlaşılınca kadınların kullanılması yönünde fetva yayınlayanlar bile olmuştur. Örneğin 24 terör örgütünden 17'si kadınları kullanmaktadır.¹⁸¹ Dini terör örgütleri, seküler örgütlerin kadın intihar saldırganlarından daha fazla avantaj sağladığını fark etse de kadınları çok sonradan eylemlerinde kullanmaya başlamıştır. Kadınları eylemlere katmak istememe nedenlerinin başında erkeklerin kadınlardan daha iyi saldırı düzenleyeceğine inanmaları gelir. Dini örgütlere göre erkekler daha cesur, daha girişken olup saldırı anını daha iyi seçebilmektedir.¹⁸²

Sonuç olarak kadın intihar saldırganları örgütlere gerek taktiksel gerekse örgütsel amaçlar doğrultusunda etkin kazanımlar sağlamaktadır. Bu durumun farkında olan örgütler de kadınları eylemlerinde kullanmakta tereddüt etmemektedir. Öte yandan kadınların örgütlere üye olması ve kendilerini feda etmesinin nedenleri ise çokça dikkat çekmekte ve araştırılmaktadır. Bu bağlamda çalışmanın bundan sonraki bölümünde kadınların intihar saldırganı olma nedenleri feminist çerçeve içerisinde anlaşılmaya çalışılacaktır.

¹⁷⁹ Rourke, op.cit., s.690.

¹⁸⁰ Speckhard, op.cit., s.24.

¹⁸¹ Rourke, op.cit., s.692.

¹⁸² Ibid., s.696.

İKİNCİ BÖLÜM

FEMİNİZM ÇERÇEVESİNDE ETNİK TERÖR VE KADIN İNTİHAR SALDIRGANLARI

Soğuk Savaş sonrası dönemde dünya genelinde meydana gelen en önemli gelişmelerden biri etnik kimliklerin ortaya çıkmasıyla yaşanan milliyetçilik hareketleridir. Uluslararası ilişkiler alanında ise Soğuk Savaş sonrası dönem alanda temel teorik argümanların sorgulanmaya başladığı dönem olmuştur. Böylece uluslararası ilişkiler alanında temel konularda hem genişleme hem de derinleşme meydana gelmiştir. Bu çerçevede toplumsal cinsiyet konularının daha görünür olduğu ve feminist yaklaşımların alandaki etkinliğinin artmaya başladığı gözlenmiştir.

Teorik çerçeve bölümünde feminist yaklaşımın tanımı, amaçları, dalgaları ve çeşitleri incelenmiş ve yaklaşımın anlaşılmasında önemli yere sahip olan toplumsal cinsiyet, seks, maskülen, feminen vb. gibi kavramlar ve bunların uluslararası ilişkilerdeki yeri çalışılmıştır. Ayrıca, feminist yaklaşımın terör, güvenlik, milliyetçilik ile ilgili analizleri incelenmiş ve milliyetçi hareketlerde kadınların rolü derinlemesine analiz edilmiştir. Ek olarak, feminist yaklaşım ve militarist sistem ilişkisi incelenerek kadınların ne kadar güvenli olduğu ve militer sistemdeki rolü anlaşılmaya çalışılmıştır. Çalışmanın son kısmında ise kadınların intihar saldırganı olmayı seçmesinin nedenleri feminist teori çerçevesinde incelenmiştir.

1. Feminizmin Tarihi ve Dalgaları

Latince kadın anlamına gelen *femine* sözcüğünden türeyen feminizm kadınların toplum içindeki rollerinin ve haklarının genişletilmesi ve kadın erkek eşitliğinin ekonomik, politik, sosyal v.b alanda sağlanmasını savunmaktadır. Kadınların sadece kadın olmaktan dolayı karşılaştığı sorun ve baskıları inceleyen feminizm her dinden, ulustan, ırktan ve sınıftan kadının bu sorunlarla karşılaştığını belirtir. Feminist düşünce sorunları sadece kadın erkek eşitsizliği olarak ele almamakta aynı zamanda sorunların temelinde yer alan ekonomik, politik, psikolojik ve ideolojik unsurları da değerlendirmektedir.¹⁸³

¹⁸³Dilek İmançer, “Feminizm ve Yeni Yönelimler”, **Doğu Batı Dergisi**, Sayı:19, 2002 s. 155; Özlem Tür ve Çiğdem Aydın Koyuncu, “Feminist Uluslararası İlişkiler Yaklaşımı: Temelleri, Gelişimi, Katkı ve Sorunları”, **Uluslararası İlişkiler Dergisi**, Cilt:7, Sayı:6, 2010, s.5.

Feminist yaklaşım temelde erkeğin lehine olan toplumsal güç ilişkilerinin kadını ezdiğini ve ikinci konuma ittiğini savunur.¹⁸⁴ Bu bağlamda feminizm kadını ve kadın deneyimini görünür kılmayı amaçlar. Yani kadın toplumda özne olarak yer almalı ve toplumsal cinsiyet eşitliği sağlanmalıdır.¹⁸⁵ Öte yandan, feminizm kadınlara vurgu yaparak sadece kadınların konumunu değil, aynı zamanda erkeklerin de uluslararası ilişkilerdeki yeri ve etkisinin ortaya çıkmasına yardım etmektedir. Kısaca feminizm sadece kadın ve kadının konumuyla ilgili değildir. Feminizm aynı zamanda kadın ve erkeğin alanda birlikte yarattığı etkiye de bakar. Yani aslında kadın ve erkek birbirine bağımlıdır.¹⁸⁶

Dünyada sömürgecilik faaliyetlerinin yoğunlaşmasıyla feminist hareketlerin uluslararası boyut kazanma mücadelesi de başlamıştır. 1880’lerde farklı ülkelerden kadınlar işbirliği ve dayanışmayı arttırmak, mücadelelerine birlik içinde devam etmek için Uluslararası Kadınlar Konseyi’ni (*International Council of Women*) kurmuşlardır. Konsey’in 1888 yılında Washington’da yapılan kuruluş toplantısında amaç ve ilkeler belirlenmiştir. 1889 yılında yapılan ikinci toplantıya farklı ülkelerden 5 bin delege katılmış ve örgüt, Barış ve Uluslararası İlişkiler (*Peace and International Relations*) adlı bir komite kurarak uluslararası politikada etkin bir aktör olmayı hedeflemiştir. 1915 yılında Avrupa’dan katılan ve Amerika Birleşik Devletleri vatandaşı olan birçok kadının girişimiyle Kadınların Barış Partisi kurulmuş ve bu yapılardan gelen kadınlarla Lahey’de düzenlenen Uluslararası Kadın Konferansı’nda kadınlar birbirlerini ‘kız kardeş’ olarak gördüklerini belirterek karşılıklı yardımlaşma, barış ve sevgi vaadinde bulunmuştur. Ayrıca kadınların Milletler Cemiyeti’nin (MC) kuruluş çalışmalarına katıldıkları ve ‘eşit işe eşit ücret’ ilkesini sözleşmeye eklettikleri görülmektedir.¹⁸⁷ Uluslararası ilişkiler alanında önemli yere sahip olan *Millennium* dergisinin 1988 yılındaki özel sayısı “*Kadınlar ve Uluslararası İlişkiler*” başlığıyla yayınlanmış ve bu sayıyla birlikte uluslararası ilişiklerde feminist yaklaşımlar görünür olmaya ve kabul görerek çalışılmaya başlanmıştır. Yani *Millennium* dergisinin süreci tetiklediği kabul edilebilir. Feministler temel uluslararası ilişkiler metinlerinin temelindeki cinsiyetçi söylemleri sorgulayıp yıkmaya ve kendi bakış açılarına da yer açmaya çalışmışlardır.¹⁸⁸

¹⁸⁴ Mine Egbatan ve Gonca Şahin, “Uluslararası İlişkilerde Feminist Yaklaşımlar”, **Uluslararası İlişkiler Teorileri: Temel Kavramlar**, Mehmet Şahin ve Osman Şen (Ed.), Ankara: Kripto Yayınları, 2014, s.251

¹⁸⁵ Ibid., s.253.

¹⁸⁶Jennifer Sterling Folker, “Feminism”, **Making Sense of International Relations Theory**, USA: Lynne Rienner Publisher, 2006,s.246.

¹⁸⁷ Ataman., op.cit., ss.3-4

¹⁸⁸ Laura Sjoberg,” Introduction to Security Studies: Feminist Contributions”, **Security Studies**, Vol. 18, No:2, 2009, s. 183.

Uluslararası ilişkiler alanında öncü olan dergilerin (*Foreign Affairs*, *Millennium*, *International Organization* ve *SAIS Review* gibi) feminist yaklaşımlar ve toplumsal cinsiyetin alan üzerindeki analizleri üzerine çalışmalar yayınlamaya başlamasıyla birlikte 1980’lerde feminizmin uluslararası ilişkiler alanına giriş yaptığı görülmektedir. Ayrıca bu dönemde toplumsal cinsiyet ve uluslararası ilişkiler konusunda pek çok makale, kitap, derleme yazılmaya başlanmış, konferans, seminer ve paneller düzenlenmiş ve feminist yaklaşımlar uluslararası ilişkiler kitaplarına dâhil edilmiştir.¹⁸⁹

Feminizmin uluslararası ilişkiler disiplinde 1980’lerde etkisini göstermeye başladığı görülse de teorik çerçevede feminizmin aslında derin siyasi ve entelektüel kökenlere sahip olduğu bilinmektedir. Kadın erkek eşitsizliğinin sorgulanmaya başladığı dönem Antik Yunan’a kadar dayanmaktadır. Örneğin Platon (MÖ 427-347) kadın ve erkeğe kendi yaratmış olduğu ideal cumhuriyette aynı rolü vermiştir fakat Aristoteles (MÖ 384-322) kadınlara eşit rol vermemiştir. Aristophanes (MÖ 446-386) *Lysistrata* (Kadınlar Savaşı) adlı oyununda kadınları erkeklere göre daha barış yanlısı olarak yani savaş karşıtı, güçlü ve kararlı olarak betimlemiştir.¹⁹⁰

İlk feminist yazarlardan Mary Astell (1666-1731) kadın ve erkeğin eşit düzeyde akıl yürütme becerisine sahip olduğu ve bu yüzden eşit eğitim hakkına sahip olmaları gerektiği fikrini savunmuştur. Feminizmin bir diğer önemli ismi Mary Wollstonecraft (1759-1797) da, “Kadın Haklarının Gerekçelenirilmesi” (*A Vindication of the Rights of Women*) adlı eserinde Astell’in düşünceleriyle paralel söylemlerde bulunmuştur. Ayrıca Wollstonecraft Fransız Devrimi’nin fikrinsel boyutunda kadına daha az yer verilmesini de eleştirmiştir. Astell ve Wollstonecraft’inkine benzer görüşleri 19. ve 20. yüzyıldaki sosyalist ve liberal temelli çalışmalarda da görmek mümkündür. Örneğin John Stuart Mill (1806-1873) “Kadınların Köleleştirilmesi” (*Subjection of Women*) adlı eserinde kadınların ikincil konumuna ve küçümsenmesine karşı çıkmıştır. Mill çözüm önerisi olarak kadınların eğitim ve istihdamını eşitleyen mevzuata ek olarak kadınları kanun karşısında da eşitleyen ve erkeklerle eşit siyasi haklar sağlayan mevzuatların yapılmasını önermiştir. Friedrich Engels (1820-1883) “Ailenin, Özel Mülkiyetin ve Devletin Kökeni” (*The Origin of The Family, Private Property and The State*) ve “İngiltere’de İşçi Sınıfının Durumu” (*The Condition of The Working Class in England*) adlı eserlerinde kadınların konumunun eşitsizliğine değinmiştir. Engels’e göre erkek

¹⁸⁹ Ataman, op. cit., s.6.

¹⁹⁰ Paul R. Viotti and Mark V. Kauppi, **Uluslararası İlişkiler Teorisi**, 5. Baskı, Metin Aksoy(Çev.), İstanbul: Nobel Yayıncılık, 2016, s.360.

evin içinde kontrolü ele geçirmiş ve kadının konumu köleliğe kadar düşmüş, kadın, çocuk üretimi için kullanılan bir araç haline gelmiştir.¹⁹¹

19. yüzyılda ise kadınlar organize, kurumsal ve kitlesel şekilde haklarını savunmaya ve seslerini duyurmaya başlamışlardır.¹⁹² Çünkü bu dönem Sanayi Devrimi, endüstriyel kapitalizm ve devletlerin temsili demokrasiye geçiş dönemidir ve kadınların, özellikle de Avrupalı kadınların durumu ve konumu bu süreçte derinden sarsılmış, ailenin önemi azalmış ve feminist yaklaşım da bu sürecin eleştirileri temelinde yükselişe geçmiştir.¹⁹³

Kadının birey olarak eşit temsil hakkını elde etmesi yenidir, fakat kadının sosyal alandaki varlığı, konumu, ne olduğu ve ne olması gerektiği gibi sorular üzerine düşünmek eski ve zorlu bir tarihe sahiptir.¹⁹⁴ Bu bağlamda, feminizmin tarihsel gelişimini kavramsallaştırırken feminist dalgalardan söz edilir. Temel olarak feminizm üç temel dalga çerçevesinde gelişmiştir. Birinci dalga feminizm 18. ve 19. yüzyılda ortaya çıkmıştır. Bu dönemde feminist hareketin gündemini eğitim haklarının elde edilmesi, mülkiyet, aile hukuku ve oy hakkının kazanılması oluşturmuştur. Yani birinci dalga feminizm, eşitliğe engel olan hukuki düzenlemelerin ortadan kaldırılmasıyla ilgilenmiştir. Ayrıca bu dönemde pek çok yazar (Mary Wollstonecraft, John Stuart Mill, Mary Astell, Catherine Macaulay) kadınların erkeklerle aynı akıl ve rasyonel düşünceye sahip olduğunu ve bu nedenle erkeklerle aynı eğitimi almaları ve medeni ve siyasi haklara sahip olmaları gerektiğini savunmuştur. İkinci dalga feminizm 1960'ların sonunda başlayıp 1970'lerin sonuna kadarki süreçte öncelikle ABD'de gelişmiştir. İkinci dalgayı oluşturan temel konular arasında cinsellik, aile, kamusal alan ve üreme hakları gelmektedir.¹⁹⁵ İkinci dalga feminizm, birinci dalga feminizm ile kazanılan haklar üzerinden yükselişe geçmiştir. Sadece kamusal alanda kazanılan hakların (oy hakkı, eğitim hakkı ve çalışma hakkı) kadınların ezilmişliğine çözüm sağlamadığını bu nedenle ev içi alana, yani özel alana da yönelmesi gerektiğini vurgulamıştır. Bu bağlamda 'kişisel olan politiktir' sözü ikinci dalganın özünü oluşturmaktadır. Ayrıca ikinci dalga feminizmde aile, üreme ve kadınların cinsel özgürlüğü gibi konular da önemli yer

¹⁹¹ Ibid., s.361.

¹⁹² Ataman, op.cit., s.2.

¹⁹³ Ibid., s.3.

¹⁹⁴ Mehmet Evren Eken, "Feminizm, Maskülenite ve Uluslararası İlişkiler Teorisi: Uluslararası Siyasetin Toplumsal Cinsiyeti", **Uluslararası İlişkiler Teorisi**, Ramazan Gözen (Ed.), İstanbul: İletişim Yayınları, 2014, s.449.

¹⁹⁵ Merve Dilber, "Feminizm ve Güvenlik", **Uluslararası İlişkilerde Güvenlik: Teorik Değerlendirmeler**, Emre Çıtak ve Osman Şen (Ed.), İstanbul: Uluslararası İlişkiler Kütüphanesi, 2014, s.173.

tutmuştur.¹⁹⁶ Üçüncü dalga feminizm ise 1980'lerin sonunda ortaya çıkmış ve sadece hak, temsil ve fırsat eşitliğini değil aynı zamanda toplumsal yapı ve sosyal bilimlerdeki maskülen düşünceyi de eleştirmiştir. Böylece feminizmin daha geniş alanlara yayılması hedeflenmiştir. Feminizm bu dönemde etkisini arttırarak disiplinlerarası bir bilim haline de gelmiştir.¹⁹⁷ Üçüncü dalga feminizm ilk iki dalgadan farklı olarak post modern teorilerin kimlik konusuna olan etkisiyle birey ve gündelik hayat gibi mikro konulara odaklanmıştır.¹⁹⁸ Başka bir deyişle, üçüncü dalga feminizm, feminist yaklaşımın beyaz, batılı ve orta sınıf kadınları temsil ettiğini, farklı kültür ve etnik yapıdan olan kadınların deneyimlerine yabancı olduğunu belirtmiş böylelikle kimliklerin çoklu oluşuna vurgu yapmanın yanında göç, çevre, küreselleşme ve çokkültürlülük gibi konuları da vurgulamaya başlamıştır.¹⁹⁹

1.1 Feminizmin Türleri

Feminizm temelde, kadınların ezilmesine ve sömürülmesine karşı çıkmakta ve kadınların etkin bir aktör olarak uluslararası politikada yer alması gerektiğini vurgulamaktadır. Fakat kadınların bu durumu nasıl sağlayacağı ve baskılara nasıl karşı koyacağı konusunda feminizm içerisinde de farklı görüşler ortaya atılmıştır. Yani feminizmin tek bir bakış açısı yoktur, olaylara ve durumlara farklı geleneklerden ve sınıflardan bakış açısıyla yorum ve çözümler getirmektedir. Dolayısıyla tek bir feminist yaklaşımdan söz etmek mümkün değildir.²⁰⁰ Başka bir ifadeyle, feminizm birçok alanda aktif olarak kullanılmaktadır. Örneğin çevrenin korunmasında, nükleer silahsızlanmada ve kadınların bütün haklarını kazanmasında önemli etkiye sahiptir. Sonuç olarak var olan bu çeşitlilik sonucunda birçok feminist yaklaşım ortaya çıkmıştır.²⁰¹ Başka bir ifadeyle, uluslararası ilişkiler ve feminizm temelinde tek bir söylem ya da bakış açısı mevcut değildir. Uluslararası ilişkilerin tüm paradigmalarında olan çeşitlilik feminist yaklaşımda da mevcuttur ve bu farklı yaklaşımlar farklı görüşleri hatta birbirine zıt olan görüşleri de içermektedir.²⁰² Özetle, feminizm temelde ataerki düzeni eleştirmekte fakat bunu bir bütün olarak çözümleyen bir yaklaşım oluşturamadığı için feminist düşünürler liberalizm, Marksizm, varoluşçuluk, radikalizm gibi

¹⁹⁶ Egbatan ve Şahin, op.cit., s.254.

¹⁹⁷ Eken, op.cit., s.450.

¹⁹⁸ Dilber, op.cit., s.173.

¹⁹⁹ Egbatan ve Şahin, op.cit., s.255.

²⁰⁰ Ataman, op.cit., s.13.

²⁰¹ Sandra Whitworth, "Feminism", **The Oxford Handbook of International Relations**, Christian Reus Smith and Duncan Snidal (Ed.), USA: Oxford University Press, 2010, s.393.

²⁰² Sjöberg, Introduction to Security..., op.cit.,s. 187

alternatif akımlara başvurarak kadın haklarına ve temel sorunlara alternatif çözüm arayışları ortaya koymaktadır.²⁰³

Liberal feminizm ilk dalga feminizmi oluşturmaktadır ve aslında klasik feminizm söylemi liberal feminizme dayanmaktadır. 19. yüzyılda kadınların cahilliğini ve buna neden olan toplumsal şartların kadınların eşitliğini engellediği temelinde analizler yapmışlardır. Ayrıca kadınların yüksek siyasi karar alma mekanizmalarında yer alması ve temsil edilmesi gerektiğini vurgulamışlardır. Liberal demokrasi kadınların kurtuluşu ve cinsiyet eşitliği için önemli bir araçtır. Liberal feministler, liberalizmin hâkim olduğu yerlerde kimsenin pozitif ya da negatif ayrımcılığa maruz kalmaması gerektiğini vurgulamaktadırlar.²⁰⁴ Liberal feministler, küresel politikada kadınların ikincil konumuna da dikkat çekmektedirler. Örneğin göçmen kadınların sorunlarını, eşit olmayan ekonomik dağılımın etkilerini, savaş tecavüzleri ve insan ticareti gibi insan hakları ihlallerini incelemektedirler. Kadınların karar alma süreçlerindeki varlığı ya da yokluğunun etkilerini, kadınların bu durumdan nasıl etkilendiğini ve dünyanın kadınların iktidarında nasıl bir yer olacağını sorgulamaktadırlar.²⁰⁵ Ayrıca liberal feministler toplumsal cinsiyet temelli dış politika analizleri yapar. Liberal feministlerin amacı kadının diplomasideki rolünün artırılmasıdır, dolayısıyla kadının diplomasideki rolü ve katkısını inceler ve kadınların uluslararası politikaya nasıl kazandırılacağı üzerinde durur.²⁰⁶

Marksist feminizmin gelişmesinde Marks ve Engels'in düşüncelerinin büyük etkisi vardır. Engels'e göre kadınların özel alanda ev işleriyle uğraştıkları ve üretime, çalışma hayatına katılmadıkları sürece toplumsal anlamda erkeklerle eşit olmaları mümkün değildir. Kadının kurtuluşu, kadın ev işlerinden uzaklaştığı ve üretime geniş anlamda katıldığında mümkün olacaktır.²⁰⁷ Marksist feminizm kadın ve erkek gibi kategorilere yer vermemektedir çünkü sınıfsız bir toplumu savunmaktadır. Fakat kadınların ezilmesinin önüne geçmek için kamusal üretimin dışında tutulmaması gerektiğini savunmaktadır.²⁰⁸

Sosyalist feminizm ise tüm ezilen ve sömürülen insanların sorunlarıyla ilgilenir, dolayısıyla kadın da bu noktada önemli bir konuma sahiptir. Kadınların üremeden sorumlu tutulduğu sürece gerek ulusal gerekse uluslararası alanda marjinal olmaya devam edeceğini

²⁰³ İmançer, op.cit., s. 157.

²⁰⁴ Ataman, op.cit., s.15.

²⁰⁵ Ann Tickner and Laura Sjoberg, "Feminism", **International Relations Theories: Discipline and Diversity**, Tim Dunne, Milja Kurki and Steve Smith(Ed.), USA: Oxford University Press, 2010, s.199.

²⁰⁶ Eken, op.cit., s.474.

²⁰⁷ Dilek İmançer, "Feminizm ve Yeni Yönelimler", **Doğu Batı Dergisi**, Sayı:19, 2002,s. 161.

²⁰⁸ Tür ve Koyuncu, op.cit., s.14

savunmaktadırlar.²⁰⁹ Sosyalist feministlere göre tüm ezilen ve sömürülen insanların başında kadınlar merkezi bir öneme sahiptir. Sosyalist feministler cinsiyet hiyerarşisini ekonomik ilişkilere vurgu yaparak açıklarlar. Kadınların çalışmaları dikkate alınmadığı sürece kadınların çalıştığı ortamlar ve toplam üretim kapasiteleri görmezden gelinecektir. Kadınlar informal sektörlerde çalışırken erkekler ise formal sektörlerde çalışmaktadır ve böylece kadın ekonomik ve siyasi alandan uzak kalmakta ve erkeğin kadına yönelik şiddeti meşrulaşmaktadır. Kadının piyasadaki erkeğe bağlı olması aynı zamanda evdeki erkeğe de bağımlı olması anlamına gelmektedir. Yani sosyalist feministlere göre ataerkillik²¹⁰ ve kapitalizm arasında sıkı bir bağ bulunmaktadır.²¹¹

Radikal feminizm cinsiyet rollerinin, patriarkal yapının ve cinsiyet temelli iş bölümünün ortadan kaldırılmasını savunur. Mücadele, sadece oy hakkını kapsamamakta, cinsiyet rollerinin değişimini de barındırmaktadır. Onlara göre kadınların olumsuz durumunun kaynağı ekonomik ve tarihi sınıf yapısı değil biyolojik gerçeklerdir. Ayrıca radikal feministler kadınların orduya katılması ve silahlı mücadelelerde rol olması için de mücadele etmektedirler.²¹² Kuramın öncülerinden Kate Millet'e göre aile kurumu ortadan kaldırılmalıdır, çünkü ataerkil düzen içinde aile, kadınları erkeklere hizmet etmeye yönelten ve erkeklerin de bu rolü benimsemesini sağlayan bir kurumdur. Dolayısıyla aile kadını baskılamaktadır ve bu baskının ortadan kalması için ailenin de ortadan kalkması gerekmektedir. Bir diğer radikal feminist olan Shulamith Firestone ise kadınların baskı altında olmasının nedeninin biyolojik cinsiyet farklılığı olduğunu yani kadınların annelik ve doğum rolleri ile baskılandığını öne sürmektedir. Bu duruma çözüm olarak teknolojinin kullanılmasını önermektedir yani yapay üreme yoluyla her iki cins (kadın ve erkek) çocuk sahibi olabilecek, böylelikle annelik rolü kolektif olarak üstlenilerek yeni bir kültür oluşturulacaktır.²¹³

Varoluşsal feminizm ise kadının kişi olarak kendi benliğini oluşturması gerektiğini savunur. Simone de Beauvoir "İkinci Cins" (*The Second Sex*) adlı kitabında bu konudaki görüşlerini paylaşmıştır. Beauvoir'a göre ataerkil toplumda kadın öteki rolüne, erkek ise ayrıcalıklı role uygun davranmaktadır ve erkek bu rolüyle kadına ve doğaya hâkim olmuştur.

²⁰⁹ Ibid.

²¹⁰ Ataerkillik, patriarkal, cinsiyet ve toplumsal cinsiyet kavramlarına çalışmanın ilerleyen bölümlerinde değinilecektir.

²¹¹ Ataman, op.cit., s.19.

²¹² Ibid.

²¹³ İmançer, op.cit., s.162.

Kadın bu durum sonucunda nesne olarak kalmayı yani öteki olarak yaşamayı kabul etmektedir. Beauvoir bu noktayı eleştirmekte ve kadınlara eleştirel düşüncelerini ve akılcı özelliklerini geliştirmelerini önermektedir. Ayrıca eğer kadın kendisi nesne olmayı reddederse, onu nesne olarak görenleri kendisini özne olarak görmeye zorlayacağını da savunmaktadır.²¹⁴

Post-modern feminizme göre kadınlık, erkeklik gibi cinsiyet kategorileri zamansız ve homojen değildir. Farklılıklar meşrudur ve kadınlık tekdüze bir kategori değildir. Yani sınıf, etnisite, milliyet ve yaş olarak farklıdır ve siyasi olarak katılımları buna göre gerçekleşebilir fakat bunun da bir sınırı vardır. Özetle, kadın ile erkek arasında toplumsal olarak yapılandırılmış farklar vardır ve öğrenilmiş davranış ve normlar onları farklı kılmaktadır.²¹⁵

Feminist post-yapısalcılık ise gerçekliği anlamının dil kullanma aracılığıyla gerçekleştiğini savunur ve özellikle bilgi ve iktidar ilişkisiyle ilgilenir. Post-yapısalcı feministler kamu/özel, zayıf/güçlü, mantıklı/duygusal gibi ikili karşıtlıklarla ilgilenirler ve erkekleri kadınlar üzerinde güçlü yapan yapılara odaklanırlar. Post-yapısalcılara göre bu ikili karşıtlıklar cinsiyetlendirilmiştir. Feminist post yapısalcılar bu ikili karşıtlıkların metinlerde ve analizlerde yarattığı hiyerarşiyi ortaya çıkarmak ve yeniden yapılandırmak isterler. Çünkü böylece bu hiyerarşiler görünür kılınacak ve daha az hiyerarşi barındıran görüşler ortaya çıkacaktır.²¹⁶

Sonuç olarak, feminist düşüncenin çok çeşitli perspektifleri vardır ve bu perspektiflerin çoğu nedenler konusunda farklı fikirlere sahip olsa da hepsi kadınların ikincil konumunu anlamaya çalışmış ve cinsiyet eşitliğine odaklanmıştır. Ayrıca, cinsiyet özgürlüğü de araştırmalar içinde yer almıştır, fakat bu özgürlük anlayışı çok çeşitli olduğundan ona ulaşmak için izlenecek yollar da çeşitlilik barındırmaktadır.²¹⁷

1.2 Feminizm: Temel Kavramların Analizi

Tarih boyunca kadın-erkek eşitsizliği biyolojik olarak anlaşılmıştır fakat feminist yaklaşımların katkısıyla toplumsal cinsiyet kavramı alana girmiş ve kültürel olarak tanımlanan ve şekillenen kadın-erkek eşitsizlikleri ortaya konulmuştur. Kadın erkek karakteri yer ve zamana göre değişmektedir ve çoğu kültürde kadın-erkek eşitsizliği ya da erkek

²¹⁴Ibid., s. 161.

²¹⁵ Ataman, op.cit., s.21.

²¹⁶ Tickner and Sjoberg, op.cit., s.201.

²¹⁷ Ibid., s.198.

egemenliği şeklinde anlaşılmaktadır.²¹⁸ Bir başka deyişle, feminist yaklaşımlara göre kadın ve erkek arasındaki fark sadece biyolojik değildir, erkek ve kadın arasındaki fark toplumsal ilişkilerde var olan ve tarih içinde şekillenen maskülen düşünceden ileri gelmektedir. Bu durumu anlamak için cinsiyet (*sex*), toplumsal cinsiyet (*gender*), maskülenlik, feminenlik gibi kavramlar ve bu kavramlar arasındaki ilişki detaylı olarak analiz edilmelidir.²¹⁹

Feminist yaklaşımlar, çalışmalarında cinsiyet ve toplumsal cinsiyet ayırımına odaklanırlar. Cinsiyet, genetik ve anatomik karakterleri barındıran biyolojik kimliktir. Toplumsal cinsiyet ise, cinsiyet rollerinin öğrenilmesi ve uygulanmasıyla kazanılan toplumsal kimliktir. Biyolojik olan cinsiyet kimliği evrenselken aynı şey toplumsal cinsiyet için söylenemez, toplumsal cinsiyet rolleri toplu olarak öğrenilen ve oluşturulan rollerdir. Hangi karakteristik özelliklerin maskülen hangilerinin ise feminen olduğu kültür ve sosyalleşme süreci içinde gerçekleşir. Yani yaşanılan kültürde kadın ve erkek olmanın sosyal anlamı oluşturulur ve kültürden kültüre farklılık gösterebilir. Feminist uluslararası ilişkiler literatürü de cinsiyet kavramına değil toplumsal cinsiyet kavramına odaklanır ve kimliklerin sosyal ve tarihsel süreci içerisinde nasıl şekillendiğini ve oluşturulduğunu inceler.²²⁰

Toplumsal cinsiyet kavramının kullanımı 1950’lerde başlamış ve feminist hareketin desteğiyle 1980’lerde zirveye ulaşmıştır. Kavramı ilk kez kullanan Amerikalı feminist düşünürler, kadın tanımına sınırlı anlam yüklenmesini eleştirmiş ve cinsiyetler arasındaki etkileşimi vurgulamak amacıyla toplumsal cinsiyet kavramını kullanmaya başlamıştır.²²¹

Toplumsal cinsiyet kavramı sabit değildir ve doğumla gelmez, bireyin sosyalleşme süreci içinde anlam kazanır. Yani toplumsal cinsiyet toplumdaki sosyal ve kültürel ilişkiler sonucunda yapılandırılır. Ayrıca bu kavram, kadın ve erkeğin rollerini, ihtiyaçlarını ve sorumluluklarını analiz etmeye de yarar.²²² Ek olarak, toplumsal cinsiyet kavramı kadın ve erkek arasında var olan farklılıkların toplumsal ve kültürel düzeyde yorumlanmasını sağlar. Yani toplumsal sistemde var olan dinamikleri anlamamızı ve çözümlememizi olanaklı kılar.²²³ Toplumsal cinsiyet sembolik bir anlam taşımaktadır. Kadın ve erkeğin sosyal hiyerarşi içinde belli bir algı içinde yaşaması, toplumsal cinsiyet ile mümkündür. Cinsiyetlendirilmiş olan

²¹⁸ J. Ann Tickner, **Gender in International Relations: Feminist Perspectives on Achieving Global Security**, New York: Colombia University Press, 1992, s.6.

²¹⁹ Eken, op.cit., s.450.

²²⁰ Folker, op.cit., s.245.

²²¹ Alper Kasımoğlu, “Milliyetçiliğe Dair zmlemelerde Toplumsal Cinsiyet Olgusu”, **Yalova Sosyal Bilimler Dergisi**, Yıl:5, Sayı:10, 2015, s.245.

²²² Ibid.

²²³ Ibid., s.246.

sosyal hiyerarşi toplumsal bir inşadır ve sosyal ve politik olarak inşa edilmiş olan özellikler bireyin yaşadığı yerini, bakış açısını ve dünyasını şekillendirir. Dünyada yaşayan her birey ya da her kadın toplumsal cinsiyeti aynı biçimde yaşamaz. Yani toplumsal cinsiyet tüm yaşamda erkek ve kadın için ölçülebilir bir olgu değildir. Her bireyin toplumsal cinsiyeti farklı kültür, dil, din ve kimlikte oluşmuştur.²²⁴ Toplumsal cinsiyet, kadın ya da erkek olma beklentilerinin karşılanması ve karakterize olmasıdır. Yani kadınlık ve erkekliğin kural, davranış, beklenti ve stereotiplerinin sosyal olarak yapılanmasıdır. Bu sosyal yapılar sosyal normlarla öznelleşir, değişebilir ve manipüle edilebilir. Toplumsal cinsiyetin bir sosyal yapı olması onun gerçek olmadığı ya da sosyal ve politik yaşamda gerçekten tecrübe edilmediği anlamına gelmez. Tersine insanların yaşam sürecine etki eden kritik bir elementtir. Ayrıca toplumsal cinsiyet analizi dünya politikasının anlamlandırılması ve fark edilmesi için gereklidir. Bu, kadınların erkek egemen yapılara katılmasından fazlasıdır, yani bilginin oluşum ve dönüştürülmesini içerir. Toplumsal cinsiyet analiziyle bakmak demek, bilgiyi filtrelemek demektir. Yani güç ilişkilerini ve uluslararası süreci bu gözden anlamak demektir. Bu analiz kadınların günlük işlerine de bakar, sosyal hayatlarındaki cinsiyet eşitsizliğinin sonuçlarına da vurgu yapar.²²⁵

Uluslararası ilişkiler disiplininde politikaların anlamlandırılmasında hem kadınların hem de erkeklerin politik süreçlerin ya da çatışmaların içinde yer almasına rağmen bu iki cins farklı pozisyona sahiptir. Örneğin kadınlar mücadeleye aktif olarak katılmaz ve barış görüşmelerinde yer almazlar. Erkekler ise mücadeleye aktif olarak katılır ve çatışma sonrasında görüşmeye davet edilirler. Yani kadın ve erkeğin aktif olarak veya olmayarak mücadeleye katılımı onların sonraki süreçlerdeki pozisyonlarını belirler.²²⁶ Kadınlar kadın olmayı ve onlardan beklenen kadınlık rollerini, erkekler erkek olmayı ve erkeklik rollerini toplum içinde kendileri içselleştirerek öğrenirler. Feminizm temelde kadını kısıtlayan ve baskılayan, toplumsal hiyerarşi oluşturan tüm toplumsal rollere karşı çıkmaktadır. Yani kadın erkek tarafından yönlendirilir, ev içinde ve pasif olmayı toplumda öğrenir; feminist yaklaşım temelde bu toplumsallaşma biçimiyle ilgilenmektedir. Sonuç olarak kadınlık ve erkeklik doğuştan gelmez, toplumdaki belli kuralların öğrenilmesi ve uygulanmasını içerir.²²⁷

1995 yılında gerçekleşen Pekin Platformu'nda toplumsal cinsiyet ana akımı (*gender mainstreaming*) strateji olarak kabul edilmiştir. Bu stratejiye göre cinsiyet sosyal bir yapıdır,

²²⁴ Sjoberg, Introduction to Security..., op.cit., s.187.

²²⁵ Laura Sjoberg, Grace D. Cooke and Stacy Reiter Neal, "Introduction", **Women, Gender and Terrorism**, Laura Sjoberg and Caron E. Gentry (Ed.), London: University of Georgia Press, 2011, s.6.

²²⁶ Whitworth, op.cit., s.398.

²²⁷ Eken, op.cit., ss.451-452.

yani biyolojik değildir ve kadın ve erkeği bağlayan normlar ve görüşler yer ve zamana göre değişebilir. Ayrıca cinsiyet din, dil, kültür ve etnisite tarafından belirlenir ve bu, kadın ile erkek arasında bir güç ilişkisi oluşturur, oluşan bu ilişki çeşitli şekillerde kendini gösterir.²²⁸

Sonuç olarak, biyolojik cinsiyet olarak anılan seks, kadın ya da erkek olmak anlamına gelirken; toplumsal cinsiyet ise kadın ve erkek olmakla bağdaştırdığımız sosyal özelliklerdir. İnsanlar genellikle yukarıda da ifade edildiği gibi, erkeklerin maskülen, kadınların ise feminen sosyal özellikleri olduğunu varsayarlar. Fiziksel güç, cesaret, koruma, agresiflik, iktidar, akılcılık ve bağımsızlık gibi özellikleri maskülenlikle yani erkeklikle bağdaştırırken; duygusallık, bağımlılık, pasiflik, korunma, annelik, masumiyet gibi özellikleri ise feminenlikle yani kadınlıkla bağdaştırmaktadır. Maskülenlik ve feminenlik tek değildir, birden fazla maskülenlik ve feminenlik vardır, başka bir ifadeyle yer, zaman, ırk, sınıf ve cinsellik dinamiklerine bağlı olarak değişkenlik gösterir.²²⁹ Cinsiyet feminen ve maskülen olarak bölünmesine rağmen cinsiyet temelli beklentiler zaman ve yere göre farklılık gösterir. Yani cinsiyet kategorilerinin içeriği kültür, din, yer ve zamana göre değişir. Cinsiyet farklı kültür ve bağlamlarda farklı yaşanır.²³⁰

Feminist yaklaşım içerisinde sıkça yer bulan bir diğer kavram feminenleştirmedir. Feminenleştirme bir zafer göstergesi olarak algılanır ve savaşlarda, eğitimlerde, savaşla ilgili olan haberlerde bir strateji ya da silah olarak kullanılır. Bu duruma örnek olarak 2003 Irak işgali sırasında ABD Başkanı George W. Bush ve Irak Devlet Başkanı Saddam Hüseyin arasındaki sözlü münakaşalar ya da Iraklı askerlerin ABD’li kadın askerler tarafından cinsel istismara uğradığını gösteren fotoğrafların yayımlanması gösterilebilir. Ebu Gureyb cezaevindeki istismarı gösteren resimde birinci sınıf er Lynddie England çıplak ve istismar edilmiş Iraklı askerlin başında ayakta durmaktadır. Bu resmin niçin bu kadar göze çarptığını ve ilgi çektiğini araştıran feministler, Iraklı askerlerin Amerikan askerlerince değil, Amerikan kadınlarınca feminenleştirildiğini ve maskülenliklerinin aşağılandığı görüşüne varmışlardır. Sonuç olarak düşmanlarını feminenleştiren savaşın tarafları, feminen bir düşmana karşı kendilerini baskın ve maskülen bir pozisyona oturtarak yükseltmektedir.²³¹

²²⁸ Whitworth, op.cit., s.400.

²²⁹ Laura Sjoberg, **Toplumsal Cinsiyet, Savaş ve Çatışma**, Onur Aydın (çev.), İstanbul: Altın Bilek Yayınları, 2015, ss.23-24.

²³⁰ “Introduction”, **Gender, War and Militarism**, Laura Sjoberg and Sandra Via (Ed.), USA:Prager Publishers Security, 2010,s.4.

²³¹ Sjoberg, **Toplumsal Cinsiyet,Savaş ve...**,op.cit.,s.109

Feminenleştirmenin en yaygın savaş silahı ve stratejisi olarak kullanıldığı yerlerden biri de etnik çatışmalar ve soykırımlardır. Soykırımın amacı eğer 'öteki' etnik grubu yok etmekse bu yok etme öteki grubun üreme yeteneğine zarar vererek, üreme kaynağından biri olan erkekleri öldürerek ya da kadınlara zarar vererek (tecavüz etmek, hamile bırakmak gibi) gerçekleştirilebilir. Bir etnik kimliğin devamını sürdürmesi için bu etnik kimlikteki kişilerin geleneksel toplumsal cinsiyet rollerini sürdürmesi gerekmektedir. Yani kurban olan etnik kimliğin toplumsal cinsiyet rolleri yok edilmeli, fakat fail olan etnik kimliğin toplumsal cinsiyet rolleri korunmalıdır. 1994 yılındaki Ruanda soykırımı bu duruma verilebilecek önemli bir örnektir. Soykırım öncesinde ve sırasında Hutulara yol gösteren ifade '*bir Tutsi kadını ile evlenen ya da onu metresi yapan her Hutu erkeği haindir*' ifadesidir. Bu ifadeye göre Hutu etnik kimliğinin sürdürülmesi için her Hutu kadını bir Hutu erkeği ile evlenmelidir ve Hutu kadını ve Tutsi erkeği arasında olan her türlü birliktelik bir tehdittir. Dolayısıyla üreme düzenini korumak, etnik kimliği korumak anlamına gelmektedir. Savaş sırasında Hutu askerlerine tecavüz emri verilmiş ve bu tecavüzler Tutsi erkeklerine zorla seyrettirilmiştir. Bu noktada amaç Tutsi etnik kimliğinin saflığını yok etmektir. Tutsi erkeklerinin düşmüş olduğu bu durum onları feminenleştirmiştir; erkekler tecavüzleri izlemeye zorlanarak kadınları koruma güçlerini kaybetmiş ve aileleri dağıtılarak en önemli savaş sebepleri de ellerinden alınmıştır.²³²

Uluslararası ilişkiler alanında maskülenlikle anılan değerler feminenlikle anılan değerlere göre daha üstün kabul edilmektedir. Yani farklı maskülen ve feminen değerler arasında güç hiyerarşisi oluşur, uluslararası alanda ideal maskülen tipler cinsiyet hiyerarşisinin tepesinde yer alır. Feminist akademisyenler bu ideal maskülenliği hegemon maskülenlik olarak adlandırır.²³³ Hegemon maskülenlik belli kurumlardaki baskın maskülen değer ve normların kullanılması ve bu kurumlardaki patriarkal sosyal ve politik düzenin sağlanması olarak tanımlanabilir. Maskülenliğin baskın olması demek, maskülen olanın yani erkeğin politik ve savunma liderliğinde aşırı derecede temsil edilmesi demektir.²³⁴ F. W. Connel'e göre erkeklik stereotipi oluşturulmuştur yani hegemonik maskülenlikte kültür baskındır ve sosyal olarak yapılandırılmıştır. Bu durum çoğu erkeği kapsamaz ama patriarkal otorite ve politik düzeni meşrulaştırır. Ayrıca bu hegemonik maskülenlik yalnızca feminenliğin değil ve bazı maskülenliklerin de -eşcinsellik gibi- aşağı görülmesiyle pekiştirilir. Sosyal olarak

²³² Ibid., s.110

²³³ Sandra Via, "Gender, Militarism and Globalization: Soldiers for Hire and Hegemonic Masculinity", **Gender, War and Militarism**, Laura Sjoberg and Sandra Via (Ed.), USA:Prager Publishers Security, 2010,s.42.

²³⁴ Ibid., s.43.

yapılanmış cinsiyet farklılıkları aslında kadın ve erkek arasındaki eşitsizlikten ve erkeğe kadına göre daha fazla değer verilmesinden kaynaklanmaktadır.²³⁵ Joshua Goldstein'a göre maskülenlik çoğunlukla feminen olarak inşa edilen bir ötekine bağımlıdır. Yani maskülen düzen kadının korunmasızlığı, güvensizliği üzerine inşa edilmiştir ve böylelikle kendini meşru kılarak kadını kendine bağımlı hale getirmektedir. Erkeğin toplum içindeki egemen rolü aslında güvensiz bir ortama ve kadının erkeğe bağımlı olmasına bağlıdır.²³⁶

Sonuç olarak feminizm temelde toplumsal cinsiyeti ve toplumsal cinsiyetin dünya politikasında yarattığı farkı çalışmaktadır. Toplumsal cinsiyet rollerinin farklı olmasına rağmen, maskülen ve feminen karakterler arasında hiyerarşik bir ilişki vardır ve maskülen değerler öncelikli ve değerli görülürken feminen değerler daha zayıf ve önemsiz görülmektedir. Birbirlerine zıt olan bu değerler dünya politikasında kimin neyi, neden yaptığını açıklar ve yapılan eylemleri meşrulaştırmak için zemin hazırlar.²³⁷ Başka bir deyişle, feminist düşünürlere göre cinsiyet sosyal hayatın içine işlemiştir ve devletlerin, uluslararası örgütlerin ve kurumların kararlarında etkin şekilde yer almaktadır. Feministler de bu kararlardaki etkileri bulup ortaya çıkarmayı ve analiz etmeyi amaçlar. Ek olarak cinsiyet analizinin güç ilişkilerini anlamlandırması sadece ev içi ilişkilerde değil dış politika ve uluslararası ilişkilerde de önemlidir. Cinsiyet hiyerarşileri uluslararası ilişkilerde eşit olmayan rol beklentilerine neden olmaktadır. Feminist düşünürler cinsiyet hiyerarşisinin yaratmış olduğu erkek ve kadın arasındaki eşit olmayan bu güç ilişkilerinin neden ve sonuçlarıyla ilgilenmektedir.²³⁸

1.3 Uluslararası İlişkilerde Feminizmin Gelişimi, Temelleri ve Etkileri

Uluslararası ilişkiler disiplini sosyal bilimler içinde en yeni olan disiplinlerden biridir, dolayısıyla uluslararası ilişkilerdeki teorik analizler yeni ve tartışmalıdır. Bu disiplin içerisinde feminist yaklaşımların da yeni ve güncel bir alan olduğu söylenebilir.²³⁹ Uluslararası ilişkiler disiplini içinde feminist yaklaşım gerek ana akım teorileri yeniden değerlendirerek, gerek alternatif bakış açıları sunarak, gerekse yeniden tanımlamalar yaparak kadını uluslararası ilişkilerde birçok yere koymuş ve görünür kılmıştır. Sonuç olarak, yarattığı etkilerle akademide meşru ve kabul gören bir alt alan haline gelmiştir.

²³⁵ Tickner, op.,cit., s.6.

²³⁶ Eken, op. cit.,s.454.

²³⁷ Folker, op.cit.,s.246.

²³⁸ Viotti and Kauppi, op.cit., s.363.

²³⁹ Eken, op.cit., s. 446.

Uluslararası ilişkilerde feminist yaklaşımın ortaya çıkışı farklı kaynaklara ve olaylara dayandırılarak açıklanır. İlk olarak 1970'lerin başında gelişmeye başlayan uluslararası feminist hareketler çerçevesinde, 1975 yılında BM'nin gerçekleştirmiş olduğu kadın konferanslarıyla kadınlara alan açılmaya başlanmıştır. Hem akademik hem de politik alanda meydana gelen gelişmelerin toplumsal cinsiyetçi bakış açısından ayrı düşünülmemeyeceği yani erkek ve kadın arasındaki güç ilişkisi araştırılmadan anlaşılamayacağı ortaya çıkmıştır. Ayrıca, cinsiyet ilişkilerinin küresel politika ve ekonomiyi nasıl etkilediği ve bundan nasıl etkilendiği konusunda da farkındalık artmıştır. İkinci faktör Soğuk Savaş döneminin sona ermesidir. Soğuk Savaş döneminde baskın olan konu ve önceliklerde değişim meydana gelmiş ve böylelikle diğer alanlara yer açılmış, yeni konular araştırılmaya ve incelenmeye başlanmıştır. Yani demokrasi, etnisite, insan hakları, çevre ve küreselleşmenin yanında cinsiyet de yeni çalışmalar arasına girmiştir. Üçüncü faktör yine Soğuk Savaş sonrası dönemde uluslararası ilişkilerde hâkim alanların değişmesi ve çevre, göç, insan hakları gibi konuların alana girmesiyle kadınların uluslararası ilişkilerden daha fazla uzak tutulamayacağına anlaşılmasıdır. Yani uluslararası ilişkiler alanında bir genişleme meydana gelmiş ve kadınlar bu genişlemede kendilerine bulmuştur. Dördüncü faktör, uluslararası ilişkiler disiplininde oluşan bir doğal süreç ilerlemesi ve bu süreç içinde sosyal bilimlerin en son kırılma noktasını oluşturarak kadını ve feminist çalışmaları uluslararası ilişkiler disiplinine dâhil etmesidir. Feminist yaklaşımın uluslararası ilişkilerde gecikmesinin nedeni alanın erkek egemen bir alan olmasıdır. Dolayısıyla feministler sorgulamaya bu noktadan başlamış ve uluslararası ilişkilerin temel aktörü olan devletin oluşumunda kadının yer almamasını incelemiştir. Beşinci faktör kadınların uluslararası platformlarda yer edinmeye başlamasıdır. Kadınların sosyal ve cinsiyet rolleri yeniden tanımlandıkça daha fazla oranda kamusal ve sosyal alanda yer almaya başladıkları ve böylece uluslararası alandan uzak tutulamayacaklarının anlaşıldığı görülmüştür. Kadınlar, erkeklerle eşit oranda temsil hakkına sahip olmasalar da dış politika ve hükümet politikalarında sayıları önemli oranda artmıştır. Örneğin 1987'de dünyadaki kadın vekillerin oranı %3,4 iken 1996'da %6,8'e yükselmiştir. Altıncı ve son faktör ise feminist grupların ve uluslararası kadın örgütlerinin gelişen teknolojinin de etkisiyle artan oranda hükümet dışı örgütlerin bir parçası olmaya başlamalarıdır. Bu örgütler yarattıkları küresel ve etkin süreçlerle uluslararası ilişkiler alanında hem kadına hem de yeni konulara yer açmışlardır.²⁴⁰

²⁴⁰ Diana Thorburn, "Feminism Meets International Relations", *SAIS Review*, Vol: 20, No.2, 2010, ss.2-4.

Uluslararası ilişkiler çalışmalarında feminizm iki temel söylem üzerinden ilerler. İlk olarak feminizm, cinsiyetin dünyayı görmemizde ve düşünmemizdeki etkisini uluslararası ilişkiler teorileri açısından açıklamaya çalışır. Feministlere göre uluslararası ilişkilerde erkek-kadın ikilemi oluşturularak kadın ötekileştirilmiş ve temel teorik kavramlar erkekler tarafından tanımlanarak geliştirilmiştir. İkinci olarak feminizm, kadınların dış politikada yer almasını ve kadınların bu kurum, süreç ve faaliyetlerdeki etkilerini ortaya çıkarmaya çalışır. Uluslararası sistemde aktörlerin davranışlarının kapsamlı bir şekilde açıklanması için cinsiyet kavramının analiz birimi olarak alınması gerekmektedir çünkü bireyler yani kadınlar da uluslararasıdır ve uluslararası politikayı etkilemektedir.²⁴¹

Geleneksel uluslararası ilişkiler kuramları uluslararası ilişkilerdeki temel kavramları incelerken cinsiyet ayrımı gözetmediği yani feminen değerleri reddedip maskülen bakış açısını hâkim kıldığı için feminist düşünürler tarafından eleştirilir. Feminist düşünürler, uluslararası ilişkilerdeki bu eksikliği gidermeye çalışmışlardır.²⁴² Feminist yaklaşıma göre uluslararası ilişkiler disiplini toplumsal cinsiyet analizi bakımından kördür ve hep erkek deneyimleri evrensel deneyimler olarak savunulmuştur, oysa bu durum değişmelidir. Kadınların deneyimleri farklıdır ve kadın deneyimlerine de disiplin içinde yer açılmalıdır. Dolayısıyla toplumsal cinsiyet bir analiz kategorisi olmalı, kadınlar ise özne durumuna gelmelidir.²⁴³ Geleneksel uluslararası ilişkiler teorilerinin tersine feminist teori daha normatif ve özgürlükçüdür ve daha çok pratik bilgiye önem verir yani insanların günlük hayatında karşılaştığı pratik eylemler önceliklidir. Feminist düşüncede tepeden inme bilgi değil aşağıdan yukarıya oluşan bilgi tercih edilir ve teori siyasal pratiklerden bağımsız kabul edilmez.

Feministler, özellikle liberal feministler uluslararası ilişkilerde kadınların yeterince temsil edilmediğini belirtir ve kadınların alana katkı sağlamasını önleyen engellerin kaldırılmasını amaçlarlar. Yani kadınların güvenlik ve silah politikalarının belirlenmesindeki rolüne ya da uluslararası örgütlerdeki yetersiz temsil oranlarına dikkat çekerler. Tarihsel olarak kadınlar bu politikalardan uzak tutulsa da aslında kadınların bu alanlarda başarı elde etmesinin yolu temsil oranlarının artmasına bağlıdır. Feministlerin üzerinde durduğu bir başka konu ise, kadınların geçmişteki olaylara nasıl etki ettiği fakat bu etkilerinin nasıl görmezden geldiği üzerinedir. Cynthia Enloe “Muzlar, Plajlar ve Askeri Üsler” (*Bananas, Beaches and Bases*) adlı kitabında “Eğer kadınlar savaş alanlarında ya da uluslararası örgütlerde yer

²⁴¹ Ataman,op.cit., ss.9-10.

²⁴² Viotti and Kaoppi, op.cit., s.363.

²⁴³ Egbatan ve Şahin, op.cit., s.258.

almadıysa bu kadınlar neredeydi?" sorunun cevabını araştırmıştır. Enloe, bazı kadınların koruma altına alınırken (anneler, kız kardeşler, eşler) bazılarının (azınlıklar, hayat kadınları) istismar edildiğini belirtmiştir. Aslında koruma altına alma ve istismar etme bir bakıma kadınların ikincil konuma itilmesi ve erkek egemenliğinin pekiştirilmesi demektir.²⁴⁴

Feminist uluslararası ilişkiler teorisi realist teorinin temel argümanlarını eleştirmektedir. Realist teori yüksek politika konularında yani güvenlik ve dış politika konularında kadına yer vermez. Yani realizm; elit, beyaz erkek tarafından uygulanarak yüksek politika alanlarında kadını görünmez kılmaktadır. Feminist düşünceye göre kadınların görünmez olmasının nedeni uluslararası ilişkilerin çok fazla maskülen olmasıdır. Ayrıca feminizm kadınların sadece daha fazla güç elde etmesine odaklanmamakta uluslararası ilişkiler teorilerindeki cinsiyetçi yapıya da dikkat çekmektedir.²⁴⁵

Feministlerin güvenlik alanındaki temel sorgulamalarından biri güvenliğin devlet odaklı değil birey odaklı olması yönündedir. İnsan güvenliği kavramının temelini insan hakları oluşturur ve bireyin güvenliği, içinde yaşadığı toplumun güvenliğiyle eş tutulur. Ayrıca güvenlik sadece doğrudan şiddet değil yapısal ve kültürel şiddetten de uzak olmak anlamını taşımaktadır. Kadınların güvende olması feministler için önemlidir ve feministlere göre kadınların güvende olmamasının nedeni toplumda var olan ataerkil yapının oluşturduğu cinsiyet hiyerarşisidir.²⁴⁶ Kadınlar korunması gereken varlıklar olarak ev içine itilmiş ve "kadınlar ve çocuklar" söylemiyle kadınların bağımsız özne olması da engellenmiştir. Özellikle 11 Eylül ve sonrasında Afganistan'ın işgali sırasında kadınların mağdur olarak betimlenmesi kadınların ikincil konuma itildiğinin göstergelerinden biridir. Koruyan ve kollanan arasındaki ilişki ataerkil yapıdan beslenmektedir ve kadını erkeğe bağlı ve bağımlı hale getirmektedir. Devlet güç kullanmayı meşrulaştırmak için kadınları kullanır. Dış tehditlere karşı haklı savaş söylemiyle devlet koşulsuz güven ve bağlılık ister, oysaki feminist düşünürlere göre devlet kendi güvenliğini bireyin güvenliğinin önünde tutar ve ikilik yaratır. Dolayısıyla savaşlarda erkek ölümleri olduğu kadar kadın ölümleri de olduğu bilindiğinden feministler haklı savaş kavramını eleştirmektedir.²⁴⁷ Sonuç olarak, feminist araştırmacılar bireyin güvenliğinin ulusal ve uluslararası politikayla nasıl bağlantılı olduğunu ve yerel

²⁴⁴ Viotti and Kaoppi, op.cit., s.364.

²⁴⁵ Eric Blanchard, "Gender, International Relations and The Development of Feminist Security Theory", **Journal of Women in Culture and Society**, Vol:28, No.4, 2003, s.1292.

²⁴⁶ Egbatan ve Şahin, op.cit., s.263.

²⁴⁷ Ibid., s.267.

düzyeyde bile bireyin güvenliğinin uluslararası politikadan nasıl etkilendiğini göstermeye çalışırlar.²⁴⁸

Feministler ulus inşa süreci ve ulus-devletleşme aşamasında kadının varlığını görünmez kılan iki boyuta tepki göstermiştir. İlki ulusal ve uluslararası politikada kadın varlığını ve liderliğini vurgulayarak kadının politikada rolünü göstermek, ikincisi ise kadınların karar alma süreçlerinden, siyasal hareket ve örgütlerden dışlandığını göstermektir. Fakat temel nokta şudur ki sadece kadın ve kadın deneyimlerine odaklanmayarak erkeklere ve onların sürece katkısına da yer vermek olmuştur. Çünkü feministler için toplumsal cinsiyet kavramı sadece kadın-erkek farkına değil onların tarih ve kültür içindeki ilişkisine de dayanır. Çünkü kadınlık ve erkeklik biyolojik değildir içinde yaşanan toplumun şartlarına bağlı olarak anlam kazanır. Yani feminist yazar Simone de Beauvoir'ın da ifade ettiği gibi “kadın doğulmaz, kadın olunur.”²⁴⁹

Uluslararası ilişkiler teorileri analiz nesnesi olarak devlet ya da uluslararası aktörleri kurumsal düzeyde incelerken feminist yaklaşım analiz nesnesi olarak bu kurumları oluşturan bireyi, ilişkileri ve tecrübeleri alır.²⁵⁰ Feminist düşünür Ann Tickner'a göre modern devlet “hiç çocuğun doğmadığı ve hiçkimsenin ölmediği devletlerden oluşan bir yapıdır,” yani uluslararası sistem sadece devletlerden oluşmaktadır. Feminizm ise sadece devleti değil devlet içindeki bireyleri ve onlar arasındaki maskülen ilişkilerin incelenmesi gerektiğini vurgular.²⁵¹ Ayrıca feminizm, uluslararası ilişkilerdeki iç-dış, yüksek politika-alçak politika gibi ayrımların disiplinin kapsamını daralttığını belirtir ve dış politika yapımında vatandaşların nasıl etkilendiğini ve bireysel düzeyde nasıl tecrübe edildiğini inceler.²⁵²

Feminist yaklaşımın tartışma konularından olan kamusal-özel ayrımı aslında bir cinsiyet ayrımıdır ve din, eğitim ve kurumlar yoluyla bu ayrım sürdürülür. Ayrıca kamu-özel ayrımı kadınları negatif bir şekilde etkiler çünkü kadın kendini özel alana hapsedilmiş hisseder. Kadınlar güvenlik konuları gibi kamusal konulara dâhil olarak özel alanlarından çıkmaya çalışırlar.²⁵³ Özellikle liberal feminist anlayış, kadının özel alan ile sınırlı kalmasına

²⁴⁸Tickner and Sjoberg, op.cit., s.204.

²⁴⁹ Ayşe Gül Altınay, “Giriş: Milliyetçilik, Toplumsal Cinsiyet ve Feminizm”, **Vatan, Millet, Kadınlar**, Ayşe Gül Altınay (Ed.), 5. Baskı, İstanbul: İletişim Yayınları, 2013, s.19.

²⁵⁰ Eken,op.cit., s.455.

²⁵¹ Ibid., s.459.

²⁵² Ibid., s.456.

²⁵³ Çiğdem Aydın Koyuncu, “Chechen Female Suicide Bombers Within The Framework of Feminist International Relations Approach: An Analysis On The Basis of Contradictions”, **Alternative Politics**, Vol:3, No.2, 2011, s.189.

karşı çıkar ve birey olarak kendini geliştirecek potansiyele sahip olduğunu savunur. Doğumda kendi cinsiyetini belirleyemeyen kadın hayatı boyunca bulunacağı konumu belirleyebilmelidir. 17. ve 18. yüzyıllarda kadının eş ve anne olarak eve ait olduğu varsayımı evresel hale gelmiştir, fakat 18. yüzyılın ortasından itibaren yaşanan tarihsel dönüşümler, özellikle sanayi devrimi, kadını ev hayatı ve rollerinden uzaklaştırarak kadının iş ve ev ayrımı yapmasını sağlamıştır. Yani işin kamusal dünyası ve evin özel dünyası birbirinden ayrılmıştır.²⁵⁴

Kamu-birey ayrımı yansız değildir, çünkü bu ayrım kamusal alana öncelik tanınırken bireysel alanın değerini düşürmektedir. Feministler kişisel-kamusal arasındaki ilişkiyi basit ve bağımsız olmaktan ziyade karmaşık ve hibrit olarak görürler. Patriarkal güçlerin olduğu multi-yerel perspektiflere cinsiyet bakış açısından bakılırsa insanlar aktör, sistem ise birçok hiyerarşi ve ilişkinin olduğu karmaşık bir yapıdır. Bu küresel sistemde kamu/birey ayrımı sosyal ve mekânsal yapılardır ve durumlarda yeniden mobilize olup şekillenirler²⁵⁵ Carole Pateman ve Rebecca Grant kadın ve millet/milliyetçilikle ilgili açıklamalar yaparken, Batı'daki toplumsal ve siyasi düzenin temeli olan toplumsal sözleşme hakkındaki klasik teorileri incelemişlerdir. Bu teorilerde sivil toplum, kamusal ve özel alan olarak bölünmüştür. Kadınlar siyasi açıdan önemsiz bulunan özel alana yerleştirilmiştir. Feministler bu modeli sorgulamışlar ve özel alan olmadan kamusal alanın tam olarak anlaşılamayacağını belirtmişlerdir.²⁵⁶

19. yüzyıl, kadın-erkek ilişkilerinin karşılıklı konumlanması ve cinsiyet ilişkilerinin gelişimi açısından stratejik öneme sahiptir. Her iki cins açısından kültürel rolleri belirleyen, anlamlandıran ve hiyerarşik ilişkileri derinleştiren iki önemli gelişme yaşanmıştır. İlk gelişme, kapitalist sistemin ortaya çıkardığı istihdam modelidir. Kapitalist sistemde ihtiyaç duyulan kas gücü, ağırlıklı olarak erkeklerin işçi sınıfında yer almasına neden olmuştur. Böylelikle daha fazla tercih edilen erkekler daha fazla ücret almışlardır. Kapitalizm, cinsiyetçi rejimi erkeği ev dışına iterken kadını ev içine hapsederek oluşturmuştur. Kadının ev içindeki rolü görmezden gelinirken, erkekler aileyi geçindiren reis rolünü üstlenmiş ve çalışmak, kazanmak, bakmak gibi kavramlar erkeklikle ilişkilendirilerek eril anlamlar kazanmıştır. Bu dönemdeki ikinci gelişme ise zorunlu askerliğe dayalı modern orduların kurulmasıdır. Zorunlu askerliğe dayalı bu ordular ulus devletin egemenlik kurma ve yurttaş yaratma aracı

²⁵⁴ İmançer, op.cit., s.157.

²⁵⁵ Laura Sjoberg, "Conclusion", **Women, Gender and Terrorism**, Laura Sjoberg and Caron E. Gentry (Ed.), London: University of Georgia Press, 2011, s. 233.

²⁵⁶ Nira Yuval Davis, **Cinsiyet ve Millet**, 3. Baskı, Ayşin Bektaş (Çev), İstanbul: İletişim Yayınları, 2010, s.19.

olarak ortaya çıkmıştır. Modern ordu yapıları erkeklerden oluşmuştur, çünkü savaşmak ve silah kullanmak için kas gücüne ihtiyaç duyulmaktadır. Ayrıca devlet erkeği savaşmaya, ölmeye ve korumaya ikna etmek için bu özelliklerle uyumlu ideal erkek tanımını dayatmıştır. Yani güç, cesaret, savaş ve koruma maskülen anlamlar kazanırken aynı zamanda devlet kurumları da erkek egemenliğiyle yapılandırılmıştır. Sonuç olarak kadının görevi destek olmakla sınırlandırılmış ve kadınların savunmadaki rolü dışlanmıştır. Yani hiyerarşik cinsiyet ilişkilerinde erkek korumak ve geçindirmekle yükümlü olurken, kadın ise bakılmak ve korunmakla yükümlü olan taraf olmuştur. Kapitalizm ve modern devletler cinsiyetler arasındaki eşitsizliği başlatmamıştır fakat bu eşitsizlikleri derinleştirip geliştirmiştir.²⁵⁷ Örneğin 11 Eylül saldırıları sonrasında Bush yönetimi Afganistan işgali için aradığı meşru zemini Afgan kadınlarında bulmuş ve Taliban yönetimindeki kadınları özgürleştirmek, terörize olmuş fakir kadınları kurtarmak için bölgeye müdahale ettiğini belirtmiştir. Gerçekte feminist amaçlardan uzak olan işgal için ABD feminist söylemleri kullanmış ve işgali meşru kılmaya çalışmıştır. ABD sömürgeci amaçlarına ulaşmak için aynı söylemleri Iraklı kadınlar için de kullanmış ve kadınları Saddam'ın baskıcı rejiminden kurtaracağını belirtmiştir. Fakat gerçekleşen müdahalelerle kadınların durumu daha da kötü hale gelmiştir. İşgal sonrasında Iraklı kadınlar sadece kadın oldukları için öldürülmüş ve ülke 1930'lu yıllara dönmüştür. Benzer durum Afganistan'da da yaşanmıştır. İşgal sonrası dönemde Afgan kadınlarda mental hastalıklarda artış gözlenmiş, kadınlar fuhuşa zorlanmış, ülkede fakirlik ve işsizlik artınca kendilerinin ve çocuklarının temel bakımları için kadınlar fahişeliğe başvurmuşlardır. Gerçekte kapitalist devletlerin yapılacak işleri arasında hiçbir zaman kadınların özgürleştirilmesi yer almamıştır. Tersine özgür olmayan kadınlar kapitalist devletlerin amaçlarına daha fazla hizmet etmektedir. Kapitalist devletler feminist söylemleri kullanarak kendilerini meşru kılmaya çalışmaktadır.²⁵⁸

2. Feminizm Çerçevesinde Terörizm ve Etnik Terör

Uluslararası ilişkiler alanında yeni bir teori olan feminizm terör konusunda çeşitli söylemler ve eleştiriler geliştirmiştir. Feministler terör konusunun ortaya çıkışı ve sonlandırılması konusunda kendi aralarında farklı bakış açıları sunmaktadır. Özellikle 11 Eylül saldırıları sonrasında ABD'nin kadınlara özgürlük ve daha iyi bir yaşam getireceğini söyleyerek Afganistan ve Irak'a yaptığı müdahaleler feministler tarafından ciddi biçimde

²⁵⁷Çiğdem Akgül, **Militarizmin Cinsiyetçi Suretleri**, Ankara: Dipnot Yayınları, 2011,ss:14-17.

²⁵⁸International Association for Political science students [https://iapss.org/2017/10/01/war-feminism-and-womens-liberation-misuse-of-womens-rights-to-legitimize-military-intervention.\(E.t](https://iapss.org/2017/10/01/war-feminism-and-womens-liberation-misuse-of-womens-rights-to-legitimize-military-intervention.(E.t) 20.05.2019)

eleştirilmiştir. Çünkü kadınlara özgürlük söylemi ABD tarafından işgali meşrulaştırmak için kullanılmış, kadınlar hiçbir kazanım elde etmemiştir. Ek olarak, kadınların terör örgütlerine sadece bireysel nedenlerle katılım gösterdiği vurgulanırken erkeklerin örgütsel nedenlerle katılım gösterdiği belirtilerek kadınlar önemsizleştirilmiştir. Bu çerçevede çalışmanın ilerleyen bölümlerinde kadınların örgütlere katılma ve intihar saldırıyı olmayı seçme nedenleri feminizm temelinde, milliyetçilik, militarizm ve güvenlik boyutlarında incelenerek araştırılmıştır.

2.1 Feminizm Çerçevesinde Terör Kavramının Analizi

11 Eylül sonrasında Bush yönetimi Irak ve Afganistan savaşını meşru kılmak için bu ülkelerdeki kadınların durumunu göstermiş ve kadınları kurtarıp onları güçlendireceğini belirtmiştir. Barack Obama ise ulusal güvenlik için kadınların haklarının savunulması gerektiğini vurgulamıştır. 2010 yılında açıklanan ABD Ulusal Güvenlik Stratejisi'ne göre kadınların eşit hak ve özgürlüğe sahip olduğu ülkeler daha barışçıldır. Kadınlara toplumsal eşitlik sağlama söylemi aslında 11 Eylül öncesinde de karşılaşılan bir durumdur. Avrupalı devletler de Avrupa dışı bölgelerdeki kolonileşme hareketini meşrulaştırmak için feminist söylemleri kullanmışlardır.

Feminist bakış açısına göre ABD, İngiltere ve NATO'nun askeri ve politik müdahaleleri için feminizm araç olarak kullanılmıştır. Araç olarak kullanılan feminizm aslında gerçek feminizm değildir. Yapılan sadece feminist söylemlerle (kadın haklarının güçlendirilmesi ve korunması gibi) ABD ve müttefiklerinin savaş amaçlarının kamufle edilmesidir. Gerçekte ise Irak ve Afganistan kadınları hiçbir kazanım sağlamamıştır.²⁵⁹

Uluslararası ilişkiler disiplini içinde tek bir feminist yaklaşım olmadığı gibi terör konusunda da tek bir feminist anlayış bulunmamaktadır. Dolayısıyla çalışmada terör konusu incelenirken feminist yaklaşımlardan bir kolaj hazırlanmıştır. Analizlerin bazıları birbirlerini tamamlarken bazıları ise birbiriyle ters düşerek çatışmıştır. Feminizmin terör konusunda ki ilk sorusu "Kadınlar nerede?" olmuştur. Terör konusunda yazılmış önemli kitaplarda, örneğin bu çalışmada da kullanılan Bruce Hoffman'ın *Inside Terrorism* kitabında kadınlara yer verilmemiş ve önemli tartışma konularında cinsiyet kavramının yer almadığı görülmüştür. Yapılan çoğu çalışmada terör kavramı erkek olarak betimlenmiştir. Analizlerin çoğunda terörist kavramı kullanılırken başına 'kadın' sıfatı eklenmektedir çünkü terörist kavramı genel

²⁵⁹Nicola Pratt, "Weaponising Feminism for The "War on Terror" Versus Employing Strategic Silence", *Critical Studies on Terrorism*, Vol.6, No.2, ss.3270-328.

olarak ‘erkek’ olarak algılanmaktadır. Başka bir deyişle kadın sıfatının eklenmesiyle cinsiyet motivasyonun önüne geçmiştir.²⁶⁰

Dünya genelinde kadınlar terör örgütlerinin %30’unu oluşturur ve yapılan son araştırmalara göre kadınların ve erkeklerin örgüte katılmasının nedenleri paralellik göstermektedir. Yani hem erkekler hem de kadınlar örgütlere politik amaç ve intikam gibi benzer nedenlerle katılım göstermiştir. Örneğin Tamil ve Filistin kadınları yoğun milliyetçilik hissi nedeniyle örgüte katılmıştır. Kadınlar terör örgütlerine grup dinamiği ya da sosyal bağları (akrabalık ve arkadaşlık) nedeniyle de katılım göstermektedir. Lindsay O’Rourke 1981-2008 yılları arasındaki en bilinen intihar saldırılarını incelediği çalışmasında, kadınların motivasyonlarının bireysel görünmesine rağmen aslında içinde grup aidiyetini barındırdığını belirtmiştir. Öte yandan, bazı araştırmacılar ve yazarlar terör eylemlerinin toplumsal cinsiyet temelli nedenlerine yoğunlaşmıştır. Araştırma sonuçlarına göre kadınların ya erkekler tarafından manipüle edilerek ya da toplumsal eşitlik için örgüte katılım sağladığı görülmüştür. Kadınlar örgüte temelde feminist amaçlar için katılmış olmasa bile sonradan örgütlenme sırasında bu amaçlar için motive olmuştur. Örneğin Tamil Kaplanları bu durumun yaşandığı örgütlerden biridir.²⁶¹ Geleneksel olarak kadınların terör örgütlerinde yer almadığı yönündeki kalıpsal cinsiyet rolleri artık değişmeye başlamıştır. Yıllar içinde kadınların artan sayıda örgütte yer almaya başlamasıyla bu düşünce kırılmış ve kadınların katılımıyla örgütlerin eylemlerindeki sürpriz unsuru kaybolmaya başlamıştır. Fakat örgütler kadınları hâlâ taktiksel amaçlı olarak eylemlerinde kullanmaya devam etmektedir.²⁶²

Küresel bir terörist profili oluşturmak mümkün değildir. Bir kadını terörist olması için motive eden neden başka bir kadını motive etmeyebilir. Örneğin IŞID’e üye olan kadınların çok azı ideolojik olarak motive olmuştur. IŞID’de kadınlar 16-24 yaş arasında, çok azı Kuran ve İslam bilgisine sahip ve IŞID bu durumu kullanarak eylemlerini kadınların gözünde meşru kılıyor. Batıdan IŞID’e gelen kadınlar ise macera ya da romantizm (savaşçı eşi olma) peşindedir. Yani kadınlar politik amaçla motive olurken aynı zamanda erkek teröristlerden etkilenmek gibi bireysel nedenlerle de motive olurlar.²⁶³

²⁶⁰Laura Sjoberg, “Feminist Interrogations of Terrorism”, **Terrorism Studies**, Vol.23, No.1, s.69.

²⁶¹ Candice Ortals, Lori Polani “ How Gender Intersects With Political Violence and Terrorism, <https://oxfordre.com/politics/view/10.1093/acrefore/9780190228637.001.0001/acrefore-9780190228637-e-308>

²⁶² Romana Islam, Gender and Terrorism: The ISIS Phenomenon, **Human Rights and Terrorism**, https://www.academia.edu/33440763/Gender_and_Terrorism_The_ISIS_Phenomenon, s.70

²⁶³ Ortals and Polani, op.cit.,

Terör örgütlerinde kadınlar küçümsenip yok sayılmaktadır. ‘Kadınlar nerede’ sorusu araştırılarak kadınların örgütlerin saflarına gerek destekçi gerek eylemci olarak nasıl katılım sağladığı araştırılıyor. Örgütlerin kadınları eleman olarak seçmesinin çeşitli nedenleri vardır. Örneğin örgüt çıkarları kadınlara gereksinim duyar, kadınlar örgütlere belli avantajlar sağlar ya da toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlamış olduğu avantajlar bunlardan bazılarıdır. Feminist yaklaşım ise terör örgütleri içindeki toplumsal cinsiyet ilişkilerini ve eylemlerin toplumsal cinsiyet dinamiklerini sorgulayarak alana katkı sağlamaya çalışır.²⁶⁴ Terör örgütlerinde kadın ve erkeklerin motivasyonu tartışılır olsa da rolleri farklıdır. ETA, IRA, LTTE gibi bazı örgütlerde kadınlar lider pozisyonlarında rol almıştır. Kadınlar eskiden yardımcı rollerdeyken artık daha aktif hale gelmiş hatta intihar saldırganı olmuştur. Örneğin El-Kaide kadınları yarattığı şok etkisi nedeniyle kullanmıştır. Bazı kadınlarsa özel alanda yani ev işleri, çocuk bakımı gibi alanlarda kalarak destek sağlamıştır. Ayrıca kadınlar örgütlerde pasif ve kurban olarak görünse de sosyal medyayı kullanarak örgütlere eleman temini sağlamıştır. IŞİD bu duruma örnek olarak verilebilecek örgütlerdendir.²⁶⁵

Feminizme göre olaylara bakış açımız bizim küresel politikayı nasıl ve ne şekilde algıladığımızı etkiler. Aslında terör hakkında bildiklerimiz gerçekte bizim terör konusuna bakış açımızdır. Yani terörist olmak, bir teröristin yakını olmak ya da olayları uzaktan izlemek çok farklı durumlardır. Feminizme göre terörü yaşayan, gören ve bilenler farklı sesler oluşturur. Bu bağlamda kadın sadece kadın değil, eş, kurban, intihar saldırganı ya da barış hareketçisi olarak terör hakkında bize, bizim bakış açımızdan çok daha fazla şey anlatır.²⁶⁶ Terör kavramının tanımının yapılamaması feministler tarafından eleştirilmiştir. Feminizme göre problemlili olan nokta, hem devletler hem de devlet dışı aktörlerin aynı davranışı sergilemesine rağmen devlet dışı aktörlerin terörist olarak, devletin ise vatandaşını koruyan olarak algılanmasıdır. Devletin vatandaşını korurken kullandığı şiddeti meşrulaştırması feministler tarafından eleştirilir. Ayrıca feministler devletin ayrıcalıklarından çok neyin terör olduğuyla ilgilenirler. Devlet, günlük hayat içinde yaşanan bazı olayları terör olarak tanımlayabilir. Yani araştırmacılara göre ev içi şiddet ve terör paralel gelişmektedir. Kadının evde toplumsal cinsiyeti nedeniyle gördüğü şiddet ve terör arasında benzerlik vardır.

Feminizme göre tecavüz bir terör aracı ve silahı olarak kullanılmaktadır. Bazı feministler tecavüzü erkeğin kadın üzerinde kullandığı terör olarak yorumlar. Bu araç kadını

²⁶⁴ Sjoberg, *Feminist Interrogations and...*, op.cit., s.70.

²⁶⁵ Orbals and Polani, op.cit.,

²⁶⁶ Ibid.

korkutup davranışını etkiler. Örneğin kadınlar gece tek başına sokağa çıkmaktan korkar hale gelir. Feminizme göre devlet bu noktada yaşanan ev içi şiddet ve tecavüze günlük şiddete olan yaklaşımıyla yardım etmektedir. Sonuç olarak ev içi şiddet ve terör arasındaki paralellik nedeniyle feminizme göre terör saldırısı tanımı genişletilmelidir.²⁶⁷

Feminist yaklaşım terör ve terörle mücadele konusunda toplumsal cinsiyet rollerinin manipüle edilmesine odaklanmıştır. Düşmanlar birbirlerine karşı genel olarak cinsiyetlendirilmiş bir dil kullanmaktadır. Örneğin Rusya Çeçen direnişçilere karşı “Kara Dullar” tanımlamasını kullanmaktadır. Rusya’nın buradaki amacı, Çeçen erkeklerini kadınlarını teröre satmakla ve kadınlara erkeklerin görevlerini zorla yaptırmakla suçlamaktır. Aynı şekilde George W. Bush’un Irak ve Afganistan’a ABD müdahalesinin nedenlerini sıraladığı konuşması feministlerden büyük destek almıştır. Bush’un şer eksenli konuşmasındaki iyi-kötü ayrımı, terör dönemi dışında da kadınlara nasıl davranılması gerektiğini göstererek yapılmıştır. Bu durum çalışmanın ilerleyen bölümüne ayrıntısıyla analiz edilecek olan Elstain’in yapmış olduğu ideal erkek tanımını kapsar. İdeal erkek evi ve eşini teröristlerden korur hatta teröristlerin kadınlarına bile sahip çıkar. Bu durumda Bush ve ABD askeri ideal olarak tanımlanır. Kadın ise uğrunda haklı savaş yapılan ama savaşa katılmayandır. Adil savaş ve nadide ruh yabancılaştırılan diğeridir ve bu örnekte Bin Ladin ve Saddam Hüseyin olarak betimlenmektedir.²⁶⁸

Terörle mücadelede toplumsal cinsiyet konusunun önem kazanmasıyla birlikte bu konu 2018 yılında New York’ta düzenlenen BM konferansında derinlemesine tartışıldı. Konferans sırasında terör örgütlerinin toplumsal cinsiyeti eleman temin etmek için araçsallaştırdığı vurgulandı. Ayrıca kadın ve erkekler için farklı söylemler kullanıldığı belirtildi. Örneğin erkek elemanlara ödül olarak maaş verilirken kadınlara kendi ülkelerinde sahip olmadıkları haklar ve eşitlikler sunulduğu tespit edilmiştir. Terör örgütü eğer toplumda var olan toplumsal cinsiyet eşitsizliğini yakalarsa bunu avantaja çevirip eleman temini için kullanır. Dolayısıyla toplumdaki insan hakları ihlalleri takip edilmeli ve engellenmelidir. Ayrıca kadınlar yasalarla korunmalı yüksek karar alma mercilerinde yer almalıdır. Yani terör örgütlerinin toplumsal cinsiyet temelli söylemleri varsa o zaman terörle mücadelede de bu söylemlere yer verilmelidir.²⁶⁹

²⁶⁷ Ibid., s.71.

²⁶⁸ Ibid., s.72

²⁶⁹ Carmen Arroya, www.ipsnews.net/2017/07/gender-specific-approach-counter-terrorism.

Kadınların örgüte katılımlarını önlemek için kadınlara öncelikle eğitim ve iş fırsatı verilmelidir. Yapılan araştırmalar göstermiştir ki kadınlar örgütlere ekonomik nedenlerle değil ataerkil toplum yapısını kırmak ve topluma eşitlik getirmek için katılmaktadır. Başka bir deyişle eğer kadınlara şans verilirse sadece kendileri örgüte katılmamakla kalmaz, eş ya da çocuklarının katılmalarını da önlerler.²⁷⁰ Yani ataerkil toplumlarda kadınlar terör örgütlerine katılarak sadece kurban olmuyor, aynı zamanda aktif bir şekilde politik istekleri ve toplumsal değişim talepleri için de çaba gösteriyorlar. Bu toplumlarda kadınların sesi çok iyi dinlenmeli ve isteklerine cevap verilmelidir.

2003 yılından beri ABD ordusunda *Female Engagement Teams* (FETs) adlı bir bölüm bulunmaktadır. FETs'in amacı Iraklı kadınları aramak ve NATO'daki kadın asker sayısını arttırmaktır çünkü operasyon başarısı, sürdürülebilir barış ve kadınlar arasında toplumda güven oluşturmak için toplumsal cinsiyet eşitliği ana etmendir. FETs kadınları Afgan kadınlarla kolayca iletişim kurup istihbarat toplamaktadır. Ayrıca ülkede hastane, okul ve klinikler yaptırarak toplumda gönülleri de kazanmaktadır. Yani toplumsal görevlerini başarıyla yapıp güven toplamaktadırlar. Bu durum ise terörle mücadelede en etkin ve başarılı yöntem olarak kullanılmaktadır.²⁷¹

Sonuç olarak, feministler, uluslararası çatışma ve savaş alanlarındaki cinsiyet politikalarını temelde kadınlar nerede sorusunu sorarak analiz ederler. Çatışma içinde olan iki tarafı da inceleyerek kimlik dinamiklerini anlamaya çalışır ve alternatif çözüm önerileri ya da bakış açıları sunarlar.²⁷² Feminizme göre kadınların kimliği çatışmadaki ana yapıdır ve ulusal kimliğin bir sembolüdür. Örneğin Tamil toplumunda kadın kimliği milliyetçilik için ana element olarak kullanılmaktadır.²⁷³ Çalışmanın ilerleyen bölümünde kadınların terör eylemlerine nasıl ve neden giriştiğini anlamak ve kadınları görünür kılmak, özellikle milliyetçi hareketlerdeki rolünü derinlemesine anlamak için feminizmin milliyetçi hareketlerdeki rolü incelenmiştir.

²⁷⁰ Orbals and Polani, op.cit.

²⁷¹ Pratt, op.cit., s.328.

²⁷² True, s.410

²⁷³Karla J. Cunningham, Cross Regional Trends in Female Terrorism, **Studies in Conflict and Terrorism**, Vol.26, No.3, 2003, s. 179.

2.2 Feminizm Çerçevesinde Milliyetçilik: Söylem ve Uygulamaların Analizi

Soğuk Savaş sonrası dönem, dünyada milliyetçi hareketlerin tekrar yükselişe geçtiği bir dönemdir. Eski politik yapıların düşmesi ve küresel ekonomik gücün yeniden yapılandırılması, ulus kavramının birçok seviyede yeniden tanımlanmasını beraberinde getirmiştir. Bu süreçte yapılan yeni ulus tanımları içerisinde cinsiyet ve toplumsal cinsiyet olguları da dâhil edilmeye başlanmıştır. Feministler, milliyetçi hareketlerdeki ulusal kimlik ve kadın arasında çarpıcı bir bağ olduğunu görmüş ve araştırmalarında bu noktaya da yoğunlaşmışlardır.²⁷⁴

Ruanda'daki soykırımdan Hindistan'daki etno-dinsel çatışmaya, Doğu Avrupa'daki etno-milliyetçi çatışmadan doğu ve güney Afrika'daki düşmanlıklara kadar dünyanın her tarafında yaygın olan milliyetçi çatışmalar akademik ilgiyi milliyetçilik konusuna yöneltmiştir. Tecavüzün, toprak fethini sembolik olarak tasvir etmesi ve kadınların ulus yaratma sürecindeki rolü göz önüne alınarak milliyetçi çatışmalarda kadınlara ve cinsiyet çalışmalarına yoğunluk verilmiştir. Feminist yaklaşım bu noktada milliyetçilik çalışmalarındaki toplumsal cinsiyet açığını ortaya çıkarmaya çalışmıştır. Çalışmalarda, kadınların milliyetçi hareket içindeki rolü nedir, hangi milliyetçi ideolojiler maskülen ve feminen yapılar önem verir, ulus inşa sürecinde cinsiyetin rolü nedir, militarizm, cinsiyet ve milliyetçilik arasındaki bağ nedir gibi temel sorulara cevap aranmaya çalışılmıştır.²⁷⁵

Fransız Devrimi öncesinde belli bir topluluğu tanımlamak için kullanılan millet kavramı Fransız Devrimi ile siyasi bir anlam kazanmış ve bilim literatürüne girmiştir. Millet olgusu yapıldığı tanıma göre çeşitlilik sunan, çok boyutlu ve dinamik bir olgudur. Milleti oluşturan etkenler zaman içinde buldukları tarihsel ve toplumsal yapılar nedeniyle değişime uğrayabilirler. Bazı tanımlarda nesnel olan din, dil, ırk öğeleri ön plandayken bazılarında öznel olan bağlılık duygusu, beraber yaşama iradesi gibi öğeler ön plandadır. Yani, millet kavramının değişmez ve sabit bir tanımını yapmak mümkün değildir.²⁷⁶

Milliyetçilik kavramının tam olarak anlaşılması hem bu çalışma hem de uluslararası ilişkilerin anlaşılması için önemlidir. Milliyetçilikle ilgili yapılacak olan çalışmalarda öncelikle milliyetçiliğin unsurlarını içeren önemli kavramlar açıklanmalıdır. Bu kavramlardan

²⁷⁴ Sita Richard Nilson and Mary Ann Tetreault, "Gender and Nationalism", **Women, States and Nationalism**, Taylor and Francis (E-book),2005, s.1.

²⁷⁵ Linda Racioppi and Katherine O'Sullivan See,"Engendering Nation and National Identity", **Women, States and Nationalism**, Taylor and Francis (E-book),2005,ss:21-22.

²⁷⁶ Kasımoğlu,op.cit., s.257.

biri halktır. Halk²⁷⁷ kavramı ulus kavramıyla sıkça karıştırılır.²⁷⁸ Milliyetçilik çalışmalarının önde gelen isimlerinden Anthony D. Smith milleti “*tarihten gelen bir toprak parçasını/ülkeyi, topluluğun ortak mitlerini ve tarihsel belleğini, kitlesel ve kamusal bir kültürü, ortak bir ekonomiyi, ortak yasal hak ve görevleri paylaşan insan topluluğu*” olarak tanımlar. Smith’e göre milletin olmazsa olmaz şartları arasında ortak soy ve köken, ortak tarihi bellek ve etnik göstergeler vardır.²⁷⁹ Milliyetçilik alanındaki bir diğer önemli çalışma Benedict Anderson’un “Hayali Cemaatler” adlı çalışmasıdır²⁸⁰ ve Anderson, milliyetçilik çalışmalarında cinsiyet analizine sıcak yaklaşmaktadır. Çünkü Anderson ulusun kültürel ve ideolojik bir yapılanma olduğu üzerinde durur. Ulus, mistik bir oluşumdur ve onu anlamak için milliyetçiliğin kültürel kökenine inmek yani sembolik değerlerin nasıl geliştirilip kuvvetlendirildiğine bakmak gerekir. Feminist akademisyenler de bu duruma paralel olarak, ulusun sembolik ve kültürel yapıları ve cinsiyetlendirilmiş milliyetçilik üzerinde durmaktadır.²⁸¹ Eric Hobsbawn’a göre milliyetçilik ve milli hafıza sabit değildir. Var olmak ve gücü elinde bulundurmak için popüler destek ve tecrübeye ihtiyacı vardır, bu destek zaman içinde yerel ihtiyaca göre şekillenip değişebilir hatta sonu bile gelebilir.²⁸² Anderson ve Hobsbawn’ın yazılarındaki ortak varsayımlar ana hatlarıyla şunlardır: Uluslar eski olduklarını iddia etseler de yeni milliyetçilikler tarafından icat edilmişlerdir, yani uluslar milliyetçiliği değil, milliyetçilik ulusları yaratmıştır; tarih, milliyetçilik yazınında ve ulus yaratma sürecinde çok önemli bir etkidir, milliyetçiliği ve ulus oluşumunu anlamak için tarihi milliyetçi söylemin etkisinden kurtarmak ve farklı sorular sormak gerekir; milliyetçilik sadece bir ideoloji olarak değil kültürel, sosyal ve ekonomik oluşumları da içeren bir yapı olarak anlaşılmalıdır.²⁸³ Milliyetçilik çalışmalarındaki bir diğer önemli isim olan Max Weber de ulusu tanımlarken “*bir devlet oluşturabilecek ve aynı kandan gelmese de kendini ortak bir kökene bağlayan bir cemaat*” ifadesini kullanmıştır. Weber’in bu tanımı iki hedef içermektedir. Bunlardan ilki, bir devlet olma hedefi ikincisi ise kolektif ortaklık hedefidir. Yani milliyetçilik hem devlet olma

²⁷⁷ Halk kavramı ulus öncesi topluma referans verir ve belli bir zaman ve mekanda din, dil ve kültür bakımından biraya gelen ortak kaderi yaşayan topluluk olarak tanımlanır. Ulus kavramı ise bir devlet içinde bir arada yaşayan ahalidir. Ulus, insanların oluşturduğu en geniş toplumsal örgütlenme biçimidir. Ulusu oluşturan insanlar aynı topraklar üzerinde dil, din, tarih ve ortak kader gibi değerlerle birleşir. Milliyet kavramı ise bir milletin parçası olmak anlamındadır ve vatandaşlık, yurttaşlık ve uyruklu gibi kelimelerle aynı anlamda kullanılır.

²⁷⁸ Yusuf Sayın, “Milliyetçilik”, **Uluslararası İlişkilerin Temel Kavramları**, Arif Behiç Özcan, Yusuf Çınar (Ed.), Hükümdar Yayınları, İstanbul, 2014, ss.250-253.

²⁷⁹ Kasımoğlu, op.cit., s.257.

²⁸⁰ Benedict Anderson, **Hayali Cemaatler Milliyetçiliğin Yayılması ve Kökenleri**, 5.Baskı, İskender Savaşır (Çev.), İstanbul: Metis Yayınları, 2009, ss.20-22.

²⁸¹ Racioppi and See, op.cit., s.28.

²⁸² Ibid., s.32.

²⁸³ Ayşe Gül Altınay, “Giriş: Milliyetçilik, Toplumsal Cinsiyet ve Feminizm”..., op.cit., s.17.

hem de ulus olma hedefini içerir. Egemen bir devlet olmak ve devleti idame ettirmek için çoğu kez diğer ulus-devletlerle savaşılmalıdır ya da devlet kurmak için sömürge karşıtı ya da devrim niteliğinde savaşlar gerekir. Dolayısıyla militarizm ve milliyetçilik arasında yakın bir bağ bulunur.²⁸⁴ Benedict Anderson'a göre uluslar kendilerini bir öteki üzerinden inşa ederler, bu öteki onlardan farklı hatta kimi zaman onların karşıtı olan 'düşman'larıdır. Örneğin Pakistan ulus fikri Hindistan ulus fikrinin karşıtlıkları üstüne kurulmuştur. Devlet düşman olarak gördüğü ötekiden kendini korumak için daimi büyük ordular bulundurur. En gelişmiş silahlarla donatılan bu ordular hem dışarıdaki düşmana karşı koruma sağlar hem de ülke içinde birlik ve bütünlüğü sağlar.²⁸⁵

Milliyetçilik, belli bireylerin ayrı bir grup oluşturduğu algısına dayanır. Milliyetçilik çok geniş bir kavram olmasına rağmen bu ideolojinin 19. ve 20. yüzyıldaki versiyonu iki temel varyasyonu içerir. Birinci varyasyon Fransız Devrimi'nden çıkmış, demokrasi ve özerklik düşüncesi üzerinden ilerlemiştir. Dünya genelindeki ulusal bağımsızlık hareketlerini destekleyerek mutlak monarşi rejimlerine karşı çıkmıştır. Bu düşünceler ışığında Avrupa'da küçük ulus devletler oluşmuş ve İkinci Dünya Savaşı sonrasında Asya ve Afrika'da koloni karşıtı hareketler gelişmiştir. İkinci milliyetçilik varyasyonu ise, uluslararası alanda öncü pozisyona sahip olma isteğidir. Burada aşırı agresif ve otoriter rejimlere yatkınlık vardır. İki savaş arası dönemde faşist ülke rejimlerinde bu durum görülmüştür. Fakat her iki varyasyonda da ortak ulusal kimlik ve ulusu oluşturan belli bir grup vardır ve bu grup ortak din, dil, tarih ve kültürü paylaşır. Paylaşılan bu değerlerle bir grup kendilerini diğerlerinden ayırır ve böylelikle 'öteki' ve 'biz' ayrımı oluşmuş olur.²⁸⁶

Milliyetçilik temel olarak öteki üzerinden kurgulanır. Milliyetçilik bazen birleştirme bazen de bir ayrıştırma aracı olarak kullanılabilir. Çünkü ulus düşüncesi, o ulustan olmayan insanların var olduğu varsayımına dayanır. Milliyetçi söylem ise yaratılan bu ötekinin düşman olarak algılanıp kabul edilmesine hizmet eder ve öteki tehdit olarak görülerek ona karşı uygulanan her türlü şiddet, dışlama ve aşağılama meşrulaştırılır.²⁸⁷ Öteki, zaman içinde değişim gösterebilir ve bu değişim tüm düzeylerde kendini gösterir. Öteki, ulusal savaşta

²⁸⁴ Joana Nagel, "Erkeklik ve Milliyetçilik: Ulusun İnşasında Toplumsal Cinsiyet ve Cinsellik", Aksu Bora (Çev.), **Vatan, Millet, Kadımlar**, Ayşe Gül Altınay (Ed.), 5. Baskı, İstanbul: İletişim Yayınları, 2013, s.74.

²⁸⁵ Rubina Saigol, Militarizasyon, Ulus ve Toplumsal Cinsiyet: Şiddetli Çatışma Alanları Olarak Kadın Bedenleri", Tansel Güney (Çev.), **Vatan, Millet, Kadımlar**, Ayşe Gül Altınay (Ed.), 5. Baskı, İstanbul: İletişim Yayınları, 2013, ss.230-231.

²⁸⁶ Ida Bloom, "Feminism and Nationalism In The Early Twentieth Century: A Cross Cultural Perspective", **Journal of Women's History**, Vol: 7, No. 4, 1995, s. 83.

²⁸⁷ Akgül, **Militarizmin Cinsiyetçi...**, op.cit., s.84.

ulusal düşmanlardır, etnik savaşta diğer etnik cemaattir, dinler arası savaşta diğer dinden olanlardır ve siyasal davalarda karşı tarafta olanlardır. Aynı zamanda, aynı dinin, etnisitenin hatta köyün kadınları bile öteki kadın haline gelerek düşman olabilir. Ulusal bir savaşta “bizim” kadınıımız olan kadınlar etnik, dinsel ya da uluslararası bir çatışmada “onların” kadınları olabilir.²⁸⁸ Başka bir ifadeyle, tüm milliyetçi ideolojiler ‘biz’ ve ‘onlar’ ayrımına dayanırken toplumsal cinsiyet rollerinin oluşumu farklıdır. Örneğin birçok silahlı anti kolonyal milliyetçi mücadele eline silah alan, evini ve çocuklarını savunan “savaşçı kadınları” içerir. Fakat bazı milliyetçi mücadelelerde savaşçı kadınlara yer yoktur ve buradaki kadınların görevi çocuklarını millete sadık şekilde yetiştirme olarak belirlenir ve böylelikle onlardan “iyi milliyetçi kadın” olmaları beklenir.²⁸⁹ Örneğin, El Kaide’nin ikinci lideri olarak anılan Zawahiri’ni eşi “Müslüman Kız Kardeşlere Mektup” adında bir doküman yayımlamış ve bu dokümanda Müslüman kadınlarına evde oturarak iyi Müslüman erkek savaşçılar yetiştirmesini tavsiye etmiştir.²⁹⁰ Öte yandan, uluslararası ilişkiler teorisyenlerinden kadın ve milliyetçilik ilişkilerine odaklanan Fred Halliday’e göre milliyetçi hareketler, geleneksel toplum yapısında kadını tahakküm altına almakta ve milliyetçilik adı altındaki erkek egemen yapı kadın yaşamını kontrol etmektedir.²⁹¹

Feminist yaklaşımın da içerdiği üzere günümüz yazarlarının çoğu milliyetçilik çalışmalarında kimlik oluşumu ve sosyal kategorilerin kavramsallaştırılmasına odaklanmaktadır. Feminizm ise, ülke sınırlarını, üyelerini ve orijinal mitleri de içine alarak “ulus” kavramını birçok açıdan inceler ve yeniden tanımlar. Bu tanımlamayı yaparken maskülen ve feminen düşüncelerin tanımlamalara nasıl dâhil olduğunu da açıklamaya çalışır. Milliyetçi hareketlere kadınların dâhil olması feminist literatürde örneklerine rastlanan bir durumdur. Kadınlar milliyetçi hareketlerde mobilizasyon ve politik çatışma için kullanılıp sonrasında devlet oluşum sürecinde geri plana mı itiliyor yoksa çatışma sonrası dönemde evlerine geri döndürülerek devlet oluşumu erkeklere mi bırakılıyor soruları feministlerin cevap aradığı temel sorulardan bazılarıdır.²⁹² Kadınların bazıları milliyetçi çatışmalara doğrudan katılarak askeri birlik ve kadrolarda yer almaktadır. Çatışmalarda geleneksel askeri rolleri üstlenmelerine rağmen ulusal bağımsızlık kazanıldıktan sonra bu kadınların

²⁸⁸ Saigol, op.cit., s.254.

²⁸⁹ Sita Ranchood Nilsson, “Gender Struggles For The Nation”, **Women, States and Nationalism**, Taylor and Francis (E-book),2005,s.170.

²⁹⁰Farhana Qazi, The Mujahidaat, **Women,Gender and Terrorism**, Laura Sjoberg and Caron E. Gentry (Ed.), London: University of Georgia Press, 2011, s.29

²⁹¹ Sevgi Yöney, “Uluslararası İlişkiler, Feminizm ve Türkiye”, **Değişen Dünya ve Türkiye**, Faruk Sönmezoğlu (Ed.), İstanbul: Bağlam Yayıncılık, 1996,s.110.

²⁹² Nilsson and Tetreault, op.cit., s.4.

ataerkilliğin²⁹³ etkisi altına girdikleri durumlar mevcuttur. Ulusal bağımsızlık için kadınların milliyetçi hareketlere katılması talep edilmesine rağmen bağımsızlık sonrası süreçte kadınların cinsiyet eşitsizliği konusundaki istekleri karşılanmamıştır. Örneğin 1962 yılında Fransız sömürgesinden kurtulan Cezayir’de kadınlar yoğun ve aktif şekilde silahlı çatışmalara katılmıştır. Fakat bağımsızlık sonrası dönemde Cezayirli kadınlar mutfağa geri dönmek ve üniformalarını çıkartarak tesettüre girmek zorunda kalmıştır.²⁹⁴ Bu duruma başka bir örnek ise Arap Baharı sürecinde yaşanmıştır. Kadınların sokağa çıkmasının bile yasak olduğu Yemen’de kadınlar hükümet karşıtı gösterilere katılmak için peçeleriyle sokağa çıkmıştır. Kadınların özgürlük ve kamusal hayata katılım istekleri ülkenin çeşitli yerlerine sıçramış ve büyük protesto gösterileri olmuştur. Fakat devrim sonrası süreçte Yemenli kadınların kamu hayatından dışlanması, şiddete maruz kalmaları ve çocuk yaşta evlendirilme oranları giderek artmıştır.²⁹⁵

Milliyetçilik ideolojisinin yükselişe geçmesiyle birlikte cinsellik, çocuk doğurma ve yetiştirme stratejik önem kazanmıştır. Erkekler bu durumda kadınları kontrol etme ihtiyacı duymuşlardır, çünkü bu durum aynı zamanda ulusun da korunması anlamına gelmektedir.²⁹⁶ Biyolojik ve sosyal üreticiler olan kadınların bedeni “ulusal sınırlar” olarak tanımlanır ve sonuç olarak çatışmalar ve savaşlar bu beden üzerinde gerçekleşir. Ayrıca kadınlar yetiştirdikleri çocuklarla ulusal kültürün aktarımında kilit rol oynarlar. Evlilik ve cinsel ilişkilerin yasaklanmasıyla üreme konusunda kadınlar ulusal sınırları çizerler ve çocuklarını bu sınırlar içinde yetiştirirler.²⁹⁷ Kadınların kültür taşıyıcısı olarak önemli görevleri vardır. Kadınlar toplumsal cinsiyet rollerini çocuklara aktararak kültürün özünü oluşturmaktadır.²⁹⁸

Modern milliyetçilik çalışmalarında ulustan bahsederken aile metaforu kullanılır. Ulus, başında erkek reislerin bulunduğu kadın ve erkeğin doğal rollerini oynadığı bir ailedir. Aile doğal bir birliktelik modelidir ve ulusu oluşturan bireyler arasında olması istenen bağı temsil etmektedir. Bireyler ailelerine karşı geliştirmiş oldukları sevgi ve saygı bağı uluslarına karşı da geliştirmelidirler, böylece ulusun birlik ve beraberliği sağlanmış olur.

²⁹³ Ataerkillik kadın ve erkek arasında ki güç ilişkisini tanımlar. Kelime anlamı ‘babanın yönetimi’ olan ataerkillik ailede kocanın üstünlüğü yani kadının alt durumunu ifade eder. Toplum genelinde ise erkek egemenliği ve üstünlüğü barındıran cinsiyet ilişkisidir.

²⁹⁴ Nagel, op.cit., s.83.

²⁹⁵ İrem Aşkar Karakır, Müge AKnur, “ Devrimler Sonrası Arap Kadını’nın Siyasi Temsili”, **Ankara Üniversitesi SBF Dergisi**, C:70,No.1, 2015, s. 149.

²⁹⁶ Cynthia Enloe, “Feminizm, Milliyetçilik ve Militarizm”, **Vatan, Millet, Kadınlar**, Ayşe Gül Altınay (Ed.), 5. Baskı, İstanbul: İletişim Yayınları, 2013,s.216.

²⁹⁷ Nilsson and Tetreault, op.cit., s.7.

²⁹⁸ Davis,op.cit., s.90.

Ayrıca aile içinde oluşmuş olan rol dağılımları toplumsal cinsiyet rolleri hakkında da bilgi verir. Smith'e göre aile ulus oluşumunda çok önemlidir, çünkü aile ulus olmada örnek teşkil eder, millet büyük bir aile gibi işler ve bir milletin üyeleri birbirlerinin kardeşidir. Smith'in aile analizi literatürde önemli soruların sorulmasına yol açmıştır. Örneğin aile bağları kim tarafından ve nasıl yapılandırılır, ortak kader ve aile bağı mitleri nasıl oluşturulur ve devamlılığı sağlanır gibi sorular bunlardan bazılarıdır.²⁹⁹

Feminist yaklaşım milliyetçi ruhun yaratılmasında kadının dışlanmasını ve milliyetçi hareketlerde erkek birliğinin vurgulanmasını eleştirir. Milliyetçilik söyleminde sıklıkla kullanılan aile metaforuyla, ulusal cemaat erkek kardeşler birliği olarak inşa edilir. Yani milliyetçi ruhun yaratılmasında erkek birliğinin önemi vurgulanırken kadınlar dışlanır. Milliyetçi hareketlerde inşa edilen kardeşlik bağıyla birbiriyle hiçbir ilişkisi olmayan insanlar aynı 'kardeşlik' altında toplanır.³⁰⁰ Ek olarak, aile ortamının sınırları ulus sınırlarına benzetilir. Kişinin bir aileye üye olmak için kan bağı ya da evlilik gibi yasal bir bağa ihtiyacı vardır. Milliyetçilik ideolojisi bu durumu bir millete bağlı olmak için de kullanır. Aile içerisinde dayanışma bilinci 'biz' olgusu için gereklidir. Karşılıklı yükümlülükler üzerinden kurulan dayanışma bilincine katılım çok önemlidir. Ulus-devletlerde genellikle erkek hegemonyası vardır ve iş bölümü, ailede olduğu gibi, toplumsal cinsiyet ve hiyerarşi üzerinden belirlenir. Yani kadının ulus-devlet içindeki rolü ve görevi aile içindeki toplumsal cinsiyeti üzerinden belirlenir.³⁰¹

Milliyetçi ideolojide ulus ya da aile cinsiyetsiz değildir, erkek olan ulus toprağı yani kadını için savaşacaktır ve kadını koruyacaktır. Erkek toprağını bir namus meselesi olarak görür ve korur. Kadınların namusuna karşı oluşan utanç erkeğin utancıdır. Toprak kaybı erkeğin sevdiği kadını kaybı olarak yorumlanır. Sonuç olarak milliyetçilik ve cinsellik arasındaki bağ bu söylemlerle oluşturulmaktadır.³⁰² Ulusun ev olarak sembolleştirilmesi ve kadın ve erkeğin güçlü ve sorumlu anne baba rolünü üstlenmeleri feminist amaçları tamamlamaktadır. Zayıf olanı korumak demek, kadını ve çocuğu içten ve dıştan gelecek her türlü tehdide karşı ekonomik, sosyal ve fiziki olarak korumak demektir. Eğitim konusunda kadınlara iyi ev hanımı olmaları ve çocuk yetiştirmeleri için özel sorumluluk verilir. Erkekler ise ulus koruyucusudur ve özel sorumlulukları yoktur. Yani kadınlara iyi eğitim verilmesinin

²⁹⁹ Racioppi and See, op. cit., s.26

³⁰⁰ Selda Şerifsoy, "Aile ve Kemalist Modernizasyon Projesi, 1928-1950", **Vatan, Millet, Kadınlar**, Ayşe Gül Altınay (Ed.), 5. Baskı, İstanbul: İletişim Yayınları, 2013, s.170

³⁰¹ Ibid.,s.172.

³⁰² Kasımoğlu,op.cit., s.261.

nedeni birey olarak bağımsızlıklarını kazanmaları değildir, iyi bir eğitici anne ve ev hanımı olmalarıdır.³⁰³

Milliyetçi söylemde ulus aileye benzetilir ve ataerkil sistem içinde kadın ve erkeğe biçilen roller bu söylem içinde vurgulanır. Kadın bedeni üstlenmiş olduğu annelik rolüyle milletlerin buluştuğu yerdir. Yani kadın bedeni geçmiş ve geleceği bağlayan köprüdür, dolayısıyla kadın bedeni korunup kollanacak ve yabancı işgalinden yani tecavülden korunacaktır. Kadın bedeni devletin coğrafi sınırlarına benzetilerek cinsiyetlendirilmiş ve kadın, yani vatan, erkeğin korumasına bağlanmıştır. Ataerkil sistemde ailede erkeğin şeref, namus, terbiye ilkeleri milliyetçi söylem içinde kullanılmış ve savaş tecavüzlerinin artmasına neden olmuştur.³⁰⁴ Sonuç olarak, milliyetçi akımlar insanların biyolojik cinsiyetlerini temel alan belli rollerin oynanması üzerine kurulmuştur. Ayrıca, milliyetçi akımlar kadınların, devletin biyolojik ve kültürel üreme vasıtası olmasına ve erkeklerin de bu üreme sürecini korumasına dayanmaktadır.³⁰⁵

Ulus-devlet, siyasal olarak tanımlanmış bir toprak parçası üzerinde yaşayan milletin egemenliğine dayanır. Yönetimin kaynağı millet kabul edildiği için egemenliği ve toprağı başka devletin saldırılarına karşı korumak ve savunmak da o milletin hakkı ve görevidir.³⁰⁶ Milliyetçilik ulus-devlet içinde birlikteliği sağlamak ve birliktelik duygusunu aşılama için yapay benzerlikleri varsayar. Örneğin Anderson ulusu tanımlarken “*sınırlı ve egemen olarak hayal edilmiş bir topluluk*” tabirini kullanmıştır. Hayali olarak yaratılan bu ulusun ise milliyetçilik ideolojisiyle yeni kurulan ya da kurulacak olan devletle olan ilişkisi sağlanmaya çalışacaktır. Yani ortada suni olarak yaratılmış bir birliktelik vardır ve birliktelik gücünü anlatıların doğru olup olmamasından değil, doğru kabul edilip gerçekliğine inanılmasından almaktadır. Böylelikle yaratılan bu inançlarla ulus-devlet kendini korumak için başvurduğu savaş, öldürme, dışlama gibi eylemlerde meşruluğunu sağlamış olacaktır. Anne McClinton milliyetçilik üzerine çalışan kuramcılardan biridir ve milliyetçi söylemde ulusun aileye benzetildiğini ve ailede kadın ve erkeğin kendilerine atfedilen geleneksel rolleri oynadığını söyler. George Mosse ise kadınlara, savaşa destekçi ve yeni kurulan devlette geride bekleyen ağır başlı sessiz kadın rolü verilirken erkeklerin aktif ve savaşan olarak ulus devlete

³⁰³ Bloom, op.cit., s.86.

³⁰⁴ Çiğdem Akgül, “Milliyetçi Söylemin Her Dem “Poine”si: Savaş Tecavüzleri”, **Alternatif Politika**, Cilt:5, Sayı.1, 2013, s. 95.

³⁰⁵ Sjöberg, **Toplumsal Cinsiyet, Savaş....**, op.cit., s.155.

³⁰⁶ Akgül, **Militarizimin Cinsiyetçi Suretleri....**,op.cit, s.25.

katkı sağladığını belirtmektedir.³⁰⁷ Devletlerin çoğunun tarihi cinsiyetlendirilmiştir. Geleneksel olarak kimlikleri hep ulusal kurtuluş ve bağımsızlık savaşı etrafında şekillendirilmiştir. Yıllar önce kazanılmış olan zaferler hâlâ kutlanır ve savaş kahramanlarının heykelleri şehirlere dikilir. Ulusal hareketlerin çoğu erkekleri ülkelerinin ve kadınlarının korunması için savaşmaya motive eder. Örneğin Fransa’da Marianne ve ABD’de Özgürlük Heykeli ulus düşüncesini pekiştiren ve koruyan sembollerdir. Ayrıca resmi tatillerde ulusal marşlar ve şiirler eşliğinde erkeklerin yaptığı yürüyüşler de ulusal hareketlerin parçasıdır.³⁰⁸

Carol Cohn cinsiyetlendirilmiş dilin kullanımına dikkat çekerek bu dilin en fazla ve etkin olarak edebiyat alanında kullanıldığını savunur. Milliyetçi söylem içeren şiirler, şarkılar, marşlar kadın bedeni ve cinsiyet rolleri üzerinden kurgulanır. Vatan aşkı, vatan bekâreti ve vatan namusu söylemleri erkeğe kadın bedeninin yabancıdan elinden korunması gereken ve uğruna savaşmanın zorunlu olduğu bir sorumluluk yükler. Kadınlara verilen öğütler ise sadece tek bir sahibi olduğu ve onu milli saflığını bozmadan beklemesi gerektiğini içerir. Yani milliyetçi söylem ve cinsiyetçi söylem birbirlerini besler hatta farklı coğrafyalara ait olmalarına rağmen aynı cinsiyetçilik ve milliyetçilik öğelerini barındırırlar.³⁰⁹ Askere alınan erkeklerin savaşa, şiddet kullanımına, maddi ve manevi kazanç/kayıplara ve ölüme ikna edilmesini sağlayacak ideolojiye ihtiyaç vardır. Modern ulus-devletin ideolojisi ise milliyetçiliktir.³¹⁰ Toplumun militarizasyonunu sağlayan en etkili yöntemlerden biri askeri geçit törenleri, savaşı, kahramanlığı öven marşlar, bu marşlar eşliğinde gerçekleşen resmigeçit törenleri ve milli bayram kutlamalarıdır.³¹¹ Milliyetçi öğeleri barındıran şiir, şarkı ve marşlar savaşın bütün şiddetini annelerinin ve kardeşlerinin namusunun korunmasına bağlayarak savaşın kötü yüzünü unutturmaya çalışırlar.³¹² Sonuç olarak, milliyetçilik ve toplumsal cinsiyet birbirini beslemektedir, çünkü ikisi de kurgusaldır.³¹³

Milliyetçilik duygusunu pekiştirmek için kullanılan mitler, şarkılar ya da masallarda erkekler ulusları için kendilerini feda eder görünürken kadınlar erkekleri destekleyen onların yokluğunda evine ve ailesine sahip çıkan bir görüntü sergiler. Yani milliyetçilik çalışmaları aslında cinsiyet analizi konusunda eksiktir. Milliyetçilik ideolojisi diğer ideolojilerden çok

³⁰⁷ Ibid., ss:29-30

³⁰⁸ Caroline Kennedy Pipe, “Gender and Security”, **Contemporary Security Studies**, Alan Collins(Ed.), New York: Oxford University Press, 2010,ss:110-111

³⁰⁹ Akgül, Milliyetçi Söylemin Her..., op.cit, s.96.

³¹⁰ Akgül, **Militarizmin Cinsiyetçi Suretleri...**, op.,cit., s.30.

³¹¹ Ibid., s.57.

³¹² Saigol, op.cit., s.239.

³¹³ Kasımoğlu, op.cit., s.261.

daha fazla kadına yer verir, çünkü hiçbir ulus kültür ve soy devamlılığını kadınlar olmadan sağlayamaz. Kadınlar aslında ‘ulusal rahimlerdir’ ve gelecek neslin devamını sağlamak ve asker yetiştirmek için kadınlara ihtiyaç vardır.³¹⁴

Kadınlara davranışlarını milliyetçi erkeklerin gözünde önemli hale getiren bazı etmenler vardır. Bunlar; kadınların ulusun en kıymetli malı olması, ulusun değerlerini nesilden nesile aktaran araç olmaları, ulusun gelecek nesillerini yetiştirmeleri yani milliyetçi rahimler olmaları, toplumun baskıcı yönetimler tarafından sömürülmesinde en savunmasız kısmını oluşturması ve asimilasyona karşı dirençsiz olmalarıdır. Yani Enloe’ya göre kadınların bunlara sahip olması onları ulus içinde daha sözü dinlenir hale getirir.³¹⁵ Öte yandan kadınlar çatışmalarda ikincil rollere sahip olurlar. Yani karar alma mekanizmalarında ya da plan yapma aşamalarında kadınlar rol almamaktadır. Ayrıca milliyetçi çatışmalarda kadınlar araç ya da kurban olarak görülmüş ve görülmektedir, dolayısıyla kadınlara büyük ekonomik kaynaklar ayrılması ya da özel eğitim verilmesi gereksiz bulunmuştur.³¹⁶

Milliyetçilik kadınları diğer ideolojilerden çok daha fazla içerir çünkü hiçbir ideoloji, ulusun ayakta kalması için gerekli olan çocuk doğurma, büyütme ve kültür aktarımı konusuna milliyetçilik kadar bağlı değildir. Tanımı gereği milliyetçilik ideolojisi biz ve onlar ayrımını keskinleştirirken aynı zamanda ve biz ve onlar arasındaki eşitsizliğin nasıl oluştuğunu açıklayan bir araç olarak kullanılır.³¹⁷

Kadınlar ulusal ve etnik projeleri en az erkekler kadar desteklerler, fakat bu desteklerini ırkı sürdürmek ya da kültürü aktarmak şeklinde gösterirler. Kadınlar ulusal projelerin tanımı ve neyi kapsadığı konusunda daha duyarlıdır, çünkü bu tanım ve kapsamın belirlenmesinde toplumsal cinsiyetin önemli bir rolü vardır. Eğer ulusal projeler kadınların çıkarlarını gözetiyorsa bu projeler kadınlar tarafından daha fazla sahiplenilir ve desteklenir.³¹⁸

Milliyetçi projelerde kadının en önemli görevlerinden biri fedakârlıktır. Çünkü kadın bir erkeğin asker olarak değer bulması için onu savaşa teşvik eder ve ölüme varan fedakârlıklarda bulunur. Antik Yunan’dan beri kadınlar vatan uğruna erkekler doğurup yetiştirmekle görevlendirilmiştir. Böylelikle kadınlar şiddetin ve savaşın destekleyicileri

³¹⁴ Koyuncu, Chechen Female Suicide...,op.cit., ss:190-191.

³¹⁵ Cynthia Enloe, **Muzlar, Plajlar ve Askeri Üsler**, Berna Kurt-Ece Aydın (Çev.), İstanbul: Çitlembik Yayınları,2003,s.90.

³¹⁶ Çiğdem Aydın Koyuncu, Chechen Female Suicide...,op.cit., s.192.

³¹⁷ Ibid., s.99

³¹⁸ Slyvia Walby, “ Kadın ve Ulus”, **Vatan, Millet, Kadınlar**, Meltem Ağduk Gevrek (Çev.), Ayşe Gül Altınay (Ed.), 5. Baskı, İstanbul: İletişim Yayınları, 2013,ss.49-50.

haline gelmiştir. Milliyetçi projelerde kadına verilen ikinci görev ise biyolojik üretici olmalarıdır, çünkü modern devlette akrabalık bağı kadının doğum yapmasıyla oluşur ve ‘biz’ olgusu oluşarak diğerlerinin bizden farklı olduğu belirtilir. Erkekler için kadın bedeni “biz” saflığına bir tehdittir, çünkü kadın bedeni düşman tecavüzüne açıktır ve erkekler tarafından korunması gerekir. Kadına biçilen üçüncü görev ise sosyal aktarıcılıktır. Erkekler doğurma yetisinden yoksundur ve aralarında yaratmış oldukları bağı çeşitli ritüeller, ortak semboller, anılar ve ortak dille sağlamaya çalışırlar. Aile erkekler için ‘biz’ bağının öğrenildiği ilk yerdir ve kadından, biz bağını oluşturan inanç ve davranışları çocuğa aktarması beklenir.³¹⁹

Kadınların üretken rolleri birçok etnik ve milli topluluğun kurulmasında ortak kökenden gelme miti nedeniyle önemlidir. Bazı toplumlarda, özellikle katı milliyetçi toplumlarda topluluk içinde doğmayanlar dışlandığı için kadınlar doğurgan yapılarıyla önemli yer tutarlar. Ayrıca milletin geleceği üremeye bağlı olduğu için kadınlar üremeye teşvik edilmekte hatta birden fazla çocuk doğurmaları istenebilmektedir. Etnik ayrımın olduğu toplumlarda kadınların teşvik edilmesi hegemon olan topluluğun hegemonyasını elinde tutmak için ya da tersine, azınlık olanın hegemonya elde etmesi için hayati önem teşkil eder. Çocuk sahibi olmak milli bir strateji olarak da kullanılmaktadır. Örneğin Rusya’da devrim ve iç savaş sonrasında nüfusun tükenme noktasına gelmesi nedeniyle ya da Yahudi soykırımı sonrasında azalan Yahudi nüfusu nedeniyle kadınların çocuk doğurması teşvik edilmiştir.³²⁰

Sonuç olarak, tüm milliyetçi tanımlar cinsiyetlendirilmiştir fakat tanımlar zamana ve mekâna bağlı olarak değişir yani sabit değildir ve tek bir kadın bakış açısından bağımsızdır. Milliyetçi projeler tarih ve kültürden etkilendiği gibi iç politik olaylardan da etkilenir ve onlara göre de şekillenebilir.³²¹ Milliyetçi hareketlerle uluslararası sistemin yeniden düzenlenmesi kadınlara yarar sağlamaz. Kadınların milliyetçi hareketlerden zarar görmemesi için milliyetçi hareket içindeki kadınların bilinçlerini yükseltmeleri, birçok şeyi sorgulamaları ve örgütlenmeleri gerekir.³²² Milliyetçi hareketlerde kadınlar daha çok kültür aktarma ve ulus, yani soy bağı geliştirme rollerini üstlenir gördüklerinden ve erkeklere göre daha az savaş yanlısı ve pasif kabul edildiklerinden dolayı daha mı az milliyetçi olurlar ya da milliyetçi hedefler için kadınlar savaşı ve militarizmi daha mı az destekler? Kadınlar daha az militarist olduğundan daha mı az milliyetçidir? Bu gibi soruların yanıtlanması için öncelikle

³¹⁹ Akgül, **Militarizmin Cinsiyetçi Suretleri...**,op.cit., ss.49-50.

³²⁰ Davis,op.cit , ss.68-69.

³²¹ Nilsson and Tetreault, op.cit., s.7.

³²² Enloe, **Muzlar, Plajlar ve...**, s.43.

milliyetçilik, kadın ve militarizm arasındaki ilişki incelenmelidir.³²³ Bu bağlamda çalışmanın bu kısmında kadınların milliyetçi hareketler içindeki yeri ve önemi detaylı bir şekilde analiz edilmiştir. Konunun daha net bir şekilde anlaşılması ve analizlerin oturması için sonraki kısımda feminizmin güvenlik ve militarizm hakkındaki analizlerine değinilecektir.

2.3 Feminizm Çerçevesinde Güvenlik ve Savaş Analizi

Güvenlik kavramı geleneksel uluslararası ilişkiler kuramlarında devletlerin savaş, barış ve askeri strateji kararları üzerinden tartışılır. Yani geleneksel yaklaşımlara göre güvenlik, devletin hâkimiyetinde olan bir alandır ve devlet vatandaşlarını dışarıdan gelecek her türlü tehlikeye karşı korumalıdır. Fakat feministler ve diğer eleştirel teoriler güvenliğin geleneksel anlamını sorgulamakta ve temel olarak güvenlik politikalarıyla kimin güvenliğini sağlandığı sorusuyla ilgilenmektedirler.³²⁴ Feminist güvenlik çalışmaları güvenlik kavramını derinleştirmeyi ve genişletmeyi hedeflemektedirler. Bu çerçevede feministler öncelikle kadınların uluslararası güvenlik politikalarında görünmemesi ve bulunmamasını sorgulamışlardır. Yani kadın tecrübesi teoriye eklenmeye çalışılmış ve kadınların görünür kılınması amaçlanmıştır. Ayrıca savaş ve barış zamanında kadınların güvenliğini sorgulamışlardır. Ek olarak kadınlar barış yanlısıdır ve kolay kolay savaş kararı veremez gibi söylemleri inceleyerek aslında kadınların savaş kararı vermesinin çok zor olmadığını belirtmişlerdir.³²⁵

Soğuk Savaş'ın sona ermesiyle güvenlik kavramına yeni boyutlar ve tanımlar eklenmiştir. Güvenlik kavramı ekonomi, çevre, insan hakları, kadın ve eğitim gibi konuları içine alarak genişlemiştir. Feminizm güvenlik alanında güç, savaş, barış ve silahlanma gibi konuların yeniden tanımlanması gerektiğini savunmaktadır. Soğuk Savaş döneminde baskın olan realist politika yüksek politika konuları arasına kadınları dâhil etmemekte ve dışlamaktadır. Feministler temelde bu realist tutuma karşı çıkarak kadınların günlük yaşamı ve güvenlik arasındaki bağı vurgulamakta ve yüksek politika konularını sorgulamaktadır.³²⁶ Ek olarak feministler, uluslararası ilişkiler disiplininin önemli kavramlarından biri olan gücü, erkek merkezli kabul etmemekte ve cinsiyet analizi temel alınarak yeniden tanımlanmasını istemektedir.³²⁷

³²³Walby, op.cit., s. 44

³²⁴ Blanchard, op. cit., s.1289.

³²⁵ Ibid., s. 1290.

³²⁶ Ataman, op.cit., s. 23

³²⁷ Ibid, s.24.

Sonuç olarak, geleneksel güvenlik çalışmalarında feminist bakış açısı çok fazla yer almamaktadır ve güvenlik konusu teori ve pratikte erkeklerin hâkim olduğu bir alan olarak kalmaktadır. Bu durum yapılan çalışmalardan da gözlenmektedir zira güvenlik alanında yayınlanan dergilerde cinsiyet temelli analizler bulunmamaktadır ve bu durum feministler tarafından eleştirilmektedir.³²⁸ Ayrıca spesifik olaylar göstermiştir ki güvenlik konularının anlamlandırılmasında sadece kadın değil cinsiyet analizi de önemli yer kaplamaktadır. Örneğin kadın canlı bombalar, tecavüzün silah olarak kullanılması, kadınların dünya genelindeki savaşlara asker olarak katılması, çatışma bölgelerindeki kadınların yerlerinden edilmesi ve savaş zamanında sivillerin korunması gibi konular cinsiyet analizine verilen önemin artmasını sağlamıştır.³²⁹ Ek olarak feminist yaklaşım, geleneksel güvenlik anlayışını şiddetle eleştirmekte ve güvenliğin sadece askeri boyutunun değil kimlikle ilgili sosyal boyutunun ve toplumsal cinsiyet analizinin de güvenlik çalışmalarında yer alması gerektiğini savunmaktadır. Yani feministler şiddeti çok boyutlu olarak ele almakta ve fiziksel, yapısal ve ekolojik şiddetin tüm şekillerinin azalması olarak tanımlamaktadır.³³⁰

Özetle feminist yaklaşım güvenlik kavramını inceleyerek tartışmaya açmıştır ve temel soruları “Kimin için güvenlik?” olmuştur. Güvenlikle kastedilen şey nedir? Ulusal toplumun üyeleri göz önüne alındığında kastedilen bireyin güvenliği mi yoksa grupların güvenliği midir? Ataerkil devlet güvenliğin dayanağı olarak görülebilir mi? gibi sorulara cevap aramaya çalışmışlardır.³³¹ Bunun yanı sıra, feministler güvenlik kavramında hâkim olan ataerkil yapıyı sorgulamak ve daha kapsamlı bir güvenlik tanımı oluşturmak için Enloe’nun “Kadınlar nerede?” sorusunu temel almışlardır. Çünkü bu soruyla kadınlar hem güvenlikten etkilenen hem de güvenliği etkileyen aktörler olarak görünür kılınmaya ve kavramların yeniden düşünülmesine yol açmaktadır.³³² Uluslararası güvenlik çalışmaları her ne kadar cinsiyet belirtmekten kaçınsa da aslında kadın yaşamı etrafında dönmektedir. Örneğin Yunanlıların büyük savaşlarından olan Truva, aşk ve romantizm etrafında döner. Başka bir örnek ise ABD’nin Afganistan’a saldırmasıdır. ABD Afganistan saldırısının meşruiyetini Afgan kadınların durumunu öne sürerek ve kendini Afgan kadınların kurtarıcısı olarak göstererek

³²⁸ Sjöberg, Introduction to Security..., op.cit., s. 184.

³²⁹ Ibid., s.185.

³³⁰ Koyuncu, Feminist Uluslararası İlişkiler Yaklaşımı..., op.cit.,s. 12.

³³¹ Viotti and Kauppi, op.cit., s.366.

³³² Egbatan ve Şahin, op.cit., s.261.

sağlamaya çalışmıştır. Yani, kadının yaşamı sadece uluslararası politikadan etkilenmemiş, aynı zamanda uluslararası politikanın bir parçası da olmuştur.³³³

11 Eylül saldırıları sonrasında uluslararası sistemde dönüşümler yaşanmıştır ve bu dönüşümlerden biri ulus-devletin yeniden güçlenmeye başlamasıdır. Saldırılar sonrasında sistemde yaşanan kırılmayla uluslararası gündem dönüşerek yerini güvenlik ve devlet merkezli konulara bırakmıştır.³³⁴ Feminizm de bu dönüşümden etkilenerek uluslararası güvenliği incelemeye başlamıştır. Feministler politik ve ekonomik eşitsizlikleri ve yapılandırılmış maskülen ve feminen değerleri inceleyerek terörün cinsiyetçi temellerini anlamaya çalışmışlardır.³³⁵

Uluslararası ilişkiler savaşı egemen bir otoritenin bulunmaması, karşılıklı caydırıcı güç dengesinin olmaması ve anarşi durumunun ortaya çıkması olarak tanımlamıştır. Başka bir deyişle, savaşın temel birimi olan insan ve savaş mümkün kılan sosyal ilişkiler ağı araştırılmamıştır. Oysa savaş, toplumsal ve bireysel bir gerçekliktir. Feministler ise bireye odaklanan çalışmalar yaparak disipline bu konuda ne katabileceklerinden bahsetmektedir. Feminist uluslararası ilişkiler yaklaşımları savaş konusunda daha önce hiç değinilmemiş bir bakış açısı sunarlar. Feminizm, analiz düzeyini devletten bireye ve maskülenlikten öznelliğe indirgeyerek kişisel olanla politik olan arasındaki önemli ilişkiyi açığa çıkarmaya çalışmaktadır.³³⁶ Ek olarak, feminist düşüncenin uluslararası ilişkiler disiplinine sağladığı katkılardan biri, barış kavramının yeniden yorumlanması olmuştur. Realist teorinin barışı savaşın yokluğu olarak tanımlamasının aksine feminist yaklaşım barışı pozitif barış, yani yapısal şiddetin olmadığı sistem olarak tanımlamaktadır. Feminist Ann Tickner barışı tanımlarken “gerçek güvenlik hem savaşın olmaması hem de adaletsiz sosyal ilişkilerin ve toplumsal cinsiyet ilişkilerinin olmaması” ifadesini kullanır.³³⁷

Geleneksel güvenlik çalışmaları savaş ve çatışma konularına tepeden bakarken feministler tabandan tepeye hareketle ve mikro analiz düzeyinde araştırma yaparak savaş sırasında özellikle kadın ve çocuklara neler olduğunu araştırmıştır.³³⁸ “Kadınlar nerede?” sorusu feminist tartışmanın cevap aradığı ana sorulardan biridir. Fakat savaş dönemlerinde

³³³ Sjöberg and Gentry, op.cit., s.203.

³³⁴ Yusuf Çınar, **Tamil Sorunu**, Hükümdar Yayınları, İstanbul, 2014, s.130.

³³⁵ Jacqui True, “The Ethics of Feminism”, **The Oxford Handbook of International Relations**, Christian Reus Smith and Duncan Snidal(Ed.), USA: Oxford University Press, 2010, s.412.

³³⁶ Eken, op., cit., ss.465-467.

³³⁷ Egbatan veŞahin, op., cit., ss. 263-264.

³³⁸ Ann Tickner, *Feminist Response to International...*, op.cit.,s.45.

kadınların savaşlarda yer alıp almamasından ziyade kadınların üstlendiği roller ve bu rollerin tasvir edilişi hem kadınların rolünü hem de savaş tarihini doğru biçimde açıklamak için daha önemli bir noktadır. Örneğin savaş tarihinin önemli metinlerinden olan “Peleponnes Savaşları’nın Tarihi” metninde kadınlar on beş kez görülmüştür. Bu metinde kadınların oynadıkları en yaygın rol ise savaş ganimeti olmalarıdır. Yani kadınlar erkeklerin savaşta koruyacağı şeylerdir, eğer korunmazlarsa galip tarafın ganimeti olurlar ve köle olarak satılırlar. Ayrıca kadınlar belli yardımcı roller de üstlenirler. Örneğin erkeklerin savaş motivasyonunu arttırır ve onlara silah tedarik ederler. Sonuç olarak metin, kadınları pasif, masum, destekleyici ve korunmaya muhtaç olarak sunmaktadır.³³⁹ Nancy Huston’a göre savaşlar kötü adamlarla savaşan ve savaşı kazanan iyi adamları içerir. Huston’un adamlar kelimesini kullanması tesadüf değildir, çünkü savaş motivasyonu belli bir kadın ve kadınlık imajı üzerinden yükselmektedir. Savaş teorisyeni olan Joshua Goldstein bu motivasyonu incelemiştir. Goldstein’e göre erkekler savaşmak için başka gerekçeleri olmasa bile kadınları için savaşacaktır. Erkeklerin ailesini ve vatanını koruma ihtiyacı genellikle vatanseverlik ve milliyetçilik motivasyonuna ilham olur çünkü ideal maskülenlik yani haklı savaşçılık masum kadınları koruma becerisine dayandırılmıştır. Özetle, kadınların savaşlardaki masum ve korunmaya muhtaç durumu hem birey hem de devlet için önemli bir savaş motivasyonu kaynağıdır.³⁴⁰

Enloe’ya göre savaş cinsiyetlendirilmiş bir meseledir. Barış zamanı ekonomisinde emeğin toplumsal cinsiyete dayalı bölünmesi gibi savaşın toplumsal cinsiyete dayalı bölünmesi de mevcut olmalıdır. Bu nedenle erkekler asker olma eğilimindedirler. Komut veren yüksek askeri mevkileri erkekler doldurur. Savaş sırasında erkeklerden çok kadınlar ölür ve mültecilerin büyük kısmı kadındır. Ayrıca kadınlar savaş sırasında tecavüze uğrayan kısımdır ve savaş sonrasında da yaşlı ve çocukların bakımı kadınların sorumluluğundadır. Enloe’ya göre hükümetler savaş politikalarını, bir tür milli onur, ülkenin kendine olan saygısı ve katı bir erkeksi duruşla bağdaştırmaktadır. Başta milliyetçilik olmak üzere erkeksi kabul edilen değerler savaşı rasyonelleştirmekte ve meşrulaştırmaktadır. Erkekler savaşmaya teşvik edilmekte ve böylelikle savaşlar kadın ve erkek arasındaki bölünmeyi belirginleştirmektedir. Savaş kadınları alçaltırken erkekleri yükseltip kahramanlaştırır.³⁴¹ Özetle, kadınların dış politika ya da savunma alanında yer almalarına rağmen kalıplaşmış olan ulusal güvenlik fikirlerinde kadın yok sayılmakta, kararları ve düşünceleri önemsenmemektedir. Yani savaş

³³⁹ Sjoberg, **Toplumsal Cinsiyet, Savaş...**, op.cit., s.51.

³⁴⁰ Sjoberg, **Toplumsal Cinsiyet, Savaş ve ...**, op.cit., s.56.

³⁴¹ Dilber, op.cit., ss. 187-188.

ve ulusal güvenlik konularında kadınların söz söyleme yetkisi bulunmamaktadır. Feminist siyaset bilimci Judith Stiehm'e göre kadınlar savaşların dışında kalmaya devam ettiği sürece erkekler savaş konusunda tekel olur ve bu durum böyle devam eder.³⁴² Başka bir ifadeyle, erkeklerin agresif ve vahşi olarak kurgulanışına, 'kadınlar ve çocuklar' için savaşımına ve korumacı tavrına bazı feministler karşı çıkar. Judith Stiehm gibi bazı feministler de bu miti yıkmanın en önemli yolunun kadınlar ve erkeklerin orduda eşit sayıda yer alması olduğunu savunur. Yani kadınlar Virginia Wolf'un da belirttiği gibi erkeklerin kendileri için savaşımını reddetmeli, bu konudaki desteklerini ve meşruiyetlerini geri çekmelidir.³⁴³

Kadınların savaşlara olan katkıları çoğu zaman görünmez, görünse bile ya en aza indirgenir ya da önemsizleştirilir. Bunun nedeni savaş analizcilerinin ve güvenlik uzmanlarının toplumsal cinsiyetçi yaklaşımı savunmamalarıdır. Bu durumun sebebi önceden sadece erkekleri içeren ordulara kadınların dâhil edilmesi, önceden erkekleri asker olarak kabul eden savaşlarda kadınlara yer verilmesi ve erkekler için ayrılmış olan işlere kadınların dâhil edilmesine rağmen bunun askeri eylem ve savaşın cinsiyetçi kültürünü değiştirmemiş olmasıdır.³⁴⁴ Ayrıca, orduda erkek ve kadın askerlerin imajı (duruş, davranış ve tutumları) cinsiyetlendirilmiş semboller içermektedir. Örneğin kadın askerler temiz, iyi giyimli ve güler yüzlü olarak görülür. Yani kadın aslında pasif ve hareketsizdir, temiz kalmak için elini çamura bulaştırmaz. Erkek asker ise tam tersi asık suratlı, çamur ve pislik içindedir, yani erkek aktif ve hareket halinde savaşmaya hazırdır.³⁴⁵ Ek olarak silah ve asker arasındaki ilişki incelendiğinde erkeklerin silahı vücutlarının bir parçası-uzantısı olarak görüp tuttukları ve her an ateşlemeye hazır oldukları belirtilir. Kadınlar içinse silah onların bir aksesuarı yani sadece gösterilecek bir araçtır.³⁴⁶

Klasik uluslararası ilişkiler kuramlarında kadın tecrübesi yok sayılmış ve kadın, korunan bir simge haline getirilmiştir. Böylece kadının savaşdaki hem aktif hem de kurban rolünün görülmemesine temel oluşturulmuştur, oysa kadın savaşı tecrübe etmekte fakat yok sayılmaktadır.³⁴⁷ Tarih boyunca birçok kadın geleneksel savaşlarda geleneksel asker olarak savaşmıştır ve zaman içinde bu kadınların sayısı ve görünürlükleri de artmıştır. Ancak şunu da belirtmek gerekir ki, birçok modern savaşta kadınlar erkek gibi giyinerek savaşmıştır ve bu

³⁴² Tickner, *Feminist Response to...*, op.cit., s.44.

³⁴³ Davis, op.cit., s. 206

³⁴⁴ Sjoberg, , **Toplumsal Cinsiyet, Savaş ve ...**, op.cit., s. 70.

³⁴⁵ Edna Levy, "Women Warriors", **Women, States and Nationalism**, Taylor and Francis (E-book),2005, s.203.

³⁴⁶ Levy, op.cit., s.207.

³⁴⁷ Ibid., s.458.

durum belgelerle kanıtlanmıştır. Amerikan İç Savaşı, Meksika Devrimi, Rus İç Savaşı, İspanyol İç Savaşı, İkinci Dünya Savaşı, Vietnam Savaşı ve İran-İrak Savaşı bu savaşlar arasında yer almaktadır. Ek olarak, kadınlar sadece devlet tasdikli savaşlarda ve devlet ordularında yer almamışlardır, hükümete karşı ulusal self determinasyon hakkı isteyen ya da başka davalar uğruna savaşan terörist ve isyancılar arasında da yer almışlardır. Çalışmanın bir sonraki bölümünde bu konu ayrıntısı ile militarizm temelinde ele alınacağı gibi kadınlar Kızıl Tugaylar, Filistin Halk Kurtuluş Cephesi, Kolombiya Devrimci Silahlı Güçleri (FARC), Rus yönetimine karşı Çeçen Direnişi, Tamil Eelam Kurtuluş Kaplanları, Hamas, El-Kaide gibi çeşitli örgütlerde terör eylemi olarak sınıflandırılan eylemler de gerçekleştirmişlerdir.³⁴⁸

Sonuç olarak feministler, kadınların savaş kararlarında yer alması gerektiğini çünkü savaşlardan en çok kadınların (gerek yerlerinden edilerek, gerek tecavüze uğrayarak, gerekse ekonomik olarak) etkilendiğini vurgularlar. Kadınların savaşta ödül, şan ve refah olarak değil birer karar verici olarak görülmelerini isterler.³⁴⁹ Tarih boyunca kadınların uluslararası siyasete etki etmesini sağlayacak araçlara ulaşması engellenmiştir. Günümüzde kadınların çoğu uluslararası hiyerarşinin en alt katlarında yer almaktadır. Yani en üst katmanda erkekler yer alırken en alt katmanlarda ise kadınların çoğu yer almaktadır. Örneğin çok uluslu şirketlerde kadınların çoğu en düşük maaş alan erkeklerden bile daha düşük maaş alırlar, mültecilerin üçte ikisini oluştururlar, etnik milliyetçi hareketlerde kendilerini kanıtlamak için erkeklerden daha çok mücadele ederler ve savaşan erkeklere göre ideolojik ve mesleki olarak ödüllendirilme oranları daha düşüktür.³⁵⁰ Jill Steans'a göre kadınların askeri kurumlarda ve orduda görev alması çok önemlidir, çünkü kadınlar burada yakaladıkları eşitliği hayatlarının her alanına taşıyabilir ve önemli ve yüksek mevkilerde etkin şekilde yer alarak sosyal düzeni yeniden yapılandırabilirler.³⁵¹ Kadınların geleneksel olarak ordudan uzak tutulması ya da politik güce sahip olmaması onların uluslararası ilişkilerdeki konumunu da etkilemektedir. Örneğin ABD'de devlet kurumlarında çalışmak için askerlik görevini yapmış ya da yapmamış olmak önemli bir etkidir. Fakat kadınlar askerlik görevlerinde bulunmadığından kamuda görev alamamakta, dolayısıyla güvenlik ve savunma politikalarına etki edememektedir.³⁵²

Kadınların savaş ve çatışmalardaki rolleri genel olarak basite indirgenmiş, kısıtlanmış ve görmezden gelinmiştir. Bu durum feminist araştırmacılar tarafından çok sayıda

³⁴⁸Sjoberg, **Toplumsal Cinsiyet, Savaş ve...**, op.cit., s.68.

³⁴⁹ Ataman, op.cit., s. 27.

³⁵⁰Enloe, **Muzlar, Plajlar ve ...**, op.cit.,s. 46.

³⁵¹ Pipe,op.cit., s.110.

³⁵²Blanchard, op., cit., s.1292.

araştırmayla gösterilmiştir. Kadınların görünür kılındığı araştırmalarda ise kadınları tanımlarken kısıtlayıcı cinsiyet etiketleri kullanılmıştır.³⁵³ Savaşı inceleyen ilk feminist çalışmalardan biri Jean Bethke Elshtain'ın "*Women and Warrior*" (1987) adlı kitabıdır. Elshtain kitabında uluslararası ilişkilerin savaş araştırmalarını incelememiş olsa da savaş konusu kitabın birçok bölümünde göze çarpmaktadır. Elshtain'in çıkış noktası Georg Hegel'in (1770-1831) "Adil Savaşçılar/ Nadide Ruhlar" (*Just Warriors/Beautiful Souls*) ikilemidir. Erkekler savaş konusuna uygun görülürken kadınlar narin ve anaç oldukları için sadece anlatılan hikâyeleri dinlerler.³⁵⁴ Bunun yanı sıra Jean Elshtain, savaşların erkek ve kadınların cinsiyetlerine ilişkin tipik beklentiler tarafından tanımlandığını düşünür. Elshtain'e göre erkeklerin genellikle "adil savaşçılar" olması, yani kadınlarını koruması ve haklı davalarını savunmaları beklenir. Kadınların ise "nadide ruhlar" olması, yani savaşın dışında kalması ve erkekler tarafından korunması beklenir. Öte yandan Grotius ise fiziksel ya da zihinsel olarak savaşıma yetisinden yoksun insanları üç sınıfa ayırır: çocuklar (fiziksel ve zihinsel yoksunluk), kadınlar (zihinsel yoksunluk) ve yaşlılar (fiziksel yoksunluk). Grotius'a göre bu insanların hiçbiri savaşın meşru hedefi olamaz. Grotius'un yazdıklarından bugüne kadar çok şey değişmiş olsa da kadınların savaş zamanındaki çaresiz rolleri dünyanın dört bir yanında hatta erkeklerle beraber yer aldığı çatışmalarda bile hala yaygındır.³⁵⁵ Mary Kaldor'a göre 'yeni' savaşlar kimlik politikalarıyla ilgilidir, dehşet ve şiddet yoğunudur ve devletlerarasında olan savaşlardan sorumluluk ve yetki olarak daha merkezden yoksun (*decentralized*) yani dağınıktır.³⁵⁶

Feminizm, genellikle kadınların barışçıl yanlarına ve barış politikalarına katılımını ve bu yolda gerçekleştirdikleri öncü hareketlere vurgu yapmaktadır. Fakat kadınlar aynı zamanda savaşlara da katılmış ve şiddet kullanmıştır, bu alanda çalışma yapan Claudia Koonz "*Mothers In the Fatherland: Women, The Family and Nazi Politics*" adlı eserinde bu konuyu incelemiştir. Koonz çalışmasında Nazi kamplarında görev alarak soykırıma hizmet eden kadınları, özellikle ev içi alanda çalışarak Nazi ideolojisini yaygınlaştıran ve ideolojinin gündelik hayata sirayet etmesine neden olan kadınları incelemiştir.³⁵⁷ Kadın askerlerin, özellikle Amerikan kadın askerlerinin Iraklı savaş suçlularına uygulanması için tecavüzü desteklediği bilinmektedir. Kadın askerlerin bu tutumu kadına biçilen barışçıl, şefkatli anne

³⁵³Sjoberg, , **Toplumsal Cinsiyet, Savaş ve ...**, op.cit., s.53

³⁵⁴ Viotti and Kauppi, op.cit., s.366.

³⁵⁵ Sjoberg, **Toplumsal Cinsiyet, Savaş ve ...**, loc.cit.,s.53

³⁵⁶Via and Sjoberg, op.cit., s.5.

³⁵⁷ Ayşe Gül Altınay, "Ordu-Millet-Kadınlar: Dünyanın ilk Kadın Pilotu Sabiha Gökçen", **Vatan, Millet, Kadınlar**, Ayşe Gül Altınay (Ed.), İstanbul: İletişim Yayınları, 5.Baskı,2013,s.289.

rolüyle çelişmektedir.³⁵⁸ Tüm bunların yanı sıra, kadınların uyguladıkları şiddet erkeklerinkinden ayrı tutulmakta ve kadınların uyguladığı şiddet feminenliklerinden kaynaklanan bir hata olarak görülmektedir. Yani şiddet uygulayan kadınlar tecavüz kurbanı, erkeksi lezbiyen, evladından mahrum kalmış anne, kısır ya da başka açılardan yetersiz olan kadınlar olarak tanımlanmaktadır.³⁵⁹

Sonuç olarak, erkeklikle bağdaştırılan normlar savaş ve savaş tarihi kadar eskidir. Fakat kadın şiddeti bu tipik anlayışın dışındadır ve geleneksel olarak kadın ile savaş ve şiddet birbirine karşıt olarak görülür ve birçok kültürde kadınlıkla bağdaşmaz. Çünkü çoğu kültürde kadın aile yapısının bel kemiğidir ve bu stereotipler dünyanın her yerindeki kadınlar için geçerlidir. Kadın kelimesi şiddetle daha az anılır, kadınlar daha çok barışçı, besleyici ve anne rolleriyle tanınır. Kadınlar oy veriyor ya da çalışıyorlar diye cinsiyet bakımından nötr sayılmamakta ve dünyadaki ekonomik ve politik sistemde çok fazla yer bulmamaktadır. Profesyonel çalışma hayatında genelde maskülen değerlerle anılan kadınlar cinsiyetleriyle tanımlanmaktadır: kadın politikacı, kadın CEO, kadın asker ve kadın terörist gibi. Fakat çalışma hayatında feminen değerlerle anılan kadınlar sadece işleriyle tanımlanmakta yani hiçbir zaman kadın öğretmen, kadın hemşire ya da kadın ev hanımı söylemleri kullanılmamaktadır. Çünkü kadınlar her ne kadar çeşitli işlerle uğraşsa da bu meslekler kadına ait olarak görülmektedir. Yani kadınların kendilerini kurumlara zorla kabul ettirmeleri işe yaramamaktadır, kurumlar kadın ya da erkek olmanın standartlarını kendileri anlamalı ve içselleştirmelidir.³⁶⁰

19. yüzyılın düşünce dünyasına göre savaşlar gelecekte başvurulmayacak demode bir sorun çözme biçimidir. Fakat günümüzde savaşlar güncelliğini ve gerçekliğini biçim, mekân ve yoğunluk olarak değiştirip korumaya devam etmektedir. Goldstein savaş ve toplumsal cinsiyet arasındaki ilişkiyi tanımlarken “*toplumsal cinsiyet savaşı, savaş da toplumsal cinsiyeti şekillendirir*” görüşünü savunur. Yani savaşlar sadece belli kurumlar arasında ve belli sürede olup bitmez, tersine toplumsal ilişki şekilleriyle belirlenir ve belli toplumsal roller sürekli hazır tutulur ve belli bir sistemin ürünü olarak uzun vadede ortaya çıkar. Belli cinsiyet rollerinin oluşturulup desteklenmesi savaş hazırlığı için işlevseldir. Savaş sırasında bazı toplumsal roller test edilmekte ve yeniden üretilmektedir. Örneğin militarizasyon için maskülen roller araçtır. Askerlerin savaşta korkmasını önlemek, onları motive etmek ve onları

³⁵⁸ Pipe, op.cit., s. 109.

³⁵⁹ Sjoberg, **Toplumsal Cinsiyet, Savaş** ..., op.cit., s.70.

³⁶⁰ Sjoberg, Cooke and Neal, op.cit., ss:3-4.

korkusuz kılmak için belli maskülen roller vurgulanırken belli feminen roller aşağılanır. Ek olarak kültür toplumsal cinsiyet rollerinin savaş konusunda yapılanmasında önemli bir yere sahiptir. Kültür, savaşı olası kılan toplumsal cinsiyet rollerini üretmekte ve bu rolleri zayıf-güçlü yani kadın-erkek üzerinden inşa edilmektedir.³⁶¹

Uluslararası ilişkiler ve siyaset bilimi alanında savaş ve çatışmayı teoriye döken çalışmaların çoğu toplumsal cinsiyeti bir analiz birimi olarak ele almaya gerek görmemektedir. Fakat bu durum ciddi bir hatadır, çünkü toplumsal cinsiyet toplumun her alanında ve dolayısıyla savaşın da her alanında mevcuttur. Yani toplumsal cinsiyet bir analiz birimi olarak kullanılmadan savaşların varlığı, tanımı, sebepleri ve sonuçları tam anlamıyla anlaşılabilir. Toplumsal cinsiyetin analiz birimi olarak kullanılmasında amaç kadınların ve erkeklerin savaş deneyimini, savaşların yapı ve sebeplerini ve savaşların tanımlanması ve kavramsallaşmasındaki toplumsal cinsiyeti ortaya koymaktır.³⁶² Ayrıca, feministler savaşın kadınlar ve çocuklar üzerinde oluşturduğu etki ve savaşın sonuçlarıyla ilgilenir, yani savaşın nedeni feministler için önemsizdir. Savaşlarda kadınlara ne olduğuna bakıldığında kendi cinsiyetlerinin özelliği olarak daha fazla mağdur oldukları ve zor durumda kaldıkları görülür. Örneğin zaruri ihtiyaçlarını karşılayamadıkları, göç, tecavüz ve çocuklarını koruyamamakla karşı karşıya kaldıkları tespit edilmektedir.³⁶³

Toplumsal cinsiyet temelli şiddet feminist yaklaşımın vurgulamak istediği önemli bir noktadır. Toplumsal cinsiyet temelli şiddette birey ona biçilen toplumsal cinsiyet rolü nedeniyle şiddete maruz kalmaktadır. Bu durumdan en çok etkilenenler ise kadınlardır. Özellikle savaş zamanında tecavüzün bir savaş aracı olarak kullanılması buna en önemli örnektir.³⁶⁴ Tecavüz, cinsiyetçi sistemin kadına biçtiği rollerin nasıl eziyete dönüştüğünü ve kadınlığın özellikle savaş zamanında nasıl tanımlandığını gösteren bir şiddettir. Tecavüz her türlü nefret duygusu ve ötekileştirme pratiğini içerir. Tecavüzde düşmanın, gücün ve zaferin kadın üzerinde nasıl tanımlandığı görülür. Tecavüzün çok farklı biçimleri ve amaçları vardır ve bunlar savaş zamanında daha da farklı amaçlara bürünür. Yani barış zamanındaki tecavüz savaş zamanındakinden daha çok vahşi değildir ama farklı amaçları vardır. Örneğin erkek askerlerin moralini yükseltmek, halkı korkutmak, bir toplumu yok etmek ya da kadının nefretini bir ödül ve galibiyet olarak anlamlandırmak.³⁶⁵ Bugün dönüşen savaşlara, güvenlik

³⁶¹ Eken, op.cit., ss.466-471.

³⁶² Ibid., s.31

³⁶³ Ataman, op.cit., s.26.

³⁶⁴ Egbatan ve Şahin, op.cit., s.266

³⁶⁵ Ibid., s.184.

olgularına ve orduların yapılarına rağmen tecavüz, savaşların değişmeyen sahnesi olmaya devam etmektedir.³⁶⁶

Tecavüz ilkel zamanlardan beri var olan bir şiddet biçimidir. Örneğin Eski Yunan ve Roma'da kadın erkeğin malı sayıldığından savaş galibi olan erkek düşmanın kadını da alır, kendine eş ya da köle yapardı. Militarist sistemde güç zayıf olanın ele geçirilmesi ve dolayısıyla dişil olan her şeyin üzerinde hâkimiyet kurulmasını dayatır. Böylece zayıf ve savunmasız kadın bedeni erkeklerin gücünü kanıtlayacakları bir savaş alanına dönüşür. Kadın bedeni hem askerin moral kaynağı hem de gücünün ve düşman üzerindeki galibiyetinin delilidir. Yani tecavüz iki erkek arasındaki mesajı taşır.³⁶⁷ Tecavüz ayrıca halkı sindirmek ve korkutmak için de kullanılan bir araçtır. Örneğin Birinci Dünya Savaşı sonrasında toplanan Paris Barış Konferansı'nda müttefik devletlerin savaş sırasındaki suçları araştırmak için oluşturduğu komisyon en çok işlenen suçlar arasında tecavüz ve cinsel şiddetin olduğunu belirtmiştir. Komisyon bu suçun özellikle Alman askerleri tarafından Belçika ve Fransa'daki halkı korkutmak ve sindirmek için işlendiğini belirtmiştir.³⁶⁸

Tecavüzün farklı şekilleri vardır. Savaş başlamadan evlere saldırıp eşyalara el koyduktan sonra kadınlara tecavüz etme şekli bunlardan biridir. Bir başka şekli savaş sırasında kadınları ve kız çocuklarını sokağa toplayarak halkın gözü önünde tecavüz olabilir. Bir diğer şekil ise etnik temizlik amacıyla oluşturulan tecavüz kamplarıdır. Bu kamplarda kadınlar istenilen zamanda gerek asker gerekse düşman sivil erkekler tarafından işkence ve dayakla tecavüze uğrar. Kamplar doktor kontrolündedir ve hamile olduğu tespit edilen kadınlar serbest bırakılır. Tecavüz mağduru, özellikle de bu tecavüzden hamile kalan kadınlar ailelerinin ya da kocalarının yanına dönmek istemezler çünkü reddedilmekten korkarlar.³⁶⁹

Cinsel şiddetin şekli farklılık gösterebilmektedir. Bazı çatışmalarda cinsel kölelik şeklini alırken bazılarında ise düşmanla işbirliği yaptığından şüphelenilen kişiye uygulanır işkencedir. Ayrıca bazılarında etnik temizlik amaçlı belli grup kadınlara uygulanırken bazense her kadına karşı uygulanan bir şiddettir. Savaş döneminde uygulanan şiddet bazı zamanlarda saklı yapılırken bazılarındaysa eş dost önünde gerçekleşir. Ek olarak, cinsel şiddette asimetric bir durum da vardır; çatışmanın taraflarından biri cinsel şiddet uygularken diğer taraf

³⁶⁶ Akgül, Milliyetçi Söylemin Her Dem..., op.cit., s. 92.

³⁶⁷ Akgül, **Milliarizimin Cinsiyetçi Suretleri**...,op.cit., s.184.

³⁶⁸ Ibid., s.187.

³⁶⁹ Ibid., s.190.

uygulamayabilmektedir.³⁷⁰ Örneğin Sri Lanka'da cinsel şiddet az ama asimetrik bir şekilde uygulanmıştır. Devlet güçleri Tamil kadınlarına karşı çeşitli şekillerde cinsel şiddet uygulamıştır. Tamil Kaplanları kadınları zorla kendilerine katılmaya zorlamış olsa da grupta herhangi bir cinsel taciz olayı gerçekleşmemiştir. Tamil Kaplanları her ne kadar sivillere karşı saldırı düzenlemiş olsa da sivillere karşı her hangi bir şiddet durumu söz konusu olmamıştır.³⁷¹

Tecavüz, temelinde aşağılanma ve işkenceyi barındırır. Tecavüz sırasındaki darbe ve yararlanmaların özellikle cinsel bölgeye yoğunlaşması erkeklerin askeri eğitim sırasında denetlenemez kadın cinselliğine duyulan öfke ve nefretinin yansımasıdır. Çünkü kadın, hem düşman grubun üyesi hem de yalnızca kadındır. Yani tecavüz hem düşman olan ötekine hem de kadın olan ötekine karşı duyulan öfkenin yansımasıdır. Ayrıca tecavüz bazen grup içindeki erkeklerin şiddetini karşı tarafı kışkırtması için kullanılır. Örneğin Yugoslavya'da Sırp askerler arasındaki bütünleşmeyi arttırmak için, Sırp askerlerin Müslüman kadınlara tecavüzü Sırp televizyonlarında Müslümanların Sırp kadınlara olan tecavüzü şeklinde yansıtılmıştır.³⁷²

Tecavüzün temel amaçlarından biri de belli bir grubu yok etmektir. Kadınlar bir ulusun biyolojik üreticileridir ve ulusun devamı için çocuk doğurup kendi kültürel değerleriyle yetiştirmekle sorumludur. Dolayısıyla kadınların üreme gücü yok edilmek istenmektedir ve etnik temizlik amaçlı projelerde kadınlar ilk hedef haline gelmektedir.³⁷³ Inger Skjelsbaek'e göre savaş döneminde yaşanan tecavüz, seks köleliliği, fahişelik ve zoraki evliliği içeren bir tür cinsel şiddettir ve beraberinde ölüm ve işkenceyi de getirerek belli bir politik amaca ulaşmayı hedefler. Örneğin Bosna'da Sırpların gerçekleştirmiş oldukları seks terörü kadınları zorla hamile bırakarak etnik temizliği amaçlamıştır. Tecavüz konusu feminist güvenlik çalışmalarında savaş-barış ikileminin sorgulanmasına ve barış zamanında barışın gerçekten sağlanıp sağlanmadığı konusunda düşünmeye itmiştir.³⁷⁴ Bosna Savaşı'nı incelemiş olan Catherine Mackinnon'a göre savaş sırasındaki soykırımlarda toplu tecavüz bir araç, bir strateji ve politik bir plandır. Yani aslında tecavüz bir soykırımdır ve erkeklerin kadınlara karşı nefret gösterimi değildir. Erkeklerin belli kadınlara karşı belli nedenlerle göstermiş

³⁷⁰ Elisabeth Jean Wood, "Sexual Violence During War: Toward An Understanding of Variation.", **Gender, War and Militarism**, Laura Sjoberg and Sandra Via (Ed.), USA:Prager Publishers Security, 2010,s.143.

³⁷¹ Ibid., s.148.

³⁷² Akgül, **Militarizimin Cinsiyetçi Suretleri...**, op.cit., ss.191-192.

³⁷³ Ibid., s.188.

³⁷⁴ Blanchard, op.cit., s.1301.

olduğu agresyondur, Mackinnon bu durumu ‘*gendercide*’³⁷⁵(toplumsal cinsiyet kırımını) olarak adlandırmaktadır.³⁷⁶

Savaş tecavüzleri son birkaç yılda ciddi oranda dikkat çekmektedir. 1994’te Viyana’da BM İnsan Hakları Konferansı’nın Sivil Toplum Örgütleri Forumu’nda yapılan tartışmada feminist aktivist Rhonda Kopelon’un belirttiği üzere, Cenevre Sözleşmesi’nde tecavüz işkence biçiminden çok şeref meselesi olarak görülmüştür. Fakat bu şeref kadınların değil erkeklerin şerefini temsil etmektedir.³⁷⁷ Fakat artık kadın örgütlerinin başarılı girişimleri sayesinde BM’de savaş tecavüzleri şeref suçu olarak görülmemekte ve işkence biçimi olarak algılanmaktadır.³⁷⁸

BM Güvenlik Konseyi’nin (BMGK) 30 Ekim 2000 tarihli 1325 No’lu kararı yeniden yapılanma ve çatışmaların çözümü için yürütülen çalışmalarda kadınların katılımının gerekliliğini vurgulamaktadır. Özellikle ilk dört madde kadının gerek BM’de gerekse üye devletlerdeki karar mekanizmalarına, barış görüşmelerine katılımını ve devletin tüm kurumlarında üst düzey bir şekilde aktif olarak görev almalarının gerekliliğini vurgular. Ayrıca kadınların ve kız çocuklarının tecavüz ve cinsel şiddetten uzak tutulması gerektiğini belirtir. Ek olarak savaş sonrası yeniden yapılanma döneminde kadınlara haklarını araması ve isteklerini dile getirmesi için önemli fırsatlar sunmaktadır.³⁷⁹ BMGK’nin bu kararına rağmen Darfur, Kongo, Kolombiya ve Sri Lanka’da tecavüz vakaları artmış ve bunun üzerine 1820 ve 1889 No’lu kararlar alınmıştır. Barış operasyonunda görevli personelin ve güvenlik güçlerinin işlemiş olduğu tecavüz ve cinsel şiddet suçlarının artması nedeniyle 19 Haziran 2008 tarihinde BMGK 1820 No’lu kararı almıştır. BMGK’nin bu kararı savaş sırasındaki tecavüz ve cinsel şiddeti engellemeye yöneliktir ve bu konuda devletin sorumluluk almasına odaklanır. Ayrıca 1325 No’lu kararın tekrarlayan maddelerine yer verilmiş ve ayrıntılı bir cinsel şiddet tanımı yapılmıştır. Tanıma göre cinsel şiddet; aşağılanmayı, baskı kurmayı ve korku salmayı amaçlayan belli bir topluluğu veya azınlığı bölgeden çıkarma amaçlı kullanılan bir savaş taktiğidir. Ayrıca tecavüz, cinsel şiddeti kapsar ve savaş sonrası dönemde de aynı nedenlerle işlenmeye devam eder.³⁸⁰

³⁷⁵Türkçe olarak ‘cinskrım’ tabiri kullanılabilir.

³⁷⁶ Sandra Hale, “Rape as a Amer and Eraser of Difference:Darfur and The Nuba Mountains (Sudan)” **Gender, War and Militarism**, Laura Sjoberg and Sandra Via(Ed.), USA:Prager Publishers Security, 2010, s.109.

³⁷⁷ Davis,op.cit., s. 204.

³⁷⁸ Ibid., s.222.

³⁷⁹ Akgül, **Militarizimin Cinsiyetçi Suretleri...**, op.cit., s.267.

³⁸⁰ Ibid., s.273.

Her çatışma ortaya çıktığı kültürün, bölgenin özelliklerini ve izlerini taşır. Yani barış inşa döneminde etkin sonuçların elde edilmesi için yeniden yapılanma döneminde nelerin uygulanması nelerin uygulanmaması, nasıl programların yapılması ve hangi alanda hangi öncelikte reformlar yapılması gerektiği yönündeki fikirler çatışmayı yaşayan bölgenin bütün kesimlerinden alınmalıdır. Yerel ve bölgesel dinamikler göz ardı edilirse hem insan haklarının hem de kadın haklarının korunması engellenmiş olur.³⁸¹

Sonuç olarak tecavüz aslında kadına acı ve zarar vermeyi amaçlamaz, asıl amaç erkeğe zarar vermektir. Yunan mitolojisindeki Sabine'den 1990'lardaki Balkan savaşlarına kadar tecavüz ve cinsel taciz çatışma ortamlarında varlığını sürdürmüş ve gerçekliğini korumuştur. Yani tecavüz düşmanı demoralize etmek ve küçük düşürmek için uygulanan bir savaş taktiği olmuştur.³⁸² Kadın savaş sırasındaki sembolik kazançtır. Kadın bedeni hem ulusun üremesini sağladığı için hem de erkeğin cinsel sahipliğini gösterdiği için düşmandan korunması gereken bir kaynaktır. Dolayısıyla "bizim kadınlarımız" ulusal hazinenin bir parçasıdır ve savunulmalıdır. Feminist analizlerde tecavüzün aslında cinsel ihtiyaç değil bir güç göstergesi olduğu tartışılmaktadır. Çünkü tecavüz karşı taraftaki erkeğe öfke ve nefret göstermenin bir yoludur. Yani kadın bedeni erkeklerin birbirlerine hiddetlerini gösterdiği bir savaş alanıdır.³⁸³ Savaş dönemi tecavüzleri sadece kadınları terörize etmemekte aynı zamanda kadını koruyamayan erkeği de küçük düşürüp aşağılamaktadır. Feminizm tecavüz konusunu güvenlik gündemine taşıyarak sorgulamıştır. Devletin görevi güvenlik sağlamaktır fakat devlet vatandaşlarını gerek dolaylı gerek direkt olarak tehdit etmektedir. Buna bağlı olarak feminist yaklaşım fazlaca militarize olmuş toplumlarda kadınların ev içinde ne kadar güvenli olduğunu incelemeye çalışmıştır.³⁸⁴ Sonuç olarak, feminist düşünürler askeri kapasitenin devletin güvenliğini sağlamaktan çok kadınların bireysel güvenliğine zarar verdiğini savunmaktadır. Ayrıca militer yapının kadını reddettiğini ve erkeğe bağımlı kıldığını savunarak kadınların devlet şiddetine maruz bırakıldığını da belirtmiştir.³⁸⁵

2.4 Feminizm Çerçevesinde Militarizmin Analizi

Militarizm en geniş anlamıyla savaşın, askeri değerlerin, askeri niteliklerin yükseltilmesi, buna sahip olan zihniyetin popülerleştirilmesi ve kabul görmesidir. Militarizm kavramı sadece askerliğe, askeri eğitim ve savaşa indirgenemeyecek kadar geniş bir anlama

³⁸¹ Ibid., s.229.

³⁸² Pipe, op.cit., s.109.

³⁸³ Levy, op.cit., s.212.

³⁸⁴ Tickner, Feminist Response to..., op.cit., s.45.

³⁸⁵ Tür ve Koyuncu, op.cit., s.13.

sahiptir. Fakat militarizm cinsiyeti analiz kategorisi olarak kullanmamıştır. Dolayısıyla militarizmin toplumsal cinsiyet bağlamında incelenmesi kavramı genişletirken aynı zamanda cinsiyet ilişkilerini nasıl etkilediğini gösterip kavramın bu etkileşimden nasıl yeniden üretildiğini anlamlandırmakta da önemlidir.

Militarizm, toplumda bir düşman var olduğu ve olacağı, bu düşmanın topluma zarar vereceği düşüncesiyle toplumda tehdit ve korkunun canlı tutulması, bu korku ve endişelerin içselleşmesiyle var olan bir süreçtir. Yani militarizm sadece savaş ve askeri eğitimlerle yürüyen bir süreç değildir. Militarizm savaşın kaçınılmaz olduğu algısıyla şiddetin teşvik edildiği ortamı kapsar. Sorunların şiddet olmadan çözülmeyeceği ve baskın eril değerlerin sorgulanmayacağı bir sistemdir. Militarizm ve toplumsal cinsiyet arasındaki kuvvetli ilişki, kadın-erkek arasındaki cinsiyetçi ayırım ve rollerle başlar. Militarizm zorunlu askerlik hizmetiyle erkeklere cesaret, şiddet kullanımı, güç, saldırganlık, sadakat gibi özellikleri öğretir ve bunların topluma yayılmasını sağlar. Yani militarizm ve cinsiyetçilik arasında birbirini besleyen bir ilişki vardır ve bu ilişki içerisinde kadın dezavantajlı konumdadır.

Toplumsal cinsiyet kavramı sadece cinsiyet farklılığını açıklamaz ayrıca cinsiyetler arasındaki eşitsiz güç ilişkilerini de belirtir ve bu ilişkilerin kurumlar aracılığıyla nasıl iç içe geçmiş olduğunu açıklamaya çalışır. Başka bir ifadeyle, kadınların ve erkeklerin cinsiyet rollerinin içselleşmesine ve bunun diğer toplumlarla olan ilişkilere yerleşmesine etki eden kurumların (aile, ordu, okul) incelenmesine yardım eder. Ayrıca toplumsal cinsiyet, toplumların hiyerarşik ilişkiler tarafından nasıl biçimlendirildiğini, yani toplumsal olanın cinsiyetlendirilmiş olduğunu ortaya koyar. Kadınların militarist sistem ve savaş içindeki yerini anlamak için de toplumsal cinsiyet ve militarizm arasındaki ilişkiyi anlamak gerekir.³⁸⁶ Sonuç olarak, militarizm, militer değerlerin devletler, örgütler, bireyler ve kuruluşlar tarafından kabul edilmesidir. Feminizme göre ise militarizm, maskülenlik ve savaş zamanı anlatıları birbirleriyle ilişki içindedir. Ayrıca militarist davranış maskülen devletin maskülenliğini ispatlaması için bir yoldur.³⁸⁷

Militarizasyon süreci toplumda dönüşümlere neden olur. Bu dönüşümler erkeklik fikirlerinin dönüşümünü de beraberinde getirir. Yani devlet ulusal güvenliği için erkekliğe yüklenen anlamı sürekli yeniden tanımlar ve kadın da bu dönüşümden payını alır, kadın

³⁸⁶ Akgül, **Militarizmin Cinsiyetçi Suretleri...**,op.cit., ss.19-20.

³⁸⁷ Via, op.cit., s. 43.

olmanın dönüşümü de gerçekleşir.³⁸⁸ Başka bir ifadeyle, savaşların amaç, metot ve finans kaynaklarının değişmesiyle birlikte savaşlardaki cinsiyet rolleri de değişmiştir. 21. yüzyılda kadınlar tarihte görülmemiş şekilde aktif hale gelmiş ve orduda, gerilla gruplarında ve terör örgütlerinde azınlık olmalarına ve liderlik kadrosundan uzak olmalarına rağmen temsilleri artış göstermiştir.³⁸⁹ Örneğin, ABD’de ordudaki görevlerin %95’i kadınlara açıktır ve kadınlar aktif olarak savaşlara katılmaktadır, ayrıca ABD’de 1983 yılında ordudaki kadınların oranı %9,8 iken bugün %15,7’ye yükselmiştir.³⁹⁰

Antik Yunan’da askeri eğitime tabi olmak erkek olmanın önkoşulu olarak görülmekteydi, modern zamanda ise bireyin asker olarak ülkesine hizmet etmesi ona onur kazandırmaktadır. Bireyin ülkesi için kendini feda etmesi en büyük yurtseverlik göstergesi olarak görülmektedir. Eğer birey ülkesi için kendini feda etmekten çekinirse bireyin fiziksel ve mental olarak kusurlu ya da eksik olduğu düşünülmektedir. Bazı feminist düşünürlere göre savaşlara katılmak sadece erkeklere avantaj sağlamakta ve onların yüksek mevkilerde yer almasının yolunu açmaktadır. Antik dönemde dahi savaşa katılmak ve kendini ispat etmek bir saygı kazanma unsuru olarak karşımıza çıkmaktadır. Kadınlar ise geleneksel rollerine devam etmekte, ajan ya da istihbarat elemanı olarak erkekleri cinsel anlamda cezbederek tuzağa düşürmekte, ülkelerine yarar sağlamaktadır, bu duruma en iyi örnek olarak ise ajan Mata Hari gösterilebilir.³⁹¹

Bazı toplumlarda savaşlara katılmayan ya da savaşmayan erkekler ‘kadın’ olarak nitelendirilmekte ve belli kadın giysileri (etek, elbise gibi) giydirilerek zayıf ve güçsüz oldukları ima edilmektedir. Günümüzde bu tarz düşünce ve davranışların benzeri Abu Ghrab ve Guantanamo’da terör suçlularını aşağılamak için gerçekleştirilmiştir.³⁹² Toplumdaki militarizasyonun önemli bir parçası kadınların erkekler üzerinden tanımlandığı cinsiyetçi sistemdir. Çünkü bu sistemde onlara biçilen roller askeri militarizasyonu kolaylaştırır. Kadını öteki olarak konumlandıran cinsiyetçi sistem militarizmi besler ve kadınlar arasında da ötekiler üretir.³⁹³ Militarist sistemde çocuk doğurmak kadının görevidir ve bu çocuklar

³⁸⁸ Enloe, *Feminizm, Milliyetçilik ve Militarizm...*, op.cit., s. 221.

³⁸⁹ Sjoberg and Via, *Gender, War and Militarism...*, op.cit., s.5.

³⁹⁰ Eken, op.cit., s.470

³⁹¹ Pipe, op.cit., ss.108-111.

³⁹² Ibid.

³⁹³ Via, op.cit., s.91.

milletin malıdır. Dolayısıyla kadının oğlu veya kızının hayatı üzerinde hak iddia etmesi kabul edilmez.³⁹⁴

Militarist süreç içerisinde savaşmak bir şeref, namus ve saygınlık meselesiyken savaştan kaçmak ve korkmak ise aşağılanma ve dışlanma meselesidir ve böylece askerlik, erkeklerin erkekliklerini ispatlayacakları bir pratik olur. Ortaçağda bu tarz onurlandırılma pratikleri sadece şövalye ve aristokratlara aitken günümüzde modern ordular sayesinde tüm erkeklerin erkekliklerini ispat etme pratiği artmıştır. Çünkü ülke savunmasında başarı sağlayan faktörlerden biri teknik bilgiyken diğeri ise hegemonik erkeklik değerleriyle özdeşleşen güç, cesaret ve sadakattir; militarizm de bu hegemonik erkeklik değerlerini beslemektedir. Böylelikle militarizm, hegemon erkek değerlerini askerlik yoluyla ulus erkeklerine aşıl原因, kadınların savaşmak için uygun özellikleri taşımadığı gerekçesiyle askerliği kadınlara zorunlu kılmayan süreçtir.³⁹⁵

Bugün kadınların ordu içindeki sayısı gittikçe artmaktadır. Özellikle Soğuk Savaş sonrası dönemde devlet gücünün askeri güç yerine ekonomik güce dayandırılması ve erkekliğin fiziksel güce dayalı olan tanımını kaybetmesi kadınlara avantaj sağlamıştır. Bu gelişmelere paralel olarak dünyada ordular yeni bir model benimsemiştir. Bu model personel küçültme, kadınların istihdamı, zorunlu askerliğin kalkması, gönüllü ve profesyonel askerlik hizmetlerinin sağlanmasını içermektedir.³⁹⁶ Kadınların orduya asker olarak katılmaya başlaması, silah kullanması ordunun geleneksel erkek yapılanmasına karşı bir meydan okumadır. Kadınlar belli dönemlerde savaşlara katılmıştır. Örneğin 1. Körfez Savaşı'nda ABD'nin bölgeye yolladığı birliğin %6,8'ini kadınlar oluşturmaktadır. Rusya, İkinci Dünya Savaşı'nda 1 milyondan fazla kadına ileri saflarda yer vermiştir. Kadınların orduya savaşçı olarak katılmasındaki en büyük neden erkek sayısında meydana gelen azalmadır. Yoğun savaş koşullarında ağır erkek kayıplar verilmesi nedeniyle kadınlar takviye kuvvet olarak orduda yer almıştır. Kadınların orduya katılmasının ikinci nedeni ise Birinci Dünya Savaşı öncesi dönemde ortaya çıkan birinci dalga feminizm hareketinin kadınlara sağlamış olduğu toplumsal ve sosyal alanda erkeklerle eşitlik düşüncesidir. Bu dönemde kadınlar erkeklerle aynı kapasite ve yeteneğe sahip olduklarını göstermek istemiştir. Kadınların bu isteği savaşın ağır kayıplarının yaşandığı ordunun çıkarlarıyla kesişmiştir. Kadının orduya katılımındaki üçüncü neden ise ekonomiktir. Ailelerinin yoksulluğu nedeniyle ya da üniversite mezuniyeti

³⁹⁴ Ibid., s.95.

³⁹⁵ Akgül, *Militarizmin Cinsiyetçi Suretleri...*, op.cit., s.34.

³⁹⁶ Akgül, *Militarizmin Cinsiyetçi Suretleri...*, op., cit., s.151.

sonrası iş bulamayan kadınlar için ordu sürekli maaş, sosyal hizmet ve emeklilik imkânı sağlamaktadır.³⁹⁷

Kadınların düzenli orduya katılma nedenleriyle (bir sonraki paragrafta ayrıntılı olarak inceleneceği gibi) gerilla hareketine katılma nedenleri paralellik göstermektedir. Kimi araştırmacılar iki temel katılım amacından bahseder. İlki stratejik amaçtır, uzun vadelidir ve erkek egemen rejime karşı bir itiraz içerir. İkinci neden ise pratik amaçtır. Yoksulluktan, baskıdan, ekonomik sorunlardan kurtulma ve aile fertlerini kaybetmenin acısını, intikamını almayı içerir.³⁹⁸ Ek olarak, kadınların orduya katılmalarındaki temel motivasyonlardan biri, askerliğin onları hem fiziksel hem de duygusal açıdan güçlendirmesidir. Özellikle kadınların çoğu sömürge baskısından ya da ailelerinin kişisel baskısından kaçarak gerilla kamplarına katılmışlardır. Bu kadınlar inandıkları şeyler için mücadele etmenin yanı sıra yeni kimlik ve saygı da kazanmak istemişlerdir. Diğer bir motivasyon ise orduda kadınların maaş açısından erkeklerle eşit fırsata sahip olmasıdır. Ayrıca kadınların askeri kuvvetlerde savaş alanına çıkması kısıtlandığı için kadınların öldürülme ya da sakat kalma riski erkeklere göre daha düşüktür.³⁹⁹ Kadınlar orduya yüksek maaş ve siyasi konum elde etmek için katılırlar. Devrim sonrası toplumlarda özellikle Güney Afrika ve Eritre’de gerilla savaşçısı olan bazı kadınlar önemli toplumsal roller ve siyasi otorite kazanmışlardır.⁴⁰⁰ Ayrıca düzenli orduların dışında kadınlar, devlet baskısına direnmek, ülkesinin yabancılar tarafından işgal edilmesine karşı koymak ve bağımsızlık taleplerinde bulunmak için de silahlı kuvvetlere katılırlar.⁴⁰¹ Düzenli ordudaki kadın askerler gibi gerilla kamplarındaki kadınlar da cephe gerisinde ve erkeklere yardımcı rollerde yer almaktadır.⁴⁰² Kadınların orduya katılmasıyla ordudaki cinsiyetçi yaklaşımlar geçersizleşmektedir. Çünkü kadın–ev özdeşleşmesi yok olmaktadır. Elshtain’ın adil savaşçılar ve nadide ruhlar analizinde erkekler kadınlar için çarpışıp ölümü göze alırken kadınlar cephe gerisinde onları bekleyen güzel ruhlardır. Fakat kadınların orduya katılmasıyla cephe gerisinde bekleyen kadın figürü sarsılmakta ve kadın–ev özdeşleşmesi yıkılmaktadır.⁴⁰³

Kadınların asker olması onların karşılaşmış oldukları informal sorunları yok etmemektedir. Örneğin cinsel taciz kadınların askeriye de karşılaştığı en önemli sorundur ve bu durum onların özgüvenini etkileyerek profesyonel kazanımlarında ciddi düşüşlere neden

³⁹⁷ Ibid., s.131-134.

³⁹⁸ Akgül, Militarizmin Cinsiyetçi Suretleri..., op.cit., s.151.

³⁹⁹ Davis, op.cit., s.191.

⁴⁰⁰ Ibid., s.196.

⁴⁰¹ Akgül, Militarizmin cinsiyetçi Suretler..., op.cit.,s.155.

⁴⁰² Ibid., s. 159.

⁴⁰³ Ibid., s.138.

olmaktadır. Ayrıca bazı askeri birimlerde kadınlar ve erkekler ayrı birimlerde eğitim görmektedir ve bu durum kadınların klasik feminen durumlarını (bakıcı, besleyici ve moral destek gibi) meşrulaştırmaktadır.⁴⁰⁴ Kadınlar üreme sistemleri nedeniyle erkeklerden daha fazla zamana ihtiyaç duymaktadır. Annelik vazifeleri nedeniyle görevlerini yapma konusunda çoğu zaman geride kalmaktadırlar. Yani görev durumlarında oluşan bu fark nedeniyle kadınların çocuk yetiştirmeye daha uygun olduğu söylemi desteklenmektedir. Sonuç olarak kadınların askeri yapılarda görev üstlenmelerinin erkeklere göre daha zor olduğu ifade edilir.⁴⁰⁵ Hamilelik ve doğum nedeniyle ordu içinde kadının çalıştığı birimden uzun süre ayrılması ve izin dönüşü işine yoğunlaşması hem zaman hem de maddi kayıp olarak görülmektedir. Fakat temelde yatan düşünce cinsiyetçi sistemin kadına biçtiği roldür. Çünkü sistem çocuğa bakmayı kadına rol olarak biçerken babanın rolü sorgulanmaz. Çocuk bakımı için babaya da izin verilmesi görüşü kabul görmez. Hâlbuki erkekler de gerek sağlık gerekse başka nedenlerle izin almakta ve sonrasında işlerine kolayca dönmektedir. Fakat orduda izin kullanımı sadece kadınlara özgü bir durum olarak değerlendirilmekte ve birçok kadın kariyeri ve çocuğu arasında kalmaktadır.⁴⁰⁶

Uluslararası ilişkiler söyleminde kadınların yüksek politika konularına yani savaflara katılımı güvenlik açısından riskli görülmektedir, çünkü kadınlar ulusal rahimler yani üreticiler olarak çok değerlidir ve savaşlarda harcanamazlar.⁴⁰⁷ Kadınların savafla katılmaması konusunda devlet düzeyinde pragmatik nedenler vardır. Kadınların savaşta ölmesi bir neslin yok olması anlamına gelmektedir. Ayrıca savaş sonrası dönemde devletlerin nasıl hayatta kaldığı ve ürettiği önemli bir noktadır. Örneğin İkinci Dünya Savaşı sonrasında Stalin savaş sonrası tahripleri iyileştirmek için kadınların çok çocuk doğurmasını istemiştir, çünkü soyun ve dolayısıyla devletin devamı kadınlara bağlıdır ve kadınların bu yönde devlete hizmet sunması çok önemlidir.⁴⁰⁸

Kadın ve erkek arasındaki fiziksel fark vurgusu kadınların daha çok hizmet ve destek birimlerinde görevlendirilmesine neden olmuştur. Anatomik yapıları onları savaş sırasında daha fazla zorlayabilir ya da sakat bırakabilir düşüncesiyle kadınlar orduda tank, top, denizaltı, savaş gemisi ve hava kuvvetlerine dâhil edilmemiştir. Feminist kuram ise kadınların

⁴⁰⁴ Tami Amanda Jacoby, "Fighting In The Femine", **Gender, War and Militarism**, Laura Sjoberg and Sandra Via (Ed.), USA:Prager Publishers Security, 2010, s.82.

⁴⁰⁵ Ibid., s.88

⁴⁰⁶ Akgül, **Militarizimin Cinsiyetçi Suretleri...**, op.cit., s.153.

⁴⁰⁷ Blanchard, op.cit., s.1302.

⁴⁰⁸ Pipe, op.cit., s.114.

fiziksel farklılıklarının bahane olarak kullanıldığını iddia eder. Çünkü modern silahlar kadınlara erkeklerle eşit imkânlar vermekte, kadınlar da erkekler kadar iyi savaşılabilmekte savaşın olumsuzluklarından korunmaktadır. Kadınların yeni nesil uçaklarda erkeklerden daha başarılı olması bu duruma örnek olarak gösterilmektedir. Yeni uçaklarda olası bir sorun karşısında otomatik pilot devreye girerek soruna müdahale etmektedir. Teknolojinin sağlamış olduğu bu kolaylığa rağmen kadınların düşman eline geçme ihtimaline ya da düşman tarafından esir alınma riskine karşın kadınlar yine de cephe gerisinde istihdam edilmiştir. Daha önce belirtildiği gibi Davis'e göre kadınlar, bir ulusun biyolojik üreticileridir ve namus kavramıyla bütünleştirilerek düşmandan korunmalıdır.⁴⁰⁹ Kadınların daha fazla askeri göreve daha fazla sayıda katılmalarını sağlayan en büyük etken modern savaşın değişen doğasıdır. Kadınlar her zaman orduda hayati ve özgül roller almıştır ama kamusal askeri alandan dışlanmıştır. Fakat askeri teknolojinin gelişmesiyle, yüz yüze mücadeleye girmek savaşın küçük bir parçası haline gelmiştir. Dolayısıyla kadın ve erkek arasındaki fiziksel güç farkı ortadan kalkmış ve kadınların orduya katılımının önündeki fiziksel engel önemini yitirmiştir.⁴¹⁰

Sonuç olarak kadınlar artık hem düzenli ordularda hem de gerilla hareketlerinde ya da terör örgütlerinde çokça yer almaktadır. Kadınların özellikle terör örgütlerine katılım nedenleri belli yer ve zamanda farklılık gösterse de örgütler kadınları genellikle taktiksel avantaj ya da eylemlere sağladıkları sürpriz unsuru, yani propaganda avantajı nedeniyle özellikle intihar saldırılarında kullanmaktadır.

3. Feminizm Çerçevesinde Kadın İntihar Saldırganları

Terör örgütleri için başarıya ulaşmanın en önemli yolu en basit yöntemle en büyük zararı oluşturmak ve topluma büyük miktarda korku yaymaktır. Örgütler bu amaçlarına ulaşmak için eylemlerinde kadınları kullanmış ve kadınlar düzenledikleri intihar saldırılarıyla dikkat çekerek örgütlere fayda sağlamıştır. Terör örgütleri kadın intihar saldırırganlarını politik amaçlar için kullanmaktadır. Dini birer örgüt olmayan PKK ve LTTE kadınları kullanma konusunda çekince göstermezken, İslam ve muhafazakâr kültürün hâkim olduğu örgütler ilk başlarda kadınları kullanmak istemeseler de sonradan zorunlu olarak kullanmaya başlamıştır. Örneğin Filistinli kadın militanlar erkek militanların yanına güvenlik noktalarında artan önlemler nedeniyle katılmıştır. Arap dünyasında Vefa İdris örneği Arapları karıştırmış ve

⁴⁰⁹ Akgül, *Militarizimin Cinsiyetçi Suretleri...*, op.cit., s.142.

⁴¹⁰ Davis, op.cit., s.185.

kadınların örgütlere katılması yolunda fetvalar verilmeye başlanmıştır.⁴¹¹ Başka bir ifadeyle, kadınların El Kaide gibi örgütlerde daha az yer almasının nedenlerinden biri içinde buldukları muhafazakâr toplum yapısıdır.⁴¹² Öte yandan, “*bazı insanlar öldürür bazılarıysa öldüremez, bunun kadın ya da erkek olmakla alakası yoktur*” düşüncesinin yükselmesiyle kadınların örgüt içindeki rolleri de artmıştır. Yani kadınların operasyon bölümünde stratejik ve mantıksal ilerlemesi söz konusu olmuştur. Bu durumun iki nedeni vardır. İlk olarak örgüt ciddi bir hükümet baskısıyla karşı karşıyadır ve kadınları kullanarak kendine stratejik avantaj sağlamak ister. İkinci olarak da, çatışma bölgesinde kadınların yaşam koşullarının kötüdür ve bu durum kadınların örgüte katılmasına neden olur.⁴¹³

Kadınların terör örgütlerine katılarak kendilerini feda ederek intihar saldırganı olmaya karar vermeleri ve buna yol açan nedenler günümüzde çoğu araştırmacının dikkatini çekmektedir. Bu bağlamda alışmanın bu kısmında kadınların intihar saldırganı olma nedenleri feminist teori çerçevesinde detaylı olarak incelenecektir.

3.1 Geleneksel Rollerini Yıkma

Kadınların intihar saldırganı olmasının nedenleri araştırılırken ilk akla gelen neden kadınların içinde yaşadığı toplumdaki cinsiyet rollerine karşı olan kızgınlığıdır. Bu konudaki en güçlü görüşler Barbara Victor’un yazdığı “Güller Ordusu” (*Army of Roses*) isimli kitabında paylaşılmaktadır. Filistinli kadın intihar saldırganlarını inceleyen Victor’a göre, intihar saldırıları kadınların güçlenme hareketidir. Kadınlar, kendileri için oluşturulmuş olan cinsiyet rollerinden dolayı travmalar yaşamakta ve intihar saldırganı olabilmektedirler. Öncelikle eğer kadın toplumdaki cinsiyet rollerine kızgınsa neden demokratik değerleri olan devletleri hedef almaktadır. Ayrıca çalışmaların çoğunda özellikle kadınların terörist kamplarına katılma isteği ve Batılı feminist değerleri sahiplenmek istemesi arasında kavramsal kaymalar vardır. Fakat Çeçen direniş örgütündeki kadınlarda zıt bir durum söz konusudur. Çeçen kadınlar liberal değerleri reddederek motive olmaktadır. Speckhard’a göre Çeçen kadınlar geriye gitmektedir. Örneğin, onlara özgü olmayan, geleneksel bir Arap giysisi olan hicap giymektedirler. Ayrıca Filistinli kadınlarda da aynı durum söz konusudur, zira Filistinli kadınlar Filistin kültüründe olan cinsiyet eşitsizliğine tabidirler. Saldırı sırasında yanlarında mutlaka bir şaperon (refakatçi) olmalıdır ve saldırı sonrasında kadın intihar saldırganlarının ailesine yapılan maddi

⁴¹¹ Speckhard, op.cit., s.3.

⁴¹² Ibid, s.12.

⁴¹³Bokharı,op.cit., s.58.

yardımlı erkek intihar saldırganına göre daha azdır.⁴¹⁴ Yani kadınlar depresyon, mental rahatsızlıklar ya da toplumda ezilmenin dışında onlara özgü olan cinsiyet rolleri nedeniyle de intihar saldırıları gerçekleştirmektedir. Bu konuda analistlerin vardığı ortak nokta ise kadın ve erkekleri motive eden farklı etmenler olduğudur. Kadın saldırganların bireysel motivasyonları incelenirse literatürde kadınların yaşadıkları toplumdaki geleneksel cinsiyet rollerine karşı durmaya çalıştıkları görülür. Feminist yaklaşıma göre kadınların intihar saldırganı olmalarını önlemek için kadınlara eşitlik sağlanmalıdır.⁴¹⁵

Geleneksel kültürün hâkim olduğu toplumsal yapılarda kadın intihar saldırganları aslında toplumdaki cinsiyet farklılıklarını yansıtmaktadır. Genel olarak karşılaşılan durum erkeklerin lider pozisyonunda olduğu durumdur. Örneğin Çeçenlerin gerçekleştirdiği tiyatro eyleminde erkekler ve kadınlar arasında ciddi farklılıklar vardır. Erkekler lider ve karar verici roldeyken kadınlar pasif kalmıştır. Hatta Rusya'daki tiyatrodaki patlama olmamasının nedeni erkeklerin kadınlara patlama emri vermeden yakalanması ve kadınların patlatma kararını alamaması olarak gösterilir. Elbette ki kadınlar arasında korkan ya da sivilleri öldürmek istemeyenler bulunmaktadır, fakat itiraf da etmemişlerdir. Başka bir örnek ise tiyatrodaki rehin olan kişilerin tuvalete gitmek için izin istediği kadın militanların, bunu erkek militanlara sorup rehineyi ona göre tuvalete yollamasıdır.⁴¹⁶

Bazı çalışmalara göre özellikle cinsiyet eşitsizliğinin olduğu yerlerde eğer eşitsizlik devlet tarafından düzeltilmiyorsa kadın, toplumsal statüsünü yükseltmek için erkeklerle beraber savaşmaktadır. Örneğin Ku Klux Klan (KKK) örgütündeki kadınlar 1920'lerde sadece erkeklerle aynı ideolojik nedenleri paylaştığı için değil, kadınların politik haklarının elde edilmesi için de savaşmışlardır. Aynı zamanda İngiltere'de İrlanda Cumhuriyet Ordusu (IRA), Mozambik'te bağımsızlık mücadelesi veren örgüt ve Latin Amerika'daki devrim hareketlerinde de kadınların statü ve hak kazanma motivasyonu yüksektir. Başka bir deyişle, kadın haklarının kazanılması aslında kadınların terör örgütlerine katılımını da küresel anlamda etkilemiştir. Fakat yapılan empirik çalışmalar şunu da göstermiştir ki, kadınların katılımları sonucu cinsiyet eşitliği ve sosyal adalet sağlanamamıştır. Ness'e göre kadın katılımı arttıkça geleneksel toplumlarda kadın özgürlük anlayışı kısıtlı olmaya devam etmiştir çünkü geleneksel roller toplumda varlığını sürdürmektedir. Örneğin Latin Amerika'da kadınlar geçiş döneminde aktif olarak yer almalarına rağmen geçiş dönemi sonrası elde

⁴¹⁴ Rourke, op.cit.,s.703.

⁴¹⁵ Ibid., s. 683.

⁴¹⁶ Speckhard, op.cit.,s.14.

ettikleri haklar önceki döneme göre çok daha azdır.⁴¹⁷ Ek olarak, kadınlar ün kazanmak ve toplumda hatırlanmak içinde de canlı bomba olmaktadır. Örneğin LTTE’de ve Bask Yurdu ve Özgürlük’te (ETA) kahraman olmak önemlidir, çünkü belki de erkeklerle eşit olmanın tek yolu budur.⁴¹⁸

3.2 Terör Örgütünün İdeolojisi

Kadın saldırganların bireysel motivasyonlarını incelersek grup düzeyinde stratejinin ideolojiden üstün olduğunu görürüz. İdeoloji, örgüt ve saldırgan arasında kritik bir rol oynar. Yani ideoloji, örgütün stratejik amaçları ve saldırganın bireysel motivasyonu arasında bağ kurar.⁴¹⁹ İdeoloji terör örgütleri için büyük öneme sahiptir. Onlara göre sadece kendi ideolojileri evrendeki tüm sorunlara çözüm üretebilir, dolayısıyla üyelerinin düşünmeleri gereksizdir. Ayrıca üyeler lidere karşı tam sadakatle bağlı olmalı ve lider ne isterse sorgusuzca yerine getirmelidir. Örgüte üye olanlar hem ideolojik hem de pratik olarak eğitim alır. İdeoloji çok önemli bir unsurdur, çünkü bireyin mentalitesi değiştirilip dünya görüşü ve bilinçaltıyla oynanarak bireye askeri kimlik ve kişilik kazandırılır. Birey kendini devrimci olarak görür ve dünyayı değiştirmeye hazır hisseder. Örgüt bu durumu ideolojik metinlerle sağlar. Üyelere ideoloji devamlı okutularak değişim sağlanır. Üyeler aldıkları ideolojik eğitim sonrasında radikalleşir. Özellikle sevgi yoksunu olan insanlar fanatik hale gelir. Yaşadıkları çevre içinde çok anlam ifade etmeyen insanlar, örgüte katılıp ideolojik eğitim aldıktan sonra kendilerini dünyayı yeniden inşa edecek bir kahraman olarak görür ve bu düşünce onlara enerji ve güç verir. Bu bireyler acımasız, kaba ve aşırı şiddet yanlısı olup insanları ve bebekleri kolayca öldürebilir.⁴²⁰

İntihar saldırılarında politik kültür ve dini ideoloji de önemlidir. Bazı toplumlarda şehitlik kültürü topluma aşılır. Bu tür toplumlarda yetişen çocuklar kendilerini kült lider (örneğin PKK’da Abdullah Öcalan ya da Tamil Kaplanlarında Prabhakaran gibi) ve davaları için feda etmeye hazırdır. Bu düşünce çocuklara alttan sinsice işlenir. Henüz 6 yaşına gelmeden şehit olmak ister, 12 yaşında ise şehitliği takdir eder ve ona odaklanır.⁴²¹ Bu kültürde liderin yakalanması ya da ölmesi örgütü dağıtmak için çok etkin bir stratejidir. Lider ölür ya da yakalanırsa örgüt güç duruma düşer. Tamil Kaplanları bu duruma örnektir. Fakat

⁴¹⁷ Angela Dalton and Victor Asal, “Is It Ideology or Desperation: Why Do Organizations Deploy Women in Violent Terrorist Attacks?”, **Studies in Conflict and Terrorism**, Vol.34, 2011,s.804.

⁴¹⁸ Bokhari, op.cit., s.55.

⁴¹⁹ Rourke, op.cit., s.700.

⁴²⁰ Eren, op.cit., ss.51-52.

⁴²¹ Bloom, op.cit., s.88.

bazı durumlarda liderleri öldürmek terörü arttırabilir, çünkü milliyetçi mitlerle şehitler ve kült liderler yaratılmıştır. Lideri öldürmekten ziyade yakalamak ve davadan vazgeçirmek uzun zamanda daha etkili sonuçlar doğurur. Böylece yeni grupların oluşması ve kült liderlerin örnek alınmasının önlenmesi sağlanabilir.⁴²²

O'Rourke'ye göre yapılan intihar saldırıları çalışmalarında iki hata vardır. İlk olarak, hem kadın hem de erkek kişisel travmalar yaşamış olsa da kadınların daha çok travmalar nedeniyle, erkeklerin ise daha çok milliyetçi ve dini nedenlerle motive olduğu düşünülmektedir. İkinci olarak araştırmacılar kadın saldırganların motivasyonlarını incelerken aşırı genellemeler yapabilmektedir. Yani bir saldırganı ait olan motivasyonu tüm saldırganlar için kullanabilmektedir. Fakat bu noktada demografik yapı, kültürel değerler ve örgütün çatışma sırasında gösterdiği davranışlar farklılık göstermektedir. Bu durumda araştırmacı bu motivasyon kaynaklarını da incelemek zorundadır.⁴²³

3.3 İntikam, Nefret, Annelik, Utanç ve Öfke

Demografik olarak kadın intihar saldırganları erkekler gibi bekâr ama çoğu erkekten daha gençtir. Toplumsal olarak kadın ve erkek saldırganları ayıran iki faktör vardır. İlki toplumun aile ve evliliğe verdiği önemdir. Kadınların yaşlandıkça evlilik ihtimallerinin düşmesidir. Bu durumu incelemek için etnik gruplarda kadın intihar saldırganlarının yaşı ve standart evlilik yaşı incelenmiştir. Yapılan araştırmada bu duruma en iyi örnek olarak Kürtler ve Çeçenler gösterilmiştir. Örneğin PKK'lı 10 kadın intihar saldırganı incelendiğinde hiç birinin evli olmadığı ve % 42,8'inin de evlenecek yaşı geçtiği görülmüştür.

Kadın intihar saldırganlarının üçte biri intikam duygusuyla motive olmaktadır. Örgütler intikam duygusunu kadın eleman temin etmek ve ayrıca kadınların kurbanlaşmasını vurgulayıp sempati kazanmak için kullanmaktadır. Bu yöntemi en çok kullanan örgüt Çeçenlerdir. Bu durum, Çeçen komutan Abu- al Walid al- Ghamidi'nin şu sözlerinde de görülebilir: *“Sizin de gördüğünüz üzere intihar saldırılarının çoğunu kadınlar yapmaktadır. Bu kadınlar şehit olan, evlerinde işkence gören ya da tüm onur ve şerefleri lekelenen mücahitlerin eşleridir. Bu kadınlar aşağılanmayı ve işgal altında yaşamayı kabul etmemiştir.”* Ayrıca, Fattah ve Fierke gibi araştırmacılar da duygulara, özellikle aşağılanma ve ihanet duygusuna önem vermiştir. Onlara göre Ortadoğu'da insanların duygusal dürtüleri aşağılanma ve ihanet nedeniyle ikiye katlanmış ve zaman içinde bu duygular yükselmiş ve bireyler

⁴²² Ibid., s.100.

⁴²³ Rourke, op.cit., s.701.

sivillere karşı şiddet kullanma konusunda kendilerini haklı görmeye başlamıştır. Aşağılanma ve ihanet duygusu tüm dünyada yaygın olmasına karşın her ulusun verdiği tepki tarih, kültür ve sosyo-ekonomik bazda farklılıklar göstermektedir. Örneğin ABD aşağılanma duygusunu aşmak için teröre karşı ekonomik, politik ve askeri olarak geniş bir savaş başlatırken Filistin intihar saldırılarına başvurmuştur.⁴²⁴

Sevdiklerini kaybetme ve nefret duygusu intihar saldırılarındaki bir başka önemli motivasyon kaynağıdır. Nichole Argo, İsrail’de hapiste olan intihar saldırganı olarak yetişmiş fakat eylem gerçekleştirmemiş ya da eylemi başarısız olmuş kadınlarla röportaj yapmış ve onlara neden şehit olmak istediklerini sormuştur. Argo’nun aldığı cevaplar içinde sevdiklerini kollarında kaybetme ya da ölümlerine tanık olma önemli yer tutmaktadır. Örgütler için yakınıni kaybedenler potansiyel üyedir, çünkü son dakikada fikir değiştirmez ve caymazlar. Argo’ya göre belli durumları yaşamaktan ziyade uzaktan tanık olmak bile katılım için önemli bir nedendir. Çeçen Kara Dullar örneğindeki kadınların çoğu sevdiklerini kaybetmiştir ve özellikle geleneksel toplumlarda dulluk, kadını üretken toplum yapısından çıkarır, umutsuz ve amaçsız yapar.⁴²⁵

İntihar saldırılarının ortaya çıktığı çoğu toplumda kadınların annelik ve doğum rollerine de atıflar vardır. Eğer kadın kendini bu roller bakımından eksik hisseirse daha fazla fedakârlık yapma gereksinimi hisseder. Örneğin kadının kısır olması yani çocuk doğuramaması örgüte katılım veya intihar saldırganı olmakta önemli bir motivasyon kaynağıdır. Bazı toplumlarda kadının çocuk sahibi olamaması kusur sayılmakta ve boşanma için meşru sebep olarak görülmektedir. Kısırlığın motivasyon kaynağı olması konusu antropolojisiit Mangalika de Silva tarafından incelenmiştir. Tamil toplumunda milliyetçilik ve feminizm bağını inceleyen Silva’ya göre kısırlık, Tamil kadını için motivasyon kaynağıdır. Tamil kültüründe feda eylemleri kadının annelik rolünün bir uzantısıdır. Ataerkinin hâkim olduğu bu toplumlarda annelerden çocukları için kendilerini feda etmeleri beklenir, anne olamayan kadınların da kendilerini vatanları için bomba olarak feda etmesi bu bağlamda değerlendirilebilir.

Boşanma, kadının saygınlığına gölge düşürmekte ve kadının cinsiyet rollerini karşılayamadığı algısı yaratmaktadır. Yapılan araştırmalarda kadınların çoğunun saldırıyı gerçekleştirdikleri zamanda boşanmış oldukları dikkati çekmektedir. Tecavüz, kast sistemi ve

⁴²⁴ Karademir, op.cit., s.24.

⁴²⁵ Bloom, op.cit.,s.87.

bakireliğin hâkim olduğu toplumlarda sadece travmatik bir neden değil aynı zamanda kadının onurunu ve aile olma şansını da elinden alan bir olgudur. Sri Lanka ve Çeçen Direniş örgütünde tecavüz önde gelen motivasyon kaynaklarındandır. Sri Lanka’da hem ordu hem de IPKF güçleri çatışma sırasında Tamil kadınlarına toplu ya da bireysel tecavüzler gerçekleştirmiştir. Tamil Kaplanlarına katılan kadınlarla yapılan görüşmelerde kadınlar, örgüte katılım nedeni olarak tecavüzü belirtmiştir. Tamil Kaplanları kadınların tecavüze uğramasını avantaj olarak kullanmayı başarmıştır. Örneğin üç Tamil kadını 2002’de tecavüze uğradıkları için örgütten yardım istemiş ve örgüt bu kadınları zamanla aile onurunu onarmaları için intihar saldırılarına ikna etmiştir. Yani LTTE, Tamil kadınlarının Sinhala erkekleri tarafından tecavüze uğramasını hem propaganda hem de eylemlerine meşru zemin sağlama aracı olarak kullanmıştır. Başka bir deyişle bu durumla birlikte bireysel motivasyon ve örgüt stratejisi arasındaki ilişki kadınların kurbanlaştırılmasıyla sağlanmıştır.⁴²⁶

Utanc ve öfke başka bir motivasyon kaynağıdır. Bu duygular erkek ve kadınlarda kendini farklı gösterir. Erkekler öfkelerini daha rahat dışa vururken (spor yapma, savaşa katılma ya da silahlanma) kadınlar için aynı durum söz konusu değildir. Kadınlar duygusal yaralarını göstermek için intihar saldırılarına başvurur çünkü başka seçenekleri yoktur. Yaşanan travmatik olayların kadınlara etkisi daha fazladır ve kadınlar erkeklerden daha kolay çözülür. Örneğin kadınlardan yaşadıkları travmaları anlatmaları istendiğinde kalp atışları artar ve kolay öfkelenirler, oysa erkeklerde durum daha farklıdır. Ek olarak, yapılan klinik çalışmalara göre eğer ailede intihar saldırı varsa ailenin diğer üyelerinden birinin de saldırgan olma ihtimali yükselmektedir.⁴²⁷

Terörizm uluslararası politikanın bir parçası olmasına rağmen intihar saldırıları hakkında çok iyi ve anlaşılır açıklamalar yapılmamıştır. Geleneksel terör çalışmaları intihar saldırılarına teröristlerin kullandıkları bir taktik olarak yaklaşmış ve üzerinde çok durmamıştır. İntihar saldırılarına odaklanan az sayıda çalışma irrasyonel intihar davranışına yönelmiş yani olaya bireysel/saldırgan açısından yaklaşmışlardır. Sonuç olarak, bireysel katılım nedenlerine odaklanılırken bireysel motivasyona destek sağlayan örgütsel öğeleri (din ve ideoloji) atlamışlardır.⁴²⁸

⁴²⁶ Rourke, op.cit., ss.711-713.

⁴²⁷ Speckhard, op.cit.,ss.20-22.

⁴²⁸ Pape, op.cit., s.343.

3.4 Milliyetçilik

İntihar saldırıları zayıfın silahı olarak görülmektedir. Eylemler hem örgütler hem de bireyler için farklı anlamlar taşımaktadır. Örgütler kendilerini bağımsızlık için mücadele eden ve bu yolda intihar saldırılarını taktik olarak kullanan özgürlük savaşçıları olarak görmektedir. Bu bağlamda ihtiyaç duydukları meşruiyeti ise, din ve ideolojilerle sağlamaktadırlar. Fakat bazı örgütler din ya da ideolojiye ihtiyaç duymamakta, kendilerine her yolu mubah görmektedir. Yani aslında kendileri hakkında ne düşünüldüğünden ziyade kendilerinin kendilerini ve eylemlerini nasıl gördüğü daha önemlidir.⁴²⁹ Bu bağlamda aslında çift yönlü bir süreç vardır: şiddete maruz kalan ve ağır travmalar yaşayanlar başkalarında da aynı şeyleri yaşatmak istemekte ve özgürlük ile hak peşinde koşanlar canlı bombalar olmaktadır. Başka bir ifadeyle, şiddet kazanımlar için araç olmaktan çıkmakta ve amaç haline gelmekte, bireyler ve örgütler var oluş amaçlarıyla çelişmektedir. Sonuçta akıllarda, dünyada şiddete maruz kalan bunca insan varken neden sadece bazıları intihar saldırılarına başvurmaktadır sorusu kalmaktadır.⁴³⁰

İntihar saldırıları için temel örgütsel motivasyon kaynaklarından biri, özellikle işgal ya da çatışma bölgesinde yaşayanlar için milliyetçiliktir. Bu bölgelerde yaşayanlar kendilerini direnişçi olarak görürler. Temel motivasyon kaynakları bireysel travmalarla (öfke, intikam, depresyon, vd.) birleşerek tetiklenir. Çoğu saldırgan kendini yaşayan ölü ya da zaten ölmüş olarak görmektedir. Dolayısıyla saldırganlar kendi toplumlarını savunmak, düşmana zarar vermek ve acı çektirmek için uğraşırlar.⁴³¹ Örneğin Barbara Victor, Filistinli kadın bombacıları analiz ettiği çalışmasında, kadın intihar saldırganları için kısıtlanmış rollerden daha etkin nedenlerin olduğunu söyler. Bu nedenlerin milliyetçilik, ideoloji ve intikam olduğunu savunur. Bu görüşünü Filistinli kadın intihar saldırganı Vefa İdris örneğiyle destekler. İdris, kısır ve dul bir kadındır fakat ailesine göre bu travmayı atlatmıştır. Aileye göre onu etkileyen en önemli olay İdris'in gönüllü hemşirelik yaparken ülkedeki tüm şiddeti yaşaması, insanların ölümüne tanık olması ve sonuç olarak İsrail'e karşı Filistin davasına katkı sağlamak istemesidir. Victor'un başka bir örneği Darine Abu Aisha'dır. Darine'in intihar saldırganı olmasının nedeni, ailesine göre yaşadığı travmatik stres ve toplumda çokça yaşanan kadının aşağılanmasıdır. Oysa asıl neden Darine'nin eğitim görmek ve üniversitede profesör olmak istemesi fakat bu isteklerinin ailesi tarafından küçümsenmesi, Darine'in

⁴²⁹Reşat Açıkgöz, "İntihar Saldırıları: Terör mü Özgürlük Arayışı mı?", *Akademik İncelemeler Dergisi*, Cilt:8, No.2, 2013, s.305.

⁴³⁰ Ibid., s.318.

⁴³¹ Speckhard, op.cit.,s.10.

eğitim almasının gereksiz görülmesi, evlenip ocuk sahibi olup evinin kadını olması gerektiğinin savunulmasıdır.⁴³² öte yandan, kadınlar aynı erkekler gibi ulusal nedenlerle yani haklarını kazanmak için de erkeklerle beraber savaştıklarını savunurlar. Ayrıca, kadınlar politik nedenler için güçlü motivasyon gösterir ve bilinçli Şekilde çatışmalara katılırlar. Araştırmacılar kadınların örgütlere katılımıyla çatışma alanlarındaki sayılarının arttığını belirtmiştir. Kadınların katılımı çevreleri tarafından da desteklenmiş ve bu kadınlara sempati duyulmuştur. Örneğin een Kara Dulların canlı bomba olarak kullanılması Çeçenler tarafından desteklenmiş ve Kara Dullar sempati toplamıştır.⁴³³

Uzun süreli çatışma bölgelerinde ya da işgal altındaki topraklarda kadınların evden dışarı çıkması için toplumdaki bariyerler indirilmiştir. Bu bağlamda en büyük sosyal kabullenme Çeçenistan ve Filistin’de yaşanmıştır. Bazı araştırmacılar bu durumu toplumsal cinsiyet eşitliği olarak yorumlarken bazıları daha farklı dşnmştir. Geleneksel toplum yapısının olduğu çatışma bölgelerinde, Sri Lanka ve Çeçenistan gibi, temel soru Şu olmuştur: Bu kadınları çatışma sonrasında nasıl bir hayat beklemektedir? Rollerini neler olacak ve çatışma sonrasında toplumda nasıl grleceklerdir?⁴³⁴

Örgütler kadın ve erkekler için çok çeşitli kişisel motivasyonların olduğunun farkındadır fakat kişisel motivasyonlar örgütün temel stratejik amaçlarıyla çelişmez. Saldırganlar örgütün stratejik amaı için gerek grup motivasyonlarının, gerekse bireysel motivasyonların birleşimiyle motive olmaktadır. Kadın saldırganların daha çok kişisel nedenlerle motive olduğu ve politik nedenlerle örgüte katılanların daha az olduğu iddiası geçersizdir. O’Rourke’ye göre, hem kadın hem de erkek için temel motivasyon örgüte sadakatten gelmektedir. Fark ise, örgütlerin politik amaçlar için bireysel nedenleri kullanarak bireyi intihar saldırganı olmaya ikna etmesidir.⁴³⁵ Yani her kadın intihar saldırganı tecavüz, eş kaybı ya da intikamla motive olmuştur sonucuna ulaşmak yanlıştır. Tipik bir saldırgandan bahsedilemez ama kişisel faktörlerin motive olmaya etkisi çoğu vaka için doğrudur. Örneğin LTTE için tecavüz, Çeçenler için ise intikam alma duygusu motivasyon kaynakları arasındadır.⁴³⁶

Yapılan alışmalar, kadınların örgütlere katılımında birden çok motivasyon kaynağı olduğunu göstermiştir; örneğin travma, ergenlik ve çocukluk dönemi ya da daha fazla sosyal

⁴³² Ibid., ss.15-17.

⁴³³ Bokhari, op.cit., s.54.

⁴³⁴ Ibid.,s.56.

⁴³⁵ Rourke, op.cit.,s. 701.

⁴³⁶ Ibid., s.707.

fayda elde etmek gibi. Galvin'e göre erkekler daha çok güçle motive olurken kadınlar hem kendisi hem çocuğu için daha iyi bir yaşam istediği ya da var olan rejimden memnun olmadığı için örgüte katılmaktadırlar. Miranda Alison'un Tamil Kaplanları üzerinden yürüttüğü çalışmaya göre, kadınlar için milliyetçi duygular, sosyal-politik baskı, özgürlük talepleri temel etkenler olurken kadına yönelik şiddet, dini baskı, tecavüz ve intikam da önemli nedenler arasındadır.⁴³⁷

Terörün ortaya çıktığı toplumlar etnik, dini çatışma yaşanan ve işgal altında olan belli yoksunluklara sahip toplumlardır. Toplumdaki rahatsızlığın temel nedeni aslında bireyler arasındaki günlük sohbetin de temel konusudur. Bu bireyler öfkeli, endişeli, beklenmedik olaylar yaşayan ve vahşete şahit olan kişilerdir. Birey ilk olarak bu olaylara kendince açıklamalar yapar sonra başkalarıyla 'biz' ve 'düşman' (öteki) arasındaki farkları konu alan konuşmalar gerçekleştirir. Bu süreç otomatik olarak iç-dış kategorisini oluşturur ve sonuç olarak yeni grup kimliği bireylerin tartışmaları sonucu oluşur. Bu yeni grup kimliğini kuran ya da oluşturan kişi aynı zamanda grup lideridir ve medya ile propaganda araçlarını hedef kitleye ulaşmak için etkin şekilde ve sıklıkla kullanmaya başlar. Örneğin El-Kaide'nin 2003 yılındaki İstanbul bombalaması sonucu yakalanan teröristin verdiği ifadeye göre, bireyler her gün Bosnalı Müslümanlara yapılanları izlemekte ve bu durumdan rahatsızlık duymaktadır. Bir gün arkadaşları yanlarına bir hoca getirmiş ve hoca bireylere İslami Cihad Hareketine katılmayı isteyip istemediklerini sormuştur. Harekete katılmayı kabul eden bireylere hoca sınırı geçmeleri için yardım etmiş ve onları Afganistan ve Pakistan'daki eğitim kamplarına yollamıştır.⁴³⁸

Bireysel faktörler ve örgütsel faktörler intihar saldırılarında birbirlerini tamamlar niteliktedir. Saldırıyı gerçekleştirmenin önkoşulu gönüllü bireylerin varlığıdır. Gönüllüler bulduktan sonra örgüt bireyi saldırı için eğitmeye başlar. Eğitim sırasında bireyi motive den ve onu haklı kılan din ya da ideolojileri kullanır. Başka bir deyişle, gönüllü bulduktan sonra tüm aşamalar örgüt tarafından gerçekleştirilir.⁴³⁹ Örgüt emri kişinin problemleriyle birleşince de birey intihar saldırganı olur.⁴⁴⁰

Sonuç olarak kadınlar sadece bireysel nedenlerle yani tecavüz, intikam, utanç vd. gibi nedenlerle değil örgütsel motivasyonlarla da, yani milliyetçilik, özgürlük elde etme gibi

⁴³⁷ Dalton and Asal, op.cit., s.804.

⁴³⁸ Karademir, op.cit., s.24.

⁴³⁹ Açıkgöz, op.cit., s.321.

⁴⁴⁰ Hoffman, op.cit., s.165.

nedenlerle de örgütlere katılmakta ve örgütler, kadınları etkin şekilde eylemlerinde kullanmaktadır. Dünyada kadınları eylemlerinde, özellikle intihar saldırılarında kullanarak diğer terör örgütlerine örnek olan örgütlerin başında Tamil Kaplanları yer almaktadır. Çalışmanın sonraki bölümünde öncelikle Tamil Kaplanlarının ülkede ortaya çıkışı, güçleniş ve sonlanışı incelenerek örgüt içindeki kadın yapılanması anlaşılmaya çalışılacaktır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TAMİL EELAM KURTULUŞ KAPLANLARI: KURULUŞU, GÜÇLENİŞİ VE SONA ERMESİ

Tamil Kaplanları örgütü Sri Lanka devletine karşı bağımsızlık kazanmak için verdiği mücadelesini devletin örgüte karşı uyguladığı ağır saldırılar sonucunda 2009 yılında kaybetmiş ve örgüt son bulmuştur. Dünyada özellikle uyguladığı intihar saldırıları nedeniyle en çok dikkat çeken etnik terör örgütü Tamil Kaplanları, geleneksel toplum yapısının hâkim olduğu Tamil toplumunda örgütün kadınlara sağladığı olanaklar nedeniyle de dikkat çekmiştir. Çalışmanın üçüncü bölümünde Tamil Kaplanları adlı örgütün Sri Lanka’da özellikle devletin uyguladığı ayrımcı politikalar sonucunda ortaya çıkışı devletin kısa tarihi ekseninde anlaşılmaya çalışılmıştır. Tamil Kaplanlarının Sri Lanka’nın uygulamış olduğu belli politikalar sonucunda ortaya çıkışı ve örgüte gerçekleşen katılımlarla nasıl güçlendiği anlaşılmaya çalışılmıştır. 11 Eylül terör saldırılarından negatif yönde etkilenen örgütün sonlanışa giden yolu araştırılmış ve devletin örgüte karşı uyguladığı sıcak savaşla sona ermesi incelenmiştir. Ayrıca Tamil Kaplanları’nı ve örgüte başarı sağlayan etmenleri daha iyi anlamak için örgüt yapısı ve işleyişi analiz edilmiştir.

1.Sri Lanka Demokratik Sosyalist Cumhuriyeti’nin Kısa Tarihi ve Tamil Eelam Kurtuluş Kaplanları Öncesinde Ülkedeki Durum

Eski adı Seylan olan Sri Lanka Demokratik Sosyalist Cumhuriyeti, Hint Okyanusu’nda Hindistan alt kıtasının güneydoğusunda yer almaktadır. Başkenti Kolombo olan ülke 4 Şubat 1948 tarihinde İngiltere’den bağımsızlığını kazanmıştır. Ülke 65.600km²’lik bir alana yayılmıştır. Sri Lanka’da 2007 yılında yapılan nüfus sayımına göre 22.576.592 kişi yaşamaktadır. Ada şeklinde olan ülkedeki etnik dağılım ise şöyledir: Sinhalalar yani Aslanlar %74,9, Tamiller yani Kaplanlar %11,2, Sri Lanka Moors’ları %9,2 ve Hint Tamilleri %4,22’dir.⁴⁴¹ Ülkede resmi ve ulusal dil olan Sinhala dili nüfusun %87’si tarafından, Tamil dili ise %28,5 tarafından konuşulmaktadır. İngilizce resmi dil olmamasına rağmen adada %23,8 oranında kullanılmaktadır. Ülkenin resmi dini Budizm’dir (%70,2).

⁴⁴¹Shlomi Yass, “Sri Lanka and Tamil Tigers: Conflict and Legitimacy,” Military and Strategic Affairs, Vol.6, No.2, 2014, s.66.

Adada hâkim olan diğer dinler ise Hindu (%12,6) ve İslam'dır (%9,7).⁴⁴² Buda'nın Sri Lanka adasını M.Ö. 230'da üç kez ziyaret etmesiyle ada Budizmin merkezlerinden olmuş ve Budizm Sinhalaların belirleyici kimlik göstergesi haline gelmiştir. Ayrıca adanın kuzey kısmının Hindistan'a çok yakın olması etkisini göstermiş ve kuzeyde yaşayanlar Hinduizmi din olarak benimsemiştir. Kısaca din anlamında Sinhalalar Budizm, Tamiller ise Hinduizm inancına sahiptir.⁴⁴³

Tamil Kaplanları'nı anlamak için örgütün eylem ve faaliyetlerini tek bir açıdan değerlendirmek terör sorunun çözümünde ve anlaşılmasında yeterli olmayacaktır. Dolayısıyla Sri Lanka'da son bulmuş olan terör sorununu daha iyi anlamak ve gelecek için daha kapsamlı çözümler geliştirmek üzere ülkenin etnik, dini, tarihsel, kültürel ve siyasal geçmişinin ayrıntılı olarak incelenmesi gereklidir. Sri Lanka'daki etnik çatışmayı anlamak için ülkedeki etnik grup dağılımını anlamak gereklidir. Geleneksel Tamil anavatanı olarak anılan bölgeler Jafna, Vavuniya, Batticaloa ve Trincomalee'dir. Hint Tamilleri ise ülkede belirgin olarak Nuwara, Eliya ve Badulla ilçelerinde yaşamaktadır. Ülkenin başkenti olan Kolombo ve çevresinde hem Hint Tamilleri hem de Sri Lanka Tamilleri nüfusun %11'ini oluşturmaktadır. Yani Tamiller, adanın kuzey ve doğusunda çoğunluk olarak bulunmaktayken Kolombo ve güneyde belirgin bir nüfus karışıklığı bulunmaktadır.⁴⁴⁴

1.1 Sri Lanka Demokratik Sosyalist Cumhuriyetinin Kısa Tarihi

Adanın erken siyasi tarihini incelersek, M.Ö. 5. ve M.S. 3. yüzyıl arasında Sinhala Anuradhapura Hanedanlığı'nın adada egemen olan ilk hanedanlık olduğu görülmektedir. Portekizlerin adaya ulaşmasından önce yani 1505 yılından önce adada birçok küçük krallık bulunmaktadır. Portekizler adaya geldikten sonra yaklaşık bir asırlık mücadele sonrasında kıyı krallıkların hepsi Portekiz hâkimiyetine girmiştir.⁴⁴⁵

Önce Portekiz ve daha sonra Hollanda egemenliğinde olan dönemde din ayrımı yapılarak adam kayırma gerçekleşmiş ve bir grup diğerine tercih edilmiştir. Başka bir deyişle, Sinhala toplumu adanın merkez ve güneybatı tarafına yerleştirilirken, Tamil toplumu ise

⁴⁴²The Worldfact Book, "Sri Lanka", [https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ce.html\(e.t](https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ce.html(e.t) 10.11.2018).

⁴⁴³Ömer Yılmaz, "Aslan'ın Kaplanla Mücadelesi: Sri Lanka ve Tamil Anayurdu Özgürlük Kaplanları (LTTE) Terör Örgütü", İhsan Bal-Süleyman Özeren (Ed.), **Dünyadan Örneklerle Terörle Mücadele**, Ankara: USAK Yayınları,2010, s.163.

⁴⁴⁴Mia Bloom, **Dying To Kill: The Allure of Suicide Terror**, USA: Colombia University Press, 2005, ProQuest ebrary. Web 9 September ,2015, s.46.

⁴⁴⁵Yılmaz Aslanın Kaplanla Mücadelesi..., s.165.

adanın kuzey ve doğusuna yerleştirilmiştir. İngiliz işgal döneminde yaşanan ekonomik gelişmeler ise Sri Lanka'daki etnik durumu daha karmaşık hale getirmiştir. Portekiz ve Hollanda egemenliğindeki erken kolonyal dönemde sosyal ve ekonomik gelişmelerin hepsi (gerek tarım alanı, gerek doğum-ölüm, gerekse din değiştirme kaydı olsun) etnik sınırları dondurma (sabitleme) amacı taşımıştır. ⁴⁴⁶

Sri Lanka'nın İngilizler için önemi iki nedenden kaynaklanmaktadır; ada hem Fransızlara karşı bir deniz üssü hem de Hindistan'ın güvenliği için tampon bölgedir. Fakat Napolyon Savaşları'nın sona ermesiyle Sri Lanka güvenlik için daha az önemli hale gelmiştir. Dolayısıyla İngilizler adanın ekonomik durumuyla ilgilenmeye başlamış ve ülkede tarım devrimi gerçekleştirilerek kahve ve çay üretimine geçilmiştir. Gerçekleşen devrim sonucunda ada dışı açık bir ekonomi modeli benimsemiş ve sömürge toplumu haline gelmiştir. ⁴⁴⁷

Ekonomik olarak adanın merkezi ve batı kısmı gelişme gösterirken diğer kısımlar daha geri kalmıştır. Kolonyal güç olan İngiltere her zamanki politikası olan bir etnik grubu diğerine karşı kışkırtmayı kullanmıştır. Adada yaşayan Tamillerin toprakları tarıma elverişli değildi, dolayısıyla Tamiller eğitime yönelmiş ve İngiliz misyonerlerden eğitim alma şansına sahip olmuştur. Hem iyi eğitim almış olmaları hem de İngilizce bilmeleri ilerleyen yıllarda Tamillere kamu sektöründe iyi bir iş bulma imkânı sağlamıştır. ⁴⁴⁸ Yani Tamillerin çoğu devlet görevlerinde, bankalarda ve hastanelerde görev almıştır. Ayrıca, 19. yüzyıl İngiliz kolonyal döneminde kahve ekimi için Sri Lanka'ya güney Hindistan'dan bir milyondan fazla Tamil işçisi getirilmiştir. Getirilen bu işçiler önceleri mevsimsel işçi olarak adada bulunmuş fakat sonra adada çay ekiminin başlamasıyla kalıcı hale gelmiştir. ⁴⁴⁹

1.2 1948 Sadece Sinhala (*Sinhala Only*) Yasası

Bağımsızlıktan kısa süre sonra, 1948'de, Sinhalalar ağırlıklı olarak işleyen meclis, tarım sektöründe çalışan Tamillerin vatandaşlık haklarını ellerinden alan 'Sadece Sinhala' (*Sinhala Only*) isimli yeni bir yasa kabul etmiştir. Yeni yasayla adadaki Hint Tamilleri misafir işçi olarak sayılmış yani Sri Lanka vatandaşı olmadıkları öne sürülerek Hindistan'a geri dönmeleri amaçlanmıştır. *Sinhala Only* yasası Tamiller için de önemli mesajlar içermektedir.

⁴⁴⁶ Bloom, op.cit., ss.47-48.

⁴⁴⁷ Senem Kurt Topuz, "Sri Lanka: Etnik Şiddet ve İç Savaş", **Dünya Çatışmaları: Çatışma Bölgeleri ve Konuları**, Kemal İnat, Burhanettin Duran- Muhittin Ataman (Ed.), İstanbul: Nobel Akademik Yayıncılık, 2010, s.580.

⁴⁴⁸ Paige Whaley Eager, **From Freedom Fighters to Terrorists**, USA: Ashgate Publishing Group, 2008, s.134.

⁴⁴⁹ Bloom, op.cit., s. 48

Post-kolonyal dönemde Jaffna yarımadasındaki İngiliz eğitimli Tamiller, toplam nüfus içindeki Tamil oranı hesaba katılmadan, devlet işlerinde çalışmaktaydı fakat yeni çıkan yasayla (nüfus oranları baz alınmaya başlanınca) Sinhalalar Tamiller karşısında iş bulma konusunda avantajlı konuma yükselmiş oldu.⁴⁵⁰

Sinhala Only yasasını savunan Sinhalalara göre, Sinhala dili adanın %70'i tarafından konuşuluyordu ve Tamiller sadece Tamil toplumu için değil çoğunluktaki Sinhala toplumu için de çalışıyordu. Dolayısıyla Tamillerin çoğunluğun dilini bilmesi bir gereklilikti. Tamiller içinse bu durum eşitsizlik ve dezavantaj anlamına gelmekteydi. Yani, iki düşman etnik grubun arası dil konusuyla daha da açılmıştı.⁴⁵¹

1949 yılında Hint Tamillerinin vatandaşlık ve oy kullanma haklarının ellerinden alınması Tamillere karşı uygulanan ayrımcılığın en belirgin olaylarından biridir. Bu uygulamayı 1956 yılında Sinhala'nın tek resmi dil kabul edilmesi, kamu görevlendirmelerinin nüfus oranına bağlı olarak yapılması ve üniversiteye girişte Tamillere zorluk çıkarılarak kota sisteminin getirilmesi gibi uygulamalar izlemiştir.⁴⁵² Sonuç olarak, bağımsızlık öncesinde Sinhala resmi dili için çalışmalara başlayan Sinhalalar bağımsızlık sonrasında hükümette kontrolü ele geçirince *Sinhala Only* Yasasıyla amaçlarına ulaşmışlardır.⁴⁵³ *Sinhala Only* Yasasıyla Tamiller ve Sinhalalar arasındaki gerilim ve çatışma görünür hale gelmiştir.⁴⁵⁴

Eşit haklara sahip olma ve vatandaşlık sorununun yanında toprak paylaşımı ve toprağa sahip olma için de çatışmalar başlamıştır. Sri Lanka devleti ilk kurulduğunda Budist Sinhalalara ayrıcalıklar vermiştir fakat 1956 yılı sonrası dönemde Tamiller kendi savunma politikalarını oluşturmuş ve "*Adanın kuzey ve doğusu Tamil anavatanıdır*" diyerek bölgesel egemenlik değilse de otonomi istemiştir.⁴⁵⁵ 1957 yılında Sri Lanka Freedom Party (SLFP) başkanı Bandaranaike ve Sinhalalar arasında *Federal Party* (FD) olarak bilinen *The Lanka State Party* Başkanı Samuel James Chelvanayakam bir araya gelerek B-C Pakt olarak anılan anlaşma için görüşmelere başlamış fakat bir sonuca ulaşamamıştır.⁴⁵⁶ 1965 yılında *United National Party*'nin (UNP) lideri Tamillerle yeni bir anlaşma sağlamak istemiş ve sonuçta FP

⁴⁵⁰ Sumatra Bose, **Contested Lands: Israel-Palestine, Kashmir, Bosnia, Cyprus and Sri Lanka**, USA: Harvard University Press, 2007, ss.15-16.

⁴⁵¹ Asoka Bandarage, **The Separatist Conflict in Sri Lanka: Terrorism, Ethnicity, Political Economy**, London: Routledge Contemporary South Asia Series, 2008, ss.43-45.

⁴⁵² Yılmaz, Aslanın kaplanla mücadelesi..., op.cit., s.158

⁴⁵³ Yusuf Çınar, **Tamil Sorunu**, İstanbul: Hükümdar Yayınları, İstanbul,2014, s.71

⁴⁵⁴ Ibid., s.72

⁴⁵⁵ Bose, op.cit., s.21.

⁴⁵⁶ Ibid, ss.17-19.

lideri Chelvanayakam ile bir araya gelerek 1957 yılındaki B-C Paktın daha sınırlı bir versiyonu olan yeni bir anlaşma ortaya çıkmıştır. 1965 Anlaşması temelde toprak ve doğal kaynakların paylaşımı üzerinedir fakat anlaşma uygulanmayarak hükümet tarafından rafa kaldırılmıştır. Böylelikle Chelvanayakam iki kez başarısız olmuş, iki taraftaki elitler arasında güvensizlik oluşmuş ve ülkedeki genç Tamiller arasında radikalleşme hareketi başlamıştır.⁴⁵⁷

1960'lı yıllarda da ülkede ayırım devam etmiştir. Budizm devlet dini olmuş ve yeni anayasada Tamiller devlet ve diğer kurumlardaki haklarından da mahrum bırakılmıştır. Örneğin devlet kurumlarında çalışan Tamillerin oranı 1949 yılında %41 Tamil, %54 Sinhala iken 1963 yılında %7 Tamil, %92 Sinhala olarak değişmiştir. Ayrıca Tamil gençlerinin üniversiteye girişine de kota sistemi getirilmiştir. Bu süreç içerisinde Tamiller çıkarları için politik anlamda mücadele etmeye çalışmış ve 'Satyagraha' olarak anılan şiddet içermeyen protesto eylemleri gerçekleştirmişlerdir. 1970'li yıllarda ülkede artan bir Tamil ayrılığı ve militer yapılanması görülmeye başlanmıştır.⁴⁵⁸

1.3 1972 Anayasası

1971 yılında kötüleşen ekonomik durum ve Sinhala hükümetinin geçirdiği Tamillerin eğitim ve iş hakkını zorlaştıran yasayla Tamiller ülkeye daha da yabancılaşmıştır. Tartışmalı olan bu ortam, 1972 Anayasası'nın Sinhala din ve dilini resmi din ve dil olarak tanımlamasıyla daha da alevlenmiş ve Tamil halkı arasında Tamil ayrılık hareketi fikri oluşmaya başlamıştır.⁴⁵⁹

Ayrıca 1972 Anayasası'yla ülkenin Ceylon (Seylan) olan adı Sri Lanka olarak değiştirilmiştir. Adanın adının değiştirilmesi tepkiyle karşılanmıştır çünkü Sri Lanka kolonyal dönem öncesinde adanın Sinhalalara ait olduğu belirten bir anlam taşımaktadır.⁴⁶⁰ 1972 Anayasası Sri Lanka'nın ilk cumhuriyetçi anayasasıdır, fakat Anayasa etnik problemleri genişletmiş ve ülkede Tamil şiddetini daha da arttırmıştır. Başka bir deyişle, ülkede Tamil halkı protestolarla haklarını savunmaya çalışırken bir grup Tamil genci arasında radikal bir hareket oluşmaya başlamıştır. 1977 seçimlerinde galip gelen UNP'nin karşısındaki en güçlü parti Tamil bağımsızlığını savunan *Tamil United Liberation Front*'tur (TULF).⁴⁶¹ 1972

⁴⁵⁷ Bose, op.cit., ss.20-22.

⁴⁵⁸ Bloom, op.cit., s.50.

⁴⁵⁹ Christopher L. Corley, "The Liberation Tigers of Tamil Eelam", Michael Freeman(Ed.), **Financing Terrorism: Case Studies**,GBR:Ashgate Publishing Grup,2012, s.113.

⁴⁶⁰ Bandrage, op.cit., s.64

⁴⁶¹Hüseyin Korkmaz, Sri Lanka'da Ulus İnşası ve Ayrılıkçı Tamil Hareketinin Anatomisi: Tamil Eelam Kurtuluş Kaplanları Örneği, **Uluslararası Güvenlik ve Terörizm Dergisi**, Cilt:5, Sayı.1, 2014, s.93.

yılında Tamiller ülkede artan ayrımcılığa ve Sinhalaların yararına olan politikalara karşı diplomatik çözüm amacıyla TULF’u kurmuştu. Fakat TULF’un Sinhala ağırlıklı hükümete karşı yavaş ve etkisiz olması Tamilleri üzmüş ve kızdırmıştır. Sonuç olarak, Tamiller kötü giden diplomatik sürece karşı şiddet kullanmayı alternatif olarak görmüştür. 1972 yılının sonunda TULF’un radikal genç üyeleri TULF’dan ayrılarak ‘Tamil Yeni Kaplanları’ adında silahlı bir örgüt kurmuştur. Bu örgüt 1976 yılında kurulan Tamil Eelam Kurtuluş Kaplanları (*Liberation Tigers of Tamil Eelam-LTTE*) adlı örgütün öncüsü olmuştur.⁴⁶²

1974 yılında eğitime bölgesel kota uygulaması getirilmiş, bölgelerdeki okullara öğrenci kotası konulmuştur. Bu durum Sinhalalara avantaj sağlamıştır çünkü nüfusu fazla olan Sinhalalar kuzey bölgesi dışında üniversiteye en çok öğrenci gönderen kesim olmuştur. Sistem, başarılı ve çalışkan öğrenci yerine öğrencinin bağlı olduğu etnik kimlik üzerinden yürümüştür. Dolayısıyla başarılı birçok Tamil ya eğitimlerini yarıda bırakmış ya da kota nedeniyle okuldan atılmıştır.⁴⁶³ Sonuç olarak Tamiller arasında aşırı gerginlik ve huzursuzluk ortamı oluşmuş ve bu ortamda 1975 yılında Jafna valisi bir Tamil genci tarafından vurularak öldürülmüştür. Olaylardan bir yıl sonra 1976’da ise genç Tamilli Velupillai Prabhakaran tarafından Tamil Elam Kurtuluş Kaplanları kurulmuştur.⁴⁶⁴

2. Tamil Eelam Kurtuluş Kaplanlarının Ortaya Çıkışı ve Güçlenmesi

1977 yılındaki genel seçimler Tamil ve Sinhalalar arasındaki ayrımı arttırmış ve artık Tamil gençleri arasında silah yoluyla ulusal bağımsızlık kazanma düşüncesi yayılmaya başlamıştır. Bu söylem ayrıca TULF tarafından da kullanılmaya başlanmıştır. Sinhala ve Tamil grupları arasındaki etnik şovenizm ve polarizasyonun oluşmasında Sri Lanka’nın seçim sistemi de etkili olmuştur. Sri Lanka’da yasa yapıcılar bir bölgede çoğunluk oyu sistemine göre seçilmekte ve alınan oy oranı ve sandalye sayısı arasında dengesizlik oluşmaktadır. Dolayısıyla Sinhala politik partileri daha fazla oy toplamak için daha fazla Tamil karşıtı söylemler geliştirmeye başlamıştır. Çünkü Tamil nüfusu çoğunlukla kuzeyde ve güneyde yaşamaktaydı yani seçimlerde Tamil oranı önemsiz ve etkisizdi. Yani politikacılar daha fazla oy almak için Tamillere karşı şovenist söylem geliştirirken Sinhalalara karşı daha yapıcı söylem geliştirmiştir.⁴⁶⁵

⁴⁶² Corley, op.cit., s. 113.

⁴⁶³ Çınar, op.cit., s.87.

⁴⁶⁴ Bose, op.cit., s. 24.

⁴⁶⁵ Ibid., ss.22-24.

Tamil Federal Partisi (FP) barışçıl yollardan yani sivil itaatsizlik eylemleriyle Tamillerin maruz kaldığı ayrımcılığı protesto etmeye çalışmış ama eylemleri zor kullanılarak bastırılmıştır. Demokratik yollardan haklarını isteyen Tamiller baskı ve şiddetle karşılaşınca aralarında radikalleşme hareketleri başlamış ve bazı Tamil grupları silahlanmaya başlamıştır. Tamil öğrenci örgütü ülkenin kuzey ve doğusunda ayrılıkçı hareketler başlatmış ve bu ayrılıkçı hareketler ileriki dönemlerde terör hareketlerine kaynak olmuştur. Sonuç olarak ülkede birbirleriyle rekabet içerisinde olan birçok grup belirmiş fakat bu grupların sayısı zaman içinde birinin diğerine baskın çıkmasıyla azalmış ve 1990'lı yıllarda 'Tamil Beşlisi' olarak anılan grup ortaya çıkmıştır. Tamil Beşlisi 1974'te S. Thangathurai tarafından kurulan TELO, 1975'te V. Balakumar tarafından kurulan EROS, 1979 yılında U. Mahaswaran tarafından kurulan PLOTE, 1980'de K. Padmanabha tarafından kurulan EPRLF ve 1976'da V. Prabhakaran tarafından kurulan LTTE'den oluşmaktadır. Fakat zaman içerisinde LTTE ülkedeki diğer örgütleri şiddet yoluyla bastırmış ve Tamillerin tek sözcüsü olduğunu iddia etmiştir.⁴⁶⁶

2.1 Terörizmin Önlenmesi Yasası

Ülkede çatışmaların azalmasından çok şiddetlenmesine neden olan, uygulanan politikalar dışında iki şey vardır. İlki, 1977 seçimleri sonrasında ülkedeki etnik toplumlar arasındaki gergin ve kötü ilişkilerdir. Örneğin Tamillere kuzey ve doğuda vesayet verilmesi Sinhalalar tarafından ayrımcı hareket olarak görülmüştür. İkincisi ise, 1970'lerin sonunda Tamil gerillasına mensup kişilerin uyguladığı hareketlerdir. Bu hareketler polisleri hedef alan küçük vurkaç eylemleri olarak başlamış fakat sonrasında gelişmiştir. Sinhalalar hareketi terör eylemi olarak görmüş ve 1979 yılında hükümet Terörizmin Önlenmesi Yasası'nı (*Prevention of Terrorism Act*) kabul etmiştir. Kabul edilen yasayla devlet Jafna'ya teröristleri altı ay içinde yok etmesi için ordu göndermiş fakat ordunun bölgede aşırı derecede şiddet kullanması sonucunda Jafna'da Tamil Kaplanları'na katılım artmıştır.⁴⁶⁷ Terörizmi önleme yasasıyla güneyde, yani Sinhalaların çoğunlukta olduğu bölgelerde gözaltı süresi yedi günken kuzeyde Tamil çoğunluğunun olduğu bölgelerde 60 günü bulmuştur. Ayrıca bu yasayla insan hakları ihlallerinin de önü açılmıştır. Örneğin gözaltında çok sayıda insan kaybolmuştur ve kaybolanların çoğu da Tamil vatandaşlarıdır.⁴⁶⁸ 1979 yılında çıkarılan Terörizmin Önlenmesi Yasası Sinhala ağırlıklı polis ve orduya şüphelileri ailelerine haber vermeden sekiz aya kadar

⁴⁶⁶ Yılmaz aslanın kaplanla mücadelesi...,op.cit., s.171.

⁴⁶⁷Bose, op.cit., s.27.

⁴⁶⁸ Çınar, op.cit., ss.134-135.

gözaltında tutma hakkı vermiştir. Güvenlik güçleri işkenceleri arttırmış, izinsiz arama ve yakalama hakkına sahip olmuştur. Yani aslında yasa ülkedeki gerilimi tırmandırmıştır.⁴⁶⁹ Terörizmi Önleme Yasası'nın 1980'lerde meydana gelen şiddet eylemlerini durdurması beklenmiş ama devletin ek baskı önlemleri almasıyla ülkede şiddet daha da artmıştır. Meclis kararıyla yasanın uygulanması durdurulmuş fakat yasa hiçbir zaman yürürlükten kalkmamıştır.⁴⁷⁰

1979 yılında çıkarılan terör suçlarını önleme yasasıyla Jafna'nın kuzeyinde Tamillere karşı ağır kampanyalar başlatılmıştır. Tamil Kaplanları, hükümetin bu tür eylemlerini Tamil meşruiyetine direkt tehdit olarak algılamış ve 1979 yılında Sri Lanka ordusunu hedef almaya başlamıştır. 1983 yılının başında Sri Lanka askeri devriyesine pusu kuran Tamil Kaplanları 13 askeri öldürmüş ve modern iç savaşın kıvılcımını ateşlemiştir.⁴⁷¹

2.2 1983 Ayaklanması (Kara Temmuz)

24 Temmuz-5 Ağustos 1983 etnik ayaklanması aslında kökeni 1956'ya kadar giden bir ayaklanmadır. Ülkede etnik temelli büyük ayaklanmalar 1958, 1977, 1981 yıllarında meydana gelmiş, 1983 yılındaki ayaklanmada olaylar tırmanışa geçmiştir. 1977 yılındaki bölgesel şiddet 1983 yılında geniş ve yıkıcı bir ayaklamaya, hatta iç savaşa dönüşmüştür. 1983 yılında 'Kara Temmuz' olarak anılan ayaklanmanın fitili 13 Sinhala askerinin pusuya düşürülmesiyle ateşlenmiştir. Aslında bu pusu Tamilli asker Charles Anthony'nın (Prabhakaran'ın sağ kolu) intikamının alınması için kurulmuştur. Öldürülen askerlerin bedenlerinin Kolombo'da sergilenmesi üzerine halk çok öfkelenmiş ve olaylar başlamıştır. Tüm bu olaylar sonucunda ülkede 3 günlük anti Tamil hareketi başlamıştır. Sinhala halkı, Tamil halkının evlerini ve işyerlerini yakmış, yıkmış, yağmalamış ve ülkede tecavüz olayları yaşanmıştır. Olaylara devletin katılımı yok gibi görülmüş fakat kızgın olan kitleye Tamil ev ve iş adresleri ve kimlerin öldüreceğinin listesinin devlet tarafından önceden verildiği belirtilmiştir. Yani, adresler açıldı ve kızgın kitle kimi arayıp öldüreceğini biliyordu. Olaylar sırasında, devlet başkanı evine gizlenerek olaylara müdahale etmemiş ve Tamillerden alınacak intikamı beklemiştir. 25-28 Temmuz tarihleri arasında yakalanan 53 Tamilli terörist yüksek güvenlikli hapisane olan Welikade'de gözaltı sırasında ölmüştür. Ayrıca Jafna'da ordu binlerce sivile işkence uygulamış ve ölümlere sebep olmuştur. Sonuç olarak, ülkede 15A sıkıyönetim düzenlemesi, güvenlik güçlerine soruşturma ve kimlik öğrenme gereksimi duymadan insanları

⁴⁶⁹ Eager, op.cit., s. 135.

⁴⁷⁰ Bloom, op.cit., s.52

⁴⁷¹ Corley, op.cit. s.113

urma, gömme ve yakma iznini veren düzenleme uygulanmaya başlanmıştır.⁴⁷² Sri Lanka devleti, her meşru devlet gibi ülkede kamu düzenini sağlamak ve vatandaşlarının güvenliğini etnik fark ayırt etmeksizin korumak zorundadır. Fakat ülkede terör eylemleri yükselişe geçince devlet uluslararası alanda tanınan insan haklarını ihlal etmiştir. Devlet çıkarmış olduğu olağanüstü hal yasasıyla güvenlik güçlerine çok fazla yetki vermiş ve insan hakları ihlallerine neden olmuştur.⁴⁷³ 1983 olayları sonrasında hükümet ekonomik abluka uygulamış ve LTTE'nin sadece silah yapım araçlarına değil gıdaya da ulaşımını zorlaştırmıştır. Zorlaşan şartlar altında 100.000'den fazla Tamilli evlerini terk etmek zorunda kalmıştır.⁴⁷⁴

1983 sonrasında on binlerce kişi Tamil Kaplanları'na katılmıştır. Yaşanan tüm olaylar sonucunda 1987'de Tamil Kaplanları'nın ana savaş birimi oluşmuş, güçlenmiş ve sayıları giderek katlanmıştır. Tamil Ayaklanması küçük çaplı bir ayaklanma olmaktan çıkıp popüler bir başkaldırı harekâtına dönüşmüştür.⁴⁷⁵ Sri Lanka hükümetinin kurulan pusuya karşı uyguladığı ağır saldırılar sonucunda adada ayaklanmalar başlamıştır. Ağır saldırılar sonucunda tahmini 2500 Tamil ölmüş, binlercesi evini kaybetmiş ve 200.000'den fazlası göç etmek zorunda kalmıştır.⁴⁷⁶ Kara Temmuz olarak anılan katliamdan sonra birçok Tamil yerinden olmuş ve yurtdışına kaçmıştır. Yurtdışında yaşayan yaklaşık 800 bin kişilik Tamil Diasporası bu olay sonucunda oluşmuştur.⁴⁷⁷ 1983 ayaklaması sonrası dönemde Tamil Kaplanları'na olan halk desteği hızla artmıştır. 1983 öncesinde sayıları az, kontrol alanları ise dardı fakat ayaklanma sonrası katılımlarla önceden 600 olan üye sayısı 10.000'den fazla olmuştur. Ek olarak, Tamil Kaplanları da hedeflerini genişleterek listesine güvenlik güçlerini de eklemiştir.⁴⁷⁸ 1983 yılında Hindistan Başbakanı Indira Gandhi hem iç (Tamil Nadu'da bulunan Tamilli nüfus) hem de dış (Sri Lanka'nın Hindistana'a yakınlığını düşünerek bölgesel istikrarı sağlamak) nedenlerle Tamil Kaplanlarını destekleme kararı almıştır. Bir yıl içinde Hindistan 20.000'den fazla militana eğitim, silah ve finans desteği sağlamıştır.⁴⁷⁹ 1984 sonrasında Tamil ayaklanmasının şiddetlenmesinde Hindistan'ın etkisi yüksektir. Hindistan bölgede büyük bir ekonomik ve askeri güçtür, ayrıca demografik yapısında etnik Tamiller bulunmaktadır. 1983 Eylül'de Hindistan federal hükümeti Tamil gerilla hareketine katılacak

⁴⁷² Bloom, op.cit., ss.52-53.

⁴⁷³ Bandarage, op.cit., s.144.

⁴⁷⁴ Eager, op.cit., ss.135-136.

⁴⁷⁵ Bose, op.cit.,s.28.

⁴⁷⁶ Corley, op.cit., s.114.

⁴⁷⁷ Çınar,op.cit.,s. 77.

⁴⁷⁸ Bloom, op.cit., s.53.

⁴⁷⁹ Eager, op.cit., s.136.

gençlerin eğitim ve silahlanma programına izin vermiştir.⁴⁸⁰ 1985 sonrası dönemde Hindistan'ın Sri Lanka'ya yönelik olan düşmanca politikası değişmeye başlamıştır. Hindistan, Tamil hareketine destek vermeye devam etmiş ama aynı zamanda politik çözüm bulmak için de uğraşmaya başlamıştır.⁴⁸¹

1987 yılının Nisan ayında Kolombo'da otobüs durağında bir araç patlatılmış ve 113 kişi hayatını kaybetmiştir. Sri Lanka hükümeti bu duruma karşı Jafna bölgesinde topyekûn saldırı başlatmış, Mayıs ayında bölgedeki sivillerin mülklerine el konulmuş ve yerli halk göçe zorlanmıştır. Bu noktada Hindistan hükümeti direkt olarak ülkeye karışma kararı almış ve Jafna'ya küçük botlarla insani yardım yollamaya çalışmıştır. Fakat küçük botların Sri Lanka tarafından geri yollanması üzerine bölgeye havadan (Sri Lanka hava sahasını ihlal ederek) yardım gönderilmiştir. İki hükümet daha sonra bir araya gelerek yardım planları hakkında görüşme yapmıştır. Sonuç olarak, 29 Temmuz 1987 tarihinde Hindistan Başbakanı Rajiv Gandhi ve Sri Lanka Başkanı J.R. Jayewardene arasında Indo-Sri Lankan Anlaşması imzalanmıştır. Anlaşmaya göre etnik çatışmanın çözümü için gerekli düzenlemeler ve Sinhala ve Tamil toplumları arasında güç dağılımı sağlayacak gerekli kurumsal yapılanmalar yapılacaktır. Ayrıca anlaşma Sri Lanka'nın çoklu etnik ve dil yapısına sahip olduğunu da kabul etmiştir. Hindistan'ın olaylara müdahale etmesi adanın güneyinde Sinhala şovenizmini arttırmıştır. Hem Tamil Kaplanları hem de radikal bazı gruplar anlaşmayı tanımamıştır.⁴⁸²

Ülkede çatışmaların büyümesinden ve kendi ülkesine sıçramasından korkan Hindistan iki taraf arasında 29 Haziran 1987'de barış anlaşması imzalanmasına katkıda bulunmuştur. Hindistan sonraki adım olarak Sri Lanka'yla uyum anlaşması imzalayarak adaya ateşkesi denetlemek amacıyla Hindistan Barış Koruma Gücü (*Indian Peace Keeping Force - IPKF*) yollamıştır. LTTE'nin adada hâkim olduğu bölgelerde bağımsızlık istenmesi üzerine ateşkes sona ermiş ve çatışmalar tekrar başlamıştır. Böylelikle LTTE hem Hindistan güçleri hem de Sri Lanka ordusuyla çatışmaya girmiştir. Fakat Hindistan'ın binden fazla askeri ölünce 1990'da IPKF'yi adadan geri çekmiştir. Sonuç olarak, LTTE Jafna bölgesinin kontrolünü ele geçirmiş ve adada hâkimiyet alanını genişletmiştir.⁴⁸³

⁴⁸⁰ Bose, op.cit., s.30.

⁴⁸¹ Ibid., ss-30-34.

⁴⁸² Bloom, op.cit., ss.55-57.

⁴⁸³Emrullah Yalçın, "Terörizmle Mücadelede Sri Lanka Örneği "Tamil Kaplanları"", www.21vyte.org/tr/arastirma/terorizm-ve-terorizmle-mucadele/2013/06/10/7040/terorizmle-mucadelede-sri-lanka-ornegi-tamil-kaplanlari, (e.t 05.08.2015), s.4.

Tamil Kaplanları özgürlük için yaptıkları silahlı çatışmaları 3 döneme ayırır. İlk dönem 1. Eelam Savaşı (1983-1987), ikinci dönem 2. Eelam Savaşı (1990-1994) ve son dönem 3. Eelam Savaşı'dır. (1995-2002).⁴⁸⁴ İkinci dönem Eelam Savaşı 1990 yazında Tamil Kaplanları'nın Batticaloa'da ki 3000 kişilik katliamıyla başladı. Bu katliama karşılık Tamil sivil ve ayaklanmacılarına karşı ülkenin doğusundan polis ve güvenlik güçleri tarafından büyük bir intikam ve misilleme hareketi başlatıldı. 2. Dönem Eelam savaşında 1. Dönemden çok daha fazla savaş kaybı oluştu çünkü bu dönemde Tamil Kaplanları'na katılım çok artmış, örgüt güçlenmiş ve eylemlerini yarı konvansiyonel şekilde yapmaya başlamıştı. Ek olarak, 1990'ların başında Tamil Kaplanları deniz birimini geliştirmeye başlamıştı. İsrail destekli savaş botlarını kullanan Sri Lanka hükümeti Tamil Kaplanları'na kıyı bölgelerinde Tamillerin elinde tuttuğu kıyıları bombalayarak cevap verdi. Ayrıca Tamil Kaplanları 2. Eelam Savaşı döneminde doğudaki Müslüman nüfusun kitlesel ölümlerine de neden olmuştur. Örneğin Baticaloa'da cuma namazı sırasında camiye saldırı düzenlenmiş ve 166 Müslüman öldürülmüştür.

Sri Lanka hükümeti bu dönemde uygulamış olduğu iki politikayla Tamillerin nefretini kazanmıştır. İlk olarak Tamil Kaplanları kontrolünde olan Jafna bölgesine ekonomik abluka uygulayarak bölgedeki nüfusu zora sokmuştur. İkinci olarak ise ayaklanma olan bölgelere ağır hava saldırıları düzenlemiştir. Tamil Kaplanları'nın bu politikalara cevabı Sri Lanka asker ve politikacılarına karşı ağır saldırılar düzenlemek olmuştur. Örneğin 1991'de Sri Lanka savunma bakanının arabası bombalanmış, 1992'de Sri Lanka ordu komutanı Jafna'yı ziyareti sırasında öldürülmüş ve 1993 yılında Jayewardene'nin halefi olan Ranasinghe Premasada'ya suikast düzenlenmiştir.

Sri Lanka'nın kutuplaşma ve umutsuzluk içinde olduğu 1994 yılında barışçıl görüşe sahip olan Sinhalalı kadın politikacı Chandrika Bandaranaike Kumaratunga ortaya çıkmıştır. Politikaya yeni atılan biri olarak Kumaratunga, babası tarafından kurulan SLFP'nin başına geçmiş ve Ağustos 1994 seçimlerinden kısa bir süre önce Sinhalaların çoğunlukta olduğu bölgelerde 17 yıllık UNP rejimine karşı kampanyaya başlamıştır. Ek olarak, iç savaşa son vereceği ve Tamil Kaplanları'yla direkt olarak barış görüşmelerine başlayacağını sözünü vermiştir. Seçim sonucunda az bir farkla meclis çoğunluğunu kazanan Kumaratunga, Sri Lanka'da artık insanların korkmadan yaşayacağını belirterek ülkenin yeni kurumlara ve demokratik sisteme sahip olacağını belirtmiştir. Kumaratunga, 1994'de kadın devlet başkanı

⁴⁸⁴ Bose, op.cit., s.29.

olmak için çalışmalara başladı ve %62 oy oranıyla büyük çoğunluğa sahip olarak seçimleri kazandı. Tamil Kaplanları seçim çalışmaları sırasında Kumaratunga'nın en büyük rakibi olan UNP liderini öldürerek ona destek sağlamıştır. Sonuç olarak, Ocak 1995'te Sri Lanka hükümeti ve Tamil Kaplanları arasında ateşkes imzalanmıştır. Fakat imzalanan barış kısa süreli olmuştur. Nisan 1995'te Tamil Kaplanları'nın hükümetin donanmasının büyük kısmının bulunduğu doğu kıyısındaki Trincomalee limanı yakınına bombalamasıyla barış sona ermiştir. Buna karşılık Sri Lanka hükümeti intikam için Jafna'ya ağır hava ve kara saldırısı düzenlemiş ve çok sayıda sivil öldürülmüştür. Örneğin Jafna'ya düzenlenen hava bombardımanı ile kiliseye sığınan 120 Tamilli kadın, çocuk ve adam öldürülmüştür. Bunun sonucu olarak, Kasım 1995'te birçok Tamil Kaplanı üyesi kontrol altında tuttukları yerlerden uzaklaştırılmıştır. Ocak 1996'da Kolombo'nun ekonomik olarak gelişmiş kısmında LTTE tarafında intihar saldırısı düzenlemiş ve saldırıda ülkenin merkez bankası yıkılmış, 91 kişi ölmüş, 1400 kişi ise yaralanmıştır. Barış söylemlerinde bulunan başkan Kumaratunga 1995-1996 yıllarında söylemini değiştirmiş ve Tamil Kaplanları'nı bitirmek üzere 'barış için savaş' söylemini kullanmaya başlamıştır. Öte yandan Tamil Kaplanları'nın lideri Prabhakaran ise Jafna bölgesi Sinhalalar tarafından işgal altında tutulduğu sürece barışa kapalı olduklarını belirtmiştir.⁴⁸⁵ Sri Lanka hükümetinin stratejisi Tamil Kaplanları'nı devam eden savaşla zayıflatmak ve gücü bölgesel yönetimlere bırakmaktır, bu stratejiye 'Barış için Savaş' adı verildi. Fakat artan LTTE saldırıları sonucunda hükümet 4 Ağustos 1998 yılında yeniden sıkıyönetim ilan etti.⁴⁸⁶

3. 11 Eylül Sonrası Dönem ve Tamil Eelam Kurtuluş Kaplanlarının Sona Ermesi

11 Eylül 2001'de ABD'de gerçekleşen terör olayları sonrasında uluslararası ortamda terör ve terörist eylemlere karşı nefret ve kin hâkim olmaya başlamış ve anti terör uygulamaları gelişmeye başlamıştır. Oluşan bu ortam Sri Lanka'yı olumlu yönde etkileyip güçlendirirken Tamil Kaplanları'nı ise olumsuz yönde etkileyerek onlara güç kaybettirmiştir. ABD ve İngiltere LTTE'yi terör örgütü olarak kabul ettiklerini belirtmiştir. Sonuç olarak, uluslararası ortamdan olumsuz etkileneceğini hissederek eskiden bağımsızlık talep ederken bu isteklerinden vazgeçip özerkliği kabul edeceklerini açıklamıştır. Örgüt ayrıca uluslararası arenada terörist olmadığını ispatlamaya çalışmıştır.⁴⁸⁷ 11 Eylül saldırıları sırasında teröristlerin eylemlerini intihar saldırısı şeklinde gerçekleştirmesi tüm dünyada

⁴⁸⁵ Ibid., ss.34-38.

⁴⁸⁶ Bloom, op.cit., s.61.

⁴⁸⁷ Abbas Karaağaçlı, Sri Lanka ve Tamil Kaplanları, **Bilgesam Yayınları**, (e.t 11.02.2016).

dikkatleri, intihar saldırılarını yöntem olarak yeniden ortaya çıkaran LTTE'ye yöneltmiştir.⁴⁸⁸ Tamil Kaplanları'nın terör örgütleri listesine eklenmesiyle Sri Lanka için örgütle savaş alanında mücadele etmektense meşru olarak mücadele etmek daha kolay ve etkin olmuştur. Örgütün kendi meşruluğuna zarar vermesiyle sadece propaganda faaliyetleri zarar görmemiş ayrıca örgüte karşı küresel işbirliği de genişlemiştir. Sonuç olarak örgütün yasal alanda manevraları önlenmiş, fonları kısıtlanmış ve meşruluğu zarar görmüştür.⁴⁸⁹

1. Eelam Savaşı dönemine ters bir şekilde 3. Eelam Savaşı dönemi 2002 yılında Sri Lanka hükümeti ve Tamil Kaplanları arasında ateşkes imzalanmasıyla son bulmuştur. Ateşkes temelde karşılıklı anlayış ve taraflar arasında eşitlik ilkesine dayanmıştır. Ayrıca 2002'deki barış, 1987'deki barıştan, görüşmelere başlamadan ve imzalar atılmadan önce ateşkes ilan edilmesi nedeniyle farklılık göstermektedir. Ek olarak, 2002'deki ateşkes de 2. Dönem Savaşa ters olarak ortada bir uluslararası aktör, yani hızlandırıcı bulunmuş ve iki taraf arasında uygulanan mekik diplomasisi bu süreçte kritik rol oynamıştır. Ayrıca, iki taraftan da en üst derecede yetkili kişiler yani Tamil Kaplanları için Pranbakaran ve Sri Lanka hükümeti için başbakan görüşmelere katılıp anlaşma imzalamıştır. İmzalanan anlaşma kısa ama net dört kapsayıcı kanundan oluşmaktadır. İlk madde lojistik usulleri içermiş, ikinci madde savaş alanlarını normalleştirmek için alınan tedbirleri belirtmiş, üçüncü madde ile ülkenin beş ülke (Norveç, İsveç, Finlandiya, Danimarka ve İzlanda) tarafından izlemesini sağlayan *The Sri Lanka Monitoring Mission* (SLMM) kurulmuş, son olarak dördüncü madde ise anlaşmanın yürürlüğe giriş, durdurma ve sonlandırılma koşullarını belirtmiştir. Fakat ateşkes iki tarafın eylemleri yüzünden zamanla aşınmıştır.⁴⁹⁰ 2002 yılında masaya oturan iki taraf ateşkes imzalamış ve devam eden barış görüşmeleri sırasında açıklama yapan Anton Balasingham Tamil Kaplanları'nın bağımsızlık düşüncesinde olmadığını, kendi kaderini tayin etme düşüncesi içinde hareket ettiğini belirtmiştir. Başka bir deyişle, Tamil savaşında önemli olanın toprak parçası değil kendi yönetim haklarının ellerinde bulunması olduğu vurgusu yapılmıştır.⁴⁹¹

2002 barış sürecini takip eden zaman içinde ülkede iyimser bir hava hâkim olmuştur. Örneğin Tamil Kaplanları kontrol bölgelerine Sinahalaların girmesine izin vermiştir. Üst düzey hükümet yetkilileri ve Tamil Kaplanları arasında altı tane yüz yüze görüşme düzenlenmiş ve politik çözüm için tartışmalar yapılmıştır. Fakat görüşmeler eski

⁴⁸⁸ Çınar, op.cit., s. 127.

⁴⁸⁹ Yass, op.cit., s.78.

⁴⁹⁰Bose, op.cit., s.41.

⁴⁹¹ Topuz, op.cit., s.584.

düşmanlıkların su yüzüne çıkmasıyla son bulmuştur. Nisan 2003'te iki taraf arasındaki ilişki Tamil Kaplanları'nın ilişkileri tek taraflı olarak 'şimdilik' dondurmasıyla bitmiştir. Kaplanlar, bunun nedeni olarak ABD'deki konferansa çağrılmamalarını ve Sri Lanka ordusunun Jafna'da Tamil topraklarında yüksek güvenlik alanları oluşturmasını ileri sürmüştür. Fakat Kaplanların iddiaları Sinhalalar tarafından geçersiz sayılmıştır çünkü Tamil Kaplanları ABD tarafından terör örgütü olarak ilan edildiği için ABD'deki konferansa katılmaları olanaksızdır.

Sri Lanka hükümeti ve Tamil Kaplanları arasındaki mücadele 1990'lı yıllarda şiddetli bir şekilde devam etti. 2001 yılının Aralık ayı sonunda verilen ateşkes kararıyla çatışmalar durdu. 2002 yılında iki taraf arasında mutabakat anlaşması imzalandı. Bu anlaşmada Norveç arabulucu ülke konumundaydı. Anlaşma her ne kadar iki tarafın da uyguladığı şiddetle zaman zaman tehdit edilse de bu durum 2004 yılında meydana gelen tsunami felaketine kadar sürdü. 2004 yılında tsunamiden doğan zararları karşılamak için alınan uluslararası yardımların nasıl dağıtılacağı konusunda taraflar arasında fikir ayrılığı oluşunca Tamil Kaplanları yeniden bir dizi intihar saldırısı ve suikasta başladı.⁴⁹² 26 Aralık 2005 tsunami felaketinden sonra adanın kıyı şeridinin 2/3'ü darmadağın olmuş, yıkılmıştı. Yıkılan yerlerin çoğu Tamil Kaplanları kontrolündeydi ve acil yeniden yapılanma ve iyileştirme desteği -hem hükümet hem de Tamil Kaplanları'nın katılımıyla- gerekiyordu.⁴⁹³ Haziran 2005'te ülkede hem Kolombo hem de Kilinochchi'de iki ayrı 'tsunami sonrası operasyon yönetimi yapısı' (*post-tsunami operational management structure*) oluşturuldu. Fakat JVP'nin yargıtaya yapının anayasal olmadığı yönündeki şikâyetleri sonucunda yapı sonlandırıldı.⁴⁹⁴ Yani, Aralık 2004'te meydana gelen deprem ve sonrasında oluşan tsunami Sri Lanka açısından önemli sonuçlar doğurmuştur. 2005 yılı başlarında Sri Lanka hükümeti ve Tamil Kaplanları arasında, gelen yardımların nasıl dağıtılacağı ve kurtarma çalışmalarının nasıl yapılacağı konusu tartışmalara neden olmuştur. Sonuç olarak hükümet gelen yardımları Tamil Kaplanları'yla paylaşmayı kabul etmiş ve yardımlar ülkenin tamamına eşit şekilde dağıtılmıştır. Hükümetin Tamil Kaplanları'yla anlaşmaya yanaşmasının nedeni askıda olan barış görüşmelerinin yeniden başlama ihtimalidir.⁴⁹⁵

2005 yılında Mahinda Rajapakse devlet başkanı olmuştur. Rajapakse sertlik ve muhafazakârlık yanlısı olan bir başkandır ve Tamil Kaplanları'yla onurlu bir barıştan yana olduğunu belirtmiştir. Fakat ülkede şiddet olayları Rajapakse'nin seçilmesinden sonra da

⁴⁹² Corley, op.cit., s.114.

⁴⁹³ Bose, op.cit., s.49.

⁴⁹⁴ Ibid., s.50.

⁴⁹⁵ Topuz, op.cit., s.585.

devam etmiş ve Norveç arabuluculuğunda 2006'da Cenevre'de iki taraf bir araya gelmiştir. Tamiller özerklik ve kültürel hakların tanınmasını isterken hükümet üniter devlet yapısı içinde kalınması gerektiğini savunmuştur. Sonuç olarak Tamiller ulaşımına kısıtlama getirildiği gerekçesiyle görüşmeleri kesmiştir. Nisan 2006'da ateşkesten sonraki en büyük intihar saldırısı düzenlemiştir. Kara komutanını kaybeden Sri Lanka hükümeti saldırı sonrasında Tamillere karşı saldırılarının şiddetini arttırmıştır.⁴⁹⁶

Ocak 2005'te Tamil Kaplanları arasında önemli fikir ayrılıkları başladı. Yaşanan olaylarının çözülememesi sonucu doğu bölgesi komutanı Albay Karuna Amman 6000 militanı ile birlikte örgütten ayrıldı. Bazı uzmanlara göre albay örgütten sadece fikir ayrılığı nedeniyle değil devletten kopardığı bazı imtiyazlar nedeniyle de ayrılmıştır. Sonuç olarak örgüt içinde hem manevi bir zayıflık hem de güç kaybı yaşanmıştır.⁴⁹⁷

2004 yılında Karuna adlı yöneticinin doğuya fazla önem verilmediğini belirtmesi üzerine örgüt ikiye bölünmüştür. Yeni kurulan Tamil Eelam Makkal Viduthalai Pulikal adlı örgüt devlet desteği aldığı gerekçesiyle Tamil Kaplanları tarafından suçlanmıştır.⁴⁹⁸ 2004 yılında Prabhakaran ve Albay Karuna arasında fikir ayrılığı ortaya çıkmıştır. Karuna müzakereleri desteklemiş ve LTTE'nin daha fazla adım atması gerektiğini, gerilla taktikleriyle bir yere varılamayacağını savunmuştur. Sonuç olarak Karuna Sri Lanka hükümetiyle anlaşarak kontrol ettiği bölgeyi hükümet güçlerine devretmiştir. LTTE lideri ise dünyaya uzlaşmaz bir kişi olarak yansıtılmıştır.⁴⁹⁹ Albay Karuna bölünmesiyle LTTE hem manevi hem de askeri anlamda güç kaybetti. LTTE bunun ardından kendi içinde Jafna Tamilleri ve Batticaloa Tamilleri olarak ikiye bölündü. Sri Lanka hükümeti bu bölünmeden güç aldı ve uzlaşma girişimlerine son vererek topyekûn imha yöntemine yöneldi.⁵⁰⁰

Sri Lanka hükümeti örgüte karşı 2006-2009 yılları arasında başarılı askeri operasyonlar gerçekleştirdi. 2006 yılında adanın doğusunda hem kara hem de havadan saldırılar başlattı, kampları bombaladı ve botları parçaladı. Tamil isyancılarının Sri Lanka hükümeti kontrolündeki bölgelere top atışı yaptığı Sampur ele geçirildi. 2007'nin başında Sri Lanka'nın Vakara'yı ele geçirmesiyle Tamil Kaplanları için psikolojik yıkım başladı. Çünkü bölge çok uzun süre örgüt tarafından savunulmuş ama şimdi kaybedilmişti. Ayrıca Sri Lanka hava kuvvetleri kuzeydoğudaki kasabalara başarılı hava saldırıları gerçekleştirmiş ve burada

⁴⁹⁶ Ibid.

⁴⁹⁷ Karaağaçlı, op.cit., s.5.

⁴⁹⁸ Korkmaz, op.cit., s. 95.

⁴⁹⁹ Çınar, op.cit., s.131.

⁵⁰⁰ Yalçın, op.cit., s. 6.

Tamil Kaplanları'na ait olan üsler yok edilmişti. Kazanılan askeri üstünlük sonrası 2007'nin ikinci yarısında Sri Lanka hükümeti orduya harcaması için 70 milyon dolar ayırdı. 2008'de ordunun bütçesi 1,5 milyara kadar yükseldi. 2009 yılında ise orduya operasyon masrafları için ek olarak 98 milyona varan destek sağlandı.⁵⁰¹

Sri Lanka ordusu 2006-2007 yıllarında üstünlük kazanmak için Tamil Kaplanları'nın üs ve kaynaklarına saldırmıştır. Sri Lanka 2007 yılında Tamil Kaplanları tarafından çok sıkı korunan Vakarai kasabasını ele geçirdiğini duyurdu ve böylelikle Tamil Kaplanları'nı adanın iç kesimlerine geri çekilmeye zorladı ve temel destek ağlarına zarar verdi. Fakat Tamil Kaplanları saldırı, pusu ve suikastlarına son dakikaya kadar devam etti. 2009 yılında Sri Lanka hükümeti önemli stratejik bölgeler olan Pooneryn, Kilinochchi, Elephant Pass ve Mullaitivu'yu kuşattı.⁵⁰² Mayıs 2009'da Tamil Kaplanları'nın artık çok az kalan bir kısmı, ormanlık bir alan olan Mullaitivu'da 4km'lik bir bölgeye sıkıştırıldı. 18 Mayıs 2009'a kadar Sri Lanka hükümeti Tamil Kaplanları'na çok ağır baskı uyguladı.⁵⁰³ Bunun üzerine LTTE militanları yüz binlerce siville beraber ormana kaçtı, sivilleri, korunmak için 'insan çadırı' olarak kullandı. Uluslararası örgütlerden gelen baskıyla Sri Lanka ateşin yasak olduğu bölgeler ilan etmiş ve sivillerin bölgeden ayrılması yönünde anonslar yapmıştır. Sonrasında ise BM ve insan hakları örgütlerini yok sayarak bu bölgeleri yoğun bir şekilde bombalamıştır. Sonuç olarak 16 Mayıs 2009'da kontrolü ele geçiren Sri Lanka ordusu, 19 Mayıs 2009'da Prabhakaran'ın ölümüyle örgüte son verildiğini açıklamıştır.⁵⁰⁴

1972-2009 yılları arasında yaklaşık 30 yıl süren iç savaşta en az 100.000 kişi ölmüş, bunların 40.000 tanesi çatışmanın yaşandığı son aylarda hayatını kaybetmiştir. Sri Lanka hükümeti son aylarda ölenlerin sayısını 9.000 olarak belirtmiştir. Ancak Sri Lanka'nın kuzeyindeki Tamil Konseyi buna karşı çıkmış ve kendi araştırmasını yapacağını belirtmiştir.⁵⁰⁵ 19 Mayıs 2009'da yaklaşık 30 yıl süren bu ayrılıkçı hareket son bulmuştur. Sri Lanka hükümetinin askeri başarısı ve örgüt liderlerinin öldürülmesi bu sonucu getirmiştir, fakat örgütün finansal ağlarına dokunulmamıştır. Sri Lanka hükümeti bu ağları önlemek zorundadır, çünkü finansal ağların güçlü olması Tamil savaş gücünün yüksek olması demektir. Ayrıca Tamil kontrolündeki bölgelerde silah akışı da önlenmelidir ki başarı kesin olsun. Yani gelecekte Tamil Kaplanları'nın yeniden ortaya çıkmasını önlemek için silah

⁵⁰¹ Corley, op.cit., s.135.

⁵⁰² Ibid., s.114.

⁵⁰³ Ibid., ss.114-115.

⁵⁰⁴ Yass, op.cit., s.70.

⁵⁰⁵ Ibid., s.71.

kaynağı ve finansal kontrol çok iyi sağlanmalıdır. 2009'daki zafer ilanından sonra saldırı yaşanmamıştır, ama ABD, Sri Lanka'yı dikkatli olması konusunda uyarmıştır.⁵⁰⁶ Ek olarak *Jane's Terrorism and Insurgency Center*, Sri Lanka hükümetini Tamil Kaplanları'nın kolayca vazgeçmeyeceği ve uyuyan intihar birimlerine karşı dikkatli olunması gerektiğini belirtmiştir.⁵⁰⁷

Çatışmanın sonlarına doğru iyice sıkışan Tamil Kaplanları sivil halkı kalkan olarak kullanmıştır. Sri Lanka hükümeti ise çatışmanın son bulması için ağır silah ve toplar kullanmıştır, başka bir deyişle çatışmada ne kadar masum sivilin öldüğü net olarak bilinmemektedir. Çatışmadan kurtulan siviller için devlet kamp kurmuş, fakat uluslararası gözlemci ve örgütler kamplara sokulmayarak tartışmalara neden olunmuştur. Kamplara sonradan giriş sağlayan bazı uluslararası örgütler Tamil halkının güven ve kalbini kazanmayı başarmıştır, fakat Sri Lanka hükümetinin bunun için kamplarda çok şey yapması gerekmektedir. Örneğin devlet Tamil Kaplanları'nın kontrol bölgelerinde yeniden gelişim yerleri kurmuş ve 60 milyon dolarlık altyapı desteği ayırmıştır. Bu tür planlar uzun vadede devlete karşı güvenin artmasında etkili olacaktır.⁵⁰⁸ Sri Lanka hükümeti Tamil Kaplanları'nın yeniden doğuşunu önlemek için örgütün en etkin aracı olan propagandayı önlemelidir. Ayrıca bağış ve diaspora yardımlarını önlemek için de batıdaki dostlarıyla çok iyi iletişim kurmalı, örgütün propaganda için kullandığı TV, radyo ve interneti etkin şekilde kontrol etmelidir.⁵⁰⁹ Ek olarak, Tamil Nadu'nun durdurulması ve ağır silahlı Deniz Kaplanları'nın hava desteğinin önlenmesi için de Hindistan'la stratejik işbirliği geliştirmelidir.⁵¹⁰

Sonuç olarak yaklaşık 30 yıl süren savaşta bağış ve para toplama çok önemli bir etkinlik unsurudur. Eğer örgütün yeniden doğması önlenmek isteniyorsa uluslararası işbirliği geliştirilmeli, denizaşırı ülkelerden gelen bağışlar önlenmeli, batıdaki ülkelerin yasal mevzuatlarının yükümlülük getirecek şekilde ayarlanması desteklenmeli ve Sri Lanka çok iyi bir istihbarata sahip olmalıdır. Sri Lanka hükümeti eğer halkın güvenini kazanırsa kolayca istihbarat toplar ve sorunun temelini anlayarak kolayca çözer. Ayrıca ülkede artık silahlanma yarışının olmaması Tamiller için avantajlı duruma getirilebilir. Örneğin silaha harcanan parayla altyapı ve sosyal hizmetler geliştirilir ve Tamiller topluma kazandırılır. Özetle, yaşanan süreç zor ve uzundur. Ayrıca üstesinden gelmek için geçmişte yapılan hatalar ve

⁵⁰⁶ Ibid., s.135.

⁵⁰⁷ Ibid., s.136.

⁵⁰⁸ Ibid., s.137.

⁵⁰⁹ Ibid., s.138.

⁵¹⁰ Ibid., s.140.

ayrımalar yapılmamalı ve barışın kalıcı olması için paradan çok iletişim, karşılıklı anlayış ve arabuluculuk gerçekleştirilmelidir.⁵¹¹

4.Tamil Eelam Kurtuluş Kaplanları Örgüt Modeli

Tamil Kaplanları terör örgütü eylemlerine başladığı ilk günden itibaren 200'den fazla intihar saldırısı, onlarca suikast ve toplu sivil katliamla on binlerce insanın ölümüne sebep olmuş, bunları yaparken kendi silahlarını geliştirmiş ve sahip olduğu hava ve deniz gücüyle dünyanın en yenilikçi terör örgütü unvanını elinde bulundurmıştır.⁵¹² Tamil Kaplanları, Sri Lanka hükümetine karşı yaklaşık 30 yıl süren kanlı bir gerilla savaşı yürütmüştür. Tamil Kaplanları'nın temel amacı adanın kuzey ve doğu bölümünde bağımsız bir Tamil anavatanı kurmaktır. Fakat 2008-2009 yılları arasında hükümetin başarılı mücadele yöntemiyle örgüte lideri yakalanarak, askeri gücü kırılarak ve üsleri yok edilerek son verildi.⁵¹³

Tamil Kaplanları çalışmanın bir önceki bölümünde değinildiği gibi temelde Tamil azınlığı için adanın kuzey ve doğu kısmında ayrı bir Tamil anavatanı kurulmasını istemektedir. Önceleri küçük bir militan kadrosuyla Velupillai Prabhakaran liderliğinde kurulan örgüt gerilla türü ve çok gaddar eylemler yapmıştır.⁵¹⁴ Örgüt, kuruluşundan itibaren Marksist-Leninist ideolojiyi benimsemiştir. Tamil dili ve Hindu dininin tanınmasını amaçlayan örgüt bağımsız bir Tamil anavatanı isteyerek zaman içinde ayrılıkçı ulusal ideolojiye dönüşmüştür. LTTE'nin profili diğer örgütlerden farklıdır. Örgüt yabancı devlet işgaline karşı bağımsızlık arayışında olmamıştır ve ideolojisi sekülerdir. Ayrıca LTTE dünyada tanınan pek çok örgütten çok önce deniz, hava, kadın, çocuk ve intihar saldırısı birimlerini oluşturmuştur.⁵¹⁵

Tamil Kaplanları terör örgütü kuruluşunda Marksist-Leninist temele sahip olsa da zaman içinde aşırı milliyetçi, etnik ayrılıkçı ve lider merkezli bir örgüt haline gelmiştir. Örgüt lideri Parabhakaran'ın görüşleri ve talimatları sorgulanmadan kabul edilmektedir, dolayısıyla lider diğer ideolojilerin önüne geçmiştir. Örgüt içerisinde lidere koşulsuz bir bağlılık, ileri derecede fanatiklik ve beraberlik duygusu, ortak bir kader anlayışı, şiddet ve şehitlik anlayışı hâkimdir ve örgütü bu anlayışlar beslemektedir.

⁵¹¹ Ibid., ss.140-141.

⁵¹² Yılmaz, Aslanın Kaplanla Mücadelesi..., op.cit., s.161.

⁵¹³ Corley, op.cit., s.111

⁵¹⁴ Ranga Kalansooriya, "The Military Defeat of Terrorism in Sri Lanka", **Trends and Developments in Contemporary Terrorism**, D.R. Voica (Ed), IOS Press, 2012, s.2.

⁵¹⁵ Yass, op.cit., ss.65-66.

Tamil Kaplanları her ne kadar Merkezi Yönetim Komitesi tarafından yürütülüyor olarak görülse de aslında tamamen lider yönetimli bir örgüttür. Örgüt lideri Prabhakaran 1954 yılında Jafna’da babası tapu memuru olan bir çocuk olarak dünyaya gelmiştir. Askeri eğitim almamış olan Prabhakaran, 1971’de Tamil Yeni Kaplanları adında bir örgüt kurmuştur. 1975’de Jafna belediye başkanına suikast düzenleyerek ön plana çıkmış ve örgütün adını 1976’da Tamil Eelam Kurtuluş Kaplanları olarak değiştirmiştir. Prabhakaran ilk önce çevresinde kendisine rakip olan örgütleri ortadan kaldırmış, sonra örgüt içinde kendisine rakip olarak gördüğü şahısları casusluk suçlamasıyla öldürterek Tamil Kaplanları’nı tek söz sahibi kurum ve kendisini de tek söz sahibi kişi yapmıştır.⁵¹⁶

Tamil Eelam Kurtuluş Kaplanları V. Prabhakaran öncülüğünde kurulmuştur. Prabhakaran’ın kişilik oluşumunda babasının etkisi büyüktür, köyde balıkçılık yapan babası Prabhakaran’a anlattığı Sinhala eylemleriyle onu etkilemiştir. Biyografi okumayı çok seven Prabhakaran özellikle Napolyon’a ilgi duymuştur. Dolayısıyla milliyetçilik düşüncesinde Napolyon’un etkileri bulunmaktadır. Prabhakaran, LTTE’yi kurmaya Sinhala milliyetçilerinin dul bir kadına saldırması sonucu karar vermiştir. Prabhakaran, Tamillerin kendi haklarını savunmadıkları sürece ezileceklerini vurgulamıştır. İlk eylemini Tamillere ihanet ettiği için Tamil kökenli Jafna belediye başkanına düzenleyen Prabhakaran böylelikle adını duyurmuştur.⁵¹⁷ Prabhakaran’ın 1973’de Jafna valisine Tamil hareketine karşı olduğu gerekçesiyle düzenlediği suikast gelecekteki LTTE suikastlarına örnek olmuştur. Çünkü suikastla örgüt, hem Tamilli hem de Sri Lankalıları hedef aldığını göstermiştir.⁵¹⁸

Tamil Kaplanları ilk intihar saldırısını 5 Temmuz 1987’de Captain Miller tarafından bomba yüklü kamyonun Sri Lanka’nın kuzeyindeki askeri kampa saldırmasıyla gerçekleştirmiştir. Hindistanlı yetkililere göre Tamil Kaplanları yönetimi çok disiplinli, çok motive ve çok fedakârdır. Ayrıca, kadrolarda milliyetçilik hâkimdir. Örgüt içindeki her eleman hangi pozisyonda olursa olsun ayrı Tamil vatani için savaşırken ölüm korkusunu kafasından silmiş ve kendisini feda etmeye hazırdır. Dini doktrinlerin tersine Tamil Kaplanları etnik milliyetçilik fikrini savaşçılarına çok iyi benimsetmiş ve sonuç olarak Kara Kaplanlar birimi yani elit komando birimi kurularak intihar saldırıları için eleman yetiştirmiştir. Tamil Kaplanları hareketinin arkasındaki temel motivasyon milliyetçiliktir. Örgüt lider yapılanmasının iki temel kanadı vardır. İlki politik kanattır, bu kanadın başı örgüt

⁵¹⁶ Yılmaz, Aslanın Kaplanla Mücadelesi..., op.cit., ss.179-180.

⁵¹⁷ Çınar, op.cit.,ss. 103-104.

⁵¹⁸Alisa Stack O’Connor, “Lions, Tigers and Freedom Birds: How and Why the Liberation Tigers of Tamil Eelam Employs Women”, **Terrorist and Political Violence**, Vol.19, 2007, s.44.

lideri Velopillai Prabhakaran'dır ve yardımcıları Thamilselvam ve Anton Balasingham'dır. Örgütün dünya genelinde ofis ve hücreleri vardır. Ayrıca örgütün ilişki ağları başka hiçbir terör örgütü tarafından geçilemez şekilde oluşturulmuştur. İkinci kanat ise askeri kanattır ve kendi arasında dört birime ayrılır.⁵¹⁹ Tamil Kaplanları kadroları aynı profesyonel ordularda olduğu gibi uzmanlıklarına göre bölünmüştür. Genel şemsiye Tamil Kaplanları olarak adlandırılır ve örgüt uzmanlıklarına göre alt dallarına ayrılır. Örgüt içerisindeki alt dallar; Kara Kaplanları, Deniz Kaplanları, Hava Kaplanları, Kadın Kaplanlar ve Bebek Kaplanlardır. Ayrıca örgüt Hindu ve Hıristiyan Kaplanları da içermektedir. Yani örgüt içerisinde belli bir din ayrımı olmamasına rağmen Tamillerin çoğu Hindu'dur. Örgütten ayrılmak isteyen herhangi bir liderin ve savaşçının sonu ise ölümdür.⁵²⁰

Örgütün askeri kanadında Deniz Kaplanları, Hava Kaplanları, özel intihar birimi olan Kara Kaplanları, elit askeri birim olan Charles Anthony alayı ve çok gizli bir istihbarat grubu bulunmaktadır. Siyasi kanadının başında ise Prabhakaran'ın ılımlı politikalar izlemeye iten, barış görüşmelerine katılan ve örgütün teorisyeni olan Anton Balasingham vardır. Örgütün askeri kanadının başında Balasegaram Kandiah, Kara Kaplanları'nın başında takma adı Pottu Amman olan Shanmugalingam Sivashankar, Deniz Kaplanları'nın başında ise takma adı Soosai gerçek adı Thillaiambalam Sivanesan olan bir komutan bulunur.⁵²¹

Tamil Kaplanları'nın temel eleman kaynağı Hindu Tamil gençleridir fakat Hıristiyan Tamiller de örgüt içerisinde yer almıştır. İlk kurulduğu dönemde örgüt elemanları 20-30 yaş civarındaki Tamillerdi. Sonrasında üniversiteye girişi önlenen Tamil gençlerinin de örgüte katılımıyla yaş aralığı 18-25 olmuştur. İlerleyen yıllarda yaşanan gelişmelerle düşen yaş ortalamasıyla çocukların da büyük oranda örgüte katıldığı görülmüştür. 1990'lı yılların sonu 2000'lerin başında çatışmalar sonrasında zor duruma düşen örgüt için çocuklar olmazsa olmaz öneme sahip olmuştur. 1984 yılında Bebek Tugayı kurulmuş ve bu birlikte 10-16 yaş arasındaki çocuklar Hindistan'a eğitime yollanmıştır. Ormanlık alanda dört aylık temel eğitim alan çocuklar eğitim sürecinde aileleriyle görüştürülmemiştir. Çocuklar ilk başlarda sınır köylerine saldırılarda kullanılmış ama 1990 sonrasında cephelerde de yer bulmaya başlamışlardır. Terör eylemlerinde çocukları kullandığı için sıkça eleştirilen örgüt, 2003 yılında bu uygulamaya son verdiğini belirtmiş olmasına rağmen BM Çocuk Yardım Fonu

⁵¹⁹ Ramasubramnian, op.cit., ss.7-9.

⁵²⁰ Bloom, op.cit., s. 60.

⁵²¹ Yılmaz, Aslanın Kaplanla Mücadelesi..., s.181.

(UNICEF) örgütün 2001-2007 yılları arasında 5794 çocuğu örgüte kattığını iddia etmiştir.⁵²² 1987 yılı boyunca Tamil Kaplanları Sri Lanka'daki en güçlü askeri grup olmuştur. Ayrıca, iki nesilden fazla Tamil gencini ayrılık hareketi için yetiştirmiştir. Kaplanlar kontrolünde olan alanlarda (Vanni bölgesinde) 15 yaş üstü herkese zorunlu askerlik eğitimi vermiştir. Ayrıca çocuk askerlerden oluşan Aslan Tugayını kurmuştur, çocuklar intihar saldırıları için değil koruma için eğitilmiştir. 1998 yılında Sri Lanka İstihbarat bürosunun verilerine göre Tamil Kaplanları'nın %60'ı 18 yaş altı çocuklardan ve üçte biri de kadınlardan oluşmaktadır.⁵²³

Ekonomik zorluklar ve savaş Tamil gençlerinin Tamil Kaplanları'na katılmasına katkı sağlamaktadır. Ülkedeki iç savaş nedeniyle tarım alanları kullanılamamış ve dolayısıyla gelir ve iş olanakları da azalmıştır. Ayrıca genç ve eğitimli Tamilliler için iş olanağı çok azdır ve göç edemeyen gençler çareyi Tamil Kaplanları'na katılmakta bulmuştur.⁵²⁴ Ayrıca, devlet, ülkede gerek tecavüzleri görmezden gelerek gerekse kontrol noktalarındaki Tamillere işkence uygulayıp onları aşağılayarak sistematik şiddet uygulamıştır. Kontrol noktalarındaki tecavüz ve işkenceler sonucunda birçok Tamil genci Tamil Kaplanları'na katılmıştır. Ayrıca artan sivil kayıplar halkı devletten soğuturken Tamil Kaplanları'na olan desteği arttırmıştır. Yani devletin uyguladığı ağır taktiklerle belli köyleri hedef alması ve kendisine yabancılaştırması bir yandan Tamil Kaplanları'nı güçlendirirken bir yandan da Kara Kaplanları'na katılımı arttırmıştır. Örgüte katılımın bireysel motivasyonu intikam ve öfkeden devletin uyguladığı iç politikaya kadar uzanmaktadır. Katılımcıların hepsi radikal, etnik milliyetçi ve kendilerini liderlerine adanmış bireylerdir.⁵²⁵

En ölümcül terör örgütlerinden biri kabul edilen Tamil Kaplanları'yla mücadelede Sri Lanka, dünyadaki diğer ülkelere terörle mücadele konusunda örnek olmuştur. Örgütün çok iyi oluşturulmuş organizasyon yapısı başka örgütlerde yoktur. Örneğin Hindistan, ABD, Malezya, Kanada ve İngiltere'de yasak olmasına rağmen buralarda çok iyi koordine olmuş ve geliştirmiş olduğu iletişim ağlarıyla askeri eylemleri için yardım toplamış ve propaganda yapmıştır.⁵²⁶ Tamil Kaplanları eylemlerine mali ve siyasi destek toplamak için yürüttükleri propaganda faaliyetlerini üç temel argüman üzerine kurmuştur: Tamiller, Sinhalaların ayrımcı politikalarının kurbanıdır, Tamiller sürekli ayrımcılık ve askeri baskılara maruz kalmaktadır ve bir devlet içinde Sinhalalarla barış içinde yaşamalarına imkan yoktur. Sonuç olarak ilk

⁵²² Ibid., s.184.

⁵²³ Ramasubramanian, op.cit., s. 8.

⁵²⁴ Bloom, op.cit., ss.64-66.

⁵²⁵ Ibid., op.cit., s.63.

⁵²⁶ Kalansooriya, op.cit., s.1.

kurulduğu dönemlerde sürekli kullandığı barış söylemiyle uluslararası alanda önemli destek sağlamayı başaran örgüt, sonrasında Tamil Kaplanları'nın ülkelerin ve kurumların terör örgütü listelerine girmesiyle destek kaybetmiş ve negatif olarak etkilenmiştir.⁵²⁷

Tamil Kaplanları, kontrolleri altındaki topraklara Sri Lanka yönetimine paralel bir kamu yönetimi kurmuştur. Örneğin TV, radyo, polis, banka ve mali işleri kendisi yönetmiştir. Bunlar arasında en dikkat çeken Tamil Eelam Adliyesi ve Tamil Eelam Polisi olmuştur. 1993'te Kilinochchi'de kurulan polis teşkilatı trafik cezaları yazıyor, istihbarat topluyordu ve bir suç önleme birimine sahipti. Ayrıca örgüt vergi toplayıp mahkeme de kurmuştu.⁵²⁸

Tamil Kaplanları dünyadaki diğer terör örgütlerine intihar saldırıları konusunda da rol model olmuştur. Kaplanlar, Sri Lanka'da intihar saldırısı sendromunu başarılı şekilde yaymıştır, çünkü iki dünya liderine intihar yeleşiyile suikast düzenleyen tek örgüttür. Sri Lanka'nın bu konudaki tecrübesi aslında önemli bir ders sağlamaktadır, çünkü hiçbir ülke kısa sürede bu kadar lider kaybetmemiştir. Ülkedeki lider kayıplarının yanında ülkenin politik, ekonomik, ulusal, kültürel altyapısı da zarar görmüştür.⁵²⁹ Tamil ayrılıkçı hareketinin ilk başarılı suikastı Prabhakaran tarafından gerçekleştirilen Jafna belediye başkanı suikastıdır. Sonrasında örgüt Tamil hareketinde tek söz sahibi olan örgüt olmak ve Tamilleri kendi tarafına çekmek için Tamilli siyasetçileri ve güvenlik güçlerini hedef almıştır. Kuruluş dönemi sonrasında Tamilleri kendi tarafına çeken örgüt ilerleyen dönemde Sinhalalı politikacı ve güvenlik görevlilerini hedef almaya başlamıştır. Bu bağlamda ilk olarak Mart 1991'de Sri Lanka devlet başkanı ve eski general olan Ranjan Wijeratne'ye suikast düzenlemiştir. Tamil Kaplanları'nı dünya gündemine oturtan olay ise Mayıs 1991'de düzenledikleri Hindistan Başbakanı Rajiv Gandhi suikastıdır. Gandhi suikastından iki yıl sonra Mayıs 1993'te Sri Lanka Devlet Başkanı Ranasinghe Premadasa'ya suikast düzenleyerek dünyada iki devlet başkanına suikast düzenleyerek öldüren ilk ve tek terör örgütü olmuşlardır.⁵³⁰ Ayrıca dünyada sınır gazını kullanan ilk örgüttür⁵³¹ ve 1997 yılında LTTE dünyadaki ilk siber saldırıyı gerçekleştirmiş, ülke genelindeki büyükelçiliklere saldıran örgüt iki hafta e-posta ve network ulaşımına engel olmuştur.⁵³²

⁵²⁷ Yılmaz, Aslanın Kaplanla Mücadelesi..., op.cit., s.187.

⁵²⁸ Kalansooriya, op.cit., s.3.

⁵²⁹ Ramasubramanian, op.cit., s.7

⁵³⁰ Yılmaz, Aslanın Kaplanla Mücadelesi..., s.192.

⁵³¹ Çınar, op.cit., s.3

⁵³² Yass, op.cit., s.68.

Prabhakaran'ın düzenlediği Jafna suikastı aslında Tamil anavatanı amacı için sadece bir başlangıçtır. 1976 yılında intihar saldırılarının kullanılması konusunda öncülük yapan lider saldırganlara siyah üniformalar giydirip kafalarına maske takarak onları 'Kara Kaplanlar' olarak tanımlamıştır.⁵³³ Tamil Kaplanları terör örgütünü dünya gündemine taşıyan ve en tehlikeli terör örgütü olma özelliğini kazandıran temel neden örgütün kurduğu bu Kara Kaplanlar olarak anılan özel intihar saldırıları birimidir. Kara Kaplanlar birimi özel ve gizli şekilde faaliyet göstermiştir. Kara Kaplanlar, olası bir yakalanma durumunda davalarına bağlılıklarını göstermek ve örgüt gizliliğini korumak amacıyla kendi yaşamlarına son vermeleri için boyunlarında siyanür kapsülü taşımaktadır. İntihar saldırılarını daha çok giydikleri özel yelekleriyle gerçekleştiren Kara Kaplanlar ayrıca bomba yüklü kara ve deniz araçlarıyla da saldırılar düzenlemiştir.⁵³⁴

Kara Kaplanlar, Tamil Kaplanları'nın çoğu askeri operasyonunu yönetmiştir. Özellikle Sri Lanka askeri kamplarına düzenlenenler çok ses getirmiştir. Kara Kaplanları patlayıcılarla silahlanıp direkt olarak Sri Lanka askeri kamplarına dalıp orduyu sürpriz bir şekilde yakalayarak maksimum hasara neden olup topluma maksimum korku salmışlardır. Kara Kaplanlar kolayca yakalanamayan en etkin silahtır, tek yönlü askerlerdir ve durdurulmaları çok zordur. Örneğin Kara Kaplan eylemcisi Babu, Başkan Ranasinghe Premadasa'ya suikast düzenlemek için önce yanına çalışan olarak girmiş ve iki yıl eylem için beklemiştir. Kara Kaplanlar altı tür el yapımı patlayıcı kullanır: yelek, araç, motor, hava (planör ve mini helikopter), deniz ve scuba dalgıç. Kara Kaplanlar hem liderleri hem de davaları için ölmeye hazırdır, kararlılıkları Sri Lanka hükümetine karşı en etkin silahlarıdır. Ayrıca Tamil Kaplanları kadrosu içinde elit bir statüleri vardır ve bu statü nedeniyle diğer kadrolar onlara özenmektedir. Ortadoğu'daki dini motivasyonun tersine Kara Kaplanlara Tamil anavatanı için kurban ve şehit olma motivasyonu aşılanmıştır. Ayrıca Kara Kaplanlar için intihar saldırıları bir para kazanma yöntemi değildir ya da elemanlar fakir oldukları için örgüte katılmamıştır; oysa Ortadoğu'da fakir ve işsizler saldırgan olma eğilimindedir. Yani Kara Kaplanlar tamamen milliyetçi duygularla kendilerini adamaktadır. İntihar saldırısı için seçilen eylemci 'Kırmızı Bahçe' olarak anılan Mullaitivu ormanında 6 aylık eğitim alır. Eğitim sonunda kadın

⁵³³ Erin Alexander, "Women of War: The Female Fighters of the Liberation of Tigers of Tamil Eelam", **Cornell International Affairs Review**, Vol.7, No.2, 2014, s.1.

⁵³⁴ Yılmaz, op.cit., s.195.

ya da erkek saldırgan lidere bağımlılık yemini eder ve lider Prabhakaran'ın boynuna siyanür kapsülünü asar. Prabhakaran eylem öncesinde saldırganla yemek yiyerek onu onore eder.⁵³⁵

Deniz Kaplanları özellikle Sri Lanka donanmasına eylem düzenlemek için kurulmuştur. Birimin ağır silahlandırılmış hız ve silah botları vardır. Birim toplamda 2000-3000 kişiden oluşmuştur. Ayrıca Asya ve Avrupa'dan en yeni silahları alarak güçlenmeye çalışmıştır. Birimin merkezi Mullaitivu'dur ve doğu kıyısında Jafna'da Trincomalee'ye kadar olan bölgeyi kontrol etmiştir. Deniz Kaplanları birimi Kara Deniz Kaplanlarına bağlı olarak kurulmuş, yani intihar eylemleri yapan yüksek motivasyonlu bir birimdir. Deniz Kaplanları ile Prabhakaran, Sri Lanka donanmasına meydan okumuştur. Deniz Kaplanları, ilk eylemini 10 Temmuz 1990'da Sri Lanka deniz gemisini vurarak gerçekleştirmiştir. Kara Deniz Kaplanları küçük botlarına çok sayıda patlayıcı yerleştirerek gece karanlığında hedeflerine saldırı düzenlemiştir. Ayrıca dalış yaparak da düşmanlarına saldırıda bulunmuştur⁵³⁶ Deniz Kaplanları LTTE'nin kuzey sahilini kontrol etmesinde çok önemli bir yere sahiptir. Ayrıca lojistik destek elde etmesinde, özellikle mühimmat temin etmede hayati önemi vardır. Ek olarak yapmış oldukları intihar saldırılarıyla LTTE'nin bölgede olan etkinliğini de arttırmıştır.⁵³⁷

Uluslararası güvenlik ve istihbarat örgütleri Tamil Kaplanları'nı en zalim ve acımasız örgüt olarak görmektedir. Bu durumun örgütün finansal kapasitesiyle (yasal, yarı yasal ya da yasal olmayan gelirler) ilgili olduğu düşünülmektedir çünkü örgüt kendinden daha iyi donanıma sahip ülkelerle de savaşmıştır. Örgütün yıllık gelirin dair bilgiler, baz alınan kaynaklara göre değişim gösterse de, örgüt dünyadaki en zengin terör örgütleri içerisinde. Alanında güvenilir olan şirketlerin yaptıkları araştırmalara göre örgütün yıllık geliri; *Rand Corporation*'a göre 82 milyon dolar civarında, *Jane's Intelligence Review* ve *Associated Press*'e göre 200-300 milyon dolar civarında ve *Strategic Foresight*'a göre ise 175-385 milyon dolar civarındadır. Yani yıllık gelir miktarı örgüt hakkında aslında öğrenilmesi gereken çok şey olduğunu göstermektedir. Örgütün geliri giderini fazlasıyla aşmaktadır ve *Strategic Foresight*'a göre örgüt, en az parayı örgüt kadrolarına harcarken en çok parayı ise savaş ekonomisi ve uluslararası üslerine harcamıştır. Örgütün gelirlerinin çoğu yasal ve yasal

⁵³⁵ Ramasubramanian, op.cit., ss.9-10

⁵³⁶ Ibid., s.13.

⁵³⁷ Çınar, op.cit., s.109.

olmayan kaynakların birleşiminden, özellikle de batıdaki Tamil Diasporası'ndan gelmektedir. Tahminlere göre örgüt gelirinin %90'ı denizaşırı kaynaklardan gelmektedir.⁵³⁸

Tamil Kaplanları'nın bu kadar güçlü bir örgüt olarak anılmasının ve devlete karşı bu kadar dirençli olmasının temel nedeni Tamil Diasporası'dır. Diaspora gerek lobi faaliyetleri gerek finans desteği gerekse diğer ülkelerin politik kurumlarıyla kurduğu yakınlıkla Tamil Kaplanları'nın en önemli destekçisidir. Ayrıca, Diaspora'nın çok güçlü bir medya oluşumu vardır. Örneğin haftalık 10 tane gazete çıkarmış ve bunların 5 tanesini ücretsiz dağıtmıştır. Diaspora'yı oluşturan göçmenlerin büyük kısmı Avrupa ve ABD'de yaşamaktadır. Prabhakaran Paris'te bir konser sırasında yayınladığı "*sizin desteğiniz ve finansal yardımınız olmasa Tamil Eelam olmazdı*" mesajıyla diasporasının önemini vurgulamıştır.⁵³⁹

Tamillerin dörtte biri tahmini olarak Sri Lanka'nın dışında, dünyanın çeşitli yerlerinde yaşamaktadır. Şiddetli çatışma dönemi (2008-2009) öncesine kadar Diaspora, Tamilleri çeşitli yerlere dağıtmıştır. Bu dağıtım Tamil göç dalgası sonucunda olmuştur. Tamil nüfusunun büyük bölümü Kanada (200.000-250.000), Hindistan (150.000), İngiltere (110.000) ve Almanya'ya (50.000) göç ederken 30.000 civarında Tamilli, İsviçre, Fransa, Avustralya'ya gitmiş ve çok daha az miktarda Tamilli ise ABD, Afrika, Orta Doğu ve Güney Asya'ya yerleşmiştir. Tamil Kaplanları tüm bu ülkelere yayılan göçmenlerden gerek zorla ve baskıyla gerekse gönüllü olarak yani yardım yoluyla para toplamış ve örgüt gelirinin büyük kısmını bu şekilde elde etmiştir.⁵⁴⁰

Gelişmiş olan propaganda kapasitesiyle Tamil Kaplanları uluslararası alanda gönüllü olan profesyonellerden, iş adamlarından ve Tamillerden para toplamıştır. Tamil Kaplanları temel olarak bağışları gönüllü olanlardan toplamak istemiş, ama eğer gerekli gönüllü desteğini göremezlerse zorla ikna etme yoluna başvurmuştur. Ayrıca *RAND Corporation*'un raporuna göre, toplanan para miktarı Tamillerin başarı ve başarısızlıklarına göre değişmektedir. Örneğin 2001 yılında Tamil Kaplanları'nın gerçekleştirdiği havaalanı saldırısı sonucunda hiçbir sivil ölmemiş, fakat Sri Lanka hükümetine ait birçok uçak kullanılamaz olmuştur. Bu dönemde örgüte Avrupa'dan gelen bağışlarda artış yaşanmıştır. Sonuç olarak

⁵³⁸ Corley, op.cit., ss.115-116.

⁵³⁹ Korkmaz, op.cit., s.95.

⁵⁴⁰ Corley, op.cit., s.117.

propaganda güvenlik güçlerinin kullanmış olduğu çok önemli bir araçtır. Bu durum ağır savaş döneminde Tamil Kaplanları savaşı kaybederken de yaşanmıştır.⁵⁴¹

Tamil Kaplanları her ne kadar gönüllü ve yarı gönüllü metotlarda başarılı olsa da örgüt aslında uyguladığı zorlama içeren adam kaçırma, işkence ve fiziksel şiddet metotlarıyla tanınmaktadır. Örneğin Almanya'nın Ruhr bölgesinde yaşayan Tamiller aylık 30-60 dolar vermek istemeyince kendilerine ya da Sri Lanka'da yaşayan ailelerine şiddet uygulanmıştır.⁵⁴² Tamil Kaplanlarının yoğun olarak para topladığı alanlardan biri de kaçakçılıktır. Örneğin insan kaçaklığında bireyin zenginliği ve göç ettiği ülke arasında paralellik vardır. Zengin olanlar batıya giderken fakir olanlar az gelişmiş ülkelere yollanmıştır. Birey gideceği ülkeye varana kadar ona destek olunmuş hatta kimlik kartı, iş ve sosyal/kamu desteği bile sağlanmıştır. Ek olarak örgüt silah ticareti de yapmaktadır.⁵⁴³ Güney Asya'da ticaret gemileri ve deniz kargosu da gelişmiştir. LTTE yasal yolla ticaretini yaptığı un, şeker, pirincin içine silah saklayarak silah ticareti de yapmaktadır. Ek olarak altın ve mücevher ticareti de yapılmaktadır. Örgüte hem yasal hem de yasal olmayan bağışlar yapılmaktadır. Örgüt parasını Sri Lanka hükümetinden gizlemektedir. Ayrıca yardım kuruluşları ve sivil toplum kuruluşları yardımıyla parasını dünyada dolaştırmaktadır. Denizcilik şirketleri ve telekomünikasyonla bağışları kolayca hareket ettirmektedir.⁵⁴⁴

Tamil Kaplanları'nın harcamalarının büyük çoğunluğu silahlanmaya gitmektedir, çünkü örgüt Sri Lanka ordusuyla dengesiz bir durumdadır ve ayrıca Sri Lanka ordusu 2008-2009 yıllarında silah harcamalarını çok yükseltmiştir. Sri Lanka hükümeti İsrail yapımı Kfir jete sahiptir ve bu duruma karşılık Tamil Kaplanları SAM adı verilen füzeyi geliştirmeye başlamıştır. Yani ordu içinde devamlı bir gelişim ve teknolojik yenilik söz konusudur ve bu durum da para demektir. Ek olarak, Tamil Kaplanları adını terör örgütleri listesinden sildirmeye çalışmıştır. Sildirme çalışmaları sırasında ciddi lobcilik faaliyetleri yürüterek para harcamış ve bunu başaramadığı durumlarda yüklü miktarda rüşvet dağıtmaya yönelmiştir. Örgüt ayrıca kendi üst düzey çalışanlarının, yani casuslarının uzun süren yasal savunmalarına da yardım etmiştir. En bilinen örnek 1995'te yakalanan örgütün Kanada sorumlusu Manikavasagam Suresh'in duruşmasıdır. Örgüt, Suresh'in hapisten çıkması için çok büyük bir e-posta kampanyası yürütmüş, ailesine maddi destek sağlamış, örgütlü eylemler

⁵⁴¹ Ibid., s.118.

⁵⁴² Ibid., s.120.

⁵⁴³ Ibid., s.124.

⁵⁴⁴ Ibid., s.128.

izlemiş ve ücretleri çok yüksek olan iki avukat görevlendirmiştir. Başka bir deyişle, örgüt kendi üyelerine ne kadar sadık olduğunu göstermiştir.

Sri Lanka hükümeti Tamil Kaplanları'nın gelirini kesmek için çok yönlü metotlar uygulamıştır. Devlet, gelirinin çoğunu deniz aşırı ülkelerdeki diasporadan elde eden örgüte karşı yasal yollardan hükümetlerle işbirliği geliştirmiş, istihbarat toplamış, silah alımını kesmeye ve gelen bağışları düşürmeye çalışmıştır. Ek olarak, Sri Lanka hükümeti örgüte karşı lobicilik faaliyetine girişmiş ve örgüt liderlerinin bağış toplayabileceği yerlere gitmesini önlemeye çalışmış fakat çok başarılı olamamıştır. Çünkü örgütün bağış toplamasını önlemek için gerekli yasal dayanak ülkelerde bulunmamaktadır. Sri Lanka hükümetinin örgütün gelir toplamasını önleme çalışmaları çok başarılı olamamıştır. Örneğin hükümet Tamil rehabilitasyon örgütünün 707.000 dolarını dondurmuştur ama Tamil Kaplanları bu durumu '*Tamilin savaş ve tsunami zararını karşılayacaktık*' söylemiyle propaganda malzemesi olarak kullanmayı başarmıştır.

Sri Lanka hükümeti Tamil Kaplanları ortaya çıktığından beri çeşitli askeri stratejilere başvurmuştur. Örneğin gerilla tipi operasyonlardan yüz yüze savaş durumuna kadar olan tüm stratejiler denenmiştir. Ülkenin askeri harcamaları devlet bütçesinin çok büyük bir bölümünü kapsamıştır. Ülkenin özellikle jeopolitik şartları nedeniyle ülkede savaş farklı düzeylerde farklı şekiller almıştır. Tüm bu durumların sonucunda Tamil Kaplanları için pozitif kazanç doğmuş ve Tamil Kaplanları 2009 yılı sonuna kadar dünyada en iyi savaşan güç ve ölüm makinesi olarak anılmıştır.⁵⁴⁵ Yanlış politik hesaplar, aşırı özgüven ve değişen şartlara uyum sağlayamama Tamil Kaplanları'nın Sri Lanka'nın iyi koordine edilmiş ve stratejik planı karşısında yenilmesine neden olmuştur. Her örgütün belli bir yaşam süresi vardır, ama Tamil Kaplanları için bu kadar hızlı bir son beklenmemiştir. Terör analizcilerinin çoğuna göre Tamil Kaplanları yetişmiş ve yarı yetişmiş savaşçılarıyla yenilmesi çok zor bir örgüttü. Ayrıca Tamil Kaplanları'nın kendilerine ait hava güçleri mevcuttu fakat devletin iyi koordine edilmiş ve stratejik olarak planlanmış askeri operasyonu ile örgüte son verildi. Örgütün çökmesinin jeopolitik ve askeri nedenleri de vardır. Örneğin örgütün en iyi komutanı ele geçirilmiş ve Sri Lanka devleti için çalıştırılmıştır. Ayrıca örgüt Gandhi suikastıyla tepki toplarken Sri Lanka hükümeti ise stratejik askeri savunmasını geliştirmiştir. Sri Lanka askeri gücünü hem silah hem de insan gücü olarak geliştirmiştir. Çin ve Pakistan, Sri Lanka'nın önemli silah sağlayıcıları olmuştur. İnsan gücü ikiye katlanmıştır. Terörle mücadelede en önemli yöntem

⁵⁴⁵ Kalansooriya, op.cit., s.4.

olan istihbarat koordine edilmiş ve yeni mekanizmalar kurulmuştur. Dolayısıyla askerin morali yükselmiş ve artan propagandalarla toplum mental olarak ‘ceset torbaları’ görmeye hazırlanmıştır.⁵⁴⁶ Ek olarak, Sri Lanka, İsrail ve Rusya’dan almış olduğu askeri yardımların (tank, radar ve uçak gibi) yanı sıra Çin’den de ciddi anlamda silah yardımı almıştır. Çin’in yolladığı silahlarla LTTE’ye ciddi darbeler vurulmuştur. Çin’in Sri Lanka’ya destek vermesinin ana nedeni bölgede istikrar ve düzen istemesidir. Çünkü Çin bölgede stratejik önem sahip olan Hambontana limanına ciddi yatırımlar yapmıştır.⁵⁴⁷ Tamil Kaplanları devlete karşı son mücadelesi olacak olan savaş için çeşitli hazırlıklar yürütmüştür; örneğin Diaspora örgüte para aktarmaya devam etmiştir. Ayrıca, Tamil topraklarında yaşayan siviller eğitilerek silahlandırılmış ve çocuk savaşçı temini en üst düzeye çıkarılmıştır.

Sri Lanka hükümeti ve Tamil Kaplanları arasında yaklaşık dört yıl süren son büyük savaşta Tamil Kaplanları sekiz farklı noktadan kuşatılmış ve küçük bir alana sıkıştırılmıştır. Kaplanların destek alma birimleri ve Kolombo’ya saldırma ihtimali ortadan kaldırılmıştır. 19 Mayıs 2009’da örgüt liderinin de öldürülmesiyle 10.000 savaşçı yakalanmış ve örgüte son verilmiştir.⁵⁴⁸ Sonuç olarak, LTTE’yle mücadele eden Sri Lanka devlet başkanı ülkede artan şiddet, sonuçsuz barış görüşmeleri, ağır ekonomik yük nedeniyle örgüte karşı top yekûn savaş başlatmıştır. Bu atmosfere 9/11’in getirdiği teröre karşı savaş da eklenince örgüte karşı olan baskı çok artmıştır. Ek olarak İsrail’den fazlaca silah temin eden Sri Lanka devleti 2009’da örgütü yok etmiştir.⁵⁴⁹

Sri Lanka, tarih kitaplarına adını en kanlı örgüt olarak yazdıran Tamil Kaplanları’nı askeri yolla yok etmiştir. Tamil Kaplanları kanlı eylemlerinin yanında diğer terör örgütlerine de örnek olmuştur; örneğin intihar yeleğini kullanan ilk örgüttür. Yerel düzeyde örgüt aşırı özgüveni, belli politik hataları ve değişen koşullara uyum sağlayamaması nedeniyle yukarıdan aşağı doğru çöküşe geçmiştir. Global düzeyde ise, gevşek Tamil yapısı, etkin lider eksikliğiyle eğitim ve tecrübeler diğer üyelerle paylaşılmayınca çöküş başlamıştır. Tamil Kaplanları birçok alanda trend yaratan bir örgüttü ve Sri Lanka hükümeti örgütle mücadelesinde ağır bedeller ödemiştir. Sri Lanka, örgütle mücadelede birçok yol denemiş

⁵⁴⁶ Ibid.

⁵⁴⁷ Gardner, Hannah, “China’s aid revealed in Sri Lanka’s victory parade”, <https://www.thenational.ae/world/asia/china-s-aid-revealed-in-sri-lanka-s-victory-parade-1.556125> (e.t 30.07.2019)

⁵⁴⁸ Kalansooriya, op.cit., s.5.

⁵⁴⁹ Yass, op.cit. s.66.

ama katı ve dinamik bir askeri strateji uygulamasıyla dört yıldan az sürede örgütün eylemlerine son vermiştir.⁵⁵⁰

Sonuç olarak Tamil Kaplanları ve Sri Lanka arasındaki etnik savaş yakın tarihte karşımıza çıkan en kanlı ve uzun süreli iç savaştır. Sri Lanka'nın Tamil Kaplanları'nı sonlandırmak için verdiği mücadele gerek uyguladığı yöntemler gerekse örgütün yenilmez olduğu düşüncesi ve uyguladığı savaş taktikleri nedeniyle dünyada dikkat çekmiştir. LTTE aktif olduğu dönemde dünyadaki diğer terör örgütlerine de örnek olmuş bir örgüttür. LTTE'nin en çok örnek alındığı konu ise gerçekleştirmiş olduğu, örgüte büyük yarar sağlayan intihar saldırıları olmuştur. LTTE'nin intihar saldırıların kadınları kullanması ise daha çok dikkat çekmiş ve kadınların örgüt içindeki yeri ve konumunun yanı sıra kadınların intihar saldırganı olma nedenleri de literatürde merak edilerek araştırılmaya başlanmıştır. Çalışmanın bir sonraki bölümünde kadınların örgüt içindeki yeri ve intihar saldırganı olmayı seçme nedenleri detaylı olarak analiz edilecektir.

⁵⁵⁰ Kalansooriya, op.cit., s.1.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

TAMİL EELAM KURTULUŞ KAPLANLARI'NDA KADINLAR VE KADIN İNTİHAR SALDIRGANLARI

Tamil Eelam Kurtuluş Kaplanları dünya genelinde var olan çok sayıda terör örgütü arasından, kadınlara sağladığı olanaklar ve kadınların örgüt yapısı içinde aldığı roller nedeniyle sıyrılmış, dikkat çekmiştir. Tamil Kaplanları'ndaki kadınlar örgüt içerisinde en alt seviyeden en üst seviyeye kadar her birimde görev almış ve örgüte önemli destek sağlayan eylemlere imza atmıştır. Tamil Kaplan kadınları Tamil toplumunda hâkim olan geleneksel rolleri kırarak örgüte katılmış ve önce bağımsız bir Tamil vatani, sonrasında ise kendilerine sağlanacak özgürlük için eylemler yapmıştır. Kadınların çoğu örgüte ilk olarak bireysel nedenlerle katılmış olsa da örgüt içinde aldıkları eğitimler nedeniyle katılım nedenleri milliyetçilik ve özgürlük olarak değişmiştir. Kadınlar bu amaçlarına ulaşmak için ise intihar saldırıyı olmayı kabul etmiş ve bağımsız Tamil anavatanı için kendilerini feda etmişlerdir. İç savaş sürecinde Tamil Kaplan kadınları belli statü ve özgürlükleri elde etmiştir. Fakat Tamil Kaplanları'nın son bulmasıyla kadınlar milliyetçi hedeflere ve onlara vaat edilen özgürlüklere ulaşamamıştır. Çalışmanın son bölümü olan Tamil Kaplanları'nda kadın yapılanması ve kadın intihar saldırıganları bölümünde kadınların Tamil toplumundaki geleneksel rollerinden bahsedilmiş ve örgütün kadınlara sağladığı özgürlükler incelenmiştir. Ayrıca kadınları intihar saldırıganı olmaya iten nedenler detaylı olarak incelenerek milliyetçilik, geleneksel rolleri yıkmak ve özgürlük meta nedenlerinin nasıl bireysel nedenler olan tecavüz, öfke ve baskı nedenleriyle desteklendiği belirtilmiştir. Son olarak ise kadınların savaş sonrası durumu incelenmiş ve kadınların elleri boş olarak evlerine döndüğü belirtilmiştir.

1. Tamil Eelam Kurtuluş Kaplanları'nda Kadının Yeri ve Kadın Yapılanması

Modern zamanlarda kadın savaşçı yeni bir kavram değildir. Kadınlar iç savaşlarda özgürlük için mücadele vermiştir. Kadınlar, İspanya iç Savaşı'nda, İtalya'da Kızıl Tugaylar'da ya da Almanya'da Kızıl Ordu Fraksiyonu'nda ya da en bilinen şekliyle Filistin Kurtuluş Örgütü'nde, Leyla Halid örneğiyle yer almıştır. Kadınların modern dönemde ilgi çekmesinin nedeni alışılmışın dışında roller almaları, yani kadınlıkla bağdaşmadığı düşünülen rollere bürünmeleridir. Sandra Whitworth'a göre kadınlar doğaları gereği savaşçı değildir,

savaşçı olmak için bir grup ya da kişi tarafından özel olarak ikna edilmelidir.⁵⁵¹ Oysa kadınlar, çoğunlukla politik şiddet ve terör eylemlerinde aktif olan ve eylemi hazırlayan kişi olmuşlardır. Örneğin LTTE kadınların aktif olduğu ve kadın intihar saldırganlarının kullanıldığı ilk örgütlerdendir.⁵⁵²

Kadınlar (kız çocuklarıyla birlikte) dünyadaki düzenli ordu ve devlet dışı askeri yapılarda %10'luk yani onda birlik kısmı temsil etmektedir. McKay ve Mazurana'nın dünya genelini kapsayan 1990-2003 yılları arasını inceledikleri çalışmalarına göre kadınlar 55 ülkede çatışmanın bir parçasıdır ve bunların 38 tanesinde aktif olarak çatışmaya katılmaktadır. Tamil Kaplanları'nın ise üçte biri kadın yapılanmasından oluşmaktadır ve Sri Lanka ordusu savaş birimi de dâhil olmak üzere çok sayıda kadın askeri orduya katılmıştır.⁵⁵³ LTTE'nin kadınları gerilla olarak intihar saldırılarında kullanmasında Filistin Kurtuluş Örgütü'ndeki Leyla Halid örneği etkili olmuştur. Halid, LTTE'deki kadın saldırganlara ilham olmuştur.⁵⁵⁴

Dünyada kadınlara ve kadın haklarına önem veren örgütler çok azdır fakat LTTE bu konuda önemli bir örnek oluşturan örgüttür denilebilir. ABD ve Güney Amerika'daki bazı örgütler kadın haklarına yer vermiştir, ama hiçbiri Tamil Kaplanları gibi kadının önemini ve özgürlüğünü vurgulamazken LTTE kadınlara disiplin olarak yaklaşmıştır. Bazı örgütler kadınları dikkat çekmek için bir star gibi yalnızca sözcü olarak kullanırken (örneğin Leyla Halid) hiçbiri LTTE gibi kadın birimleri oluşturmamıştır. LTTE kadınların durumunu avantaj olarak kullanmış kadınları örgüte katmanın yanı sıra kadınların mücadelesini anlatarak örgüte karşı sempati toplamaya da çalışmıştır. Örneğin kadınlar bireysel hikâyelerini anlatarak (aileden olan kayıplar, tecavüz ya da şiddet) kendi eylemlerini ve dolayısıyla örgütün eylemlerini meşrulaştırmışlardır.⁵⁵⁵

LTTE içindeki kadın cephesi Tamil kadınlarının maruz kaldığı eşitsizliği duyurmuştur. Kadın cephesi temel amaçlarını, Tamil halkının self determinasyon hakkına ve bağımsız Tamil yurduna kavuşmak, kast sistemi ve toplumsal farklılıkları kaldırmak, ekonomi, politik ve sosyal alanda her türlü eşitsizliği gidermek, kadınların kendi hayatlarını kontrol edebileceğini garanti etmek ve cinsel taciz ve tecavüze karşı yasal koruma elde etmek olarak

⁵⁵¹ Dagmar Hellmann-Rajanayagam, Female Warriors, Martyrs and Suicide Attackers: Women in the LTTE, **International Review of Modern Sociology**, Vol:34, No.1,2008, s.2

⁵⁵² Eager, op.cit, s.133.

⁵⁵³ Georg Frersk, "Between Agency and Subjugation: Female LTTE Combatants in the Sri Lanka Conflict and Post-war Situation," Georg Frersk, Annelou Ypeij, Rheinilde Sotiria König,(Ed.), **Gender and Conflict:Embodiments, Discourses and Symbolic Practices**, England; Ashgate Publishing Group, 2014, s.101.

⁵⁵⁴ Alisa Stack O'Connor, Lions, Tigers and...,op.cit., s.48.

⁵⁵⁵ O'Connor, op.cit., s. 49.

belirtmiştir.⁵⁵⁶ Başka bir ifadeyle, kadın yapılanması toplumdaki muhafazakâr cinsiyet rollerine ve devlet baskısına direnmeyi amaçlamıştır. Tamilli bir feminist ve aktivist olan Rajini Thiranagama'ye göre, çatışma dönemi kadınlara özel-kamu ayrımını yapmayı ve onları kadın savaşçılar yapan yeni kültürel rolleri kabul etmeyi sağlamıştır. Savaş sadece evde oturan kadınları dışarı çıkarmamış aynı zamanda toplumsal cinsiyet rollerini de değiştirmiştir.⁵⁵⁷

1980'lerin başında Tamil erkeklerinin sayısı azalmaya başlamıştı, çünkü ülkede IPKF işgali vardı ve çoğu Tamilli ülkeyi terk etmişti. Sonuç olarak örgüte kadınların katılımı erkek azlığıyla desteklenir duruma gelmişti. Kadınlar sistematik şekilde askeri teknoloji ve intihar saldırılarına eğitimi aldı. 1983'te ilk kadın cephesi kuruldu, 1985'te Tamil Nadu'da eğitimler başladı ve 1986'da Sri Lanka ordusuna karşı ilk kez kadın militan saldırısı düzenlendi. 1987'de erkek bir lider öncülüğünde ilk kadın intihar saldırılarına Sri Lanka güçlerine karşı eylem düzenledi ve 100'den fazla Sri Lankalı asker öldü. Bu saldırı ayrıca 100'den fazla kişinin öldüğü ilk saldırıdır. 1989 yılında ise örgüt lideri V. Pranhakaran tarafından Kadın Kurtuluş Kaplanları'nın liderlik yapısı oluşturuldu.⁵⁵⁸ Tamil Kaplanları kuruluşundan itibaren söylem, yazı ve propagandalarında kadınlara eşit hak ve davranış ilkesini savunmuştur. Ancak örgüt bunun da ötesine giderek 1970'lerin sonunda kadınları örgüte katmaya yani aktif üye ve savaşçı yapmaya başlamıştır. Çünkü örgüt bu yolla daha fazla ilerleyeceğini ve kadınlara özgürlük sağlayacağını fark etmiştir.⁵⁵⁹

Kadınların LTTE'ye katılımı 1970'li yıllarda çok yüksek değildi, çünkü 1970'lerde Tamil kadınları çatışmaya katılmaya çok hevesli değildi. Sadece üniversitede eğitim gören Tamilli kızlar erkek arkadaşlarıyla barışçıl protestolarda yer alıyordu.⁵⁶⁰ 1980'lerin başında ise yavaş yavaş katılım başlamış, 1980'lerin ortasına gelindiğinde kadınlar artık LTTE'ye dâhil olmuştu. Örgütteki ilk görevleri hasta bakımı, propaganda ve bilgi toplama gibi işler olan kadınlar daha sonra askeri eğitim alarak harekâtlara katılmaya başlamıştır. 1983 yılında kadınlar için özel bir birim kurulmuş ve başına Vituthalai Pulikal Munani getirilmiştir. Fakat kadın birimi hemen eylemlere başlamamış, öncelikle iki yıl süren bir eğitim sürecini tamamlamıştır.⁵⁶¹ Özellikle 1983 ayaklanmasından sonra Tamil Kaplanları birçok kadını

⁵⁵⁶ Miranda Allison, Cogs in The Wheel? Women in The Liberation Tigers of Tamil Eelam, **Civil Wars**, Vol.6, No.4, Winter, 2003, s.45

⁵⁵⁷ Erin Alexander, op.cit., s.1.

⁵⁵⁸ Ibid., s.102

⁵⁵⁹ Rajanayagam, op.cit., s. 6.

⁵⁶⁰ O'Connor, Lions, Tigers and..., op.cit., s.46.

⁵⁶¹ Allison, Cogs In The..., s.38

etrafında toplamış ve ideal Tamil kadını konsepti bağımsız, güçlü ve militer kadına dönüştürülmüştür. Bu dönüşüm ayrıca militarizasyon ve güç ile paralel gelişmiştir.⁵⁶² 1990'a kadar kadınların oranı çok yüksek olmamıştır ama sonra hızla yükselmiştir. Örneğin LTTE'nin en önemli birimlerinden olan Kara ve Deniz Kaplanlarının büyük bir kısmı kadınlardan oluşmuştur.⁵⁶³

Kadınların toplumsal cinsiyet rolleri geleneksel toplum yapısından etkilenir ve kadınların çoğu savaşlarda ilk başta savaşçı değil destek rolünü üstlenir. Fakat olağanüstü şartlarda bu roller değişebilir ve çatışma dönemlerinde kadınların rolleri genişleyebilir. LTTE örneğinde ise kadınlar başlangıçta paramiliter ve destekçi rollerindeydi, 1985'te silahlı çatışmalara girmeye başladılar ve 1989 sonrasında ise tamamen bağımsız olup kendi birimleri olan, kadın kumandanları bulunan Kadın Kurtuluş Kaplanları'nı kurdular.⁵⁶⁴ Yani LTTE resmi ideolojisinde kadınların bağımsızlığına yer vermiş ve bunu kadın birimleri oluşturarak eyleme dökmüştür.⁵⁶⁵ Tamil Kaplanları'na katılan kadınların üç hedefi vardır: ilk olarak self determinasyon hakkı ve bağımsız, demokratik Tamil anavatanı, ikinci olarak gelenekler ve kast sisteminin getirdiği örneğin çeyiz gibi ayrıcalıkları kaldırmak ve son olarak tüm ayrıcalıkları kaldırıp sosyal, politik ve ekonomik eşitlik sağlamaktır. Aynı zamanda, kadın katılımı için LTTE ciddi propagandalar yapmıştır, örneğin posterler bastırmış ve üzerine *"Kadınlar, özgürlük ateşini siz yakacaksınız ve biz sizi çağırıyoruz. Kurtuluş için hazırlanın ve tüm kalbinizle savaşın!"* sözlerini yazdırmıştır.⁵⁶⁶

Özetle, Tamil Kaplanları örgüt yapılanmasında 1990'a kadar kadın sayısı azdı çünkü örgüte katılımlar yeni başlamıştı. Fakat daha sonradan yoğunlaşan kadın katılımıyla kadınların örgüt içindeki oranı örgütün üçte birini oluşturacak kadar artmıştır, ayrıca kadınlar Deniz birimi ve özel eğitimli intihar birimi olan Kara Kaplanlar dâhil her alanda rol almışlardır. LTTE kadınları diğer örgütlerdeki kadınlardan daha cesur, daha disiplinli ve daha gözü kara olarak anılmaktadır. Örgüt lideri Prabhakaran'a göre kadınların bağımsızlık savaşına katılımı örgütü pozitif yönde etkilemiş ve amaçlarına ulaşmak için örgüte çok fazla kazanım sağlamıştır.⁵⁶⁷ LTTE lideri de kadınların milli mücadeleye aktif katılımını

⁵⁶² Alexander, op.cit., s.1

⁵⁶³ Allison, Cogs In The..., s. 39.

⁵⁶⁴ Feresk, op.cit., s.105.

⁵⁶⁵ Miranda Allison, Women as Agent of Political Violence: Gendering Security, **Security Dialogue**, Vol.35, No. 4, 2004, s. 455.

⁵⁶⁶ Alexander, op.cit., s.1.

⁵⁶⁷ Peng Wang, Women in The LTTE: Birds of Freedom or Cogs in the Wheel?, **Journal of Politics and Law**, vol.4, no.1, March, 2011, s.100.

destekleyen liberal-cinsiyetçi bir yaklaşım izlemiştir. Tamillerin bu politikayı benimsemesinin üç nedeni vardır. İlk olarak kadınlara stratejik olarak ihtiyaç duyulmuştur çünkü erkek sayısı azalmıştır. İkinci olarak LTTE'nin ideolojisinin tüm toplumu kapsadığı gösterilmek istenmiştir. Son neden ise Tamil kadınlarının asker olmak için göstermiş oldukları istektir. Kadınlara olan açık yaklaşımına rağmen örgüt, kadınların cinsiyetlendirilmiş olan giyim tarzı ve davranışlarının devam etmesini istemiştir çünkü intihar eylemleri için bu durum gereklidir. Ayrıca taktiksel olarak kadınları örgüte alıp tüm toplumu kapsayan birliktelik duygusunu sembolize etmeye çalışmıştır. LTTE kendisini devrimci bir örgüt olarak görmektedir, çünkü sadece Sri Lanka'dan bağımsızlığını değil Tamil toplumunda da köklü bir değişimi hedeflemiştir. Örneğin örgüt programında kadın-erkek eşitliği ve kast sisteminin kaldırılması gibi konulara yer vermiştir.⁵⁶⁸ LTTE'nin kadın katılımını istemesinin nedenlerinden biri de ulusal özgürlük yanında bir sosyal devrim hareketini de desteklemesidir. Bu durumu da politik programında belirtmiştir ve kadınların sosyal yapı nedeniyle bastırıldığı ve ezildiğini belirterek (erkek baskın yapı, çeyiz sistemi ve diğer sosyo-kültürel nedenler) LTTE ulusal hareketinin kadınları özgürleştireceği ve sosyal anlamda rahatlayacaklarını belirterek kadınlar için fırsat eşitliğinin sağlanacağı ve çeyiz sisteminin kaldırılacağı garanti edilmiştir.⁵⁶⁹

Tamil toplumunda kadınlara genelde saygı duyulurdu fakat kadınların yine de kısıtlanmış bir statüleri vardı. Eski Tamil klasik eserlerinde kadınlar eğitimli olarak betimlenmiştir, bu eserlerde kadınlar şair olarak görülebilmektedir. Kraliçelerin de yer verildiği eserlerde kraliçeler sosyal ve ekonomik olarak güçlü ve bağımsızdır. Yazar ve şair Tirukkural eserlerinde kadınları kocalarına yardımcı hatta kocalarıyla eşit olarak betimlemiştir. Kolonyal öncesi dönem epik ve hikâyelerde kadınlar genelde saf, sessiz, zayıf ve evde oturup dış dünyadan soyutlanmış olarak gösterilir. Fakat yine aynı hikâyelerde kadınların özel güçlerle donatıldığı ve kocalarının kurtarıcısı olduğu da görülebilmektedir.⁵⁷⁰ Sri Lanka'da toplumsal cinsiyet stereotipi, köklerini antik Dravidian inancından alır. Koruyucu ama tehlikeli olan kadınlığın biyolojik oluşumu 'ananku'dan gelir. Ananku inancını kontrol etmek için Tamil kadınları karpuz denilen kendini kısıtlama davranışını sergiler. Bekâr erkekler için karpuz davranışı söz konusu değilken bekâr kadınların bakire olması bir tür karpuz davranışıdır ve bu davranış toplumdaki toplumsal cinsiyet ayrımını artırır. Örneğin bir Tamil

⁵⁶⁸ Miranda Allison, "In The War We Never Think We Are Women", **Women, Gender and Terrorism**, Laura Sjoberg and Caron E. Gentry (Ed.), London: University of Georgia Press, 2011, s.134.

⁵⁶⁹ Feresk, op.cit., s. 104.

⁵⁷⁰ Rajanayaga, op.cit., s.2.

atasözüne göre, eğer Tamil erkeği toplumsal ya da cinsel bir yanlış yaparsa bu hatadır ama eğer kadın böyle bir yanlış yaparsa bu ulusal tarihin bir parçası olur.⁵⁷¹

Sri Lanka'nın sosyal yapısına kast sistemi hâkimdir ve kast sisteminin kuralları hem kast içinde hem de kastlar arasındaki ilişkileri belirler; örneğin kastlar arasında evlilik desteklenmez ve farklı kastlar farklı toplumsal cinsiyet görüşüne ve rollerine sahiptir. Toplumda hâkim olan karpı inancını en alttan en üste tüm kadınlar uygular. Kadınların evlenmek için özveri olması gerekir ve bu özveri kadının ev içinde kalıp toplumsal hayata katılmaması olarak belirtilir. Her kadının sadece bir kocası vardır ve kadın ona sadık, saygılı ve sabırlı olmalıdır. Kadın, soyun devamını sağlamak ve kültürünü nesillere aktarmak zorundadır ve nasıl bir aile yapısı olursa olsun kızını eğitmekle yükümlüdür. Karpıya göre kadınlar için ağaca tırmanmak, bisiklete binmek ya da yüzmek uygun davranışlar değildir. Karpı inancı bu tür davranışların düzeltilmesini sağlar.⁵⁷² Eğer Tamil kadının kocası ölmüşse toplumdaki konumu hemen değişir, kadın erkek kardeşi, babası ya da oğlunun kontrolüne geçer. Toplumda boşanma hoş karşılanmaz ve eğer boşanma gerçekleşmişse bu kadının suçudur; boşanmış ya da dul kadınların yeniden evlenmesi de çok zordur. Karpı inancına göre tecavüze uğrayan kadının namusu lekelenmiş olur ve evlilik için izin alamaz. Eğer evli bir kadın tecavüze uğramışsa artık kocasına karşı görevini yapamaz duruma gelir, çünkü artık temiz değildir ve kocası isterse onu bırakabilir. Kadının evlenmemesi demek, gündelik problem çözme yetisinin olmaması demektir.⁵⁷³ Ek olarak, kültürün toplumsal cinsiyet üzerindeki etkisi Tamil toplumunda görülmüştür. Tamil kızları sadece ev işine uygun görülür, saat altıdan önce eve gelecek, sokakta kimseye bakmayacak ve belli işlerde çalışacak şekilde büyütülür. Böylelikle kadınların yetenekleri ve nitelikleri bastırılmış ve kısıtlanmış olur.⁵⁷⁴ Tamil toplumundaki bu geleneksel durum iç savaş sırasında değişime uğramıştır.

Kadınların Tamil Kaplanları'na katılımı, toplumdaki geleneksel rollerinin kırılması ve Tamil saflığına gölge düşürülmesi nedeniyle eleştirildi. LTTE her ne kadar belli kadın rollerini kırsa da Tamil toplumunda gelenekleri uyguladığı için, yani muhafazakâr olduğu için popülerdi. Bazı LTTE destekçileri kadınların katılımının erkeklerin dikkatini dağıttığını, yani güçlerini azalttığını iddia ederek kadınlara karşı çıkmıştır. Bu nedenden dolayı LTTE kendisini destekleyen muhafazakâr kesimin desteğini yeniden kazanmak için kadınları örgüte

⁵⁷¹ Zuzana Hrdlickova, "The Impact of the Sri Lankan Conflict on the Social Status of Tamil Women", D. Madavan, G. Dequierez, E. Meyers (Ed.), *Les Communautés Tamoules et le Conflict Sri Lankais*, Paris:L'harmattan, Paris,2016, s.75.

⁵⁷² Ibid.

⁵⁷³ Ibid., s.78.

⁵⁷⁴ Allison, In The War..., op.cit., s.142.

eklemenin kültüre uygun bir yolunu bulmaya çalışmıştır. Örneğin bekâret konusuna herkes için önem vermiş, giyim politikasını değiştirmiş ve kadın-erkek ayrı kamplar kurmuştur.⁵⁷⁵

LTTE örgütün sofistike imajını korumak ve disiplini sağlamak için aile yaşamına benzer kurallar koymuştur. Örneğin örgütün içinde cinselliği önlemek için herkes birbirinin kardeşidir söylemi geliştirilmiş, evlilik 25 yaşına kadar yasaklanmış, evlilik dışı cinsel ilişki de yasaklanmıştır.⁵⁷⁶ Örgüt içinde evlilik yasaktır ama yaşı ilerlemiş olan bazı üyeler evlenmek istemektedir ve bu durum örgüt için problem yaratmaktadır. Örgüte üye olan kadınların örgüt dışından biriyle evlenmesi çok zordur. Ama erkekler için problem yoktur, onlar örgüt içinden de dışından da eş bulabilirler. Bu durum normal Tamil kadını ve LTTE üyesi olan Tamil kadını arasındaki ayrımı ortaya çıkarmaktadır. Her iki tarafın da örgüte üye olduğu durumda ise çocuklara kim bakacak sorusu gündeme gelmektedir. İki militanın evliliğinden doğan çocukların LTTE'nin Vanni'deki çocuk bakım merkezine yerleştirildiği bilinmektedir.⁵⁷⁷ Cinsellik konusu örgüt içinde çok sıkı denetlenmiştir, üç kadın militan 1994'te örgüt dışından birileriyle oldukları gerekçesiyle örgütten ihraç edilmiştir. Erkekler için de ciddi yaptırım ve cezalar vardır. Ergen kız ve erkeklerin kontrol noktaları ayrı tutulmuş ve kadınlar geleneksel şekilde giyimlerini sürdürmüştür.⁵⁷⁸ Örneğin Urmila adındaki kadın militanın Prabhakaran'ın yakın arkadaşı Uma Maheswaran'la yaşadığı ilişki sonucunda iki militan da Prabhakaran tarafından örgütten ihraç edilmiştir. Ek olarak, örgütte yaşanan militanlar arası ilişkiden hamile kalan kadınlar boyunlarındaki siyanür kapsülüyle intihar etmeye çalışmıştır. Bu durum üzerine Prabhakaran kadınların kamplarını Batticoloa'ya taşımıştır.⁵⁷⁹

LTTE kadınların üreme yeteneğine de çok önem vermiştir. Sri Lanka hükümetinin koyduğu, kuzeyde uygulanan aile planlamasını uygulamamaları için kadınları desteklemiştir. LTTE kontrolündeki bölgelerde aile planlamasını yasaklamıştır. Kadınları sadece çocuk yetiştirip ulusları için feda etmeleri ve olabildiğince çok çocuk doğurup büyüterek ulusu yok olmaktan ve azınlık olmaktan kurtarmaları konusunda uyarmıştır. Ek olarak, bekâr anneler

⁵⁷⁵ O'Connor, op.cit., s. 50

⁵⁷⁶ Ibid.

⁵⁷⁷ Allison, In The War..., op.cit., s.140.

⁵⁷⁸ O'Connor, op.cit., s.51.

⁵⁷⁹ Neloufer De Mel, Body Politics: (Re)cognising the Female Suicide Bomber in Sri Lanka, **Indian Journal of Gender Studies**, Vol:11, No.1, 2004, s.83

artık utanç kaynağı olarak görülmemeli, onlar da çocuklarını doğurup büyütürken LTTE'ye teslim etmeli ve ulusal kahramanlar yetiştirmelidir görüşü örgüte hakim olmuştur.⁵⁸⁰

Kadınlar, Tamil Kaplanları için kendilerini ulusal bağımsızlık hareketine adanmış ve mücadeleye olan katkılarıyla ulusal bağımsızlığın en üst noktasındadır. Prabhakaran'a göre Tamil kadınının bağımsızlığı LTTE hareketinden doğan bir çocuktur. Kadınlar LTTE'ye katılarak saygı kazanmış, geleneksel rollerinden kopmuş, erkeklerle eşit olmuş ve anavatana hizmetleriyle onurlandırılmıştır.⁵⁸¹ Ek olarak, LTTE'deki önemli politik isimlerden olan Anton Balasingham'ın eşi Adele Balasingham'a göre kadınların Tamil Kaplanları'na katılımı doğal süreç olan Tamil milliyetçiliğinin gelişimi ve kadınların özgürleşmesiyle beraber olmuştur ve bu gelişimde örgüt lideri Prabhakaran'ın etkisi büyüktür. Başka bir deyişle, aslında her ne kadar kadınlar devrimsel isteklerine odaklanmış olsa da eğer Prabhakaran'ın görüşü kadınların katılımı yönünde olmasaydı kadınların üye olması mümkün olmazdı. Çünkü LTTE'de liderin isteklerine karşı gelinemezdi ve örgüt içinde ciddi bir emir komuta zinciri mevcuttu.⁵⁸² Ayrıca, Tamil Kaplanları'nın lideri Prabhakaran'a göre kadın ve erkek birbirlerinin özgürlük ve eşitliğini tanıyacak, karşılıklı anlayış içinde bir aile yapısı oluşacak ve toplum böylelikle gelişecektir. Prabhakaran, erkeklere değil erkeklerin şovenist yapısına karşı olduğunu vurgulamış ve kadınları sadece özgür olmalarının kurtaracağını belirtmiştir.⁵⁸³

Sonuç olarak, LTTE de tüm diğer örgütler gibi kadınları bağımsızlık mücadelesi için kullanmıştır. Fakat diğerlerinden farklı olarak kadınlar ikincil konuma itilmemiş ve eğer bağımsızlığı kazanırlarsa kadınların otomatik olarak güçlenecekleri ve haklarını kazanacakları belirtilmiştir.⁵⁸⁴ Yani, Tamil Kaplanları'nın ulusal bağımsızlık için belli taahhütleri bulunurken aynı zamanda kadınlar için de taahhütleri vardır. LTTE'de kadın militanlar feminist fikir ve taahhütleri temsil etmiş ve ayrıca başka kadınları da etkilemiş ve örgüte katılmalarını sağlamıştır.⁵⁸⁵

⁵⁸⁰ Asoka Bandarage, Women, Armed Conflict and Peacemaking in Sri Lanka: Toward Political Economy Perspective, **Asian Politics and Policy**, Vol.2, No.4, 2010, s.658.

⁵⁸¹ Wang, op.cit., s.104.

⁵⁸² O'Connor, Lions, Tigers and..., op.cit., s. 46.

⁵⁸³ Allison, Cogs In The Wheel..., op.cit., s.45.

⁵⁸⁴ Ibid., s.51.

⁵⁸⁵ Ibid., s.44.

2. Tamil Eelam Kurtuluş Kaplanları'ndaki Kadın İntihar Saldırganları ve Kadınların İntihar Saldırılarına Yönelme Nedenleri

Uluslararası ilişkiler disiplini içinde savaş, çatışma ve şiddet genelde erkeklerin hâkimiyetinde olarak görülen ve sorgulanan konulardır. Oysa kadınlar savaşlardan sadece etkilenenler değildir aynı zamanda savaşlarda şiddet uygulayan, hatta terörist gruplarda yer alarak savaşları etkileyen kişilerdir.⁵⁸⁶ Kadınlar Tamil Kaplanları'na katılarak kendi seçimlerini yapmış ve Tamil toplumundaki geleneksel rol ve beklentileri kırarak toplumda yerleşmiş olan toplumsal cinsiyet rollerini değiştirmişlerdir. Öyleyse Tamil Kaplanları niçin kadınları savaşa katarak geleneksel Tamil kadın rollerini kırmak istemiş ve hatta Özgürlük Kuşları Birimi'ni (*Freedom Birds*) kurmuştur? Ya da kadınlar niçin örgüte katılıp savaşmaya, özellikle de intihar saldırıları düzenlemeye istekli olmuşlardır?⁵⁸⁷

Tamil Kaplanlarının temel özellikleri arasında çocuk askerleri kullanması, üst düzey Hindistanlı ve Sri Lankalı politikacılara suikast düzenlemesi ve kadınları taktiksel silah olarak kullanması yer almaktadır. Tamil Kaplanları bu özellikleriyle dünyadaki en tehlikeli, ölümcül ve vahşi terör örgütleri arasında yer almaktadır.⁵⁸⁸ Örgütün tüm bu özelliklerinden dolayı dünyada LTTE'deki kadın saldırganlara karşı ilgi artmıştır. Kadınların neden bu örgüte katıldığı ve rollerinin ne olduğu; örgütün kadınları neden eleman olarak seçtiği; sürecin nasıl işlediği; özellikle kadın rollerinin çok kısıtlı olduğu bu toplumda kadınların nasıl bu örgüte üye oldukları sorularına cevap bulunursa dünyada teröre karşı etkin bir strateji geliştirilebilir ve politik şiddet engellenebilir.⁵⁸⁹

Kadınlar neden intihar eylemleri yapıyor sorusu çalışmanın ilerleyen kısımlarında ayrıntısıyla incelenecektir fakat bu soruya verilecek ilk cevaplar şu şekilde olabilir: kadınlar örgüt içinde güç olarak görülmemeleri nedeniyle kendilerini ispatlamaya çalışırlar, kadınlar daha duygusaldır yani savaşçı yapıya sahip değildir, lidere daha fazla bağlıdırlar, aranmaları zordur yani kolayca gizlenebilirler.⁵⁹⁰ Öte yandan, LTTE'nin kadınları örgüte alma nedeni birçok nedenin kombinasyonu ile açıklanabilir. Örneğin erkek nüfusun azalması, ideolojik olarak LTTE'nin toplumun her kesmini kapsayan bir hareket olması, yani sadece askeri örgüt olmaması ve Tamil kadınlarının örgüte katılma isteği bu nedenlerden bazılarıdır.⁵⁹¹

⁵⁸⁶ Frersk, op.cit., s.93.

⁵⁸⁷ Wang, op.cit., s.102

⁵⁸⁸ Ibid., s.100.

⁵⁸⁹ Cunnigham, op.cit., s. 179.

⁵⁹⁰ Necati Alkan, *Özgürlükten Araçsallığa PKK'da Kadınlar*, Ankara: Polis Akademisi Yayınları, 2011, s.178.

⁵⁹¹ Eager, op.cit., s. 138.

Geleneksel Tamil kültürüne göre erkekler egemen rolde, kadınlar ise baba, eş ya da kardeş kontrolündedir. Eğer kadının kocası öldüyse bu sefer de oğlunun kontrolünde hareket etmektedir. 1980'li yıllara kadar Tamil toplumunda kadınlar 'cesur anneler' olarak anılmakta yani çocuklarını ve kocalarını savaşa hazırlayan kadınlar olarak görülmekteydi. Fakat ülkede savaş şiddetini arttırınca örgüt lideri politika değiştirmiş ve kadın savaşçılar ellerine silah alarak Sri Lanka güçlerine karşı savaşımaya başlamıştır. Başka bir deyişle Tamil Kaplanları, 1982-1987 yılları arasında 860 militanını kaybetmişti; bu sayı tüm örgütün %8'ine denk gelmekteydi yani Tamil Kaplanları'nın IPKF ve Sri Lanka güçlerine karşı mücadelesi zorlaşmıştı. Ek olarak, 14-40 yaş arasındaki Tamil erkekleri Sri Lanka güçleri tarafından işkenceyle sorgulanınca erkekler ülkeyi terk etmiş yani Sri Lanka bir nevi başarı sağlayarak örgütün eylemci sayısında düşüşe neden olmuştur. Fakat örgüte katılım konusunda kadınlarda ciddi bir istek oluşmuş ve örgüt de bu durumu avantaj olarak kullanmıştır.⁵⁹² Yani kadınlar örgüte erkeklerden sonra katılmaya başlamış ve IPKF sonrası dönemde sayıları daha çok operasyonel nedenlerle, yani ihtiyaç nedeniyle artmıştır.⁵⁹³

2.1 Erkek Tamil Nüfusunun Azalması

Kadınların LTTE'ye katılmasının öncelikli nedeni savaş sırasında erkek nüfusun azalması ve dolayısıyla kadınlara olan ihtiyacın artmasıdır. Erkek nüfusun azalması savaşa katılmadaki önemli bir nedendir fakat en temel neden değildir. Çünkü kadınların örgüte katılması ve militan olmasının kendi içinde birçok benzer ya da farklı nedenleri vardır; bazıları erkek militanların katılımına benzer nedenlerken bazıları ise kadının toplumsal cinsiyetine bağlı nedenlerdir.⁵⁹⁴ Denov ve Maclure'nin (2006) araştırmalarına göre, bireyin gönüllü olarak silahlı örgüte katılması birçok sosyal durumun kesişmesiyle ortaya çıkmaktadır. LTTE için kadınları örgüte katılmaya iten faktör kadınlara sağlanan eşitlik ve özgürlükten çok kadınlara stratejik ve taktiksel olarak ihtiyaç duyulmasıdır. Kadınlar ve erkekler için bazı katılım nedenleri aynıdır ama onları eylem yapmaya iten faktörlerin oranları farklı olabilmektedir. Bu nedenle bazı nedenler kadınlara özgü olarak görülebilmektedir.⁵⁹⁵

2.2 Cinsel Şiddet ve Tecavüz

Örgüte katılım nedenleri erkek ve kadınlarda eşit derecede mevcut ama bazı nedenler var ki cinsiyetlendirilmiştir, yani kadınlara has duruma gelmiştir. Bu nedenlerden ilki Tamil

⁵⁹² Eager, op.cit., s.102.

⁵⁹³ Gunawardena, op.cit., s.83.

⁵⁹⁴ Allison, Cogs In The..., op.cit., s.39.

⁵⁹⁵ Wang, op.cit., s.102.

kadınlarının maruz kaldığı cinsel şiddettir. Cinsel şiddet durumu çatışma sürecinde ve sonrasında da devam etmiştir. Tamil kadınları tecavülden dolayı oluşan öfke ve nefretlerini örgüte katılarak göstermek istemiştir.⁵⁹⁶ Ek olarak, Tamil Kaplanları için tecavüze uğramak intihar saldırganı olmada da önemli bir etken olarak görülmektedir fakat örgüt her tecavüze uğrayan kadını saldırgan olarak seçmemektedir, yani bu durum tartışmalı bir durumdur. Örgüt intihar saldırganı olmada tecavüz vurgusunu eylemlere meşruluk kazandırmak için de kullanılmaktadır. Örneğin Gandhi suikastında kadın saldırganın tecavüze uğrayarak LTTE'ye katıldığı ve eylemi gerçekleştirdiği belirtilerek suikasta meşruluk kazandırılmaya çalışılmıştır.⁵⁹⁷

Tecavüz ve cinsel şiddet kadınların çatışmaya katılmasındaki cinsiyet temelli motivasyonlardandır. Kadınlar Tamil iç savaşında sistematik hedef olmuşlardır. Sonuç olarak kadınların geçmişi, korunma ihtiyaçları ve kendi hayatlarına son vermektense örgüte katılıp işe yarama duyguları kadınları LTTE'ye katılmaya itmiştir. Ayrıca, Tamil kadınlarına tecavüzle Tamil erkekleri kışkırtılmaya çalışılmış ve LTTE de bu durumu eleman temini için kullanmıştır. Özellikle IPKF'nın ülkede bulunduğu dönemde bu durumla çok karşılaşmıştır.⁵⁹⁸ Örneğin Adele Ann IPKF'nın şovenist ve vahşi olduğunu, ülkede bulunduğu 1987-1990 yılları arasında binlerce saldırı ve tecavüz gerçekleştirdiğini belirtmiştir. Dolayısıyla kadınlar intikam almak ve öfkelerini gidermek için örgüte katılmıştır. Hatta sadece tecavüze uğramış kadınlar değil, tecavüz korkusu yaşayan kadınlar da örgüte katılmaya karar vermiştir. Çünkü bu kadınlara göre örgüt onları koruyacak kadar güçlüdür.⁵⁹⁹

Tamil Kaplanları kadın intihar saldırganlarının propaganda avantajını çok kullanamasa da kadınların cinsel anlamada kurban olmalarını, eylemlerini meşrulaştırmak ve üye toplamak için kullanmıştır. Tecavüz ve cinsel şiddet hikâyeleri Sri Lanka ve Hindistan hükümetlerini kötülemek için kullanılmıştır; yani kadınların propaganda değeri az da olsa vardır. Ayrıca kadınlarda tecavüze uğrama korkusu yakalanma korkusundan çok daha fazladır. Örneğin Gandhi suikastını gerçekleştiren Dhanu'nun tecavüz kurbanı olduğu bilinir. Sonuçta tecavüz ve cinsel şiddet kadını kurbanlaştırıp eylemlerini de affedilebilir kılar. LTTE'nin kadınların tecavüz hikâyelerini kullanıp en çok propaganda sağladığı dönem 1987'deki IPKF dönemidir. Tamil Kaplanları tecavüzü Hindistan ve Sri Lanka'ya karşı kullanmanın yanı sıra üyelerini ve

⁵⁹⁶ Allison, In The War..., op.cit., s.137.

⁵⁹⁷ Arjuna Gunawardena, Female Black Tigers:A Different Breed of Cat?,**The Institute for National Security Studies**, 2006, ss.85-86

⁵⁹⁸ Wang, op.cit., s.103.

⁵⁹⁹ Allison, Cogs In The..., op.cit., ss.42-43.

halkı da korkutarak toplumda kontrol oluşturmuştur. LTTE'ye katılmayı evde oturmaktan daha güvenli bulan kadınlar örgüte katılmaya başlamıştır. Yani artan korku, artan kadın üye sayısını beraberinde getirmiştir.⁶⁰⁰ Örgüt üyesi kadınlar ormanda yaşamaktadır ve onlara göre ormanda yaşamak evde yaşamaktan daha güvenlidir çünkü bunun için gerekli savunma eğitimini almışlardır.⁶⁰¹

Tamil Kaplanları için tecavüz toplumda bir dönüşüme neden olmuştur. 1980'lerde LTTE'de tecavüze uğrayan çok fazla kadın vardı ve Tamil erkekleri onlardan uzak duruyordu. Başka deyişle, kadının fiziksel bütünlüğünün önemi yoktu, onun yerine cinsel şiddet ve saflık önemliydi. Fakat LTTE'nin kadın birimin kurulmasıyla utanç duyma ve saflık geri plana itilmiştir. Bugün tecavüz hakkında toplumda çok az konuşulmaktadır ve bu bilinçli olarak yapılmaktadır, çünkü tecavüz politik araç olarak kullanılmak istenmemektedir. Ayrıca, tecavüze uğrayan kadınlara, tecavüzün utanılacak bir şey olmadığı, bundan dolayı utanmamaları ve suçlanmamaları, tecavüzün bir kaza olduğu telkin edilmektedir. Ek olarak kadınların sosyal durumlarının güçlenmesi için LTTE askerlerinin tecavüze uğrayan kadınlarla evlenmeleri desteklenmiştir.⁶⁰² Cinsel şiddet ve tecavüze uğrayan kadınların çoğu aile ve çevrelerinden çoğu zaman destek almazlar. Örneğin Hindistan hükümeti suçluları bulmak istemiş ama korkan kadınların susması nedeniyle başarısız olmuştur.⁶⁰³

Bosna ya da Ruanda kadar olmasa da Sri Lanka'da da tecavüz silah olarak kullanılmıştır. Bu anlamda en bilinen dava Premawathie Manamperi'nin davasıdır. Manamperi 1971'de JVP'li direnişçi tarafından işkence görmüş, tecavüze uğramış ve vurularak öldürülmüştür. Fakat delil yetersizliği nedeniyle davası düşmüştür. Daha yakın zamanda ise, kadın eylemciler 1996'da okula giden Tamilli kız Krishanthi Koomaraswamy'i gündeme taşıdılar. Davaya karışan askerler ömür boyu hapis ya da ölüm cezası aldı. Fakat yüksek derecede olan yetkililerin tecavüze izin verdikleri bilirse de bu yetkililer ceza almadılar. Başka bir ifadeyle suç, kendilerini savunacak avukat parası olmayan fakir askerlere yüklendi.⁶⁰⁴

İç savaş sırasında meydana gelen cinsel şiddet sadece savaş sırasında değil savaş sonrası dönemde de etkili olmuştur. Ayrıca kadınlar sadece devlet güçlerinin değil aynı zamanda LTTE üyeleri ve onların erkek akrabalarının da cinsel şiddetine maruz kalmıştır.

⁶⁰⁰ O'Connor, Lions, Tigers and..., op.cit., ss.55-56.

⁶⁰¹ Alexander, op.cit., s. 2.

⁶⁰² Rajanayagam, op.cit., s. 8

⁶⁰³ O'Connor, Lions, Tigers and..., op.cit., s.56.

⁶⁰⁴ Bandarage, op.cit., ss.654-655.

Savaş sonrası dönemde kurulan kamplarda kalan insanlara yetecek su, yemek, ilaç ve para yoktur. Bu durumda kamplarda fuhuş şebekeleri oluşmuştur ve kadınlar temel ihtiyaçlarını karşılamak için seks ticaretine başlamıştır.⁶⁰⁵ İç savaş sırasında eşlerini kaybeden ve ailenin reisi olan kadınlar ailenin geçimini sağlamak için etkin işlerde çalışmamıştır çünkü eğitimleri yoktur. Kadınlar terzilik, hayvan bakıcılığı ve tarım işleri yaparak geçimini sağlamaya çalışmıştır. Sonuç olarak toplumda fakirlik artmıştır. Toplumda dul kadınların sorunlarını çözmek için bir mekanizma oluşmamıştır ve bu kadınlar hayatta kalmak için seks işçiliğini seçmiştir.⁶⁰⁶ Ayrıca, Tamil Kaplanları Sri Lanka'ya hizmet ettiğini düşündüğü Tamilli seks işçilerini özellikle LTTE'nin sırlarını ifşa ettikleri için infaz etmiştir. Seks işçisi olan Tamilli kadınlar da Tamil kültürünü kötü etkiledikleri için infaz edilmiştir. Başka bir deyişle kadın bedeni hem Sri Lanka hükümeti hem de LTTE için çatışma alanı olmuştur.⁶⁰⁷

2.3 Utanç ve Öfke

Kadınlar erkeklerden daha fazla cinsel şiddete ve aşağılanmaya maruz kalırlar, özellikle kontrol noktasında yaşanan üst arama olayları bunlara örnektir.⁶⁰⁸ Sri Lanka güvenlik güçleri Tamil kadınlarının yanı sıra Sinhala kadınlarını da şüphe duydukları gerekçesiyle toplum içinde çokça küçük düşürmüştür. Örneğin seks işçisi olan Sinhalalı Sriyalatha beklediği müşterisinin gelmemesi üzerine caddede dolaşırken erkek polisler tarafından şüpheli görülmüş ve önce ellerini, sonra da bluzunu kaldırması istenmiştir. Şüphe duymaya devam eden polisler binlerce kişinin önünde kadına iç çamaşırlarını da çıkarttırmış ve çıplak haldeki kadına ters ters bakarak ortamdan ayrılmışlardır. İnsan hakları ve kadın hakları grupları Sriyalayha'nın maruz kaldığı durumu protesto etmişler, Sri Lanka güçlerinin hesap vermesini ve kadın polis yetiştirmemesinin yarattığı aşağılanmanın giderilmesini istemişler, fakat istediklerine ulaşamamışlardır. Hatta olayı haber yapan gazete olağanüstü hal yasasını ve askeri hassasiyeti ihlal etmekle suçlanmıştır. Fakat hükümet daha sonra iyileştirici adımlar atmaya çalışmış ve haberi sansürleterek utancını belli etmiş ayrıca medyadan bu tür haberler konusunda daha duyarlı olmasını; sonuçta güvenlik güçlerinin intihar bombacısı ararken kendi hayatlarını riske ettiğini belirtmiştir.⁶⁰⁹

⁶⁰⁵ Allison, In The War..., op.cit., s. 146.

⁶⁰⁶ Hrdlickova, op.cit., s.84.

⁶⁰⁷ Eager, op.cit., s. 139.

⁶⁰⁸ Frersk, op.cit., s.95.

⁶⁰⁹ De Mel, op.cit., ss.87-88.

2.4 Baskı, Zülüm ve Adaletsizlik

Kişilere özel nedenler arasında baskı, zülüm ve adaletsizlik yer almaktadır. Militanlar kendileri yaşamamış olsa bile eş, dost ve komşularının yaşadıklarını görerek etkilenmiştir. Örneğin, Margaret Trawick röportajında LTTE'ye katılma nedenini Sri Lanka'ya duyduğu öfke ve iki erkek kardeşinin Sri Lanka güvenlik güçleri tarafından öldürülmesi olarak açıklamış ve o da erkek kardeşleri gibi ölmek istediğini belirtmiştir. Miranda Allison, on dört LTTE militanı ile röportaj yapmış ve sonuçta dört militanın aile bireylerinin ölümü üzerine örgüte katılmaya karar verdiği sonucuna ulaşmıştır. Malarville, babasının ordu tarafından 1987 yılında öldürülmesi üzerine derinden etkilenmiş ve örgüte katılmıştır. Allison'un röportajında altı kadın da örgüte katılım nedeni olarak ailelerinin savaş nedeniyle yer değiştirmesinin ya da evlerine saldırılmasının onları etkilediğini belirtmiştir. Sudarvili'nin ailesi birkaç kez yer değiştirmiş ve Sudarvili, değişimler sırasında katliamlara tanık olduğundan kendini ve toplumu korumanın yolunun örgüte katılmaktan geçtiğine karar vermiştir.⁶¹⁰

2.5 Milliyetçilik

Kadınların örgüte katılmasındaki bireysel nedenler farklılaşabilmektedir. LTTE katılımında 1980'lerde ya tecavülden kaçan ya da tecavüze uğrayan kadınlar vardı. Dolayısıyla intihar saldırıları ve örgüte katılmada tecavüz tek neden gibi görülüyordu. Fakat tecavüzün tek başına ana neden olarak alınması konuyu çok basite indirgeyeceğinden doğru olmayacaktır. 1990'ların başında örgütün yapısı gerilla gruptan konvansiyonel kuvvetlere doğru değişmiştir ve kadınların motivasyonları da farklılaşmıştır. Kadınlar artık Sri Lanka'nın vahşi saldırıları ya da LTTE'nin etkin propagandası gibi daha kapsamlı nedenlerle örgüte üye olmayı seçmektedir.⁶¹¹

Yapılan araştırmalara göre devlete karşı olan ayrılıkçı milliyetçilik hareketlerinin kadınlara savaşçı olmaları için daha fazla ideolojik ve politik alan sağladığı çalışmanın daha önceki bölümlerinde belirtilmiştir. Milliyetçi politik hareketler askeri taktiklere (işgal güçleri ya da devlet baskısına karşı) dayanır ve kadın savaşçıları ve intihar saldırganlarını dini ideolojilerden daha fazla içerir. Kadınların onlara biçilen ideal rolleri aşarak çatışma zamanında nasıl savaşçı ya da özgürlük savaşçısına dönüştüğünü görmek enteresandır. Feminist teorinin milliyetçilik söyleminde de incelendiği üzere milliyetçi projelerde kadın bedeni öncelikli alandır ve kadın oğlunu, babasını, kardeşini milleti için feda eder. Sonrasında

⁶¹⁰ Allison, *Cogs In The...*, op.cit., ss.40-41.

⁶¹¹ Rajanayagam, op.cit., s. 9.

bu feda intihar saldırılarına dönüşür. Yani, kadın sadece üretip yaratmamakta, aynı zamanda ölüm nedenini kabul edip ona hazırlanmaktadır.⁶¹²

Etnik ayrılık hareketlerinde kadın özgürlük, modernleşme ve ulusal semboldür ve asker olması için desteklenir. Örneğin LTTE’de kadınlar silahlanmaları için desteklenir ve toplumda kadın özgürlüğünün hem ekonomik hem de politik güçlenmeyle olacağı savunulur.⁶¹³ Kadınlar çatışmalarda ön saflarda yer alarak kadınların askeri ve devrimsel çaba ve isteklerinin erkeklerinkinden daha az olmadığını gösterirler. LTTE’nin kadın askeri birimi bu duruma örnektir.⁶¹⁴ Tamil kadınlarının çoğu örgüte katılmayı kendileri seçmiştir. Örgüte katılım nedenleri erkeklerle bazen farklılaşırken bazen de kesişmiştir. Örgüte katılım nedenleri arasında en belirgin olan Tamil milliyetçiliğidir. Miranda Allison’un gerçekleştirmiş olduğu röportaja on altı Tamil kadını katılmış ve bunların dokuz tanesi milliyetçi nedenlerle örgüte üye olduğunu belirtmiştir. Yani milliyetçilik aslında örgüte katılımdaki temel nedenken diğer nedenler ise bir şekilde milliyetçilikle kesişmektedir.⁶¹⁵ Yani M. Allison’a göre LTTE’de kadınların milliyetçi duyguları erkekler kadar yoğundur ve onları savaşmaya iten, bireysel faktörlerden çok ideolojik motivasyonun fazlalığıdır.⁶¹⁶

Sumantra Bose’ye göre, Tamil kadınları da aynı Tamil erkekleri gibi ilk başta milliyetçi duygularla motive olmaktadır. Tamil milliyetçiliği zaman içinde kitlesel bir hareket haline gelmiştir ve genç Tamil kadınları zaman içinde devlete yabancılaşarak erkekler gibi bağımsız Tamil görüşünü savunmaya başlamıştır. Bose bu yargıya LTTE kadınlarıyla yaptığı röportaj sonrasında ulaşmıştır. Tamil Kaplanları’nın kadın üyeleri için örgüte ana katılım nedeni self determinasyon hakkını elde etmek, Tamillerin temel haklarını ve Tamil toprağını elde etmektir. Örneğin LTTE kadın militanlarından Barathy, Sri Lanka hükümetinin onların haklarına saygı duymadığını ve onların da Batılı ülkeler ve Sinhalalar gibi hakları olduğunu ve Tamil anayurduna sahip olmak istediklerini belirtmiştir.⁶¹⁷ Yani Tamil milliyetçiliği LTTE kadınlarını örgüte üye olmaya iten ana nedendir. Sumantra Bose’ye göre hem erkek hem de kadın militanlar ilk olarak milliyetçilikle motive edilmektedir. LTTE kadınları erkekler gibi ülkenin önemli bir parçasıdır ve barış içinde yaşamak için çatışmaya katılmışlardır. LTTE kadınlarına göre, kadınlar ya ülkede yapılan ayrımlara sessiz kalacaklar ve barış içinde

⁶¹² Swati Parashar, *Feminist International Relations and Women Militants: Case Studies From Sri Lanka and Kashmir*, **Cambridge Review of International Affairs**, Vol.22, No.2, 2009, s.239.

⁶¹³ Ibid., s.240.

⁶¹⁴ Mia Bloom, *Mother, Daughter, Sister Bomber*, **Bulletin of the Atomic Scientist**, 2005, s.58.

⁶¹⁵ Allison, *In The War...*, op.cit., s.136.

⁶¹⁶ Parashar, op.cit., s.243.

⁶¹⁷ Allison, *Cogs In The...*, op.cit., s.40.

yaşayacaklar ya da Sri Lanka'ya karşı savaşıp kendi anavatanlarında haklarını elde ederek yaşayacaklardır.⁶¹⁸

Kadınlar ulusal kimliğin ana yapısıdır, sembolüdür. Tamil toplumu kadınların kimliğini milliyetçilik için ana element olarak kullanır.⁶¹⁹ Eski Tamil kadını oğlunu savaşa yollayan anne rolündeydi ve bu rol Tamil askeri tarafından da kullanılmıştı. Cesur anneden savaşçı kadına doğru kategorik bir sapma vardır ve bu yapılandırılırken temel kaybedilmemiştir. Anne-savaşçı Tamil kadını yapısı bebek-silah yansımasının bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır.⁶²⁰ Kolombo'daki kadınlar için barış koordinatörü olan Mangalika Silva'ya göre kadınların intihar saldırganı olarak kendilerini feda etmesi aslında Tamil kültüründe olan annelik rolünün bir uzantısıdır. Patriarkanın hâkim olduğu Tamil kültüründe kadınlar günlük işlerinde dahi fedakârlık yaparlar, örneğin çocuklarına yemek yedirmeden kendileri yemek yemezler.⁶²¹

Milliyetçi hareketlere katılım kadınlara sadece gelecek için avantaj sağlamayacak ayrıca mevcut durumda da eşitlik kazandıracaktır. Kadınların örgüte katılımıyla oluşan eşit cinsiyet ilişkisi onları onurlandırmaktadır ve anavatanlarında kendilerini önemli hissettirmektedir. Kadınlara göre örgüte katılmak Tamil geleneksel kültürünü kırmak ve özgürlük elde etmek için bir şanstır.⁶²² Terör örgütleri özgürlüğe giden yolda kadınların kafasında bir soyut özgürlük algısı oluşturur ve kadınların özgürleşmesini savaşa bağlar. Davis ve Anthais'in de belirttiği üzere, kadın sembolik olarak araçsallaşmıştır ve özgür kadın da bunun meşruiyet kaynağı olmuştur.⁶²³

Tamil milliyetçiliği ideolojisi ve LTTE'nin feminizmi desteği görüşler örtüşmektedir. Yani kadınlara özgürlük gelmeden ulusal özgürlüğe ulaşılamayacaktır. Kadınlar da kendi özgürlük ve haklarını elde etmek için desteklenmiş ve çalışmışlardır. LTTE lideri Prabhakaran'a göre kadınlara özgürlük ideolojisi Tamil mücadelesinden doğan bir çocuktur. Yani kadın özgürlük hareketi büyük Tamil hareketinin bir parçasıdır. Bu noktada mücadelenin saldırgan erkeklerin baskısına karşı olduğunu ama erkeklerle normalde kadın özgürlüğü konusunda sorun oluşmadığını belirtmiştir.⁶²⁴

⁶¹⁸ Wang, op.cit., s.103.

⁶¹⁹ Cunnigham, op.cit., s.179.

⁶²⁰ Allison, In The War..., op.cit., s.139.

⁶²¹ Bloom, Mother, Daughter, Sister..., op.cit., s. 57.

⁶²² Wang, op.cit., s.104.

⁶²³ Alkan, op.cit., s. 201

⁶²⁴ Allison, In The War..., op.cit., s.143 .

2.6 Geleneksel Rollerini Yıkarak

Kadınlar Tamil Kaplanları'na, toplumda hâkim olan tabuları yıkmak ve onlara dayatılan patriarkal sistemi kırmak için de katılmıştır. Peter Schalk'a göre, tabuları yıkmak Tamil kadınlara gelecekte yani barış döneminde avantaj sağlayacağından onları motive etmektedir. Ek olarak, bağımsızlığın kazanılmasına verilen öncelik kadınlara gelecekte eşitlik sağlayacağından kadınlar geleceklerini garantiye almak için de örgüte katılmıştır. Kadınların çoğu aslında örgüte katılmadan önce kadın-erkek eşitliğinden bahsetmiyordu fakat LTTE'ye katılınca kadınların farkındalığı arttı ve çoğu Tamil kadında daha iyi bir hayat sürme isteği oluştu. Başka bir deyişle Sumathi'nin belirttiği gibi kadınlar, Tamil bağımsızlığı için savaşırken aynı zamanda kadınların özgürlüğü için de savaşıyorlardı.⁶²⁵

Kadınlar kendilerine biçilen rollere karşı gelmek için de örgüte üye olmuşlardır. Yani bu noktada toplumda bir yapı sökülmesi olmuştur. Örneğin Thamilini, örgüte katılmak istemiş, fakat bir ev kızı olarak ormanda gece tek başıma uyuyabilir miyim diye düşünmüş, sonra örgüte üye olan militan kadınları görünce onlar yapıyorsa ben de yaparım diyerek örgüte katılmaya karar vermiştir.⁶²⁶ Ayrıca, Örgüte katılan kadınların çoğu kendilerini ilk defa insan gibi hissettiğini belirtmiştir. Çünkü ilk defa kendi kendilerine karar alıp kendi kaderlerini belirlemiş yani kendilerini özgür hissetmişlerdir.⁶²⁷

2.7 Özgürlük

Kadınlar LTTE için savaşarak kamusal haklarını kazanmıştır. Kadınlar savaşa katılıp kazanmazlarsa özgürleşemeyeceklerini ve eve hapis olmaya devam edeceklerini bilmektedir. Kadınlar toplumda köklü şekilde yerleşmiş olan hiyerarşik cinsiyet yapısını kırmış ve LTTE'de erkeklerle eşit olarak algılanmaya başlamıştır. Kadınlar örgüt içinde askerlik ve liderlik eğitimi almış ve bu eğitimlerle kendilerini toplumda daha iyi savunur hale gelmiş, kendilerine güvenleri artmıştır. Başka bir deyişle, kadınlar aslında kendi güç, kader ve kurtuluşlarını kendileri yapılandırmıştır.⁶²⁸

LTTE, kadınların özgürlüğüne önem verdiğini çoğu kez belirtmiştir. Allison'un röportajındaki kadınların çoğu örgüte katılmadan önce eşitlik hakkında bilgileri olmadığını, örgüte katıldıktan sonra bu konuda bilinçlerinin arttığını belirtmiştir.⁶²⁹ Başka bir deyişle, LTTE üyesi olan kadınların çoğu Tamil kadınlarının karşılaştığı sosyal problemlerin farkına

⁶²⁵ Allison, *Cogs In The...*, op.cit., ss. 43-44.

⁶²⁶ *Ibid.*, s.49.

⁶²⁷ Rajanayagam, op.cit., s.18.

⁶²⁸ Alexander, op.cit., s.2

⁶²⁹ Allison, *In The End...*, op.cit., s.137

varmamış ama örgüte üye olunca bu konudaki farkındalıkları artmıştır. Beş üyeden sadece ikisi durumun farkında olarak, kadın haklarının gelişmesi ve kadınların güçlenmesi için örgüte katıldığını belirtmiştir. Ek olarak, örgüte katılan kadınlar, üzerlerindeki sosyal baskının kalkmasından çok memnun olmuştur. Örneğin kadınlar ağaca tırmanmaya başlamış, yüzmüş ve yalnız sokağa çıkmıştır. LTTE kadınlara bu şansı vererek onların tehlikeli ya da uygunsuz olduğu yönündeki düşünceleri kırmıştır. Sonuç olarak, kadınların kendine güven ve saygıları artmış ve kadınlar kimseye ihtiyaç duymadan kendilerini geliştirmiştir.⁶³⁰

LTTE'ye göre kadınlar özgürdür ve bu özgürlük her alanda olmalıdır. Kadınlar kimseye bağlı olmadan erkeklerle eşit haklara sahip olmalıdır. Ek olarak, dullar bağımsız ve tek başına yaşayabilmelidir. Yani örgütün temel amaçlarından biri kadınların tek başına dışarı çıkması ve kendilerine güvenlerinin olmasıdır. Ayrıca, LTTE kadının aile içinde gördüğü şiddete karşıdır ve eğer kadın bildirirse kişiye önce uyarı, sonra para cezası ve son olarak hapis cezası verilmektedir.⁶³¹ Tamil Kaplanları'nın Tamil kadınları üzerindeki özgürleştirici etkisi kesinlikle göz ardı edilemez. Özellikle kadınların kamusal alandan uzak durduğu bir toplumda Kaplan kadınların yürüyüşü, duruşu daha farklı ve daha belirgin olmuştur. LTTE üyelerine göre bu sosyal değişim kabul edilir ve hoş bir gelişmedir çünkü Tamil Kaplanlar'ı için bütünleşmiş bir ulusal hareketin gerekli olduğunun farkındadırlar. Ayrıca temel amaçları olan bağımsız devlet olma yolunda bu tür sosyal değişimleri çok önemli buluyorlar.⁶³² Sitralaga Maunaguru'ya göre sol bir örgüt olan LTTE kadınları örgütün dışına ya da ulusal bağımsızlık hareketinin dışına itemez. Mücadelede mutlaka kadına da yer verilmelidir.⁶³³

Tamil Kaplanları'nın kullandığı kadınlara özgürlük ve eşitlik söylemi, kadın militan hareketinin propaganda programını içermekten çok bazen diğer Tamil gruplarına karşı kullanılan bir slogan olarak algılanmıştır.⁶³⁴ Tamil anavatanının elde edilmesi konusunda 1980'lerde birçok grup etkindi. Fakat LTTE çatışmaya kadınları katarak hem Sri Lanka hem de diğer Tamilli gruplara karşı avantaj sağlamıştı. Çünkü örgüt kadınlara gelecekte özgürlük, eşitlik ve mutluluk vaat etmişti. Ayrıca kadınların katılımıyla LTTE'nin tüm toplumu kapsadığı algısı da oluşturulmuştu.⁶³⁵

Tamil içi rekabet nedeniyle de örgüt kadınları içine almıştır. Örgütün rakipleri tüm toplumu kapsayan ideolojiler sunarken LTTE sadece savaştığı için ideolojik olarak zayıf

⁶³⁰ Allison, *Cogs In The ...*, op.cit., ss.49-50.

⁶³¹ Ibid., ss.50-51.

⁶³² Allison, *In The War...*, s. 144.

⁶³³ Allison, *Cogs In The...*, op.cit., s. 46

⁶³⁴ Rayanayagam, op.cit., s. 6

⁶³⁵ Wang, op.cit., s.102.

görülmüştür. Fakat örgüt ilerleyen kısımda ayrıntısıyla bahsedilecek olan Özgürlük Kuşlarını kurup kadınları arasına katarak gelecek için bir vizyonu olduğunu belirtmiş ve örgüt, toplumdaki geleneksel kadın rollerini kırarak cesaretli olduğu kadar akıllı olduğunu da göstermiştir.⁶³⁶ Ek olarak, Özgürlük Kuşlarının oluşturulması örgüte ciddi anlamda medya desteği de sağlamıştır. Medya, kadınların şiddet içeren eylemlerinden çok Sri Lanka ordusunun kadınlara yaptığı zulüm ve insan hakları ihlallerini ön plana çıkarmıştır.⁶³⁷

Tamil Kaplanları 1984'te kadınların savaş birimi olan Özgürlük Kuşları'nı (*Freedom Birds*) kurmuştur.⁶³⁸ Özgürlük Kuşları aslında politik ve propaganda amaçlı kurulmuş bir oluşumdur. Yani kadınların özgürlüğünden çok propaganda amacı gütmüştür. Dolayısıyla Tamil özgürlüğü kadınların özgürlüğünü bir nevi ezmiş, örgütün bağımsızlık isteği kadınların önüne geçmiştir.⁶³⁹ Anton Balasingham LTTE'li Avusturya doğumlu bir teorisyendir ve karısı Adele yazılarında LTTE kadınlarını, diğer bir deyişle Özgürlük Kuşları'ndan söz ederken onları yeni bir dünyada, normal kadınların yaşadığından çok farklı bir dünyada yaşayanlar olarak tanımlamıştır. Özgürlük Kuşları, kadınların varoluş nedenine ters şekilde can alıyor, silah taşıyor, çatışma şartlarına uyum sağlıyor, sevdiklerini kaybetme korkusu yaşıyor ve ölümlerle yüzleşiyorlar. Yani bu kadınlar normal hayatta kadınların düşünmek dahi istemediği, uzak durmaya çalıştığı durumlarda yaşıyor ve kendilerini bu şartlara göre yetiştiriyorlar. Başka bir deyişle militan kadınlar, kadınların yalnızca askeri yapıdaki yeni durumunu belirtmiyor ayrıca kadınların savaş konusundaki efsanesi ve cesareti oluyorlar.⁶⁴⁰

LTTE'nin kadınları intihar saldırıları olarak kullanması, örgüte, kadınların özgürlüğü söyleminin yalan olduğu eleştirisini getirmiştir. Çünkü onlara göre örgüt kadınları yeterli sayıda erkek olmadığı için almıştır.⁶⁴¹ Öte yandan, LTTE söylemlerine rağmen kadınların geleneksel rollerini sürdürmelerini istemiştir, yani kadınları sınırlayıp kontrol ederek silahlı bakireler yaratmıştır. Kısaca LTTE kadınlara erkekler gibi davran ve görün derken onlara erkeklerin sahip olduğu hakları vermemiştir. A. Balasingham bu eleştirilere, silahlı kadınların arkasında aslında sadece savaş alanında olmanın getirdiği zorunluluklar olduğu şeklinde cevap vermiştir.⁶⁴²

⁶³⁶ O'Connor, Lions, Tigers And..., op.cit., s.48.

⁶³⁷ Wang, op.cit., s. 102

⁶³⁸ O'Connor, Lions, Tigers And..., op.cit., s. 47

⁶³⁹ Wang, op.cit., s. 105

⁶⁴⁰ De Mel, op.cit., s. 81.

⁶⁴¹ Rajanayagam, op.cit.,s.18

⁶⁴² O'Connor, Lions, Tigers and..., op.cit., s. 51.

Örgüt içindeki bazı erkekler kadınların LTTE'ye katılımını istememiştir, çünkü kadın aile içerisinde kalmalı ve erkeği yozlaştırıp düşürmemelidir. Yani kadınlar erkeklerin savaşma becerisini düşürüp örgüt içinde huzursuzluk yaratacağı düşünülmesi için istenmemiştir.⁶⁴³ Yuval Davis'e göre ulusal özgürlük ordularına kadınların katılımı gerginliği azaltır, bu ordulardaki anlayış kadının özgürlüğünün ulusun özgürlüğüyle bağlantılı olduğu yönündedir ve bu durum LTTE'de mevcuttur. Fakat bu durum her zaman mümkün olmamaktadır. Örneğin Allison'un röportaj yaptığı kadınlardan bazıları örgüt içinde kendilerine saygı ve iş bölümü anlamında eşit davranıldığını ama bazen bazı erkeklerin kadın katılımına tepki gösterdiğini belirtmiştir.⁶⁴⁴

3. İç Savaş Süreci ve Sonrasında Kadın Tamil Eelam Kurtuluş Kaplanları'nın Durumu

Çatışma durumu toplumsal cinsiyet rollerinin yeniden tanımlanmasını beraberinde getirir. Başka bir deyişle, kadınlar geleneksel erkek rol ve davranışlarını alır ya da geleneksel roller değişime uğrar.⁶⁴⁵ Tamil toplumunda sosyo-kültürel gelişim yaşanan iç savaştan türemiştir. Tamil kadını pasif, sessiz, utangaç ve erkek kontrolünderken kadınlar savaşa katılınca bu durum değişmiş ve kadınlar yeni kimliklerine adapte olmaya başlamışlardır. Önceden var olan, kadınlar yumuşak, duygusal ve pasiftir erkeklerse sert, saldırgan ve savaşçıdır söylemleri savaş döneminde artık Tamil toplumu için geçerliliğini yitirmiştir.⁶⁴⁶

Geleneksel Tamil toplumunda kadınlar ev içi alandaydı ve aktif savaşçı kadınlar hakkında fikirleri yoktu. TULF partisi radikal şekilde Tamil anavatanını savunsa da kadınların hem örgütte hem politikada yer almasına karşıydı. Çok az sayıda kadın partilerde yer alarak özgürlük için mücadele etmişti. Oysa Sinhala toplumunda kadınlar aktif olarak politik görevler almış hatta aralarından başbakan bile çıkmıştır.⁶⁴⁷ 1960'ta Sirimavo Banddaranaike kocasının uğradığı suikast sonrasında dünyadaki ilk kadın başbakan olmuştur.⁶⁴⁸

LTTE özgürlük söylemiyle çeyiz zorunluluğunun kaldırılması için çaba göstermiştir. Çeyiz, Tamiller için bir şeytandır çünkü kardeşinin çeyiz parasını toplayamayan erkek evlenemez. Çeyiz kadın için eşinin ölmesi durumundaki garantisidir, kalıtsaldır yani anneden

⁶⁴³ Alkan, op.cit., s.60.

⁶⁴⁴ Allison, Women As Agent..., op.cit., s. 455.

⁶⁴⁵ Bandarage, op.cit., s.656.

⁶⁴⁶ Alexander, op.cit., s.1

⁶⁴⁷ Rajanayagam, op.cit., s.6

⁶⁴⁸ O'Connor, Lions, Tigers And..., op.cit., s.46.

kıza geçer ve evliliği engelleyen önemli bir etmendir. Sonuç olarak çeyiz zorunluluğunun kaldırılması sadece kadın hareketlerinden değil her kesimden destek almaktadır.⁶⁴⁹

Savaş sonucu oluşan sakatlanma ve yeteneksizlik birçok genç erkeğin evlilik ve aile yaşamında yetersiz olmasına neden olmuştur. Eşlerinin ölümüyle kadınlar savaş dulu, yani bekâr anne ve evin reisi olmuşlardır. Örneğin Kuzey ve doğu Sri Lanka'da çoğu kadın tarım ve balıkçılık yaparak geçimini sağlamaya çalışır ama çok kazanç elde edemez.⁶⁵⁰

LTTE'nin ideolojisi Tamil kültürünü, özellikle de kadınları çok etkilemiş ve yeni Tamil kadın yapısını oluşturmuştur. Kadın askerler konusu medyanın çok dikkatini çekmiştir, çünkü Tamil toplumunda olmayan bir durumdur. Yapılanmış olan yeni Tamil kadını tecavüz, dulların durumu, kadınların evde kalması ve çeyiz parası gibi konularda Tamil yapısını ciddi şekilde eleştirmiştir. Modern Tamil kadını kamusal alanda daha aktif, kendine güvenen ve kendi kararlarını kendi alan bireyler olmuştur. Fakat eski LTTE kadınları savaş sonrasında eve döndüklerinde dışlanmışlar hatta aralarında yaşamlarını sürdürmek için seks işçisi olanlar da görülmüştür. Kadınlar her ne kadar namuslu olduklarını belirtse de toplumda gene de bir şüphe oluşmuş, çünkü geleneksel Tamil cinsiyet rollerini çiğnemişlerdir. Ayrıca güvenlik nedeniyle sivil halk hem erkek hem de kadın eski militanlarla iletişim kurmak istememektedir.⁶⁵¹

İç savaş sürecinde evli çiftlerin ayrı yaşama oranı yükselmiştir. Çünkü toplumda ev içi şiddet yaygındır, fakat artık kadınlar ekonomik özgürlüklerini kazanmıştır ve şiddete direnmeye başlamışlardır. Binlerce insan savaş sırasında eşini kaybetmesine rağmen evlenmemiştir. Kadınlar için yeniden evlenmek çok düşünülebilir bir durum değildir; çocuklarının yeni eşlerini kabul edip etmeyeceği ya da eşlerinin çocuklarına biyolojik babaları kadar iyi bakmayacağı düşünceleri onları engellemiştir. Her ne kadar evlenmeseler de gerek ayrı gerekse beraber yaşayarak birçoğu ilişki yürütmüştür.⁶⁵²

Savaş öncesi dönemde kadınların bisiklet kullanması uygun değildi. Fakat Jafna'da savaş sürecinde kadınlar güvenlik nedeniyle işe gitmek için toplu taşıma kullanamadıkları için bisiklet kullanmaya başlamıştır. Daha sonra bu durum adanın diğer illerine de yayılmıştır. Hatta geleneksel giysileri sarı bisiklet kullanımına uygun olmadığından şalvar giymeye başlamışlar ve topluma değişim getirmişlerdir. Tsunami faciasından sonra bölgeye ulaşımın

⁶⁴⁹ Ibid., s.7.

⁶⁵⁰ Bandarage, op.cit., ss.655-656.

⁶⁵¹ Hrdliskova, op.cit., ss.88-90.

⁶⁵² Ibid., s.95.

tek yolu motosikletler olduğundan kadınlar da uluslararası yardımlardan gelen motosikletlerle bölgeye ulaşmış ve araç kullanımını konusunda toplumdaki cinsiyet ayırımına son verilmiştir.⁶⁵³

Savaş cinsiyet rollerini değiştirmiş ve kadınlara daha fazla sorumluluk vermiştir. Savaş erkeklerin ailedeki tek söz söyleme yetkisini kırmış ve karar verme mekanizmalarını negatif yönde etkilemiştir. Tamil kadınları gelecek için annelerinden ve büyükannelerinden çok daha farklı fikirlere sahiptir. Örneğin genç Tamil kızları ev içi şiddete kesinlikle karşı çıkar; evlenecekleri kişinin onlara saygı duymasını, onları kendileriyle eşit kabul etmesini ve evlenecekleri kişiyle önceden görüşerek evlenip evlenmemeye kendileri karar vermek istiyorlar.⁶⁵⁴

Sonuç olarak, savaş Tamil toplumunda çok büyük değişimler yaratmıştır. Öncelikle kadınların evden kamusal alana geçişiyle kadınlar daha rahat hareket etmeye ve her ne kadar izlenmeye devam etseler de erkeklerle iletişim kurmaya başlamışlardır. Öte yandan, savaş erkekleri kısıtlamış, erkeklerin geleneksel para kazanma rolleri zarar görmüş ve kamusal alandaki etkileri azalmıştır. Sadece yaşanan bu değişimler bile Tamil toplumuna çok şey katmış, kadınlar güçlenmiş, zenginleşmiş ve cesaretlenmiştir.⁶⁵⁵ Ek olarak, LTTE'nin feminizm desteği ve Tamil kadını arasında kurulan bağ bugün de etkilerini korumaktadır. LTTE kadınları toplumun kendilerine dikte ettiği rollerin dışına çıkmıştır. Çünkü savaşın kadınlar üzerindeki etkisi sürmektedir ve toplum kadınlara yeni rol imkânları tanırken onları katı kurallardan uzaklaştırmıştır. Örneğin 2010 seçimlerinde Jaffna'da Sri Lanka Tamili olan bir kadın milletvekili seçilmiştir.⁶⁵⁶

Tamil Kaplanları yapılanmasında kadınlar örgütün üst kademelerinde de yer almışlardır. Örgüt lideri Prabhakaran kadınları iyi eğitim almaları ve örgüt içinde ve dışında yükselmeleri için desteklemiştir. LTTE'deki kadınlar diğer milliyetçi örgütlerdeki kadınlardan daha çok görünür olmuşlardır. Örneğin 2003'te LTTE Merkez Komitesinin on üyesinden üçü kadındır. LTTE içindeki kadınlar pozisyonları ne olursa olsun gerek lider gerekse militan, insan hakları eylemcileri ve feministler tarafından gerçekten kadınlar özgürleşecek mi ya da çatışma sonrasında kamu yaşamına dâhil olacak mı konusunda eleştirilmişlerdir.⁶⁵⁷ Kadınlar LTTE'de askeri birim dışında karar alma mekanizmalarında da yer almıştır. 2009'da LTTE'nin yenilgisine kadar kadınlar örgütün tüm birimlerinde politika, yönetim, iletişim,

⁶⁵³ Ibid., s.97.

⁶⁵⁴ Ibid., s.98.

⁶⁵⁵ Ibid., s.102.

⁶⁵⁶ Allison, In The War ..., op.cit., s. 147.

⁶⁵⁷ O'Connor, Lions, Tigers And..., s. 49

sosyal destek ve istihbarat gibi görevlerde bulunmuşlardır. Ateşkes döneminde LTTE delegasyonları Avrupa başkentlerini ziyaret etmiş ve bu ziyaretlerde kadın delegelere de yer verilmiştir.⁶⁵⁸

Kadınların barış görüşmelerine katılmaları, barış politikalarında yer almaları ya da çatışma çözümlmelerine girişmeleri genelde pozitif sonuçlar getirmiştir. Kadınlar yaşanan örnekleri ve tecrübelerini sunmuş, toplumdaki diğer kesimlerin sesi olmuş ve erkeklerin önceliğinde olmayan konuları (çocuk hakları, toplumsal altyapı çalışmaları) masaya getirmişlerdir. Etnik, dini ve politik köprüleri daha çabuk kurmuş ve toplumdan geniş destek almışlardır. Fakat bu durum LTTE için söz konusu olmamıştır, kadınlar barış görüşmelerinde yer almamıştır, çünkü Sri Lanka sorunu askeri yöntemlerle çözmüştür.⁶⁵⁹

Chandra de Silva'ya göre, kadınların üst düzey karar alma yetkileri yoktur. Kadınlar örgütte militandır, bombadır, habercidir ama üst düzey görevlerde yer almazlar. Ek olarak Radhika Coomaraswamy'e göre kadınlar karar veremezler sadece alınan kararları uygularlar, yani birinin plan ya da projesindeki dişlidirler. Kadınlar büyük politik projelerin üreticisi değil tüketicisidirler. Thamilini'nin araştırmalarına göre örgütün merkez komitesindeki on iki üyeden beşi kadındır, ayrıca kadınlar için kadın gelişmelerinden sorumlu ayrı bir bölüm vardır. Eskiden kadınların politikadaki rolü daha azdı ama erkekler asker olunca durum değişti ve kadınların politikada ki rolü de arttı. Cynthia Cockburn'a göre örgütte olan kadın ve erkek sayısı önemli değildir. Önemli olan örgütün politik kültürüdür, yani kadınların etkisi örgütte ne kadar belirgin ve fark edilir haldedir.⁶⁶⁰ Öte yandan, Coomaraswamy'e göre, kadınlar özgürlükten çok çarktaki dişlilerdir yani kadın onun için diğerleri tarafından tasarlanan rolleri yapar, planlayıcı ve karar verici değildir.⁶⁶¹ Baxter ve Wright yaptıkları çalışmalar sonucunda cam tavan sendromunu betimlemişlerdir. Buna göre, kadınlar profesyonel yönetici olsalar bile yüksek kademelere ulaşmıyorlar, kadın ve erkek çalışanların yetkileri arasında belirgin bir cinsiyet eşitsizliği var. Kadınlar karar alma süreçlerinde yer alsalar bile sembolik yetkileri var ve son söz erkekler tarafından söyleniyor.⁶⁶²

Kadınlar geleneksel düşünüşün aksine daha agresif ve savaşçıdır. Özellikle LTTE kadınları çok cesur ve iyi eğitim almıştır, çünkü amaçları geleneksel patriarkal ortamda tanınmak ve statü elde etmektir. Jordan ve Denov'a göre kadınların eşitlik elde etmesi zordur.

⁶⁵⁸ Frersk, op.cit.,s.105.

⁶⁵⁹ Ibid., s.97.

⁶⁶⁰ Allison, Cogs İn The..., op.cit., s. 47.

⁶⁶¹ Wang , op.cit., s.105.

⁶⁶² Alkan, op.cit., s. 183.

Çünkü kadınların içinde yaşadıkları Tamil kültürü ve toplumsal cinsiyet rolleri buna izin vermemektedir. Kadınların özgürlüğü aslında örgütte yer alan erkeklerin otorite ve görüşlerine bağlıdır. Kadınlara tam özgürlük uzun vadede ve sabırla gelebilecektir.⁶⁶³ Kadınların iç savaşa katılmaları onları kamusal alana da dâhil etmiştir. Fakat önemli olan soru, savaş zamanında elde edilen kazanımların barış zamanında da sürüp sürmeyeceğidir. Cinsiyet eşitliği konusunda bu kazanımların garanti altına alınıp alınmayacağı kesin değildir. Savaş sonrasında devletlerin öncelikleri değişmektedir.⁶⁶⁴

Ulusal Tamil ideolojisinin Tamil kadınlarına ve kadın askerlere gelişmeler sağlayacağı konusunda şüpheler vardır. Vidyamali Samarasinghe, iç savaşa katılan kadınlar kamu alanına dâhil olabiliyor ama bu kamu alanı geçici mi? Savaş zamanında gerçekleşen kazanımlar barış zamanında da sürdürülüp kullanılıyor mu? gibi sorulara cevap arıyor ve kadınların savaş zamanında kazanılan cinsiyet haklarının garantisinin verilmediğini hatırlatıyor.⁶⁶⁵

LTTE örneğinde kadınların örgüte katılımının onları özgürleştirdiği mi yoksa daha da alt katmanlara mı ittiği tartışılan bir konudur. Coomaraswamy'e göre LTTE'nin stratejisiyle Tamil kadınının günlük hayatında önemli değişimler meydana gelmiştir, fakat önemli olan bunun kalıcı olup olmadığıdır. Ayrıca kadınlar erkekler tarafından büyük bir milliyetçi projenin parçası yapılmıştır ve karar verme yetkileri yoktur dolayısıyla güçsüzleşmişlerdir. De Silva da Coomaraswamy'le aynı fikirdedir; Coomaraswamy'e göre milliyetçi hareket aslında erkekler tarafından yapılandırılmıştır ve milliyetçi projeler sadece feminist gündem için değil aynı zamanda kadın kurtuluş ve özgürlüğü için de iç karartıcıdır.⁶⁶⁶ Sonuç olarak, savaş sonrası dönemde özellikle ülkenin kuzey ve doğu kesiminde yaşayan kadınlar orduyu bırakmak, eve dönmek ve topluma yeniden uyum sağlamak, konusunda zorluklar yaşamışlar ve yaşamaya da devam etmektedirler. Savaş sonrasında kadınların sürece katkısı ya görünmez olmuştur ya da minimuma indirilmiştir çünkü geleneksel cinsiyet rolleri geri gelmiş ve eskiden komutan olan kadınların ailelerinin sorumluluğunu alması beklenir olmuştur. Yani ulusal kurtuluş savaşı sırasında saygı kazananlar savaş sonrasında unutulmuştur.⁶⁶⁷

Tamil örgütü son buldu mu yoksa yer altı yapılanması devam ediyor mu kesin olarak bilinmiyor. Fakat özellikle ülke dışında, Nadu'da ve batı diaspora topluluğunda son savaş gerçekleşmedi, Mayıs 2010'da kendi Tamil geçiş hükümetlerini ilan ettiler. Tüm bu olaylar

⁶⁶³ Wang, op.cit., s. 105.

⁶⁶⁴ Allison, Cogs In The...,op.cit.,s.48.

⁶⁶⁵ Allison, In The War..., op.cit., s. 143.

⁶⁶⁶ Frersk, op.cit., s.99.

⁶⁶⁷ Ibid., s.106.

kadın eşitliği konusunu gündemde tutmaya devam etmektedir. Genelde Sri Lanka kadınları özelde ise Tamil kadınları için savaş sonrası dönemde gelişmeler olup olmayacağı tartışmalıdır.⁶⁶⁸ Öte yandan, bazı eski kadın militanlar da bilerek toplumda görünmez olmak ve kimliklerini gizlemek ister çünkü tecavüz, işkence, şiddet ve ölüm korkuları vardır. Bu kadınlar rehabilitasyon programlarına katılmamakta ve destek almak istememektedirler. Ek olarak, eskiden savaş alanında yaşanan şiddet ve tecavüz savaş sonrasında eve taşınmıştır çünkü silahlara ulaşım kolaylaşmış ve erkeklerin yaşadığı travma, fakirlik, öfke, işsizlik evde şiddeti normalleştirmiştir. Ayrıca, ordu hayati zor ve talepkârdır ve savaş sonrası eve dönen hem erkek hem de kadınlar psikolojik zorluklar (depresyon, travma) yaşayabilir. Savaş sonrasında Sri Lanka'daki eski askerler için devlet rehabilitasyon programı başlatmıştır, savaşçılar ya bu programa katılacak ya da hapse girecektir. Çocuklar eğitim konusunda ve sosyal konularda desteklenirken erkekler ve kadınlar da iş bulabilecekleri eğitimler almaya başlamıştır. Erkekler için tarım, halıcılık, sürücülük kursları kadınlar için ise hemşirelik, aşçılık, kuaförlük eğitimleri verilmiş ve 2012'deki ilk eğitimlerden 3000 kadar eski militan rehabilite olup mezun olmuştur. Programlar kişilerin yeteneklerine göre belirlenip program bitiminde takip ve kontrol çalışması yapılmaktadır.⁶⁶⁹

Sonuç olarak, Tamil toplumunda savaş sonrası dönemde çoğu kadın evlerine yani geleneksel rollerine geri dönmüş, yani sahaya çıkıp savaşsalar bile özgürlük elde edememiştir. LTTE kadınları için hükümet tam karar vermemiştir fakat ülkeye politik ve askeri değişim geleceğini belirtmiştir. Ayrıca Tamillere yapılan ayırımın birkaç yıl daha Sri Lankalıların öfkesi nedeniyle devam etmesi mümkündür. Yani Tamil kadını ya yaşadıklarını sessizce kabullenecek ya da yeniden silahlanıp hakları için savaşacaktır.⁶⁷⁰

⁶⁶⁸ Allison, In The War..., op.cit., s.40

⁶⁶⁹ Frersk, op.cit., s.108.

⁶⁷⁰ Wang, op.cit., s. 106.

SONUÇ

İnsanoğlunun en temel ihtiyaçlarından olan hayatta kalma, yani güvende olma hissi terör örgütleri tarafından dünyanın her yerinde sistematik şekilde tehdit edilmektedir. Soğuk Savaş sonrası bastırılmış olan etnik kimlikler hareketlenmeye başlamış ve bağımsızlıkları için savaşmayı seçerek etnik terör örgütlerini kurmuşlardır. Ayrıca, devletlerin uyguladığı belli politikalar ya da gerçekleştirdikleri belli eylemler bazı etnik terör örgütleri için meşru zeminler hazırlamıştır.

Terör örgütlerinin varlığını sürdürmesinin önkoşullarından biri toplumda politik amaçlı olan şiddeti devamlı kılmak ve böylelikle halkın korkusunu canlı tutarak devleti kendi isteği doğrultusunda ikna ederek amacına ulaşmaktır. Diğer bir ifadeyle bir eylem düzenlemek ama diğer binlerce insanı korkutarak yıldırmaktır. Eğer bir terör örgütü eylem gerçekleştiriyor ya da gerçekleştirdiği eylemler örgüte propaganda yararı sağlamıyorsa örgüt yok olmaya yüz tutmuş demektir. Bu bağlamda terör örgütleri eylemlerinde daha fazla dikkat çekmeye ve en büyük hasara en kolay yoldan ulaşmaya çalışmıştır. Dünya da diğer terör örgütleri gibi, örneğin dini terör örgütleri, etnik terör örgütleri için de bu yol kadın intihar saldırılarının kullanılması olmuştur.

İntihar saldırıları etnik terör örgütlerine çok ciddi yarar sağlamaktadır. Akıllı silah olarak tabir edilen saldırılarda yer ve zaman kontrolü saldırının elindedir ve çok ucuz bir şekilde üstelik saldırının yakalanma ihtimali de olmadan topluma ciddi korku yayarak amaca ulaşılır. Kadınların saldırgan olması ise örgütün kazançlarını daha da artırır. Kadınlar eyleme kattıkları sürpriz öğesiyle medya ilgisini daha fazla çeker ve örgüt etkin bir propaganda yapmış olur. Propaganda ise bir terör örgütü için hayati öneme sahiptir. Çünkü örgüt böylelikle aktif olduğunu ve amacına ulaşmaktan vazgeçmediğini ve belli bir ölçüde güçlü olduğunu göstermiş olur. Ayrıca kadınların örgüt tarafından kullanılması örgüte belli ölçüde meşruluk sağlar. Çünkü genel kabul edilen görüşlere göre kadınlar masumdur, annedir ve pasiftir ve bu tür büyük ölümcül eylemler yapması beklenemez. Dolayısıyla, kadın intihar saldırılarını etnik terör örgütleri tarafından fazlaca kullanılır. Dünyada kadın intihar saldırılarını etkin ve fazlaca kullanan örgütlerin başında Tamil Kaplanları gelir.

Kadınların intihar saldırılarında yer alması toplum içinde çok dikkat çeken ve tartışılan bir konu olmuştur. Bu bağlamda anlaşılmaya çalışılan ilk konu can veren anne olan kadınların neden ya da hangi şartlar altında can alan kadın durumuna geldiği olmuştur. Başka bir ifadeyle, pasif, yumuşak ve narin olarak anılan kadın ne yaşamış ve tecrübe etmiştir ki hayatına son vermeye karar vermiş ve bunu başkalarının da hayatını sonlandırarak

gerçekleştirmiştir? Ya da sanılanın aksine kadınlar yalnızca bireysel nedenler olarak anılan tecavüz, intikam, öfke gibi nedenlerle motive olup milliyetçilik ve özgürlük gibi nedenleri geri plana itmiştir söyleminin doğruluk payı var mıdır? Milliyetçilik yani vatan için savaşma sadece erkeklere has nedenler midir?

Kadın intihar saldırganlarının motivasyon kaynakları incelenirken akla ilk önce erkek saldırganlardan farklı olarak cinsiyetlendirilmiş olan motivasyon kaynakları yani tecavüz, nefret, intikam, kısırlık ve boşanma gibi nedenler gelir. Ayrıca kadınların cinsiyetlendirilmiş olan bu nedenlerle daha kolay ikna edildiği düşünülür. Fakat sanılanın aksine kadınlar sadece cinsiyetlendirilmiş olan nedenlerle saldırgan olmaz. Cinsiyetlendirilmiş olan nedenler kadınlar için itici bir güçtür fakat tek başına yeterli açıklamayı sunmaz. Çünkü bir kadın cinsiyetlendirilmiş nedenlerle motive olurken diğer bir kadın için aynı durum geçerli değildir. Başka bir ifadeyle, cinsiyetlendirilmiş nedenler sınırlı açıklamalar sunmaktadır.

Erkek intihar saldırganları için yapılan açıklamalarda cinsiyetlendirilmiş nedenler sunulmamakta, erkekler örgüt ve dolayısıyla vatani için yani milliyetçi hedefler için can verenler olarak görülmektedir. Öte yandan kadınlar için milliyetçi motivasyon kaynağı ilk akla gelen kaynak olmamaktadır. Fakat araştırmalar göstermiştir ki, etnik terör örgütündeki kadınların ilk motivasyon kaynağı milliyetçiliktir, kadınlar da vatanları için silahlanarak kendilerini feda etmektedir. Tamil Kaplanları örgütü kadın intihar saldırganlarını ilk olarak milliyetçilik ve özgürlük düşüncesiyle motive etmiş ve cinsiyetlendirilmiş nedenleri saldırganlar için itici güç olarak kullanmıştır. Kadın saldırganların bireysel motivasyonları örgütün amaçlarıyla çelişmez ve bu durum örgüt tarafından avantaj olarak kullanılır.

Tamil Kaplanları örgüt yapılanmasında çok sayıda kadına yer vermiş ve kadınlara sunmuş olduğu olanaklarla hem diğer Tamil grupları arasında hem de Sinhalalar arasında öne çıkmıştır. Özellikle örgüt lideri Prabhakaran kadınların toplumun harcı oluşunu ve kadınlara özgürlük gelmeden Tamil özgürlüğünün kazanılamayacağını belirterek kadınları hem örgüte katılım hem de saldırgan olma konusunda ikna etmiştir. Geleneksel ataerkil Tamil yapısının hâkim olduğu bölgede kadınlar milliyetçi hedeflerin yanında özgürlük ve eşitlik için savaşırken, savaş sonrası dönemde geniş haklar elde edeceklerine inandıkları için de örgüte katılmışlardır.

Toplumsal cinsiyet ve cinsiyet kavramları feminist yaklaşımın özünü oluşturur. Cinsiyet biyolojik ve evrenseldir. Toplumsal cinsiyet ise yapılandırılır, öğrenilir, zaman, yer ve kültürden etkilenir ve değişim gösterir. Kadınlar toplumsal cinsiyet rollerini yeniden yapılandırmak için terör örgütlerine katılır. Tamil Kaplanlarına katılan kadınlarda toplumsal

cinsiyet değişimine rastlanmıştır. Örneğin geleneksel Tamil kadını pasif, evde çocuk ve yaşlı bakan, tek başına sokağa çıkmayan yüzmesi ve bisiklet kullanması toplumda ayıp karşılanan kadındır. Fakat milliyetçi hedeflerine ulaşmak isteyen Tamil kadını sokağa çıkmış, örgüte üye olarak kamusal alanda varlığını göstermiştir. Böylelikle feminist yaklaşımın savunduğu gibi kadın kamuda aktif hale gelerek görünür olmuş hatta kadınlar belli mercilere yükselerek etkin duruma gelmiştir. Bu bağlamda, kadın evinden çıkmış, kamusal alana girmiş ve görünür olmuştur. Yani feminist yaklaşımın kadınlara milliyetçi hareketlerde kazandırdığı önem görünür olmuş ve feminist yaklaşım ve milliyetçilik arasındaki ilişki anlaşılmıştır.

Kadınların milliyetçi hareketlerde rol alarak silahlanması onların gelecek beklentilerini de şekillendirmiştir. Saldırganlar savaş sonrası dönemde elde edeceklerine inandıkları özgürlük ve eşitlik için kendilerini feda etmiştir. Tamil Kaplanları'na katılan kadınlarda milliyetçilikten sonraki ikinci motivasyon kaynağı bu beklenti olmuştur. Fakat örgüt Sri Lanka devletinin uygulamış olduğu topyekûn savaşla sonlandırıldığı için kadınlar umduklarını bulamamıştır. Devlet Tamilli olan her birey için rehabilitasyon programları uygulamaktadır. Fakat çoğu kişi programlara güvensizlik nedeniyle katılmamakta ya da yapılan programların işlerine yaramayacağını düşünmektedir. Ek olarak, kamplarda yaşamlarını sürdürmeye çalışan kadınlar için durum çok kötüdür çünkü kamplarda açlık ve yokluk vardır ve kadınlar bu durumun üstesinden gelmek için seks işçiliği yapmaktadır. Ayrıca, Tamil toplumunun yanı sıra bu durum başka ülkelerde de yaşanmıştır. Örneğin Arap Baharı sırasında Yemen'de en önde olan kadınlar sonrasında evlerine dönerek geleneksel rollerine devam etmiştir. Yani cam tavan sendromu dünyada da devam etmektedir ve kadınlar çabalarının karşılığını alamamaktadır. Kadınlar sembolik olarak belli yerlere gelseler de, hatta görevlerinin gerektirdiğinden daha fazla iş yüklenseler de önemli kararlar alma aşamasında görülmemekte yani çoğu zaman etkin olamamaktadırlar. Feminist yaklaşım temelde kadının düştüğü bu durumu eleştirmekte ve kadınlar nerede sorusunu sormaktadır. Kadınlar nerede sorusu özellikle savaş zamanındaki kadınlar için sorulmaktadır ve savaşta kadınların çabaları görünür kılınmaya çalışılmaktadır.

Tecavüz savaş sırasında düşmanı küçümsemek ve etnik temizlik gerçekleştirmek için kullanılan bir yöntemdir. Milliyetçi hareketlerde kadınlar soyun devamını sağladığı ve kültürel aktarıcı rolü üstendiği için çok önemlidir. Tecavüzün silah olarak kullanılması ise kadınları savaşmaya iten bir motivasyonken erkekleri de kışkırtmak için kullanılan bir motivasyondur. Kadını tecavüze uğrayan erkek feminenleştirilerek aşağılanır ve kışkırtılarak savaşa katılır. Tamil toplumunda tecavüze uğrayan kadınlar toplumda reddedilme korkusu

yaşadıklarından durumu dillendirmekten korkmuştur ama tecavüz onlar için öncelikli olan cinsiyetlendirilmiş motivasyon kaynağıdır. Terör örgütleri belli ideolojiler çerçevesinde motivasyon sağlarlar ve milliyetçilik ideolojisi kadar hiçbir ideoloji kadın hizmetinden yararlanmaz çünkü milletin devamının sağlanması için kadına ihtiyaç vardır. Kadınlar yetiştirdikleri çocuklarına kültür aktarımı gerçekleştirerek soyun devamını sağlar. Ayrıca kadınlar savaşçı asker yetiştirmede kullanılır. Kadınlara örgütler tarafından milliyetçi asker yetiştirmeleri konusunda talimatlar verilir ve örgütler kadınların doğum kontrol yöntemi kullanmasını yasaklar. Ek olarak ulusal rahim olan kadınlar savaşlarda harcanamaz ve mutlaka korunmalıdır çünkü devletin özü kadınlara bağlıdır.

İntihar saldırganı dendiğinde insanların aklına ilk önce saldırganın erkek olduğu, mental olarak rahatsız olduğu, işsiz ve genç olduğu gelmektedir. Fakat değişen koşullar kadınları da erkekler kadar etkin kılmış ve yapılan araştırmalar göstermiştir ki intihar saldırganına ait belli bir profil oluşturmak imkansızdır. Çünkü saldırgan toplumun her kesiminden olabilir. Net bir profil çıkarılamaz. Günümüzde güvenlik birimleri profil oluşturarak saldırı önleme çalışmalarına son vermiştir.

Tamil Kaplanları terör örgütünün çok kısa süre içerisinde son bulması araştırmacıların beklemedikleri bir durumdur. Örgütün sonlamasının da iç nedenlerin yanı sıra uluslararası konjoktürde çok etkili olmuştur. Özellikle Çin'in ekonomik ve güvenlik çıkarları nedeniyle bölgede istikrar ve düzen istemesi bu durumun başında gelmektedir. Dolayısıyla Çin yapmış olduğu askeri yardımlarla örgütün sonlanma sürecini hızlandırmıştır. Terörle mücadele yöntemlerinden biri olan askeri operasyon ve topyekûn savaş durumu bu örnekte yaşanmıştır. Örgüt şuan için sonlanmış görünmektedir fakat etnik terör örgütlerinde bu sonlanma özellikle askeri yöntemle gerçekleştiğinden ne kadar süre devam edecektir sorusu akıllara gelmektedir.

Sonuç olarak, Etnik Terör ve Kadın İntihar Saldırganları: Tamil Eelam Kurtuluş Kaplanları tezinde kadınların da erkekler kadar milliyetçi motivasyonlarla saldırgan olduğu, hatta savaş sonrası dönemde özgürlük ve eşitlik elde edeceklerini düşünerek daha da fazla milliyetçi motivasyonla saldırganlaştığı belirtilmiştir. Çalışmada Tamil Kaplanlarının örnek vaka olarak seçilmesinin nedenleri arasında örgütün sona ermesi ve örgütün eylemlerinde kadınlara çokça ve etkin şekilde yer vermesi bulunmaktadır. Sona ermiş olan bir terör örgütü seçilerek başı sonu belli olan net analizler yapılmaya çalışılmıştır. Varlığını sürdüren örgütler belli bir devimin içerisinde olacağından sonuçlar farklılaşabilecek ve ayağı yere basan analizler yapmak mümkün olmayacaktır; çünkü terör, çalışmada da belirtildiği üzere, zaman

içerisinde dönüşüm geçirmektedir. Ayrıca, çalışmada feminist yaklaşımın terör, güvenlik, milliyetçilik ve militarizm üzerine olan görüş ve eleştirilerinden yararlanılmış ve feminizmin kadın intihar saldırganlarına bakış açısı genel argümanlar çerçevesinde incelenmiştir. Feminizm farklı türlerine çalışmada değinilmiş ve her türünün olaylara bakış açısı ve sonuca ulaşmada farklı yöntemleri olduğu görülmüştür. Fakat çalışmada genel çerçeve kullanılarak soruna tek bir açıdan bakmak yerine birçok açıdan bakarak çözüm getirilmek istenmiştir. Ayrıca tek bir yaklaşımı incelemek diğer olasılıkları göz ardı etme riski doğuracağından çoklu yaklaşım yani genel argümanlar tercih edilmiştir. Ek olarak, terör örgütlerinin kadın intihar saldırganlarıyla elde ettikleri avantajlara yer verilmiştir. Son olarak, militarist bir toplum içinde yaşayan kadınların zaman içerisinde milliyetçi hedefler için kendini feda ettiği belirtilerek militarizm ve milliyetçilik ilişkisi araştırılmıştır. Sonuçta, kadınların intihar saldırganı olmasının ana nedeninin milliyetçilik olduğu belirtilerek cinsiyetlendirilmiş nedenlerin saldırgan olmada itici güç olduğu yani tek bir nedenden söz edilemeyeceği, durumun çok boyutlu nedenlerden oluştuğu anlaşılmış ve kadınların da örgütsel motivasyonlarla ülkeleri için eylemler gerçekleştirebileceği sonucuna ulaşılmıştır.

KAYNAKÇA

Kitaplar

Allison, Miranda.” In The War We Never Think We Are Women”, **Women, Gender and Terrorism**, Laura Sjoberg and Caron E. Gentry (Ed.), London: University of Georgia Press, 2011, ss.131-155.

Alkan, Necati. **Özgürlükten Araçsallığa PKK’da Kadınlar**, Ankara: Polis Akademisi Yayınları, 2011.

Alkan, Necati. **Gençlik ve Terörizm**, TEMUH Dairesi Başkanlığı Yayınları: Ankara, 2002.

Altınay, Ayşe Gül.“Giriş: Milliyetçilik, Toplumsal Cinsiyet ve Feminizm”, **Vatan, Millet, Kadınlar**, Ayşe Gül Altınay (Ed.), 5. Baskı, İstanbul: İletişim Yayınları, 2013, ss.15-32.

Altınay, Ayşe Gül. “Ordu-Millet-Kadınlar: Dünyanın ilk Kadın Pilotu Sabiha Gökçen”, **Vatan, Millet, Kadınlar**, Ayşe Gül Altınay (Ed.), İstanbul: İletişim Yayınları, 5.Baskı, 2013, ss.261-294.

Akgül, Çiğdem. **Militarizmin Cinsiyetçi Suretleri**, Ankara: Dipnot Yayınları, 2011.

Anderson, Benedict. **Hayali Cemaatler Milliyetçiliğin Yayılması ve Kökenleri**, 5.Baskı, İskender Savaşır(Çev), İstanbul: Metis Yayınları, 2009.

Bandarage, Asoka. **The Separatist Conflict in Sri Lanka: Terrorism, Ethnicity, Political Economy**, London: Routledge Contemporary South Asia Series, 2008, ss.653-667.

Bloom, Mia. **Dying To Kill: The Allure of Suicide Terror**, USA: Colombia University Press, 2005, ProQuest ebrary. Web 9 September, 2015d University Press, 2007.

Bose, Sumatra. **Contested Lands: Israel-Palestine, Kashmir, Bosnia, Cyprus and Sri Lanka**, USA: Harvard University Press,2007.

Caşın, Mesut Hakkı. **Uluslararası Terörizm**, İstanbul: Nobel Yayınları, 2008.

Corley, Christopher L. “The Liberation Tigers of Tamil Eelam”, Michael Freeman(Ed.), **Financing Terrorism: Case Studies**, GBR: Ashgate Publishing Grup,2012, ss.111-142.

Çelik, Ayşe Betül. “Etnik Çatışmaların Çözümünde Siyaset Bilimi ve Uyuşmazlık Çözümü Yaklaşımı”, **Çatışmadan Uzlaşmaya Kuramlar, Süreçler ve Uygulamalar**, Nimet Beriker (Ed.), İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları: İstanbul, 2009.

Çınar, Yusuf. **Tamil Sorunu**, Hükümdar Yayınları, İstanbul, 2014.

Davis, Nira Yuval. **Cinsiyet ve Millet**,3. Baskı, Ayşin Bektaş (Çev), İstanbul: İletişim Yayınları, 2010.

Dilber, Merve. “Feminizm ve Güvenlik”, **Uluslararası İlişkilerde Güvenlik: Teorik Değerlendirmeler**, Emre Çıtak ve Osman Şen (Ed.) , İstanbul: Uluslararası İlişkiler Kütüphanesi, 2014,ss. 169-192.

Dönmez, Rasim Özgür. “Milliyetçi Çatışmalar”, Burhanettin Duran ve Kemal İnâat (Ed.),**Dünya Çatışmaları: Çatışma Bölgeleri ve Konuları-2**, Nobel Akademik Yayıncılık: Ankara, 2010, ss.703-717.

Enloe, Cynthia. **Muzlar, Plajlar ve Askeri Üsler**, Berna Kurt-Ece Aydın (Çev.), İstanbul: Çitlembik Yayınları,2003.

Enloe, Cynthia. “Feminizm, Milliyetçilik ve Militarizm”, **Vatan, Millet, Kadınlar**, Ayşe Gül Altınay (Ed.), 5. Baskı, İstanbul: İletişim Yayınları, 2013, ss.203-226.

Evren Eken, Mehmet. “Feminizm, Maskülenite ve Uluslararası İlişkiler Teorisi: Uluslararası Siyasetin Toplumsal Cinsiyeti”, **Uluslararası İlişkiler Teorisi**, Ramazan Gözen (Ed.), İstanbul: İletişim Yayınları, 2014, ss.443-491.

Falk, Ophir. and Kroitoru, Haas. “The Internationalization of Suicide Terrorism”, **Suicide Terror: Understanding and Confronting The Threat**, Ophir Falk and Henry Morgenstern(Ed.),Wiley Publication, 2009, ss.225-250.

Hale, Sandra. “Rape as a Amer and Eraser of Difference: Darfur and The Nuba Mountains (Sudan)” **Gender, War and Militarism**, Laura Sjoberg and Sandra Via(Ed.), USA: Prager Publishers Security, 2010, ss.105-113.

Hoffman, Bruce. **Inside Terrorism**, USA: Colombia University Press, 2006.

Horowitz, Donald. “Ethnic and Nationalist Conflicts”, **World Security: Trends And Challenges At Century’s End**, Michael Klare- Daniel Thomas (Ed.), ST. Martin’s Press: New York,1991.

Jacoby, Tami Amanda. “ Fighting İn The Femine”, **Gender, War and Militarism**, Laura Sjoberg and Sandra Via (Ed.), USA: Prager Publishers Security, 2010, ss.80-90.

Jean Wood, Elisabeth .“Sexual Violence During War: Toward An Understanding of Variation.”, **Gender, War and Militarism**, Laura Sjoberg and Sandra Via (Ed.), USA: Prager Publishers Security, 2010,ss.124-137.

Kalansooriya, Ranga. “The Military Defeat of Terrorism in Sri Lanka”, **Trends and Developments in Contemporary Terrorism**, D.R. Voica (Ed), IOS Press, 2012, ss.1-6.

Kaya, İbrahim. **Terörle Mücadele ve Uluslararası Hukuk**, Ankara: USAK Yayınları, 2005.

Kennedy Pipe, Caroline. “Gender and Security”, **Contemporary Security Studies**, Alan Collins(Ed.), New York: Oxford University Press, 2010, ss.75-90.

Kurt Topuz, Senem. “Sri Lanka: Etnik Şiddet ve İç Savaş”, **Dünya Çatışmaları: Çatışma Bölgeleri ve Konuları**, Kemal İnat, Burhanettin Duran- Muhittin Ataman (Ed.), İstanbul: Nobel Akademik Yayıncılık, 2010, ss.579-591.

Levy, Edna.“Women Warriors”, **Women, States and Nationalism**, Taylor and Francis (E-book),2005, ss.202-221.

Mango, Andrew. **Türkiye'nin Terörle Savaşı**, Orhan Azizoğlu (Çev.), İstanbul: Doğan Kitap, Eylül 2005.

Nagel, Joana. “Erkeklik ve Milliyetçilik: Ulusun İnşasında Toplumsal Cinsiyet ve Cinsellik”, Aksu Bora (Çev.), **Vatan, Millet, Kadınlar**, Ayşe Gül Altınay (Ed.), 5. Baskı, İstanbul: İletişim Yayınları, 2013, ss.65-102.

Nilson, Sita Richard. and Tetreault, Marry Ann. “Gender and Nationalism”, **Women, States and Nationalism**, Taylor and Francis (E-book),2005, ss.1-18.

Qazi, Farhana. “The Mujahidaat”, **Women, Gender and Terrorism**, Laura Sjoberg and Caron E. Gentry (Ed.), London: University of Georgia Press, 2011, ss.29-57.

Racioppi, Linda and O’Sullivan See, Katherine. ”Engendering Nation and National Identity”, **Women, States and Nationalism**, Taylor and Francis (E-book),2005, ss.18-35.

Ranchood Nilsson, Sita. “Gender Struggles For The Nation”, **Women, States and Nationalism**, Taylor and Francis (E-book),2005, ss.168-186.

Saigol, Rubina. Militarizasyon, Ulus ve Toplumsal Cinsiyet: Şiddetli Çatışma Alanları Olarak Kadın Bedenleri”, Tansel Güney (Çev.), **Vatan, Millet, Kadınlar**, Ayşe Gül Altınay (Ed.), 5. Baskı, İstanbul: İletişim Yayınları, 2013, ss.227-260.

Sayın, Yusuf. “Milliyetçilik”, **Uluslararası İlişkilerin Temel Kavramları**, Arif Behiç Özcan, Yusuf Çınar(Ed.), Hükümdar Yayınları, İstanbul, 2014, ss.247-281.

Sjoberg, Laura. **Toplumsal Cinsiyet, Savaş ve Çatışma**, Onur Aydın (çev.), İstanbul: Altın Bilek Yayınları, 2015.

Sjoberg, Laura. “Conclusion”, **Women, Gender and Terrorism**, Laura Sjoberg and Caron E. Gentry (Ed.), London: University of Georgia Press, 2011, ss.227-239.

Sjoberg, Laura. And Via, Sandra. “Introduction”, **Gender, War and Militarism**, Laura Sjoberg and Sandra Via (Ed.), USA: Prager Publishers Security, 2010, ss.1-17.

Sjoberg, Laura. Cooke, Grace D. and Neal, Stacy Reiter. “Introduction”, **Women, Gender and Terrorism**, Laura Sjoberg and Caron E. Gentry (Ed.), London: University of Georgia Press, 2011, ss.1-25

Sterling Folker, Jennifer. “Feminism”, **Making Sense of International Relations Theory**, USA: Lynne Rienner Publisher, 2006, ss.263-299.

Şen, Osman. **21. Yüzyılın Başlangıcında Terörizmle Stratejik Mücadele**, İstanbul: Alfa Yayınları, 2017.

Şerifsoy, Selda. “Aile ve Kemalist Modernizasyon Projesi, 1928-1950”, **Vatan, Millet, Kadınlar**, Ayşe Gül Altınay (Ed.), 5. Baskı, İstanbul: İletişim Yayınları, 2013, ss.167-200.

Taşdemir, Fatma. **Uluslararası Terörizme Karşı Devletlerin Kuvvete Başvurma Yetkisi**, Ankara: USAK Yayınları, 2006.

Tickner, Ann. And Sjoberg, Laura.” Feminism”, **International Relations Theories: Discipline and Diversity**, Tim Dunne, Milja Kurki and Steve Smith(Ed.), USA: Oxford University Press, 2010, ss.205-223.

Tickner, J. Ann. **Gender in International Relations: Feminist Perspectives on Achieving Global Security**, New York: Colombia University Press, 1992.

Topal, Ahmet Hamdi. **Uluslararası Terörizm ve Terörist Eylemlere Karşı Kuvvet Kullanımı**, İstanbul: Beta Yayınları, 2005.

True, Jacqui."The Ethics of Feminism", **The Oxford Handbook of International Relations**, Christian Reus Smith and Duncan Snidal(Ed.), USA: Oxford University Press, 2010, ss.408-421.

Via, Sandra. "Gender, Militarism and Globalization: Soldiers for Hire and Hegemonic Masculinity", **Gender, War and Militarism**, Laura Sjoberg and Sandra Via (Ed.), USA: Prager Publishers Security, 2010, ss.42-55.

Viotti, Paul R. and Kauppi, Mark V. **Uluslararası İlişkiler Teorisi**, 5. Baskı, Metin Aksoy(Çev.), İstanbul: Nobel Yayıncılık, 2016, ss.360-371.

Walby, Sylvia. " Kadın ve Ulus", **Vatan, Millet, Kadınlar**, Meltem Ağduk Gevrek (Çev.), Ayşe Gül Altınay (Ed.), 5. Baskı, İstanbul: İletişim Yayınları, 2013, ss.35-64.

Whaley Eager, Paige. **From Freedom Fighters to Terrorists**, USA: Ashgate Publishing Group, 2008.

Whitworth, Sandra. "Feminism", **The Oxford Handbook of International Relations**, Christian Reus Smith and Duncan Snidal (Ed.), USA: Oxford University Press, 2010, ss.391-407.

Yılmaz, Sait. **Terör ve Türkiye**, İstanbul: Kum Saati Yayınları, 2011.

Yılmaz, Ömer. "Aslan'ın Kaplanla Mücadelesi: Sri Lanka ve Tamil Anayurdu Özgürlük Kaplanları (LTTE) Terör Örgütü", İhsan Bal-Süleyman Özeren (Ed.), **Dünyadan Örneklerle Terörle Mücadele**, Ankara: USAK Yayınları,2010, ss.159-210.

Yöney, Sevgi. "Uluslararası İlişkiler, Feminizm ve Türkiye", **Değişen Dünya ve Türkiye**, Faruk Sönmezoğlu (Ed.), İstanbul: Bağlam Yayıncılık, 1996, ss.103-121.

Makaleler

Açıkgöz, Reşat. "İntihar Saldırıları: Terör mü Özgürlük Arayışı mı?", **Akademik İncelemeler Dergisi**, Cilt:8, No.2, 2013, ss.303-330.

Alexander, Erin. "Women of War: The Female Fighters of the Liberation of Tigers of Tamil Eelam", **Cornell International Affairs Review**, Vol.7,No.2,2014, ss.1-2

Allison, Miranda. Cogs in The Wheel? Women in The Liberation Tigers of Tamil Eelam, **Civil Wars**, Vol.6, No.4, Winter, 2003, ss.37-54.

Allison, Miranda. Women as Agent of Political Violence: Gendering Security, **Security Dialogue**, Vol.35, No. 4, 2003, ss.447-463.

Akgül, Çiğdem. “Milliyetçi Söylemin Her Dem “Poine”si: Savaş Tecavüzleri”, **Alternatif Politika**, Cilt:5, Sayı.1, 2013, ss.91-113.

Arıkoğlu Ündücü, Cemile. “Uluslararası Sistem ve Terörizm Arasındaki İlişki”, **Elektronik Siyaset Bilimi Araştırmaları Dergisi**, Ocak 2011, Cilt:2, Sayı:1, ss.1-20.

Anıl Öztop, Fatma. “Devlet İçi Etnik Çatışmaların Çıkış Nedenleri: İspanya’daki Bask Sorunu Üzerine Bir Değerlendirme”, **PESA İnternational Journal of Social Studies**, Vol.1, No:2, 2015,ss.56-75.

Aşkar Karakır, İrem. ve Aknur, Müge. “ Devrimler Sonrası Arap Kadını’nın Siyasi Temsili”, **Ankara Üniversitesi SBF Dergisi**, C:70,No.1, 2015, ss.131-162.

Aydın Koyuncu, Çiğdem. “Chechen Female Suicide Bombers Within The Framework of Feminist International Relations Approach: An Analysis On The Basis of Contradictions”, **Alternative Politics**, Vol:3, No.2, 2011, ss.179-197.

Bandarage, Asoka. “Women, Armed Conflict and Peacemaking in Sri Lanka: Toward Political Economy Perspective”, **Asian Politics and Policy**, Vol.2, No.4, 2010, ss.653-667.

Blanchard, Eric. “Gender, International Relations and The Development of Feminist Security Theory”, **Journal of Women in Culture and Society**, Vol:28, No.4, 2003,ss.1289-1312.

Bloom, Ida. “Feminism and Nationalism In The Early Twentieth Century: A Cross Cultural Perspective”, **Journal of Women’s History**, Vol: 7, No. 4, 1995, ss.82-94.

Bloom, Mia. “Mother, Daughter, Sister Bomber”, **Bulletin of the Atomic Scientist**, 2005, ss.54-62.

Bokharı, Laila. “Women and Terrorism-Passive or Active Actors? Motivations and Strategic Use”, **Suicide as Weapon**, Centre of Excellence Defence Against Terrorism (Ed.), IOS Press: Netherlands, The NATO Science for Peace and Security Series, Vol.40, 2007, ss.51-63

Byman, Daniel. “The Logic of Ethnic Terrorism”, **Studies in Conflict and Terrorism**, Vol.21, 1998, ss.149-169.

Cebeci, Münevver. “Defining The “New Terrorism””: Reconstruction Of The Enemy In The Global Risk Society”, **Uluslararası İlişkiler Dergisi**, Cilt:8, Sayı:32, Kış 2012, ss.33-47.

Cunnigham, Karla J. “Cross Regional Trends in Female Terrorism”, **Studies in Conflict and Terrorism**, Vol.26, No.3, 2003, ss.171-195.

Dalton, Angela. and Asal, Victor. “Is It Ideology or Desperation: Why Do Organizations Deploy Women in Violent Terrorist Attacks?”, **Studies in Conflict and Terrorism**, Vol.34, 2011, ss.802-819.

De Mel, Neloufer. “Body Politics: (Re)cognising the Female Suicide Bomber in Sri Lanka”, **Indian Journal of Gender Studies**, Vol:11, No.1, 2004, ss.75-93.

Egbatan, Mine. ve Şahin, Gonca. “Uluslararası İlişkilerde Feminist Yaklaşımlar”, **Uluslararası İlişkiler Teorileri: Temel Kavramlar**, Mehmet Şahin ve Osman Şen (Ed.), Ankara: Kripto Yayınları, 2014, ss.1-17.

Eren, Seyit Ahmet. “Psychology of Terrorists and Profile of Suicide Bombers”, **Organizational and Psychological Aspects of Terrorism**, Centre of Excellence Defence Against Terrorism (Ed.), IOS Press: Netherland, The NATO Science for Peace and Security Series, Vol.43, 2008, ss.51-57.

Frersk, Georg.“Between Agency and Subjugation: Female LTTE Combatants in the Sri Lanka Conflict and Post-war Situation,” Georg Frerks, Annelou Ypeij, Rheinilde Sotiria König,(Ed.), **Gender and Conflict: Embodiments, Discourses and Symbolic Practices**, England; Ashgate Publishing Group, 2014.

Gofas, Andreas. ““Old’ vs ‘New’ Terrorism: What’s in a Name?”, **Uluslararası İlişkiler Dergisi**, Cilt:8, Sayı:32, Kış 2012, ss.17-32.

Ganor, Boaz. “Defining Terrorism: Is One Man’s Terrorist Another Man’s Freedom Fighter?”, **Political Practice and Research**, Vol.3, No.4, 2002, ss.287-304.

Gunawardena, Arjuna. “Female Black Tigers: A Different Breed of Cat?”,**The Institute for National Security Studies**, 2006, ss.81-91.

Hellmann-Rajanayagam, Dagmar. Female Warriors, Martyrs and Suicide Attackers: Women in the LTTE, **International Review of Modern Sociology**, Vol:34, No.1,2008, ss.1-25.

Hrdlickova, Zuzana. "The Impact of the Sri Lankan Conflict on the Social Status of Tamil Women", D. Madavan, G. Dequirez, E. Meyers (Ed.), **Les Communautés Tamoules et le Conflict Sri Lankais**, Paris: L'harmattan, Paris, 2016.

İmançer, Dilek. "Feminizm ve Yeni Yönelimler", **Doğu Batı Dergisi**, Sayı:19, 2002, ss. 155-176.

Kanat, Selim. "Terörizmin Dünü Bugünü Yarını: Siyasal Gerçekçi Bir Değerlendirme", **Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, Cilt:19, Sayı:3, 2014, ss.195-210.

Karademir, Kutluer. "Suicide Terrorism As a Multidimensional Process: A Complex Relational Approach", **Uluslararası Güvenlik ve Terörizm Dergisi**, Cilt:4, Sayı:2, 2013, ss. 15-30.

Karacasulu, Nilüfer ve Ovalı, Şevket. "Terör: Kavramsal Çeşitlilik", **Mülkiye Dergisi**, Cilt: 28, Sayı: 243, 2004, ss.50-63.

Kasımoğlu, Alper. "Milliyetçiliğe Dair Çözümlemelerde Toplumsal Cinsiyet Olgusu", **Yalova Sosyal Bilimler Dergisi**, Yıl:5, Sayı:10, 2015, ss.241-273.

Korkmaz, Hüseyin. Sri Lanka'da Ulus İnşası ve Ayrılcı Tamil Hareketinin Anatomisi: Tamil Eelam Kurtuluş Kaplanları Örneği, **Uluslararası Güvenlik ve Terörizm Dergisi**, Cilt:5, Sayı.1, 2014, ss.143-183.

Kurth Cronin, Audrey. "Terrorists and Suicide Attacks", **Foreign Affairs, Defense and Trade Division**,2003, ss.1-25.

Kurubaş, Erol. "Etnik Grup-Devlet İlişkilerinin Sorunsallaşması ve Aktör Tutumlarındaki Açmazlar: Türkiye'deki Kürt Sorunu Örneği", **Liberal Düşünce**, İlkbahar, 2008, ss.19-53.

Pape, Robert."The Strategic Logic Of Suicide Terrorism", **American Political Science Review**, Vol.97, No.3, August 2003, ss. 343-361.

Parashar, Swati. "Feminist International Relations and Women Militants: Case Studies From Sri Lanka and Kashmir", **Cambridge Review of International Affairs**, Vol.22, No.2, 2009, ss.235-256.

Pratt, Nicola."Weaponising Feminism for The "War on Terror" Versus Employing Strategic Silence, **Critical Studies on Terrorism**, Vol.6, No.2, ss.327-331

R Ramasubramanian, "Suicide Terrorism in Sri Lanka", **IPCS Research Paper**, Ağustos, 2014, ss.1-20.

Rourke, Lindsey A. "What's Special About Female Suicide Terrorism?", **Security Studies**, Vol:18, No:4, 2009, ss.681-719.

Sjoberg, Laura. "Feminist Interrogations of Terrorism", **Terrorism Studies**, Vol.23, No.1, 2009, ss.69-74.

Sjoberg, Laura." Introduction to Security Studies: Feminist Contributions", **Security Studies**, Vol. 18, No:2, 2009, ss.183-213.

Skrede Gleditsch, Kristian. and Polo, Sara. "Ethnic Inclusion, Democracy and Terrorism", **Public Choice**, Vol.169, 2016, ss.207-229.

Speckhard, Anne. "The Emergence of Female Suicide Terrorists", **Studies in Conflict and Terrorism**, vol.31, 2009, ss. 995-1023.

Stack O'Connor, Alisa "Lions, Tigers and Freedom Birds: How and Why the Liberation Tigers of Tamil Eelam Employs Women",**Terrorist and Political Violence**, Vol.19, 2007, ss.43-63.

Thorburn, Diana. "Feminism Meets International Relations", **SAIS Review**, Vol: 20, No.2, 2010, ss.1-10.

Tür, Özlem. ve Aydın Koyuncu, Çiğdem. "Feminist Uluslararası İlişkiler Yaklaşımı: Temelleri, Gelişimi, Katkı ve Sorunları", **Uluslararası İlişkiler Dergisi**, Cilt:7, Sayı:6, 2010, ss.3-24.

Wang, Peng. Women in The LTTE: Birds of Freedom or Cogs in the Wheel?,**Journal of Politics and Law**, vol.4, no.1, March, 2011, ss.100-108.

Yass, Shlomi. "Sri Lanka and Tamil Tigers: Conflict and Legitimacy," **Military and Strategic Affairs**, Vol.6,No.2, 2014, ss.65-82.

Yılmaz, Muzaffer Ercan."The Rise Of Ethnic Nationalism, Intra-State Conflicts and Conflict Resolution", **Turkish Journal Of TESAM Academy**, Vol.5,No.1, 2018, ss.11-33.

Diğer Kaynaklar

Alvanou, Maria. “Terrorism Through Suicide Bombings”, **ITSTIME Italian Team for Security: Terroristic Issues**,

<http://efus.eu/files/fileadmin/efus/pdf/CATTuebingenAlvanou.pdf>, (e.t 02.06.2018).

Arroya, Carmen. www.ipsnews.net/2017/07/gender-specific-approach-counter-terrorism.

Gardner, Hannah. “China’s aid revealed in Sri Lanka’s victory parade”, <https://thenational.ae/world/asia/china-s-aid-revealed-in-sri-lanka-s-victory-parade-1.556125>(29.06.2019)

Islam, Romana. Gender and Terrorism: The ISIS Phenomenon, **Human Rights and Terrorism**, ss.69-78,

https://www.academia.edu/33440763/Gender_and_Terrorism_The_ISIS_Phenomenon

Karaağaçlı, Abbas. Sri Lanka ve Tamil Kaplanları, **Bilgesam Yayınları**, (e.t 11.02.2016).

Ortbals, Candice. and Polani, Lori. “How Gender Intersects With Political Violence and Terrorism,

<https://oxfordre.com/politics/view/10.1093/acrefore/9780190228637.001.0001/acrefore-9780190228637-e-308>

Yalçın, Emrullah. ‘Terörizmle Mücadelede Sri Lanka Örneği “Tamil Kaplanları”’, www.21vyte.org/tr/arastirma/terorizm-ve-terorizmle-mucadele/2013/06/10/7040/terorizmle-mucadelede-sri-lanka-ornegi-tamil-kaplanlari (e.t 05.08.2016).

Yayla, Atilla. “Terörizm: Kavramsal Bir Çerçeve”, <http://dergipark.ulakbim.gov.tr/ausbf/article/download/5000099335/5000092566> (e.t 18.04.2018).

International Association for Political science students [https://iapss.org/2017/10/01/war-feminism-and-womens-liberation-misuse-of-womens-rights-to-legitimize-military-intervention.\(E.t](https://iapss.org/2017/10/01/war-feminism-and-womens-liberation-misuse-of-womens-rights-to-legitimize-military-intervention.(E.t) 20.05.2019)

The Worldfact Book, “Sri Lanka”, <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ce.html>(e.t 10.11.2018)

BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ

TEZ ÇOĞALTMA VE ELEKTRONİK YAYIMLAMA İZİN FORMU

Yazar Adı Soyadı	Hülya SAVUT ŞİMŞEK
Tez Adı	Etnik Terör ve Kadın İntihar Saldırganları: Tamil Eelam Kurtuluş Kaplanları
Enstitü	Sosyal Bilimler
Anabilim Dalı	Uluslararası İlişkiler
Tez Türü	Uluslararası İlişkiler
Tez Danışman(lar)ı	Doç, Dr. Çiğdem AYDIN KOYUNCU
Çoğaltma (Fotokopi Çekim) İzni Kısıtlama	☐ Patent Kısıt (2 yıl) ☐ Genel Kısıt (6 ay) ☒ Tezimin elektronik ortamda yayımlanmasına izin veriyorum.

Hazırlamış olduğum tezimin belirttiğim hususlar dikkate alınarak, fikri mülkiyet haklarım saklı kalmak üzere Bursa Uludağ Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı tarafından hizmete sunulmasına izin verdiğimi beyan ederim.

Tarih : 04.08.2019

İmza :